

**KENTSEL KAMUSAL ALAN OLARAK ÜNİVERSİTE YERLEŞKELERİ:
GAZİ ÜNİVERSİTESİ BEŞEVLER VE MALTEPE YERLEŞKELERİ
ÖRNEKLERİ**

Hilal Çağla YARDIMCI

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA ANA BİLİM DALI**

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

OCAK 2025

ETİK BEYAN

Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Hilal Çağla YARDIMCI

17/01/2025

KENTSEL KAMUSAL ALAN OLARAK ÜNİVERSİTE YERLEŞKELERİ: GAZİ ÜNİVERSİTESİ BEŞEVLER VE MALTEPE YERLEŞKELERİ ÖRNEKLERİ

(Yüksek Lisans Tezi)

Hilal Çağla YARDIMCI

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Ocak 2025

ÖZET

Kamusal alanlar, toplumsal yaşamın önemli bir parçasını oluşturarak sosyal etkileşimleri güçlendiren, kent kimliğine katkı sağlayan ve toplumun sürekliliğini destekleyen kritik mekânlardır. Özellikle üniversite yerleşkeleri, sahip oldukları fiziksel ve sosyal boyutlarla bu alanların en canlı ve dinamik örneklerinden biri olarak öne çıkmaktadır. Bu doğrultuda tez çalışmasının amacı, üniversite yerleşkeleri ile kamusal alan arasındaki ilişkiyi sorgulamak ve üniversite öğrencilerinin kentsel kamusal alandan beklentilerini araştırmaktır. Çalışma, yerleşkelerin mevcut mekânsal ve fonksiyonel özellikleri üzerinden kamusal alan olma potansiyellerinin irdelendiği ve doğrudan üniversite öğrencilerine yapılan anketler yoluyla tez çalışmasının araştırma sorularına cevap arandığı iki aşamalı bir süreçte gerçekleştirilmiştir. Bu değerlendirmeler yapılırken Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisi modeli üzerinden çıkarımlarda bulunulmuştur. Tez çalışması kapsamında, örneklem olarak Gazi Üniversitesi Beşevler yerleşkesi ve Maltepe yerleşkesi seçilmiş ve toplam 203 adet anket uygulanmıştır. Tanımlayıcı ve çıkarımsal istatistikler kullanılarak gerçekleştirilen anket bulguları, Beşevler yerleşkesinin sosyal ve fiziksel olanaklarıyla daha güçlü bir kamusal alan niteliği taşıdığını; Maltepe yerleşkesinin ise sınırlı sosyal olanaklar barındırdığını ortaya çıkarmıştır. Çalışma, açık ve yeşil alanların artırılması, sosyal mekânların geliştirilmesi ve kullanıcı odaklı tasarım ilkelerinin benimsenmesi halinde yerleşke kullanımlarının kamusal alan niteliğinin pozitif yönde artacağı sonucunu doğurmuştur. Ayrıca, ulaşım kolaylığı ve güvenlik unsurlarının yerleşkelerin erişilebilirliği ve kullanılabilirliği üzerinde önemli bir etkisi olduğu belirtilmiştir. Sonuç olarak, doğru mekânsal ve sosyal düzenlemelerle üniversite yerleşkelerinin güçlü kamusal alanlar olarak işlev görebileceği düşünülmektedir.

Bilim Kodu : 80208

Anahtar Kelimeler : Kamusal alan, üniversite yerleşkeleri, üniversite öğrencileri, Gazi Üniversitesi, Ankara

Sayfa Adedi : 152

Danışman : Prof. Dr. N. Aydan SAT

UNIVERSITY CAMPUSES AS URBAN PUBLIC SPACES: EXAMPLES OF GAZİ
UNIVERSITY BEŞEVLER AND MALTEPE CAMPUSES

(M. Sc. Thesis)

Hilal Çağla YARDIMCI

GAZİ UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF NATURAL AND APPLIED SCIENCES

January 2025

ABSTRACT

Public spaces are critical environments that constitute an essential part of social life, strengthening social interactions, contributing to urban identity, and supporting societal continuity. University campuses, with their physical and social dimensions, stand out as some of the most vibrant and dynamic examples of these spaces. Accordingly, the aim of this thesis is to explore the relationship between university campuses and public spaces and to investigate the expectations of university students from urban public spaces. The study was conducted in a two-stage process: first, by examining the spatial and functional characteristics of campuses to assess their potential as public spaces, and second, by addressing the research questions of the thesis through surveys directly conducted with university students. These evaluations were interpreted through Maslow's hierarchy of needs model. Within the scope of the thesis, Gazi University's Beşevler and Maltepe campuses were selected as case studies, and a total of 203 surveys were conducted. Findings from descriptive and inferential statistical analyses revealed that the Beşevler campus exhibits stronger public space characteristics due to its social and physical amenities, whereas the Maltepe campus was found to have limited social facilities. The study concluded that increasing open and green spaces, enhancing social areas, and adopting user-centered design principles would positively enhance the public space qualities of campuses. Additionally, it was noted that accessibility and safety significantly affect the usability and accessibility of campuses. In conclusion, it is suggested that with appropriate spatial and social arrangements, university campuses can function as strong public spaces.

Science Code : 80208

Key Words : Public space, university campuses, university students, Gazi
University, Ankara

Page Number : 152

Supervisor : Prof. Dr. N. Aydan SAT

TEŞEKKÜR

Tez çalışması sürecimde değerli bilgi birikimi ve tecrübeleriyle beni yönlendiren, aynı zamanda mental desteğini esirgemeyen, yapıcı yönlendirmeleri ve sonsuz desteğiyle her aşamada yanımda olan çok kıymetli tez danışmanım Prof. Dr. N. Aydan SAT'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Akademik ve kişisel gelişimime sağladığı katkılar için minnettarım.

Bu süreçte zaman fark etmeksizin bana her daim destek olan, motivasyonumu yüksek tutmamı sağlayan ve yüksek sabrı ile yanımda olan sevgili nişanlım Şehir Plancısı H. Enes SÜNBÜL'e gönülden teşekkür ederim. Motivasyonumun en düşük anlarında verdiği moral ve sevgisi bu tezin tamamlanmasında büyük bir güç kaynağı sağlamıştır. Hayatımın bu önemli döneminde yanımda olduğun için sana minnettarım.

En büyük teşekkürüm bu günlere gelmemde büyük emeği olan biricik babam Melik YARDIMCI ve canım annem Ayşe YARDIMCI 'ya. Varlığınızın verdiği güven olmasaydı çoğu şeyi başaramazdım. Tez çalışmam boyunca akademik bilgi birikimi, rehberliği ve desteğiyle her aşamada yanımda olan sevgili abim Arş. Gör. Hikmet Çağrı YARDIMCI 'ya en içten teşekkürlerimi sunarım. Son olarak her zaman yanımda olan, sıkıntılarımı dinleyen ve uykusuz gecelerimde bana moral kaynağı olan sevgili kardeşim Mahinur Damla YARDIMCI' ya gönülden teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET.....	iv
ABSTRACT	v
TEŞEKKÜR	vi
İÇİNDEKİLER	vii
ÇİZELGELERİN LİSTESİ	ix
HARİTALARIN LİSTESİ	xii
RESİMLERİN LİSTESİ.....	xiii
ŞEKİLLERİN LİSTESİ	xiv
SİMGELER VE KISALTMALAR.....	xv
1. GİRİŞ	1
2. KAMUSAL ALAN VE ÜNİVERSİTE YERLEŞKESİ KAVRAMLARININ İLİŞKİSEL YÖNDEN İNCELENMESİ.....	7
2.1. Tanım Olarak Kamusal Alan.....	7
2.2. Kamusal Alan Kavramına Yönelik Öncü Çalışmalar	13
2.3. Kamusal Alan ve Kent	20
2.4. Üniversite Yerleşkeleri: Tanım, İçerik ve Tarihsel Gelişim	24
2.4.1. Tanım	24
2.4.2. İçerik ve tarihsel gelişim	26
2.5. Üniversite Yerleşkesi Kavramı ve Kamusal Alan Kavramı Arasındaki İlişki ...	31
2.5.1. Potansiyel kamusal alan olarak üniversite yerleşkeleri.....	34
2.5.2. Kamusal alan ve üniversite yerleşkesi kavramlarının Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi Modeli ile incelenmesi	42
2.6. Bölüm Sonu Değerlendirmesi	49

3. GAZİ ÜNİVERSİTESİ BEŞEVLER VE MALTEPE YERLEŞKELERİNİN KAMUSAL ALAN ÇERÇEVESİNDE DEĞERLENDİRİLMESİ.....	51
3.1. Yöntem.....	51
3.2. Ankara'daki Üniversite Varlığı Durumu	56
3.3. Gazi Üniversitesi Tarihçesi	60
3.4. Gazi Üniversitesi “Beşevler Yerleşkesi”	65
3.4.1. İdari yapı ve tarihsel süreç	66
3.4.2. Mekânsal özellikler	67
3.5. Gazi Üniversitesi “Maltepe Yerleşkesi”	75
3.5.1. İdari yapı ve tarihsel süreç	76
3.5.2. Mekânsal özellikler	77
3.6. Bulgular.....	82
3.6.1. Birinci aşama: Yerleşkelerin mekânsal ve fonksiyonel özellikleri bakımından elde edilen bulgular	82
3.6.2. İkinci Aşama: Öğrenci anketlerinden elde edilen bulgular	93
3.7. Bölüm Sonu Değerlendirmesi	124
4. SONUÇ VE ÖNERİLER	127
KAYNAKLAR	139
EKLER	145
EK-1. Anket Formu.....	146
ÖZGEÇMİŞ	152

ÇİZELGELERİN LİSTESİ

Çizelge	Sayfa
Çizelge 2.1. Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi Modeline göre kamusal alan ve üniversite yerleşkesi değerlendirmesi	48
Çizelge 3.1. Alan çalışması - Akademik yazın ilişkisi (Akademik yazında öne çıkan konuların tezin alan çalışması kurgusuna etkisi)	53
Çizelge 3.2. Ankara'daki üniversiteler	56
Çizelge 3.3. Ankara'da bulunan üniversitelerin merkeze (Kızılay) uzaklığı	57
Çizelge 3.4. Gazi Üniversitesi yerleşkelerinin kent merkezine uzaklıkları.....	62
Çizelge 3.5. Gazi Üniversitesi Yerleşkelerine ait alan kullanımları	64
Çizelge 3.6. Gazi Üniversitesi Beşevler Yerleşkesinde bulunan alanlar	67
Çizelge 3.7. Gazi Üniversitesi Merkez (Beşevler) Yerleşkesi bina, fonksiyon ve büyüklükleri	68
Çizelge 3.8. Beşevler Yerleşkesinin çevresindeki kamusal alanlara mesafeleri	73
Çizelge 3.9. Maltepe Yerleşkesinde bulunan alanlar	76
Çizelge 3.10. Maltepe Yerleşkesinde bulunan kullanımların özellikleri	78
Çizelge 3.11. Maltepe Yerleşkesinin çevresindeki kamusal alanlara mesafeleri	80
Çizelge 3.12. Alan çalışması- Akademik yazın ilişkisi (Akademik yazında öne çıkan konuların tezin alan çalışması kurgusuna etkisi)	83
Çizelge 3.13. Yerleşkelerin ilgili göstergeleri karşılama durumları	85
Çizelge 3.14. Yerleşkelerin fiziksel ihtiyaçları karşılama durumları.....	86
Çizelge 3.15. Yerleşkelerin güvenlik ihtiyaçlarını karşılama durumları	87
Çizelge 3.16. Yerleşkelerin ait olma ve sevgi ihtiyaçlarını karşılama durumları.....	89
Çizelge 3.17. Yerleşkelerin değer ihtiyaçlarını karşılama durumları	90
Çizelge 3.18. Yerleşkelerin kendini geliştirme ihtiyaçlarını karşılama durumları	92
Çizelge 3.19. Katılımcıların doğum tarihleri.....	93
Çizelge 3.20. Katılımcıların cinsiyetleri.....	94

Çizelge	Sayfa
Çizelge 3.21. Katılımcıların doğum yeri bilgileri.....	95
Çizelge 3.22. Katılımcıların eğitim durumu	96
Çizelge 3.23. Katılımcıların devam ettiği sınıf / dönem	96
Çizelge 3.24. Katılımcıların aktif çalışma durumu	97
Çizelge 3.25. Katılımcıların ikamet durumu	98
Çizelge 3.26. İkamet edilen ilçe.....	98
Çizelge 3.27. Katılımcıların Ankara’da ikamet etme süresi.....	99
Çizelge 3.28. Katılımcıların aylık ortalama tüketim miktarları.....	100
Çizelge 3.29. Katılımcıların yerleşkeye sahip olma durumu.....	100
Çizelge 3.30. Yerleşkeye sahip olma durumu ve ikamet yeri değerlendirmesi.....	101
Çizelge 3.31. Yerleşkeye sahip olma durumu ve Ankara’da ikamet etme süresi değerlendirmesi.....	102
Çizelge 3.32. Yerleşkeye sahip olma durumu ve aylık harcama miktarı	104
Çizelge 3.33. Yerleşkede gerçekleştirilen faaliyet türleri	105
Çizelge 3.34. Katılımcıların öğrenim gördüğü yerleşke	106
Çizelge 3.35. Katılımcıların öğrenim gördüğü bölümler	107
Çizelge 3.36. Katılımcıların nasıl bir üniversitede öğrenim görmek istediklerine yönelik yanıtları	108
Çizelge 3.37. Yerleşkeye sahip katılımcıların yerleşkede geçirdiği vakitler	110
Çizelge 3.38. İkamet edilen ilçe ve yerleşkede geçirilen sürenin karşılaştırılması	112
Çizelge 3.39. Yerleşke içi mekânların bireysel ihtiyaçları karşılama durumu ve yerleşkeye sahip olma durumu.....	113
Çizelge 3.40. Yerleşke dışı alanlardan faydalanma durumu	115
Çizelge 3.41. Yerleşkede bulunmayan imkânlar için yerleşke dışı alanlarda yararlanma durumu ve yerleşkeye sahip olma durumu	115
Çizelge 3.42. Yerleşke varlığının sosyal hayatı etkileme durumu.....	118

Çizelge	Sayfa
Çizelge 3.43. Yerleşkeye sahip olmanın ekonomik durumu etkileme durumu	120
Çizelge 3.44. Yerleşkeye sahip üniversitede öğrenim gören öğrenci yanıtları	121
Çizelge 3.45. Yerleşkeye sahip olmayan üniversitede öğrenim gören öğrenci yanıtları.....	122
Çizelge 3.46. Yerleşkelerin ilgili göstergeleri aşamalara göre destekleme durumu	125

HARİTALARIN LİSTESİ

Harita	Sayfa
Harita 3.1. Ankara'da bulunan üniversiteler	58
Harita 3.2. Gazi Üniversitesi Yerleşkeleri.....	63
Harita 3.3. Gazi Üniversitesi Beşevler Yerleşkesi sınır ve fonksiyonları	65
Harita 3.4. Gazi Üniversitesi Beşevler Yerleşkesi ulaşım varyasyonları.....	72
Harita 3.5. Beşevler Yerleşkesi çevresindeki kamusal alanlar ve önemli merkezler	74
Harita 3.6. Gazi Üniversitesi Maltepe Yerleşkesi sınır ve fonksiyonları.....	75
Harita 3.7. Maltepe Yerleşkesi ulaşım varyasyonları	79
Harita 3.8. Maltepe Yerleşkesi çevresindeki kamusal alanlar ve önemli merkezler	81

RESİMLERİN LİSTESİ

Resim	Sayfa
Resim 2.1. Zinciriye Medresesi, Diyarbakır XII. yüzyıl. Artukoğullarına ait, açık avlulu medrese tipi	27
Resim 2.2. Fatih Külliyesi, İstanbul, 1470	27
Resim 3.1. Gazi Üniversitesi binası, 1926. Gazi Üniversitesi.....	60
Resim 3.2. Beşevler Yerleşkesinde bulunan idari alanlar	66
Resim 3.3. Gazi Üniversitesi Beşevler Yerleşkesi ortak kullanım alanları.....	71
Resim 3.4. Maltepe Yerleşkesi	76
Resim 3.5. Maltepe Yerleşkesi ortak kullanım alanları	77

ŞEKİLLERİN LİSTESİ

Şekil	Sayfa
Şekil 1.1. Yöntem.....	5

SİMGELER VE KISALTMALAR

Bu çalışmada kullanılmış simgeler ve kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Kısaltmalar

Açıklamalar

DEMAR

Deprem Mühendisliği Araştırma Merkezi

DENAM

Deniz ve Su Bilimleri Uygulama ve Araştırma Merkezi

SGK

Sosyal Güvenlik Kurumu

SPSS

Statistical Package for the Social Sciences

TDK

Türk Dil Kurumu

1. GİRİŞ

Kamusal alanlar, toplumda büyük bir yer kaplayan ve toplumun sosyal etkileşimlerini güçlendiren, toplumsal yaşamın sürekliliğini sağlayan ve kent kimliğini oluşturan önemli alanlardır. Özellikle üniversite yerleşkeleri hem fiziksel hem de sosyal boyutlarıyla, bu alanların en dinamik örneklerinden biri olarak değerlendirilebilir. Üniversite yerleşkeleri, yalnızca öğrencilerin eğitim gördüğü alanlar değil, aynı zamanda birer kamusal alan niteliği taşıyarak kent yaşamıyla etkileşim kuran ve bu etkileşimden beslenen alanlardır. Bu etkileşim iki taraflıdır. Bu bağlamda, üniversite öğrencilerinin kamusal alandan beklentileri, üniversite yerleşkelerinin mekânsal ve işlevsel tasarımı açısından kritik bir öneme sahiptir. Yapılan araştırmalar, üniversite yerleşkelerinin kentsel kamusal alanlarla doğrudan ilişki kurduğunu ve bu ilişkinin öğrenci deneyimlerini şekillendirdiğini ortaya koymaktadır.

Kentler, tarih boyunca yalnızca insanların bir arada yaşamını sürdürdüğü alanlar değil, aynı zamanda toplumsal yaşamın biçimlendiği, ekonomik ve kültürel süreçlerin şekillendiği dinamik mekânlar olmuştur. Sanayi Devrimi ile birlikte tarımda makineleşme ve üretim-tüketim dengelerindeki değişimler, kırsal alanlardan kentlere doğru büyük bir nüfus hareketliliği yaratmış, bu da kentlerin sosyal ve mekânsal yapısını kökten etkilemiştir. Artan nüfus, kentlerde kamusal alanların daha önemli bir role sahip olmasına sebep olmuştur. Kamusal alanlar, toplumun bir araya geldiği, sosyal aktivitelerini sürdürdüğü ve düşüncelerini ifade edebildiği alanlar olarak, toplumsal yaşamın temel taşlarını oluşturmaktadır. Kentler ise bu alanlara hem fiziksel hem de sosyal bağlamda zemin hazırlayan büyük ölçekli alanlardır. Toplum, kent ve kamusal alan arasındaki bu devinim, bireylerin sosyal yaşamda aktif rol oynamasına olanak tanırken, aynı zamanda kentleri birçok boyutta şekillendirmektedir. Bu bağlamda, kamusal alanlar, sadece fiziksel mekânlar olarak değil, aynı zamanda toplumsal değerlerin yansıtıldığı ve dönüştürüldüğü alanlar olarak kentsel yaşamın vazgeçilmez bir parçasıdır.

Kentsel kamusal alan ile üniversite kullanıcıları arasındaki ilişki düşünüldüğünde, kamusal alanların temel kullanıcı gruplarında biri olan öğrencilerin bulunduğu üniversite yerleşkelerinde yerleşke varlığı büyük önem taşımaktadır. Yapılan araştırmalarda, üniversite yerleşke alanlarının kentin kamusal alanları ile doğrudan ilişkili olduğu görülmektedir. Dolayısıyla, üniversite öğrencilerinin kamusal alanlardan beklentilerinin tespit edilmesi ve

üniversite yerleşkelerinin bu beklentileri karşılama düzeyi araştırmaya değer bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bakış açısıyla, tez çalışmasının amacı, üniversite yerleşkeleri ile kamusal alan arasındaki ilişkiyi sorgulamak ve üniversite öğrencilerinin kentsel kamusal alandan beklentilerini araştırmaktır.

Bu tez kapsamında araştırma soruları aşağıdaki gibidir:

- Üniversite yerleşkeleri kamusal alan olarak değerlendirilebilir mi?
- Üniversite öğrencilerinin kamusal alandan beklentileri nelerdir?
- Üniversite öğrencilerinin kamusal alandan beklentileriyle yerleşke varlığı arasında bir ilişki var mıdır?

Bu tez çalışmasında, üniversite yerleşkeleri ile kamusal alan arasındaki ilişkiyi sorgulamak ve üniversite öğrencilerinin kentsel kamusal alandan beklentilerini araştırmak amaçlanmıştır.

Tez çalışmasında açıklayıcı bir araştırma deseni benimsenerek nicel yöntemlerin bir arada kullanıldığı yöntem yaklaşımıyla gerçekleştirilmiştir (Şekil 1.1). Araştırmanın temel amacı, üniversite yerleşkeleri ile kamusal alan arasındaki ilişkiyi sorgulamak ve üniversite öğrencilerinin kentsel kamusal alandan beklentilerini araştırmaktır.

Veri Toplama Süreci: Çalışmanın ilk aşamasında, literatür taraması yapılarak kamusal alan kavramı üzerine araştırmalar yapılmış, yükseköğretim yerleşkelerinin planlama ve tasarım ilkeleri üzerine teorik bir çerçeve oluşturulmuştur. Bu bağlamda, öğrenci deneyimlerini etkileyen faktörler ve ideal bir yerleşke ortamının unsurları incelenmiştir. Kamusal alan olarak nitelendirilen alanların üniversite yerleşkeleri ve kentle olan ilişkileri değerlendirilmiştir. İkinci aşamada, Gazi Üniversitesi'nde öğrenim gören öğrencilere anket uygulanmıştır. Yerleşke varlığı tez kapsamında önemli bir konu olduğundan, anketler Gazi Üniversitesi Beşevler Yerleşkesinde bulunan öğrencilerle ve görece kısıtlı bir alana sahip olan Maltepe Yerleşkesindeki öğrencilerle gerçekleştirilmiştir. Böylece yerleşke sahip ve kent merkezine daha uzak mesafede bulunan üniversite yerleşkelerindeki öğrencilerle görece mekânsal olarak daha kısıtlı ve kent merkezine daha yakın olan yerleşkelerde öğrenim gören öğrencilerin kamusal alan beklentileri ve kentsel kamusal alanlarla ilişkileri karşılaştırmalı olarak irdeleme fırsatı olmuştur.

Örneklem: Araştırmanın örneklem alanı olarak Gazi Üniversitesi'nin merkez yerleşkesi ve Maltepe yerleşkesi seçilmiştir. Mevcut mekânsal ve fonksiyonel yapı üzerinden kamusal alan yerleşke ilişkisini değerlendirilmesinin ardından her iki yerleşkede tabakalı örnekleme yöntemiyle anketler gerçekleştirilmiştir. Bu süreçte, öğrencilerin yerleşke kullanım sıklığı, fakülte dağılımları ve zaman dilimi özellikleri dikkate alınmıştır. Örneklem olarak seçilen Gazi Üniversitesi Maltepe Yerleşkesi ve Beşevler (merkez) Yerleşkesinde toplam 203 kişiye 22 soruluk anket çalışması gerçekleştirilmiştir. 203 anketin 105'i Beşevler (merkez) Yerleşkesinde gerçekleştirilirken; 98'i ise Maltepe Yerleşkesinde gerçekleştirilmiştir. Yapılan anketlerde dengeli sonuçlara varmak için iki örneklem alanında da eşit veya yakın anket uygulaması uygulanmıştır.

Veri Analizi: Anketlerden elde edilen nicel veriler, SPSS (Statistical Package 3ort he Social Sciences) yazılımı kullanılarak tanımlayıcı ve çıkarımsal istatistikler aracılığıyla değerlendirilmiştir. Ayrıca, yerleşkeler arasındaki farklılıkları, çeşitli değişkenlere göre oluşan durumları anlamak için çapraz tablolar oluşturulmuştur.

Değerlendirme Süreci: Analiz bulguları, yerleşkelerin fiziksel, sosyal ve mekânsal olanaklarının karşılaştırmalı bir değerlendirmesine olanak sağlamıştır. Sonuçlar, literatürdeki benzer çalışmalarla ilişkilendirilmiş ve her iki yerleşke içinde kamusal alan ilişkisi değerlendirilmiştir.

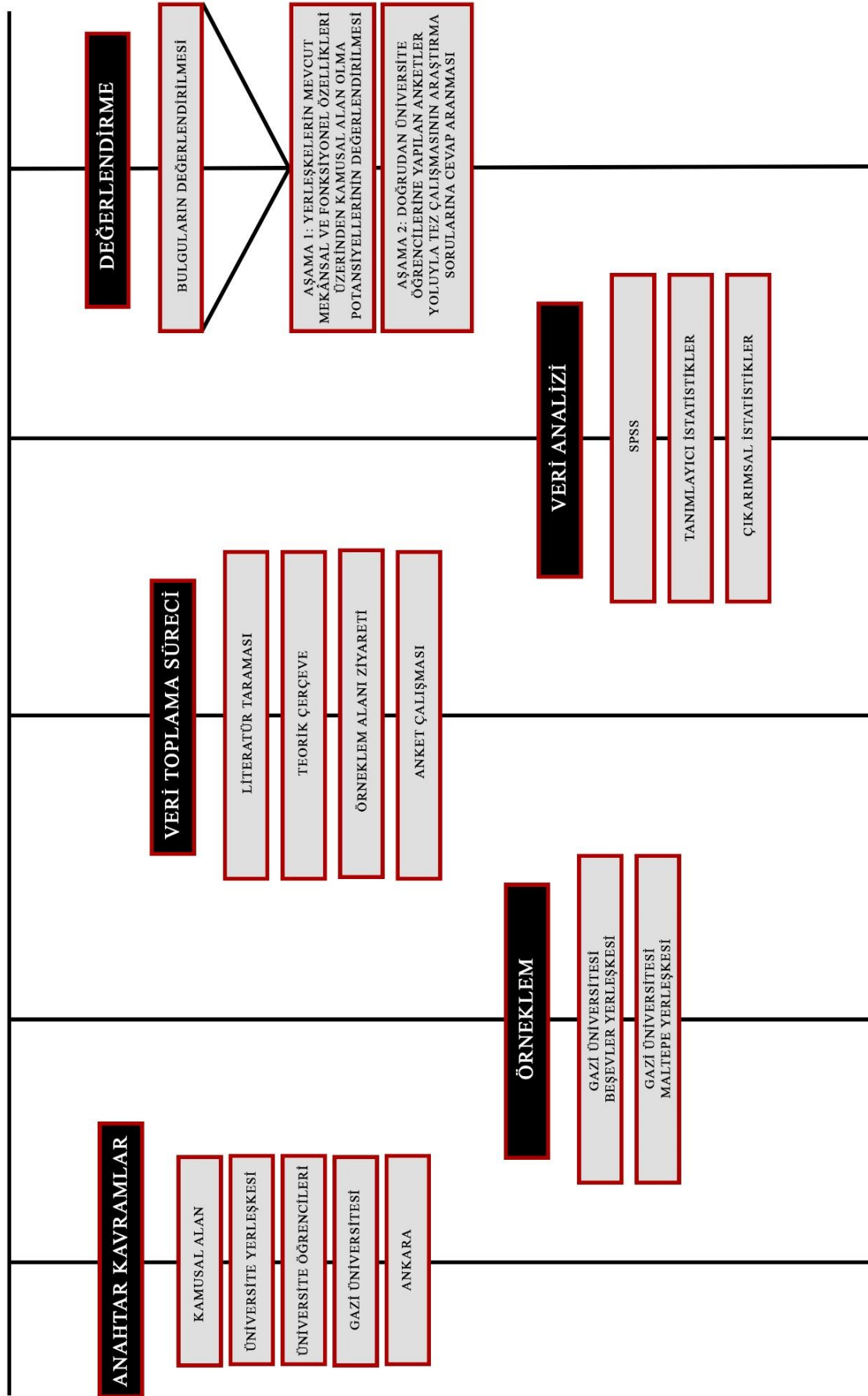
Giriş bölümünü takip eden ikinci bölümde, araştırmanın temel kavramları hakkında akademik yazından aktarımlar ve değerlendirmeler yapılmıştır. Daha sonra kamusal alan kavramı yazınında önde gelen başta Jürden Habermas olmak üzere; Aristoteles, Hannah Arendt, John Rawls, Bruce Ackerman, Kluge ve Negt, Immanuel Kant, John Locke, Thomas Hobbes, Jean-Jacques Rousseau ve Richard Sennett gibi düşünürlerin çalışmaları incelenmiş ve kavramının kent ile ilişkisi irdelenmiştir. Çalışmanın önemli kavramlarından bir diğeri olan üniversite yerleşkeleri, tanım, içerik ve tarihsel gelişim yönünden incelenerek üniversite yerleşkeleri ve kamusal alan kavramı arasındaki ilişki özetlenmiştir. Tezin temel araştırma sorularından olan üniversite yerleşkelerinin kamusal alan olabilme potansiyelleri, Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi doğrultusunda tartışılmıştır.

Üçüncü bölüm, örneklem olarak seçilen Gazi Üniversitesi Maltepe Yerleşkesi ve Beşevler (merkez) Yerleşkesine odaklanan bölümdür. Bu bölümde araştırmanın yöntemi ve örneklem alanlarının mekânsal özellikleri detaylı bir şekilde irdelenmiştir.

Dördüncü bölümde, iki aşamada gerçekleştirilen alan çalışmasının bulguları aktarılmıştır. Mevcut mekânsal ve fonksiyonel özelliklerin değerlendirildiği ilk aşama ve Gazi Üniversitesi Maltepe Yerleşkesi ve Beşevler (merkez) Yerleşkesinde gerçekleştirilen anket çalışmasını içeren ikinci aşama bulguları bu bölümde açıklanmıştır. Son bölüm olan beşinci bölüm sonuç, değerlendirme ve araştırmanın genel sonuçlarından oluşmaktadır.

Tez çalışması kapsamında bazı sınırlılıklar söz konusu olmuştur. Bunlardan en önemlisi kamusal alan kavramının henüz net bir tanıma sahip olmamasıdır. Bu nedenle, tez çalışması kapsamındaki farklı disiplinlerin ve farklı araştırmacıların özgün kamusal alan tanımları değerlendirilerek zaman içinde ortaya çıkan başlıca ortak kamusal alan tanımlarından faydalanılarak genel bir çerçeve çizilmiştir. Dolayısıyla üniversite yerleşkelerinin kamusal alan özelliği taşıma konusu net bir tanıma dayandırılamamıştır.

Bir başka sınırlılık olarak; tez kapsamında esas alınan üniversite yerleşkesinin algısal olarak her öğrencide aynı çağrışımları uyandırmamasıdır. Bu sebeple anket soruları arasında yer alan ve üniversitelilerin eğitim aldıkları bölümün yerleşkeye sahip olup olmadığı tespitine yönelik sorulara yerleşke ile kurulan ilişkiye bağlı olarak verilen cevapların değiştiği görülmüştür. Dolayısıyla ankete katılanların yerleşke ile olan aidiyet duygusu ve nesnel yorumlar, değerlendirmelerde zaman zaman güçlükler yaşanmasına neden olduğu söylenebilir.

Şekil 1.1. Yöntem (Yazar tarafından oluşturulmuştur)

2. KAMUSAL ALAN VE ÜNİVERSİTE YERLEŞKESİ KAVRAMLARININ İLİŞKİSEL YÖNDEN İNCELENMESİ

Kentlerin ilk oluşmaya başlamasından bugüne kendi içinde var olan toplum, yine içinde yaşayan coğrafyayı şekillendirmiş ve beslemiştir. Kent ve kentte yaşayan toplum arasındaki etkileşim çift yönlü olup bu devrim yıllar boyunca sürmüştür. Kent toplumu; toplum ise kenti şekillendirmiştir. Bu ilişki kentleri yaşayan organizmalar haline getirmiştir (Çelik, Erdönmez, 2016). Dünyadaki bütün kentlerin ortak noktası “yaşayan organizma” tabirine paralel olarak; sürekli değişim, gelişim ve dönüşüm halinde olmasıdır. Bu değişim / gelişim / dönüşüm gibi unsurlar sosyal, kültürel ve ekonomik yönlerle birlikte hareket etmektedir. Söz konusu kentlerin yaşayan organizma olma yolunda en önemli unsur “kamusal alanlar”dır. Kamusal alanlar kente ve kentliye pek çok noktada imkân tanımaktadır. Bu imkânlarla, kentte yaşayanların kendinden farklı olanla karşılaşma, onu tanıma ve onunla etkileşimde olma fırsatı sağlamak örnek verilebilir.

2.1. Tanım Olarak Kamusal Alan

Eski Yunan dönemine kadar giden ve agoralar olarak algılanan kamusal alan kavramının köklerinin 14. Yüzyılda kullanılan “public” kelimesine dayandığı görülmektedir (Onat, 2010). Kamu kelimesi, İngilizce’de ilk defa 1470 yılında Malory tarafından, toplum ortak çıkarını belirtmek için kullanılmıştır. Malory’nin kamusal alan kullanımından yetmiş yıl sonra kamu kelimesi, genel, gözleme açık ve ortada olan olarak anlam kazanmıştır (Yılmaz, 2007). “Kamusal alan” kavramındaki ‘kamusal’ kelimesinin kökeni Antik Roma dönemine kadar uzanmaktadır. Latincedeki ‘populus’ (halk) kelimesinden türetilen ‘kamusal’ kelimesi; herkese açık, umumi, kamuya ait anlamlarını taşımaktadır. Aynı zamanda “kamusal alan” kavramındaki “kamu” kelimesi Türk Dil Kurumu (TDK)’na göre; “1. Hep, bütün, 2. Bir ülkedeki halkın bütünü, halk, amme” olarak tanımlanmıştır ve “kamu” kelimesinin kullanımına ilişkin “kamu davası, kamu düzeni, kamu güvenliği, kamu hizmeti, kamu hukuku, kamu idaresi, kamu kesimi, kamuoyu, kamu kurumu, kamu personeli, kamu sağlığı, kamu sektörü, kamu tanrıcısı, kamu tanrıcılık, kamu yararı, kamu yönetimi” örneklerine yer verilmiştir.

Ejder Yılmaz'ın yazarı olduğu “Hukuk Sözlüğü”nde ise; “kamu” kelimesi “Amme, halk”, “kamusal” kelimesi ise “resmi” olarak nitelendirilmiştir (Yılmaz, 2003). Kamu kelimesinin tamlamaları olarak “kamu ajanı, kamu alacağı, kamu arazisi, kamu avukatı, kamu bankası, kamu borçlusu, kamu davası, kamu denetçisi, kamu düzeni, kamu haberleşmesi, kamu hizmeti, kamu hukuku, kamu idareleri, kamu iktisadi teşebbüsü, kamu işletmesi, kamu maliyesi, kamu malları, kamuoyu, kamu sektörü, kamu tüzel kişileri, kamu vesayeti, kamu yararı” şeklinde kavramlara yer verilmiştir. Bu sözlükte de “kamusal alan” kavramının tanım olarak bir karşılığının olmadığı görülmüştür.

Kamusal alan kavramı çağlar boyunca birçok farklı şekilde tanımlanmıştır ve zaman içinde çok sayıda çalışmaya konu olmuştur. Mekân bilimciler, siyaset bilimcileri, felsefeciler, sosyal bilimciler gibi disiplinler tarafından çağlar boyunca kavramı irdelemişlerdir. Kavram, her çağda, çağın getirdiği gerekliliklere göre anlam kazanmıştır. Kökeni 14. Yüzyıla dayansa da kamusal alan kavramının somut bir anlam kazanması Avrupa’da 1960’lara dayanmaktadır. Geleneksel toplumdan modern topluma geçiş döneminde Batı’da yaşanan toplumsal, siyasi ve ekonomik gelişmeler doğrultusunda ele dikkate alınan kamusal alan, 18. Yüzyıl sonlarındaki modernlikle birlikte batı düşüncesindeki hayatın kamusal ve özel olarak ikiye ayrılması olarak şekillenmiştir (Bahçeci, 2018). Günlük dilde “kamu” kelimesi devlet veya devlet meseleleri olarak kullanılmaktadır. “Kamusal alan” kavramı ise ilk olarak, herkes tarafından görülen her şey olarak ortaya çıkmıştır; daha sonra ise kamu kavramı dâhilinde bireye ait olandan ziyade herkes için ortak olan mekân olarak tanımlanmıştır.

Kamusal alan kavramı genel çerçevede değerlendirilecek olursa, kavrama ilişkin tartışmaların ve fikirlerin yoğunluk kazandığı yıllar 1970’li yılların sonrasına denk gelmektedir. Kamusal alanlar, bireylerin bir yandan ortak sorunlar üzerinde eşit ve özgür bir şekilde söz sahibi oldukları, irade ve eylemleriyle bu alanları inşa ettikleri, diğer yandan da bu alanlarda aktif olarak varlıklarını ortaya koydukları mekânlardır. Bu yönleriyle, insan yaşamının önemli bir parçasını oluştururlar.

Kamusal alan, esasında başlıca siyaset felsefesinin bir terimidir. Bu sebeple hala tanımsal olarak başta olmak üzere birçok yönden tartışılmaktadır. Öte yandan kamusal alan kavramı, demokrasi problemi bağlamında, hükümet– sivil toplum arasındaki komplike ilişkileri sınırları içerisinde de incelenmiştir. Ayrıca, kamusal alan kavramı modern toplumlarda demokratik bir örgütlenme olarak gelişmiştir (Onat, 2010).

Kamusal alan tanımlarına genel çerçeveden bakılacak olursa; kamusal alanın insanları bir araya getirmesi ve asıl olan bir araya getirdiği noktanın herkese açık olmasıdır. Kamusal açık alanların mekânsal kalitesi, kentin “yaşayan bir organizma” olarak varlığını sürdürmesi açısından da önemli bir role sahiptir (Ataol, Erdönmez, 2016). Bir başka tanıma göre, Kamusal alanlar, toplumun her kesiminden insanların erişimine açık olan ve ortak kullanıma sunulan sosyal ve kültürel mekânlardır. Bu alanlar, şehir içinde insanları bir araya getirerek sosyal etkileşimi teşvik eder ve kentsel çevrenin yaşanabilirliğini artırır. İster planlı olarak tasarlanmış olsun ister kendiliğinden şekillenmiş, kamusal alanlar şehirlerin yapı taşları arasında yer alır.

Kaldırımlar, caddeler, sokaklar, parklar, spor alanları, alışveriş merkezleri ve meydanlar gibi mekânlar, farklı kamusal alan türlerine örnek teşkil eder. Bu tür mekânlar, şehir yaşamının ritmini belirleyerek, insanlara hem dinlenme hem de sosyal bağlar kurma fırsatı sunar ve toplumsal hayatın dinamizmine katkıda bulunur (Çelikyay, Karayılmazlar, 2018).

Kamusal alanların en önemli fonksiyonu, binaların arasında birden fazla insanın bir arada olmasıyla, birbirleriyle iletişim kurup sosyalleşmesini sağlayan ve ortak bir kimlik oluşturan bir sosyal doku yaratmasıdır. Bu doku; oynayan çocukları, kutlamaları, konuşmaları, toplu eylemleri ve pasif iletişimi içermektedir (Gülen, 2006).

Başka bir tanıma göre ise yerleşim birimlerinin arasındaki mekânları kapsayan “çatısız mimari” olarak değerlendirilmektedir (Boduroğlu, 2001). Söz konusu çatısız mimari olan alanlar, halkın bütün faaliyetlerinin yapıldığı alanlardır.

Başka bir tanıma göre kamusal alan; ‘toplumsal yaşamın değerlerini ve kentsel yaşam ortamının ‘kalitesini’ belirleyen ve sergileyen temel mekânsal öğeler kamusal alanlardır’ şeklindedir (Keskin, Otaner, 2005). Kamusal alanlar mülkiyeti kamuya ait olma ve geliştirilmesi-işletilmesi toplumsal olarak denetlenebilirdik bakımından temel bir noktadadır. Bir bakıma kamusal alanlar kamusal değerlerimizin aynası veya yansımasıdır.

Her ne kadar kamusal alan kavramı tanımı hala tartışılıyor olsa da pek çok düşünür tarafından varılan oldukça fazla ortak noktadan söz etmek mümkündür. Bunlara örnek olarak Kamusal alanla alakalı yapılan tanımların; kamusal alanın, kamusal alan tasarımının,

kamusal alana erişilebilirliğin, kamusal alan yeterliliğinin vb. birçok faktörün yaşam kalitesi ile doğrudan bir ilişkisi olduğu konusudur.

Bu bakımdan kamusal alan kullanım dengesinin kent yaşamı için yadsınamaz bir önem taşımaktadır da denebilir. Kentsel açık alanlar da kamusal alanlara dâhildir. Bu kapsamda kentsel açık alanlar ikiye ayrılabilir (Çelikyay, Karayılmazlar, 2018):

- Dış kullanım alanları
- Dolaşım kanalları

Dış kullanım alanları; dış çevreyle bağlantılı olup işlevsel oyun ve spor alanı, park gibi alanlardır. Dolaşım alanları ise; kentteki bağlantı noktaları olarak özetlenebilir.

Bunlara cadde, sokak, geçit noktaları, meydan gibi toplayıcı alanlar örnek verilebilir (Çelikyay, Karayılmazlar, 2018).

Kamusal alanlar bir bakıma ortak ve paylaşılabılır alanlardır. Kamusal alanın da paylaşılabilir olması için;

- Birbirine yabancı insanları bir araya getirmek
- Kalıcı olması
- Toplumsal insan davranışlarına yön vermesi
- Bireysel denetimin ötesinde bulunması
- İçinde olunan çevreyi tanımlamada önemli rol oynaması
- Macera kaynağı ve ortamı oluşturması
- Özel ve bireysel mekânlarla olan ilişkileriyle algılanması
- Kullanım açısından çeşitlilik göstermesi
- Kolektif olarak oluşturulmuş olması gibi kriterleri de sağlamalıdır (Çelikyay, Karayılmazlar, 2018).

Öte yandan kamusal alanın kentten ayrı değerlendirilmesi söz konusu değildir. Kamusal alan ihtiyaç ve kullanım doğrultusunda şekillenen bir kavramdır. Kentte yaşayanlar özelliklerine göre sosyal, ekonomik, kültürel, psikolojik ve fizyolojik ihtiyaçları için birçok hizmet talep

etme eğilimindedir. Bu bakımdan her kamusal alan her kesime hitap etmeyebilir. Bütün bunlar doğrultusunda Avrupa Konseyi (1986) kamusal mekânları ve önemlerini aşağıdaki gibi tanımlamaktadır (Wooley, 2003):

- Kamusal açık alanlar, şehir mirası için önem teşkil eder,
- Kamusal alanlar, şehrin mimari ve estetik bakımından güçlü elemanlarıdır,
- Önemli eğitimsel rol oynar,
- Çevre bilimsel yönden ve sosyal etkileşim için önemlidir,
- Toplum gelişimini güçlendirir,
- Özellikle kişilerin psikososyal gerilimlerini dengelemeye yardımcı olur,
- Bir toplumun eğlence ve boş zaman ihtiyaçlarını karşılamakta önemli rolü vardır,
- Çevresel gelişim içinde ekonomik bir değeri vardır.

Kamusal alan kavramı, pek çok farklı bilim alanının üzerine çalışmalar yaptığı bir kavramdır. Her bir alan kendi bakış açısıyla kavramın farklı boyutlarının geliştirilmesine katkı koymuştur. Bu çalışmaların kavrama yönelik olarak vurguladıkları ortak noktalar bulunmasına rağmen, henüz üzerinde hemfikir olunmuş net bir tanımdan söz etmek mümkün değildir. Kesin olan noktalardan biri kamusal alan kavramının devlet ve hukuk organları ile güçlü bir bağının olduğu ve toplum odaklı olduğudur. Şehir planlama, mimarlık vb. tasarım alanında çalışan disiplinler ise kamusal alan kavramını özel alan dışında kalan sokak, meydan, salon, kahve gibi insanların ortak kullanım alanları olarak tanımlamışlardır (Onat, 2010).

Dünya genelini kapsayan araştırmalar sonucu başarılı bir kamusal alanın dört temel kalite ölçütü; “erişim, bağlantılar ve kullanım, etkinlikler ile konfor ve tasarım ile sosyalleşme yeteneği” olarak tanımlanmıştır (Madden, 2001, aktaran Çelik, Erdönmez, 2016).

Bahsi geçen dört kalite ölçütünden “erişim”, zayıf olmayan erişim noktaları ile ilişkilendirilmiştir. Buna örnek olarak zayıf mekânsal girişler, toplanma noktalarının noksanlığı, görsel olarak erişimi olmayan mekânlar sayılabilir. Diğer bir ölçüt olan “bağlantılar ve kullanım” noktasında; kamusal alandaki kullanımlar arası veya kamusal alanlar arasındaki zayıf bağlantı noktaları, yoğun ve kontrolsüz araç kullanımı, uygun konumlanmayan araç durak noktaları, tanımsız boş duvarlar ve işlevsiz bölgeler kamusal

alan kullanımını negatif etkileyen unsurlardır. “Etkinlikler ve konfor” kavramları bağlamında, kamusal alanın kalitesi yine kamusal alandaki konfor ve eylemlerin çeşitliliğinin artması ile doğru orantılıdır. Son olarak “tasarım ve sosyalleşme” bakımından kamusal alan değerlendirilmesi, alanın tasarımının işlevli ve kullanılabilir olmasıyla ilişkilendirilebilir. Kamusal alandaki sosyalleşme yeteneğinin olması kamusal alanın kullanım sıklığını arttırmaktadır. Özetle, bütün bu ölçütlerin sağlanması, kamusal alanın kullanım olanağını ve sıklığını arttırmaktadır. Ayrıca kamusal alanın kalitesini arttırmaktadır (Madden, 2001, aktaran Çelik, Erdönmez, 2016).

Kamusal alanı yalnızca fiziksel mekânla ilişkilendirmek doğru bir yaklaşım değildir. Kamusal alan, fiziksel, ekonomik, sosyal, siyasi ve hatta psikolojik birçok etken ve disiplinin bütünüdür. Kamusal alan bulunan toplumun kültürünü, inancını, değerlerini yansıtmakta ve bireysel davranışların, sosyal ilişkilerin ve kültürün aynası işlevini üstlenmektedir.

“Her kent bir kamusal oluşumdur” (Kedik,2011:232). “Kentın var olabilmesi için yaşam kalitesi, sosyalleşme, hareket etme, kolektif, kültürel, politik ve sosyal yaşam gibi unsurların varlığı gereklidir. Kamusal alanlar kentlerdeki hareketlilik, kullanım (festival, konser, spor, ticari kullanım vb.), sosyalleşme ve kimlik alanlarıdır” (Gökgür, 2008:16 aktaran Bahçeci, 2018:115-116). Kentlerdeki kamusal alan kullanımları birlikte yaşam arayışını yansıtan alanlardır (Gökgür, 2008 aktran Bahçeci, 2018). Ruşen Keleş’e göre ise kamusal alanlar insan yaşamının doğası gereği birlikte yaşama olanak veren meydan, cadde, sokak, yeşil alan, park, eğitim, sanat ve kültür tesislerinin yoğun olduğu alanlardır. Modernliğin ortaya çıkardığı yeni dinamikler ve ilişki ağları, kamusal alanların toplumsal bir platform olma niteliği ile birlikte kamusal alanların yeniden canlandırılması ve bu alanların orijinal işlevleriyle kent mekânına geri kazandırılması, toplumsal ve ekonomik açıdan kentin dönüşümünü ve anlamını güçlendirmek için önemli bir araçtır. Bu yaklaşım, kentsel toplumsal yaşamın gerçek anlamını yeniden kazanması açısından son derece kritik bir rol oynamaktadır.

Kamusal alanın dünya literatüründe oldukça geniş tanımları vardır. Yine Kamusal alan kavramı, çeşitli disiplinler içinde çeşitli tanımlara göre değişkenlik göstermektedir. Sosyoloji ve siyaset felsefesi açısından, Hannah Arendt (1958) kamusal alanı bir iletişim ve eylem mekânı olarak ele alırken, Habermas (2004) ise halkın düşüncelerini özgürce oluşturup tartışabildiği ve çeşitli sosyal-fiziksel deneyimlerin üretildiği bir alan olarak

tanımlamaktadır. Edward Soja (1989), kamusal alanı toplumsal ilişkilerin, güç dinamiklerinin ve kimliklerin üretildiği bir bağlam olarak değerlendirirken, Michael Sorkin (1992) neoliberal kentleşme sürecinde tanımlanmış bir alan olarak görmektedir. Kentsel mekân odaklı yaklaşımlarda ise, kamusal alanın eylemlerin gerçekleştiği bir alan olduğu belirtilmektedir (Gehl, 2011; Madanipour, 2003; Lynch, 1972; Carmona, 2010; Kostof, 1995; Jacobs, 1961; Carr vd., 1992). Kamusal alan, kullanıcı ile doğrudan ilişkilendirilen bir alan olmasının yanı sıra, kullanıma bağlı olarak şekillenen bir alan olarak da ele alınmaktadır (Mitchell, 2003; Newman, 1973; Whyte, 2000), (Hood, 1999; Smithson, 1970; Gehl, 2004). Aynı zamanda, kamusal yaşamın sahnesi olarak insan etkileşimlerinin gerçekleştiği bir ortam ve sosyal toplanmalar, bilgi alışverişi ile iletişimin mümkün olduğu ortak bir zemin olarak da tanımlanmıştır (Thompson, 2010; Whyte, 1980).

Çeşitli disiplinlerde yapılan bu tanımsal çerçeveler, dünya literatürü çapında kamusal alan kavramının bileşenleri ve kriterleri konusunda çeşitli yaklaşımların bulunduğunu göstermektedir. Henüz ortak bir tanıma sahip olmayan kamusal alan kavramının yapısal ve işlevsel özelliklerinin irdelenebilmesi için kavramsal çerçevenin detaylandırılması, farklı araştırma alanlarının bir araya getirilerek disiplinler arası bir bakış açısıyla ele alınması gerekmektedir.

2.2. Kamusal Alan Kavramına Yönelik Öncü Çalışmalar

Kamusal alan kavramına yönelik gerçekleştirilen pek çok çalışma bulunmakla beraber, kavramın içeriğinin geliştirilmesinde öncü bazı araştırmacılar bulunmaktadır. Aşağıda bu çalışmalar kısaca özetlenmektedir.

Kamusal alan kavramının, doğuşundan bu yana önemli bir yol kat etmesinde büyük öneme sahip olan Jürden Habermas, kamusal alan kavramını hiçbir kıstas olmadan, hiçbir toplumsal norma uymadan, herkese açık olan alan olarak tanımlamaktadır. Habermas’a göre kamusal alan, hukuki açıdan sağlam; devlet müdahalesinden ve piyasa sirkülasyonundan uzak bir olgudur (Habermas 1997).

Habermas, kamusal alanı iki şekilde ele almıştır; fiziksel ve sembolik olarak. Fiziksel olarak ele alış biçimi mekânlar, caddeler, sokaklar gibi kamusal alanı oluşturan yanıdır. Fiziksel yan aynı zamanda sözü geçen ortak kullanım alanlarıyla alakalı toplum görüş ve

şikâyetlerinin yetkiye karşı muhalefet oluşturması ve yeni bir dñzen için çağrıda bulunmasıdır. Sembolik yanı ise kamusal alan kavramını daha derinlemesine irdelemeye imkân veren yanıdır. Bu da kamusal düşñncelerin temel alındığı ortamların olduğu yanıdır (Gökgür, 2008 aktaran Derin, 2021).

Habermas'ın kamusal alan tanımı çerçevesinde bütün insanlar eşit ve her durum eleştirilebilir nitelikte olup düşñnceler özgür bir şekilde tartışılabilir ortama sahiptir. Yani, kamusal alan yurttaşlar için özgürlüklerini kullanabildikleri ölçüde vardır (Torun, 2019).

Kamusal alana bu ilk dokunuş olarak “özel şahışların, kendilerini ilgilendiren ortak bir mesele etrafında akıl yürüttükleri, rasyonel bir tartışma içine girdikleri ve bu tartışmanın neticesinde o mesele hakkında ortak kanaati, kamuoyunu oluşturdukları araç, süreç ve mekânların tanımladığı hayat alanı olarak” tanımlamıştır. Kamusal alan, modern toplum kuramlarında, toplumun ortak yararını belirlemeye ve gerçekteştirmeye yönelik düşñnce, söylem ve eylemlerin üretildiği ve geliştirildiği ortak toplumsal etkinlik alanına işaret etmek için kullanılan kavramdır diyen Habermas, her türlü çıkardan arınmış, devlet otoritesinin baskısı ve buyruklarından, sermaye egemenliğinden bağımsız bir alan tanımlar ve Habermas kamu olgusunun tek tip ve bütüncül olmadığını ve kamusal topluluktan tekil olarak söz etmenin doğru olmadığını savunmuştur (Habermas, 1997).

Kamusal alan kavramı, doğuşundan bu yana önemli bir yol kat etmesinde büyük öneme sahip olan Jürden Habermas tarafından 1991 yılında yazılan “Kamusal Alanın Yapısal Dönüşümü: Burjuva Toplumunun Bir Kategorisi Üzerine Araştırmalar” kitabında ele alınmıştır. Habermas “Kamusal ve kamu kavramlarının günlük dildeki kullanımı, bunların birbirleriyle uyumayan çok çeşitli anlamlara sahip olduklarını ele veriyor. Değişik tarihsel evrelerden kaynaklanan bu anlamlar, sanayisi gelişmiş ve sosyal devlet olarak örgütlenmiş burjuva toplumu koşullarına eş zamanlı olarak uyarlanan kullanımları içinde, birbirleriyle bulanık bir ilişkiye giriyorlar.” şeklinde ifade ederek kamusal ve kamu kelimelerinin uyumazlıklarını vurgulamıştır (Habermas, 2003 aktaran Eren, 2005). Buradan, Habermas'ın kamusal alana yaklaşımını herkese açık, toplumun bireylere karşı sorumlu olması, siyasal denetim, ortak çıkar gibi kavramlarla ilişkilendirdiği sonucuna varılabilir (Onat, 2010).

Görece kamusal alan kavramının en önemli isimlerinden olan Habermas'ın kamusal alan görüşü; hukuk ile garantiye alınmış olup, eşit ve özgür toplumlar her konuda toplumsal müzakere yürütebilirler şeklindedir. Yani Habermas'ın kamusal alan kavramına karşılık tanımladığı şey tam olarak derinleştirilmiş bir demokrasi ve hukuk devleti arayışı yönündedir. Hukukla zorunlu kılınması gerektiği kamusal alan kavramına yasama sürecinin de dâhil edilmesi konusunda çalışması mevcuttur (Between Facts and Norms).

Aristoteles ise çağının şartlarındaki kamusal alanı (koine) halkın ortak siyaset yaptığı siyasal bir topluluk olarak ifade etmiştir (Yılmaz, 2007). Aristoteles'e göre insanların yaşamı "iyi yaşam"dır. Söz konusu iyi yaşamın sağlanması için hayatın zorluklarının özel bir alanda karşılanması gerekmektedir. Bahsi geçen özel alan ise kamusal alan kavramının karşılığıdır (Onat, 2010). Ayrıca kamusal alan ve özel alan ayrımını ilk kez Aristoteles yapmıştır. Aristoteles, kamusal alanı insanların kendini geliştirmesine olanak sağlayan bir alan olarak tanımlamaktadır (Yılmaz, 2007).

Hannah Arendt 1994 kamusal alan kavramını Aristoteles'in yaklaşımı üzerinden temellendirmiştir ve Arendt'in yaşadığı iki dünya savaşı ortası dönem koşulları da göz önünde bulundurulduğunda; kamusal alan kavramını özgürlük, çoğulluk, şiddet, güç vb. toplumu temel kavramlarıyla ilişkilendirmesi kaçınılmaz olmuştur. Arendt, kamusal alan kavramını konuşma ve eylem yoluyla oluşturulan bir alan olarak betimlemiş dolayısıyla insanların konuşabilecekleri ve eylemde bulunacakları her alanı kamusal alan olarak tasvir etmiştir (Onat, 2010). Ayrıca kamusal alan kavramını politik olanın kamusal olana hâkim olduğu ve yurttaşların varlıklarına anlam katan unsur olarak tanımlamaktadır. Yani kamusal alan siyasi olguların yaşandığı alan olarak değerlendirilmiştir. Arendt'e göre bireyin siyasi bilincinin boyutu diğer bireylerin varlığına bağlıdır. Birey, diğer bireylerle anlam kazanmaktadır demiştir. Arendt, Antik Yunan'ın ahlaki açıdan homojen, politik açıdan eşitlikçi ve aynı zamanda yurttaş dışındakileri dışlayıcı anlayışını yeniden canlandırma odaklı çalışmalarda bulunmuştur. Öte yandan iktidar, hukuk gibi konuları dikkate almamıştır. Bu da yaklaşım zaman içinde Arendt'in gerçekçi olmayan ve hatta kurgusal bir kuramın ötesine geçemediğini düşündürmüştür. Arendt'e göre kamusal alan, herkese açık, herhangi bir kısıtlama barındırmayan ortamlarda uyumlu bir şekilde yaşama ortamıdır.

Öte yandan Arendt'e göre kamusal alan kavramı iki farklı anlam taşımaktadır. Bunlar, alenileşme ve ortaklaşa sahip olunan dünya kavramlarıdır. Arendt (2006), kamusal alanı

alenileştirme kavramı ile ilişkilendirme sebebini şu şekilde açıklamıştır: “Kamuda gözüken her şey herkes tarafından görülebilir ve duyulabilir ve mümkün olan en geniş açıklığa sahiptir anlamına gelir” (Arendt, 2006:92 aktaran Alacahan, Vatandaş, 2021:723).

Bir diğer kavram olan ortaklaşa sahip olunan dünya ise;

Hepimiz için ortak olan bir dünyayı ifade eder. Ancak bu dünya, insanların üzerinde hareket ettikleri sınırlı bir mekân ve organik yaşamın genel durumunu oluşturan yeryüzü ya da doğayla aynı değildir. Daha çok, insan eseri bir dünyada birlikte yaşayanlar arasında olup biten meselelerle olduğu kadar, insan elinden çıkma (şeylerle), insanî yapıntıyla ilintilidir (Arendt, 2006:92 aktaran Alacahan, Vatandaş, 2021:723).

John Rawls kamusal alan çerçevesi ise; somutlaşan kamusal alan olarak tabir edilebilir ve bu toplumlarda toplumların iyi düzenlenmesi zorunlu olup; aktör eşit ve özgür yurttaşdır. Bu bağlamda kamusal alan, liberal öğretinin iyi anlayışıyla belirlenmektedir (Yükselbaba, 2011).

Bruce Ackerman’ın liberal diyalog modeli, devletin kamuyla özdeş sayıldığı; yurttaşların alanının özel olarak kabul edildiği bir ayrımı tanımlamaktadır. Ackerman’ın betimlediği kamusal alan kavramı mevcut liberal sistemin onaylanmasının dışında bir anlam taşımamaktadır kısaca. Ackerman’a göre hukuk yoluyla toplumun düzenlenmesinde yurttaşlar günlük konularda, yasaların oluşumunda söz sahibi olmamakla beraber; ancak anayasal konularda kamusal müzakereye katılabilmektedirler (Yükselbaba, 2011).

Kluge ve Negt’in kamusal alan kavramı ise işçi sınıfın burjuva kamusal alanını ele geçirme odaklıdır. Diğer kamusal alan modelleri liberalizm temelli iken; bu model liberalizme karşıt bir yol benimsemektedir ve kapitalizme karşı zıt bir duruş sergilemektedir. Sınıfların ortadan kalktığı kamusal alan kavramının herkes için aynı şeyi ifade ettiği bir kamusal alan tanımı üzerine çalışmalar gerçekleştirmişlerdir (Yükselbaba, 2011).

Immanuel Kant’a göre kamusal alan ise bir eleştiri ortamıdır. Bu eleştiri ortamında siyaset, ahlak ve hukuk; özgür, tarafsız ve iletilebilir düşüncelerle entegre edilmektedir. Kant’a göre kamusal alan kamuoyunun oluşturduğu bir alandır (Onat, 2010).

John Locke, Thomas Hobbes, Jean-Jacques Rousseau gibi 17. Ve 18. Yüzyıl düşünürleri, kamusal alanı sivil toplum kapsamında değerlendirmişlerdir (Yükselbaba, 2011).

Richard Sennett 2013, kamusal alan kavramını Avrupa’da feodalizm sonrası değişen siyasal ve ekonomik koşullar sonrası gelişen durumlar çerçevesinde ele almış ve 18. Yüzyıl sonrası kamusal alan kavramının işlev kaybetmesi üzerine fikirler üretmiştir. 18. Yüzyıl sonrasını vurgulamasının sebebi yine aynı dönem sonunda hız kazanan devrimler ve sanayi kapitalizminin kamusal alana farklı bir yön vermesidir. Buradan yola çıkarak Sennett, kamusal alan kavramını, özel alanla etkileşim halinde var olan bir mekân olarak belirtmiştir. Sennett’e göre kamusal alanın toplumsal rolü, kamusal alanın politik davranışlar, haklar, aile düzenlemeleri ve devletin sınırları gibi toplumun çeşitli unsurları tarafından şekillendirilmesiyle belirlenir. Sennett, kamusal alanı kent mekânının kendisi olarak görmektedir (Bahçeci, 2018). Sennett, kamusal alanı maddi bir alan olarak tanımlamakla beraber kamusal alanın, cadde, sokak, meydan gibi somut tanımlardan ibaret olduğunu belirtmiştir. Sennett’e göre kamusal alanların yeniden yapılandırılması meselesi, aynı zamanda kentsel kimlik yoksunluğunun nasıl giderileceğine dair bir sorundur. Kimlik kazanan ve dinamik kamusal alanlara sahip olan şehirler, insan yaşamının ayrılmaz bir parçası olarak yeniden önem kazanacaktır (Sennett, 2013). Sennett, 18. Yüzyılda tanımladığı kamusal alan tanımının 19. Yüzyılda şekil değiştirerek işlevlerinin yok olduğunu ve kentsel toplumsal yaşamın sönümlendiğini (toplumsal ayrışma, gayri şahsi süreç, toplumsal parçalanma vb.) savunmaktadır. Ona göre, 19. Yüzyıl koşullarındaki kamusal alan kavramı kentin uygarlaşma imkânının önünde bir settir.

Bütün bu kamusal alan tanım ve tartışmalarının ardından özetle, kamusal alan kavramının net bir tanıma sahip olmadığı aşikârdır. Yapılan tanımlar ve açıklamalar sonucunda birçok ortak nokta bulunmaktadır. Ortak noktalara karşın kamusal alan tanımının kendi içerisinde ayrıştığı hususlar da mevcuttur. Bu noktalar aşağıda özetlenmiştir.

Kamusal alan kavramı disiplinler arası çeşitli düşünürler tarafından irdelenmiş, üzerine fikirler yürütülmüş ve çeşitli tanımlar yapılmıştır. Habermas’ın kamusal alan tanımı hukuk temelli bir çerçeveye sahiptir. Bütün insanların eşit olduğu, herkese açık alanlar olarak ifade etmektedir. Habermas’ın kamusal alan tanımına yakın olan diğer tanım Aristoteles’in temellerini attığı ve sonrasında ve Arendt’in aynı düşünceyi savunduğu siyasi olguların yaşandığı bir alan olarak kamusal alan kavramı iki düşünürü göre de kamusal alan, politik olanın kamusal olana hâkim olduğu ve yurttaşların varlıklarına anlam katan unsurdur. Aristoteles ve Arendt’i Habermas ile ortak noktada buluşturan kamusal alan tanımı ise; üç

düşünürün de kamusal alan kavramını herkese açık ve eşit olarak kullanım olanağı sunan mekân olarak tanımlamasıdır.

Rawls ve Ackerman'ın kamusal alan kavramı diğer düşünürlere göre daha net çerçevelere sığdırılmıştır. Onlara göre kamusal alan sadece liberal düzenle özdeşleşmiştir. Liberal düzen dışında tanımlanmış bir kamusal alandan söz edilemez olduğunu savunmuşlardır.

Diğer düşünürlerin kamusal alan kavramı genel anlamda liberalizm temelli iken Kluge ve Negt diğer düşüncelerin aksine liberalizme karşıt bir kamusal alan kavramı savunmuşlardır. Dolayısıyla sınıf kavramının ortadan kalktığı, herkes için eşit bir kamusal alan tanımlı yapmışlardır.

Sennett, kamusal alan kavramını, özel alanla etkileşim halinde var olan bir mekân olarak belirtmiştir. Sennett bu noktada Aristoteles ve Arendt ile karşıt fikirler ileri sürmüştür. Aristoteles kamusal alanı direkt özel alan olarak tanımlamış olup iyi yaşamı özel alandan ayırmış bir kamusal alan olarak tanımlamıştır.

Sonuç olarak, tez çalışması kapsamında değerlendirilen kamusal alan kavramı, farklı disiplinler ve düşünürler tarafından çeşitli perspektiflerle ele alınmış ve hem ortak hem de ayrışan yönler barındıran bir yapıyla genel bir çerçeveye oturtulmuştur. Habermas'ın hukuki çerçevede, özgürlük ve eşitliğe dayalı kamusal alan tanımlı, Aristoteles ve Arendt'in siyasi ve toplumsal açıdan kamusal alanı vurgulayan görüşleriyle kesişirken, bu tanım Rawls ve Ackerman'ın liberal düzene dayalı daha sınırlandırılmış çerçeveleriyle farklılaşmaktadır. Kluge ve Negt, liberalizmin eleştirisi üzerinden geliştirdikleri yaklaşımla sınıfsal farklılıkları aşan, daha kapsayıcı ve eşitlikçi bir kamusal alan tanımını savunmuşlardır. Bu görüş, bireysel çıkarların ötesinde toplumsal dayanışma ve kapsayıcılığı ön plana çıkarır. Öte yandan, Sennett'in mekânsal odaklı yaklaşımı, kamusal alanı fiziksel çevre ile ilişkilendirerek toplumsal kimlik, aidiyet ve kentsel dinamikler üzerinden yeniden tanımlar. Kent mekânının ve kamusal alanların insan yaşamındaki önemi, kimlik kazandırıcı ve sosyalleşmeyi teşvik edici işlevleri üzerinden değerlendirilmiştir. Ancak bu mekânların işlevlerini yitirmesi, toplumsal ayrışma ve bireyselleşmenin artması gibi sorunlara da dikkat çekmektedir.

Bu farklı perspektifler, kamusal alanın tek bir tanım veya bağlamla sınırlandırılmayacak kadar geniş bir kavram olduğunu göstermektedir. Tarihsel, toplumsal, siyasal ve mekânsal bağlamlarla sürekli değişen ve yeniden şekillenen bir kavram olan kamusal alan hem bireyler hem de toplumlar için ortak bir yaşam alanı sağlama potansiyeli taşıyan ancak aynı zamanda toplumsal eşitsizlikler ve çatışmalarla şekillenebilen bir yapıya sahiptir. Dolayısıyla, kamusal alanı anlamak, yalnızca belirli bir tanımı kabul etmek değil, bu kavramın farklı bağlamlarda aldığı biçimleri ve işlevleri eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirmeyi gerektirir.

Çalışmadaki bu bölüme kadar olan kamusal alan çerçevesi değerlendirilerek özetlenecek olursa;

Kent ve kentli ilişkisi bakımından kamusal alanlar, kent ile toplum arasında bir bağ kurmaktadır. Bu bağ çift yönlüdür. Kamusal alan ve toplum bir arada olduğu sürece anlam kazanan kavramlardır. Aynı zamanda kent ile kamusal alan da aynı çift yönlü etkileşimi barındırmaktadır. Kamusal alanlar, kentlerin kimliğini oluşturan ve toplumu bir arada tutan alanlardır. Kamusal alanlar toplumu sosyal, kültürel ve ekonomik ihtiyaçlarını karşılayan alanlardır. Toplum kendini gerçekleştirmek ve günlük faaliyetlerini gerçekleştirmek için kamusal alanları kullanmaktadır. Kamusal alanlar görece herkes için eşit kullanım olanakları sağlamaktadır. Bu da kamusal alanların topluma olan faydasını göstermektedir. Kamusal alanlar, farklı toplumsal kesimlerden bireyleri bir araya getirme potansiyeline sahiptir. Etnik köken, düşünce, inanç ve sosyokültürel farklılıklar gibi çeşitlilikleri içinde barındıran bu alanlar, ortak bir amaç etrafında insanların bir araya gelmesini sağlar. Kamusal alana yönelik yapılan tanımların ortak noktası da çeşitlilikleri harmoni içinde yaşatabilen alanlar olmasıdır. Ayrıca, kamusal alan genel anlamda topluma açık ve geniş ortak kullanım alanları (meydan, park vb.) barındırmasından kaynaklı olarak bireylerin kimliklerini ifade etmelerine ve bağ kurmalarına olanak sağlamaktadır. Bu da toplumu psikolojik açıdan olumlu yönde etkileyen bir durumdur. Bir alanın nitelikli bir kamusal alan olarak değerlendirilebilmesi için kamusal alanın kolay erişilebilir ve açık olması, kullanıcılar / fonksiyonlar arasında güçlü bağlantı alanlarının olması, işlevsel olması, konfor sağlayabilmesi, sosyalleşmeye zemin oluşturulabilecek bir alan olması başlıca maddelerdir. Kamusal alanın tarih içinde politik bir yanından da söz edilmektedir. Kamusal alanlar, demografik örgütlenme ile ilişkilendirilmiş olup; eşitliğin temel unsuru olarak değerlendirilmiştir.

2.3. Kamusal Alan ve Kent

Kentlerin tarihsel gelişimine bakıldığında, bireylerin toplumsal yaşama adapte olmalarında, birbirleriyle uyum sağlamalarında ve ortak kurallar geliştirebilmelerinde önemli bir rol oynadığı görülmektedir. Özellikle Sanayi Devrimi'nden sonra modernleşme sürecinde feodalite ile birlikte tarımda makineleşme, tüketimin ve üretimin artması, değişen toplumsal düzen, artan fabrika sayısı kentlere olan ilgiyi arttırarak yine kente yerleşimi arttırmış ve buna bağlı olarak nüfus yoğunlaşmıştır. Bu durum, kentlerde sosyal, kültürel ve ekonomik değişimlere zemin hazırlamıştır.

Ayrıca kentler kendi içlerinde bağımsız alanlar olarak; temel özellikleri içinde barındırdığı mekânlardır. Bir yerin kent olarak değerlendirilebilmesi için sadece içinde bulunan yapılar ve içinde yaşayan insanlar değil; sahip olduğu ekonomik, kültürel ve toplumsal açıdan da belli bir noktada olması gerekmektedir. Yüksek oranda nüfusa sahip olup aynı zamanda köy olarak nitelendirilen alanların varlığı bunu destekleyen örneklerdendir (Weber, 2000, aktaran Sınmaz, 2024).

Kentler özerk alanlardır (Urry, 1999). Kentleri insanların yaşadığı ve hayatlarını sürdürdüğü durağan alanlar olmasının yanında onu yaşayan bir organizma olarak değerlendiren yaklaşımlar da vardır. Bu özellikleri temel alınarak kentlerin aynı zamanda dinamik bir yapıya da sahip olduğu söylenebilir. Dinamik bir yapıya sahip kentlerde yaşayan bireyler karşılıklı iletişim halindedirler. Bu bakımdan kentler tarih boyunca toplumsal hayata geçiş aşamasında, toplumun birbirleriyle uzlaşmalarında, kuralları hayata geçirmelerinde katkıda bulunan önemli bir unsurdur (Kulak, 2023).

Kentteki mekânların sistematik bir şekilde gelişmesini sağlayan kent, kendi içindeki dinamikleri ve yaşam birimlerini barındıran alanlardır. Toplum ve kent birbirini oluşturan iki temel unsurdur. Dolayısıyla kamusal alanı barındıran kentler, toplum olmadan bir anlam ifade etmeyecektir. Bu noktada anlaşıyor ki; kent, kamusal alan ve toplum birbirini tamamlayan üç ana bileşendir. Öte yandan, kentler, kamusal alan niteliğinde birtakım yapısal ve doğal kriterlere göre ele alınmaktadır. Bu kriterler; sınırlar, yollar, spesifik özelliği olan kentsel bölgeler, meydanlar ve tarihi yapılar ve kentsel sembollerdir (Lynch, 1960 aktaran Ataol, Erdönmez, 2016).

Kentler tanımsal olarak genellikle yüksek nüfus yoğunluğuna sahip, ekonomik, sosyal ve kültürel aktivitelerin yoğun olarak gerçekleştiği ve gelişmiş altyapıya sahip yerleşim birimleri olarak tanımlanır. Kentler aynı zamanda yenilikleri, buluşları, çeşitli kültürleri, ekonomik odağı ve teknolojiyi barındırmakla beraber çeşitli yaşam tarzlarının bir arada bulunduğu; iş, eğitim, sağlık, ticaret ve sanayi gibi faaliyetlerin merkezinde yer alan alanlardır. Aynı zamanda, kentler sosyalleşmenin, yeniliklerin ve değişimlerin yoğun olarak yaşandığı yerler olup, toplumsal, ekonomik ve siyasal süreçlerin şekillendiği mekânlardır. Kentlerin oluşumu ve gelişimi ise tarih boyunca tarım dışı üretim, ticaret ve sanayiyle yakından bağlantılıdır. Öte yandan kamusal alanı oluşturan toplum aynı zamanda kenti de oluşturmaktadır. Toplumun kültürel ve yaşamsal beklentileri içinde bulunduğu mekânı şekillendirmesine de yansımaktadır. Dinamik bir yapıya sahip olan kentlerde yaşayan insanlar etkileşim içindedirler (Özyurt, 2007).

Öte yandan kır-kent ayrımından sonra kırdaki yaşayan insanların da kente bağımlı hale gelmesi ile birlikte kentlerde iki farklı yaşam biçimi oluşmaya başlamıştır (Erdoğan, 2016, aktaran Kulak, 2023). Bu ayrışma, kentleri daha sentez bir yapıya dönüştürmüştür. İçinde birçok farklılık bulunduran kentler, coğrafya, tarih, demografi, psikoloji ve sosyoloji gibi alanların araştırma konusu olmuştur. Bu da kentlerin çok boyutlu bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir (Lefebvre, 2017, aktaran Kulak, 2023).

Kentsel mekânların “kamusal platformlar” olarak algılanması köklü bir geçmişe sahiptir. Sennett’in belirttiği gibi, 18. yüzyılda büyük şehirlerde ortaya çıkan kamusal alanlar, kent içerisindeki farklı sosyal katmanların bir araya gelmesine olanak tanımaktadır. Arendt ise bu dönemde soylu olmayan ve ticaretle ilgilenen yeni bir sınıfın ortaya çıkışının, sosyal ve mekânsal organizasyon açısından önemli olduğunu vurgulamıştır. Arendt, feodal ilişkilerden ve politik güçten bağımsız olarak, toplumun bireylerinin yeni bir döneme girdiğini ifade etmekte ve bu bağlamda kamusal alanların aile ilişkileri ve yakın arkadaşlıklardan ayrı olarak, yeni bir değerler sistemi geliştirdiğini belirtmektedir. Kentlerin büyümesi, yeni alanlara olan ihtiyacı artırmakta ve özel işlevlere sahip açık alanların sayısında bir artış yaşanmaktadır. Sonuç olarak, daha önce sadece küçük bir elit grubun kullanımına açık olan kentsel mekânlar, toplumun genelinde, farklı sosyal katmanlar arasında paylaşılmaya başlanmıştır (Sargın, 2002: aktaran Aytaç, 2007).

Kent mekânlarının kamusal niteliklerine yönelik birçok yaklaşım, bu ilişkinin temelini 18. Yüzyılda Avrupa’da şekillenen kamusal hayatın dinamiklerinde aramaktadır. Bu dönemde, Avrupa’da yaşanan köklü sosyal ve kültürel değişimlerle birlikte, gazete, dergi ve kitap gibi yayınların sayısının artması, salonlar, kulüpler ve kahvehaneler gibi mekânlarda sınıfsal farklılıkları aşan entelektüel tartışmaların zeminini hazırlamıştır. Bu tür mekânlar, dinleyicilere ve katılımcılara dayanan özel deneyimler sunarak, siyasi alandaki kamusalılığın evrilmesini desteklemektedir. Bu bağlamda, söz konusu mekânlarda ortaya çıkan sosyallik kamusal alanın gelişimi için önem arz etmektedir. Kamusal alanın ilerlemesi, özellikle sohbet, yazı ve tartışmalar etrafında şekillenen bir sosyallik biçimini yansıtır; bu noktada kent, bireylerin farklı roller üstlendiği birçok sahne işlevi görmektedir (Kedik, 2011, aktaran Bahçeci, 2018).

Siyasal, toplumsal ve ekonomik perspektiflerden bakıldığında, kent mekânının dönüştürülmesi ve anlam kazanması açısından kamusal alanlar önemli araçlar olarak öne çıkmaktadır. Kamusal alanlar, bireylerin ortak konularda eşit ve özgür bir şekilde seslerini, iradelerini ve eylemlerini ortaya koyabildiği, aynı zamanda bu alanlarda aktif olarak yer alarak varlıklarını sürdürdüğü mekânlardır. Bu işlevleri sayesinde, kamusal alanlar insan yaşamının önemli bir boyutunu teşkil etmektedir. Kamusal alan kavramı, yalnızca fiziksel veya coğrafi bir alan değil, aynı zamanda sosyolojik bir anlam ifade etmektedir. Bununla birlikte, kent mekânında kamusal alan incelendiğinde, kavram hem sembolik ve soyut özellikler taşır hem de fiziksel ve somut bir biçimde varlık göstererek anlamını güçlendirmektedir (Bahçeci, 2018).

Kamusal alanlar, dayanışma ve toplumsallaşmanın temel mekânları olarak görülmektedir (Özyurt, 2007). Kentler ise toplumu ve toplumsal faaliyetleri barındıran alanlardır. Bu bakımdan kentler, tıpkı kamusal alanlar gibi topluma açık, farklılıkları barındıran, ayrışmayı içermeyen toplum odaklı alanlardır (Kulak, 2023).

İnsanların bir araya gelerek toplandığı her yer ‘kamusal’ olarak nitelendirildiğinden, kentlerin de kamusal hayatın merkezi ve kamusal alanın fiziksel bir karşılığı olduğu söylenebilir. Bu bağlamda, kamusal alan, özel alanın ve mahremiyetin dışında kalan tüm alanları kapsar; kentlerde şekillenen bu alanlar, bireylerin bir araya gelerek sosyalleşebildiği, farklılıkların bir arada bulunabildiği, düşünce, söylem ve eylem üretebileceği ortak yaşam alanlarıdır. Caddeler, meydanlar, sokaklar ve parklar gibi kamusal alanlar, tüm toplumsal

kesimlerin eşit ve özgürce faydalanabileceği mekânlar olarak kamusal yaşamın ifadesi hâline gelmektedir. Bu özellikleriyle kentler ve kent yaşamı, kamusal bir alanı temsil eder (Kedik, 2011, aktaran Bahçeci, 2018).

Kentler kamusal alanları doğuran büyük ölçekli alanlardır denilebilir. Tam tersi niteliğinde kamusal alanların merkezindeki büyük ölçekli kentlerden de bahsetmek mümkündür. Yani kent ve kamusal alan terimleri karşılıklı etkileşim içinde olan iki kavramdır. İki kavramdan herhangi birinin eksik olması durumunda sekteye uğrayan düzenden söz etmek mümkün olacaktır. Kentler kamusal alanlara zemin sağlayan alanlar olmakla beraber; kamusal alanlar kentleri de kapsayabilir tanımlara sahiptir. Daha önceki başlıklardaki kamusal alan kavramının tanımsal genel geçerliliğinin olmamasının sebeplerine örnek bir durumdur bu.

Özetle, kentte yaşayan bireyler, yaş, eğitim durumu, iş gücü kalitesi, gelir gibi özelliklerine bağlı olarak sosyal, ekonomik, kültürel, psikolojik ve fiziksel ihtiyaçları için çeşitli hizmetler talep ederler. Bu taleplerin karşılanabilirliği, kentin gelişmişlik düzeyini gösteren önemli bir kriterdir. Gelişen ve gelişmiş kentler arasındaki kentsel gelişim farkı, yalnızca sosyal ve ekonomik boyutlarla değil, aynı zamanda insan-kamusal alan ilişkisini göz önünde bulundurarak tasarlanmış bir çevrenin varlığıyla da değerlendirilmelidir (Çelikyay, Karayılmazlar, 2018). Bir kentin sosyal, ekonomik, kültürel ve mekânsal çeşitliliği, o kentin sahip olduğu kamusal alanların çeşitliliğiyle doğrudan bağlantılı olarak gelişim göstermektedir. Bireyin kentsel ortamda varlığı ve kentin birey açısından taşıdığı anlam, kamusal alanda gerçekleştirilen etkinliklerle yakından ilişkilidir. Bu ilişki, kamusal alanların sosyal yaşamı ve kolektif aktiviteleri hem fiziksel hem de sosyal açıdan ne kadar desteklediği ile orantılı olarak güçlenmektedir (Çelik, Erdönmez, 2016). Kentte yaşayan bireylerin, bireysel projelerini gerçekleştirirken kaliteli bir yaşam sürdürebilmeleri ve kentsel ekonominin sürdürülebilirliğini sağlamak için iş bölümünü etkin bir şekilde uygulamaları, büyük ölçüde kentsel mekânın kamusal ve özel alanlar olarak ayrılmasına bağlıdır. Basit bir şekilde ifade edilecek olursa, konutların iç kısımları özel alanlar olarak kabul edilirken, konut dışına çıkıldığında hemen kamusal alana geçildiği ve bunun bireylere belirli haklar ve sorumluluklar yüklediği belirtilmektedir. Kamusal alan, kentin işleyişi için elzem bir unsurdur. Kentin tüm faaliyetleri bu alanlarda gerçekleşmekte, kent ve bileşenleri bu mekânlar aracılığıyla algılanmakta ve insanlar görüşlerini bu alanlarda ifade etmektedir. Kamusal alan, kentsel yaşamın günlük işleyişinin gerçekleştiği yer olmanın ötesinde, aynı zamanda siyasi eylemlerin sergilendiği bir mekândır. Kentte yaşayan bireyler, protestolarını

bu alanlarda yapar; tarihsel devrimler burada kitlesel bir şekilde yaşanır ve bu alanlarda simgeler haline gelir. Farklı dönemlerde, kamusal alanlar, toplumsal katman ayrımı olmaksızın bireylerin bir araya geldiği ve etkinlikler düzenlediği mekânlar olarak işlev görmektedir. Kısacası, insanların bir arada yaşama kültürü, kamusal alanlar aracılığıyla kentsel mekâna kazandırdığı her bir olgu ile sürekli olarak evrilmekte ve bu mekânlara özgün bir nitelik kazandırmaktadır (Tekeli, 2011).

2.4. Üniversite Yerleşkeleri: Tanım, İçerik ve Tarihsel Gelişim

İçinde yaşadığımız zaman diliminde ve hayatın her döneminde bilimin önemi yadsınamaz bir gerçektir. Geçmişten bugüne toplumlara yön veren, çağ atlamaya zemin hazırlayan bütün olgular bilimin ışığında gerçekleşmiştir. Özellikle sanayileşme döneminde büyümesi hızlı bir ivmeye sahip olan devletlerin gelişmesinin ana sebepleri sosyal ve ekonomik gelişmelerin yanı sıra bilgi toplumu olmalarından kaynaklıdır. Buradan yola çıkarak önceki dönemlerden şimdi yaşanan döneme kadar bilgi ve bilim kaynaklı bütün gelişmelerin toplumu daha ileriye taşıdığı aşikârdır. Doğruları arayan, bilgi üreten ve bilimi kullanan üniversiteler ve üniversite yerleşkeleri toplumdaki önemi ve yeri bu bakımdan tartışılmaz mekânlardır.

2.4.1. Tanım

Üniversite kelimesi, Latince “universitas” (birlik, topluluk) teriminden türetilmiştir ve bu terim Batı dillerine “bütün, hep, hepsi” gibi anlamlarla geçmiştir. Fransızca ‘da “université” şeklinde yer alan bu kelime, toplumun tümüne açık olan ve her türlü bilginin öğretildiği kurum anlamında kullanılır. Osmanlıca ‘da “külliye (küiy bütün, genel ’den)” ve Arapça ‘da “cami (toplayan, içeren)” terimleriyle anlam benzerliği taşır. Latince ‘de “universum (evren, bütün), universal (genel), universas (toplucu)” kelimelerinden türetilmiş olan universitas, bağımsız bir tüzel kişiliğe sahip, ortak çıkarları olan kişiler topluluğu, yani lonca anlamına gelir (Ak, 2007).

Yerleşke kelimesi ise; Latince ‘de anlamı açık ve düzlük alan olan campus kelimesinden ve Fransızca “campus” kelimesinden gelmektedir. Türkçede “yerleşke” anlamı taşıyan yerleşke kelimesi, bir üniversitenin binalarının yer aldığı alan, şehir içinde veya dışında, genellikle geniş bir yeşil alan üzerinde kurulan ve akademik hedeflerin fiziksel tasarımıyla birleştiği bir

akademik yerleşke olarak da tanımlanabilir (Ak, 2007). Yerleşke kelimesi teorik olarak yerleşke, üniversitenin bütüncül yerleşkesi olarak tanımlanmaktadır (Kubečková, Kročová, 2019).

Üniversite yerleşkeleri, kentlerin yoğun günlük yaşamından uzaklaşarak doğayla iç içe olmayı amaçlayan, kendi topluluğunu oluşturma gayreti içinde olan ve sosyal ideallerin mekânsal tasarıma yansıdığı bir mikro kent olarak tanımlanmaktadır (Sönmezler, 1995). Âmin (2002) yerleşkeleri, çeşitli geçmişlere sahip bireylerin belirli etkinliklerde bir araya geldiği ve sürekli olarak diyalog ve günlük tartışmaların teşvik edildiği ortamlar olarak tanımlamaktadır (Âmin, 2002, s. 969). Üniversite yerleşkeleri, öğrencilerin tanıdık alanların yanı sıra yeni ve geniş dünyaları keşfetmeleri için özel bir ortam olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca yetişkinliğe geçmekte olan bireyler ergenlikten yetişkinliğe geçiş sürecinde yerleşke ortamını deneyimledikçe değişim geçirirler (Kumar, 1997).

Üniversite kampüsü ve üniversite yerleşkesi kavramları sık sık birbirinin yerine kullanılsa da aralarında bazı nüanslar bulunmaktadır. Üniversite kampüsü, üniversitenin fakülteleri, derslikleri, kütüphaneleri, laboratuvarları, öğrenci yurtları, sosyal ve sportif alanları gibi fiziksel unsurları içeren bir alanı ifade eder. Üniversite yerleşkesi ise kampüsü de içine alan daha geniş bir kavramdır ve üniversitenin sahip olduğu tüm fiziksel alanları, farklı lokasyonlardaki akademik birimleri, araştırma merkezlerini ve hatta bağlı fakülteleri de içerebilir. Bu nedenle, kampüse kıyasla yerleşke daha geniş alanları ifade etmektedir.

Buradan hareketle bu çalışmada, "Üniversite yerleşkesi" terimi kullanılmıştır. Üniversite yerleşkesi, üniversitenin tüm fiziksel alanlarını kapsayan daha bütüncül ve geniş bir kavram olduğu için daha uygundur. Bu nedenle, tez kapsamında özellikle üniversitenin tüm fiziksel alanlarını ve mekânsal yapılanmasını tanımlarken "üniversite yerleşkesi" kavramının kullanılmasının daha uygun olacağı öngörülmüştür.

2.4.2. İçerik ve tarihsel gelişim

Yükseköğretim kurumlarının tarihçesi, Eflatun'un "Akademia"sı (M.Ö. 400), Aristo'nun "Lyceum"u (M.Ö. 387) ve İskenderiye Müzesi'ne (M.Ö. 330-200) kadar gitmektedir. Modern üniversitelerin temeli ise, 11. ve 12. yüzyıllarda Avrupa'da kurulan Bologna, Paris ve Oxford üniversiteleri ile atılmıştır. Bu dönemde Batı'da çağdaş üniversiteler kurulmuş ve Rönesans ile reform hareketleriyle daha da gelişmiştir. Osmanlı İmparatorluğu'nda ise Batı tarzında ilk üniversite olan I. Dar'ül-fünun, 1863 yılında faaliyete geçmiştir (Erçevik, Önal, 2011).

Söz konusu batı tarzında modern kullanımda üniversite sözcüğü," Esas olarak mesleki olmayan konularda ders veren ve tipik olarak derece verme gücüne sahip bir yükseköğretim kurumu" anlamına gelmektedir ve daha önceki vurgu, tarihsel olarak Orta Çağ'a uygulandığı düşünülen kurumsal organizasyonuna vurgu yapmaktadır (Eyüboğlu, 2011).

Bugün ise bu kelime farklı bağlamlarda kullanılmaktadır (Eyüboğlu, 2011):

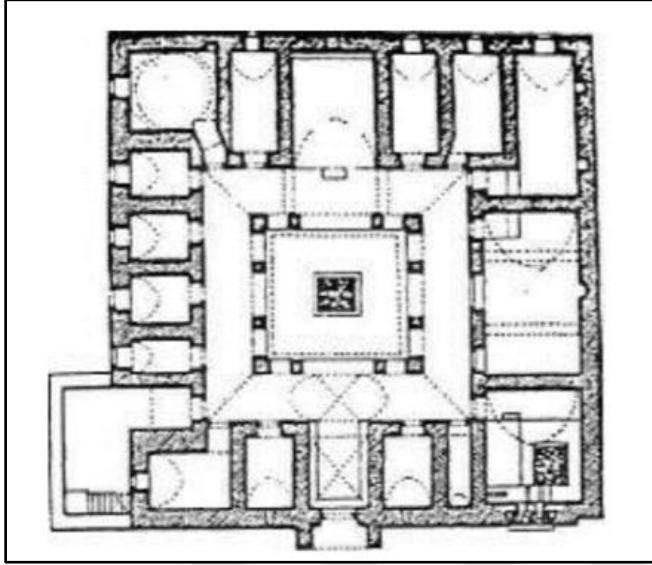
- En ileri seviyede eğitim ve araştırma faaliyetlerinin yürütüldüğü yükseköğretim kurumu.
- Çeşitli disiplinlerde eğitim veren fakülteler, yüksekokullar ve enstitüleri bünyesinde barındıran bir kurum.
- Akademisyenler, öğrenciler ve idari personelden oluşan topluluğun tümü.

Günümüzde üniversite terimi, farklı konularda en yüksek düzeyde araştırma ve eğitimin gerçekleştirildiği fakülte, yüksekokul ve enstitüleri içeren, araştırmacılara ödüller ve dereceler verme yetkisi bulunan bir yükseköğretim kurumu anlamında kullanılmaktadır. Üniversite sözcüğü aynı zamanda bu kurumu oluşturan binaları, üyeleri ve çalışanları da kapsar (Ak, 2007).

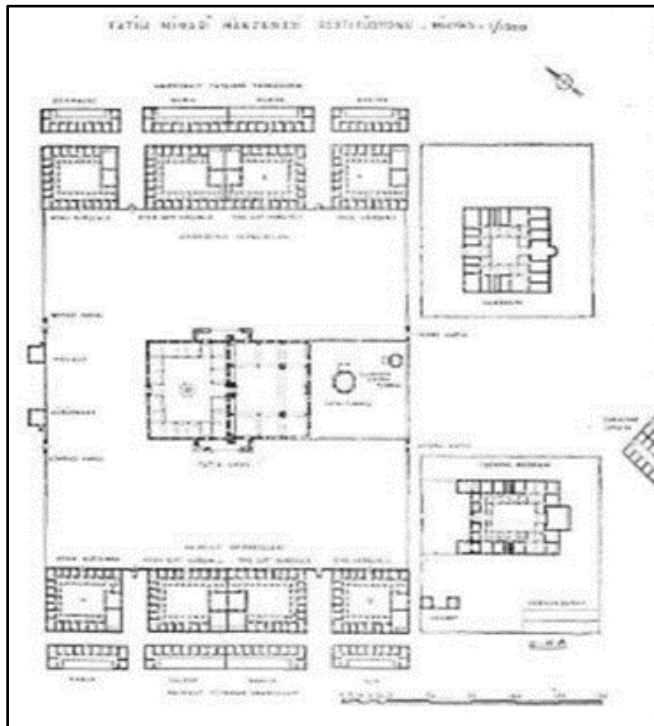
Yerleşke kelimesinin üniversite ile bağlantılı olarak kullanıldığı ilk dönem olarak 18. Yüzyılın yarısı ifade edilmektedir. Söz konusu kullanım, Amerika'da bulunan Princeton Üniversitesi için kullanılmıştır (Turner, 1990).

19. yüzyılda yaygınlaşan Amerikan yerleşke modellerinin temel özelliği, genellikle kentin merkezine yakın olsalar bile, etrafları yeşil alanlarla çevrili, bağımsız bir yerleşke biçiminde

tasarlanmalarındır. Bu dönemin öne çıkan örneklerinden biri olan Virginia Üniversitesi'nin de sergilediği gibi, bu mekânsal yaklaşım, çalışanların sessiz ve huzurlu bir ortamda verimli bir şekilde odaklanabilmelerine olanak tanıyan ve aynı zamanda günlük ihtiyaçların ve konforun sağlandığı bir "akademik köy" anlayışını hedeflemişlerdir (Turner, 1987 aktaran Yaylalı, 2020).

Resim 2.1. Zinciriye Medresesi, Diyarbakır XII. yüzyıl. Artukoğullarına ait, açık avlulu medrese tipi (Kuran, 1969)

Resim 2.2. Fatih Külliyesi, İstanbul, 1470 (Ayverdi, 1953)

Batılı anlamda üniversite yerleşkelerinin oluşması zaman içinde birçok değişim ve dönüşüm göstermiştir. Üniversite yerleşkesi, dünyada 14. Yüzyılın sonlarına doğru kilise, Türkiye’de ise medrese ve külliye arasındaki iç içe gelişme süreci, 20. yüzyılın başlarına kadar, özellikle de Osmanlı Devleti’nin modernleşme dönemine kadar yoğun bir şekilde devam etmiştir. Fakat Cumhuriyet Dönemi ile birlikte medreselerin kapatılması külliyelerin de toplumsal işlevlerinin değişmesine yol açmıştır ve eğitimdeki bu entegre durum son bulmuştur. Üniversitelerde verilen eğitim ve öğretim bu kurumlarda gerçekleşmiştir. Resim 2.1 ve Resim 2.2’de bunu destekleyen yerleşke yapısında eğitim kurumu olarak kullanılan nitelikte örnek görseller yer almaktadır.

1990’lı yıllardaki yasal düzenlemeler, üniversite sayısında ciddi bir artışa sebep olmuştur. Bu dönemde, bölgesel üniversitelerin yanı sıra birçok vakıf üniversitesi de kurulmuştur. Ancak, yeni kurulan üniversiteler için yeterli yerleşke alanı temin edilemediğinden, bu kurumlar eğitim faaliyetlerini genellikle şehir merkezindeki geçici binalarda yürütmek zorunda kalmıştır. Bu durum, kullanıcılar için önemli mekânsal sıkışıklık sorunlarına neden olmuştur. Öte yandan, sonradan yerleşke alanına sahip olan bazı üniversitelerde ise, geniş alanların gereğinden fazla kullanıldığı ve bu büyük ölçekli tesislerin kent içindeki üniversitelere kıyasla daha etkin bir eğitim ortamı sunup sunmadığı konusunda tartışmalar yaşanmıştır (Ak, 2007). Ayrıca, Tekeli’nin 1972 yılında ortaya koyduğu yeni nesil üniversite oluşturma çabalarının, Cumhuriyet döneminde küçük kentlerde inşa edilen büyük devlet fabrikaları ile benzerlik gösterdiği belirtilmiştir. Bu benzerlik, zamanla kuruluş amacından uzaklaşarak kentle ve kent sakinleriyle bağını koparan, içine kapanık alanlara dönüşmesi bağlamında değerlendirilmiştir (Türeyen, 1999).

Modern dönem üniversite yerleşkesine geçildiğinde ise; günümüzde tipik bir üniversite yerleşkesi genellikle geniş bir alanı kapsar ve genellikle şehirlerin veya yerleşim alanlarının dış bölgelerinde konumlanır. Üniversite yerleşkelerinin en büyük avantajı, eğitim, araştırma, barınma, spor ve kültürel etkinliklerin tek bir yerleşke içinde uyumlu bir şekilde toplanmış olmasıdır. Farklı insan aktivitelerinin belirli bir bölgede yoğunlaşması, bu aktivitelerin bir amaca hizmet ettiğini ve belirli hedeflere ulaşmayı amaçladığını göstermektedir. Bu hedef, üniversitenin ve çevresinin genel anlamda eğitim, araştırma ve yenilikçilik olmak üzere, çeşitli faaliyetlerle şekillendirilmesini sağlamaktır. Bu perspektife göre, üniversite ve çevresi, etkileşimlerin, bilginin paylaşımının ve iş birliğinin merkezi olarak değerlendirilebilir (Kubečková, Kročová, 2019).

Bahsi geçen modern anlamda üniversite kavram zamanla kullanıcı kitlesinin günlük rutin gerçekleştirdiği birçok faaliyet için uygun bir alan haline gelmiştir. Farklı kültür, farklı medeniyet, farklı etnik köken ve yine farklı toplumsal düzen anlayışından gelen birçok insanın ortak kullanım haline gelen çoğu üniversite yerleşkesi, kullanım olanağı açısından oldukça geniş bir yelpazeye sahiptir. Söz konusu birçok karma kullanıcı profilini oluşturan üniversite yerleşkelerinde gerçekleşen bilgi, bilim, tecrübe aktarımı sonucu yine üniversite yerleşkeleri sosyal bir odak merkezi haline gelebilir niteliktedir. Üniversite yerleşkeleri, mesleki eğitimin yanı sıra yerleşke hayatını aktif yaşama olanağı sağlayan, sosyal bir alan olarak kullanılmasına olanak veren birçok tiyatro, konser, sergi, spor faaliyetleri gibi aktiviteye de olanak vermektedir (Kumar, 1997).

Türkiye genelinde değerlendirildiğinde, üniversitelerin tarihi Osmanlı Tanzimat reformuyla başlayan modernleşme hareketi ile ilişkilendirilebilir. Selçuklu ve Osmanlı medreselerinden sonra 1845 yılında ilk modern üniversite olan Darülfünun kurulmuştur. Cumhuriyet döneminde üniversiteler kurulmaya, özellikle 2. Dünya Savaşı'nın sonlarına doğru, 1944 yılında İstanbul Teknik Üniversitesi ile başlamıştır. O dönem İstanbul Teknik Üniversitesi ve Ankara Üniversitesi, eğitim faaliyetlerini kentin çeşitli yerlerinde bulunan eski binalarda sürdürmüştür. 1950'lere gelindiğinde ise üniversitelerin tüm fakültelerini bir arada toplayan yerleşke düzeni, Atatürk Üniversitesi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ege Üniversitesi ve Karadeniz Teknik Üniversitesi'nin kuruluşuyla hayata geçmiştir. Daha sonraki yıllarda üniversite tasarımları beş yıllık kalkınma planlarına ve üniversitelerin strateji planlarına konu olmuştur (Yaylalı, 2020).

Atatürk Üniversitesi dışında, bu dönemde kurulan diğer yerleşkelerin planları yarışmalar yoluyla belirlenmiş olup bu projelerde, eğitim, konaklama ve idari işlevleri bir araya getiren, kapalı alanları çeşitli ölçeklerdeki açık ve yeşil alanlarla bütünleştiren ve yayalara öncelik tanıyan yerleşim tasarımları yapılmıştır.

1970'lerde ise Türkiye'deki üniversitelerde, birimlerin büyük bir gridal sistem çevresinde toplandığı yeni bir yaklaşım benimsenmeye başlamıştır. Bu yerleşimlerde açık alanlar, genellikle eğitim binalarını çevreleyen iç avlular şeklinde düşünülerek, binaların kompakt bir düzende yer alması sağlanmıştır. Yapılar arasındaki açık alan düzeni, birimlerin birbirine yaya ile ulaşılabilmesini kolaylaştıracak biçimde kurgulanmıştır. 1980'lerde, Gaziantep Üniversitesi'nin yerleşke planı bu döneme dair bazı fikirler sunmaktadır. Planda, yerleşkeyi

iki ana bölgeye ayıran merkezi bir aks belirgindir ve bu aks etrafında yönetim binaları, kafeler, kütüphane gibi kullanımlar mevcuttur. 1990'lara gelindiğinde, yerleşkeler daha çok kent merkezinden uzakta geniş alanlarda planlanmaya başlamıştır. Bu yaklaşıma Pamukkale, Mustafa Kemal, Niğde Üniversiteleri ve İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü örnek olarak verilebilir. Bu dönemde tasarlanan üniversiteler, merkezi yerleşke modeline dayalı olarak geliştirilmiştir. 2000'lerden itibaren ise belirli bir mekânsal model öne çıkmazken, yerleşkelerin şehirle bütünleşmesi yeniden önem kazanmıştır. Bu anlayışa göre yerleşke, artık şehirden kopuk ve sadece akademik faaliyetlere yönelik bir alan değil, sosyal ve kültürel mekânlarıyla kent sakinlerine de açık bir kamusal alan niteliğindedir. Yerleşkelerin giriş çıkışları serbest bırakılmış, şehirle olan sınırları belirgin şekilde tanımlanmamıştır (Yaylalı, 2020).

Bugün Türkiye'de 2024 Ocak itibarıyla bulunan toplam 209 üniversiteden 131'i devlet, 78 ise özel-vakıf statüsündedir (Yükseköğretim Kurulu, 2024). Türkiye'de Üniversite yerleşkelerinin gelişim sürecine bakıldığında, her dönemde benzer mekânsal düzenlemelerin tekrarlandığı görülür. Ancak, aynı dönemdeki yerleşke tasarımlarının farklılaşması, üniversitelerin kendine özgü ihtiyaçlarına göre şekillenmiş; yerleşkelerin konumu, şehirle ilişkisi ve binalar arası bağlantılar hem devletin hem de üniversitenin belirlediği gereksinimlere göre planlanmıştır (Yaylalı, 2020).

Özetle; Üniversite yerleşkelerinin öğrenci sayısı ve alan büyüklüğü, kamusal alanlarla önemli benzerlikler taşımaktadır. Önceki kısımlarda kamusal alanların, toplumun farklı kesimlerinin bir araya geldiği, sosyalleştiği ve çeşitli etkinliklere katıldığı mekânlar olarak nitelendirilmişti. Aynı şekilde, üniversite yerleşkeleri de geniş bir öğrenci kitlesini barındırmakla beraber bu kitlenin ihtiyaçlarına yönelik sosyal, kültürel ve akademik faaliyetler için geniş mekânlar da sunmaktadır. Yoğun öğrenci sayısı, yerleşkenin kamusal alan işlevini güçlendirirken, geniş yerleşke alan büyüklüğü de bu işlevin çeşitliliğini ve kapsayıcılığını artırmaktadır. Üniversite yerleşkeleri, tıpkı kamusal alanlar gibi, ortak kullanım alanları, yeşil alanlar ve topluluk etkinlikleri ile bireylerin bir araya gelip fikir alışverişinde bulunabildikleri sosyal mekânlardır.

Sonuç olarak, üniversiteler ve üniversite yerleşkeleri, tarih boyunca bilimin, eğitimin ve toplumsal gelişimin merkezinde yer almış; toplumlara yön veren bilgi ve yenilik üretiminde kritik rollerde bulunmuştur. Üniversite kavramının Batı'daki kökenlerinden Osmanlı'daki

küllüye ve medrese sistemine, Cumhuriyet Dönemi'nde modern üniversitelerin ve yerleşkelerin gelişimine kadar süregelen bu süreç, üniversitelerin mekânsal tasarımlarını da şekillendirmiştir. Türkiye'deki üniversite yerleşkeleri, tarihsel olarak farklı dönemlerin sosyal, ekonomik ve mekânsal dinamiklerini yansıtarak modernleşme ve kentleşme süreçlerinde önemli yer tutmuştur. 20. Yüzyılın başlarından itibaren gelişen yerleşke tasarımları hem akademik hem de sosyal ihtiyaçları karşılayan, doğayla bütünleşik alanlar sunarken, 2000'lerden sonra kentle daha entegre bir yaklaşım benimseyerek kamusal alan işlevi kazanmıştır. Günümüzde ise üniversite yerleşkeleri, sadece akademik eğitim alanları değil, aynı zamanda toplumsal etkileşim, kültürel paylaşım ve yenilikçi faaliyetlerin merkezi olarak işlev görmektedir.

2.5. Üniversite Yerleşkesi Kavramı ve Kamusal Alan Kavramı Arasındaki İlişki

Çalışmanın bu bölümünde üniversite yerleşkelerinin kamusal alan kavramıyla ilişkisi, üniversite yerleşkelerinin kamusal alan niteliği taşıyıp taşımadığı ve üniversite yerleşkelerinin kamusal alan kavramı ile ortak yönleri / farklı yönleri tartışılacaktır.

Yine daha önceki bölümlerde 'kamusal alan' kavramı genellikle açık alanlar olarak tanımlanmıştır. Üniversite yerleşkeleri ile kamusal alanlar arasındaki benzerlik, geniş ortak kullanım alanları ve açık mekânlar olarak ifade edilebilir. Yerleşke, kamusal alanının mekânsal özelliklerinin farklı zaman dilimlerinde bağlamsal ilişkilerini derinleştirerek algı farklılıkları güçlendirmektedir. Hatta çeşitli duyuşsal unsurlar ve kapsayıcı, esnek fiziksel alanlar oluşturarak, yerleşkedeki kamusal alanlar daha dinamik ve zengin bir hale gelmektedir. Bu, farklı bireylerin çeşitli ihtiyaçlarına hitap etmekte ve yerleşke ortamının insanlar üzerinde uzun süreli ve olumlu bir izlenim bırakmasına katkı sağlamaktadır (Shang, Lin, Zheng, 2020).

İlk ortaya çıkışı Amerika'ya dayanan yerleşke kavramı, erken Avrupa üniversitelerinde kendi binalarına sahip değildir. Eğitim, uzun bir dönem boyunca öğretmenlerin evlerinde veya kiralık tesislerde gerçekleşmiştir. Amerika'da ortaya çıkan üniversite modelinde, üniversite yerleşkesi genellikle karmaşadan uzak, kent dışında bir ortamda bulunmaktadır. Zaman geçtikçe Amerikan üniversite modellerine benzer olarak kent dışı kırsal alanlarda üniversite yerleşkesi anlayışı Avrupa, Latin Amerika ve Asya'da da ortaya çıkmıştır. Ve zamanla uluslararası standart haline gelmiştir (Ali, Kim, 2020). Üniversiteler, üniversiteye

ait mülk edinme sürecine geçtiğinde Amerikan tarzına en yakın Avrupa örneği, Oxford ve Cambridge üniversiteler olmuştur. Oxford'un ilk yerleşke yapılaşması üniversite binalarının bir avlu etrafında toplanması sebebiyle manastırı andırmaktadır. Fakat Cambridge bu yapıda değildir. 1557 yılında inşa edilen Cambridge'deki Gonville ve Caius Koleji, Avrupa'da ortaya çıkan yeni kentsel planlama fikirlerinin bir yansıması olarak, tek bir açık avlu etrafında şekillendirilmiştir. Avrupa üniversitelerinin genellikle kapalı ve içe dönük yapısına karşın, mimarlık tarihçisi Paul Venable Turner'a göre Amerikan üniversite yerleşkeleri "dışa dönük ve geniş" bir mimari anlayışa sahiptir. Bu anlayış, binaların açık peyzaj içerisinde geniş bir alana yayılması geleneğiyle öne çıkmaktadır. Bu yaklaşım, ilk olarak Harvard Üniversitesi'nde görülmüş olup hem pratik hem de felsefi temellere dayanmaktadır. Harvard'ın kurucuları, üniversitenin çevresi ile ayrılmaz bir bütün olması gerektiğini savunmuşlardır. Hatta bu kapsamda Amerikan Üniversiteleri yerleşkelerini korumak ve geliştirmek, aynı zamanda üniversite kullanıcılarına ve üniversiteyle doğrudan bağlantısı olmayan kişilere çeşitli etkinlikler ve tesisler sunabilmek için önemli miktarda kaynak ayırmışlardır. Bu yatırımlar hem yerleşkenin fiziksel yapısını iyileştirmeyi hem de topluma yönelik sosyal ve kültürel imkânlar sağlamayı hedeflemiştir. Öte yandan üniversite yerleşkenin bulunduğu kentin veya bölgenin büyüklüğü önemli bir etkidir. Metropolde bulunan üniversiteler genellikle daha büyük güvenlik endişeleri ve artan tesis talepleriyle karşı karşıya kalırken, küçük şehirlerde yer alan yerleşkeler daha açık ve davetkâr bir yapıya sahip olma eğilimindedir. Bu tür yerleşkeler, üniversitenin bulunduğu kasabanın karakterini şekillendirerek, onu kendine özgü bir kentsel mekân haline getirmeye katkıda bulunmaktadır (Gumprecht, 2007).

20. yüzyılın sonlarından itibaren üniversite yerleşke planlaması yön değiştirmiştir. Üniversite yerleşkeleri şehre doğru genişlemeye başlamıştır (Haar, 2011). Bunlara örnek olarak dünya örneklerinden Massachusetts Teknoloji Enstitüsü (MIT)'nin Kendall Square çevresinde gerçekleştirdiği yerleşke genişlemesi, Harvard Üniversitesi'nin Allston'daki yeni yerleşkenin ve Chicago Üniversitesi'nin çevre topluluklarla iş birliği içinde hayata geçirdiği büyüme projeleri, "kente entegre yerleşke" modeli örnek verilebilir (Ali, Kim, 2020). Bu örnek zaman içinde üniversite yerleşkesi kullanımları ile kentte bulunan kamusal alan kullanımlarının benzer nitelikler taşıdığını göstermektedir. Hatta 21. Yüzyılda bu uygulama daha da genişleyerek kentin açık kamusal alanlarını arttırmak amaçlı birçok üniversitenin tasarım projelerine entegre edilmiştir. Pennsylvania Üniversitesi Stratejik Master Planı, Washington Üniversitesi "2018 Yerleşke Master Planı (CMP)", Cambridge Üniversitesi

“Kuzey Batı Cambridge Master Planı” gibi örnekler üniversite ve yerleşkelerin gelişmesine yardımcı olmakla beraber üniversite yerleşkelerini çevresine genişleterek kentin kamusal alanlarını genişletme amacı gütmüşlerdir (Ali, Kim, 2020). Verilen örnekler yine üniversite yerleşkesinde bulunan kullanımların kamusal alan niteliği taşıdığını göstermektedir. Hatta üniversite alanlarında bulunan kamusal kullanımların kenti geliştireceği yönünde fikirler de mevcuttur.

Üniversite yerleşkeleri, bulundukları kentten belirgin fiziksel sınırlarla ayrılmış ve erişimleri kontrol edilen alanlar olarak kabul edilir. Bu özellik, üniversite yerleşkelerinin bazı literatür tartışmalarında neden çelişkili bir kamusal alan olarak değerlendirildiğini açıkça göstermektedir. Diğer taraftan, yerleşkeler hakkında yapılan çalışmalar, bu alanları farklı kültürlerden ve sosyal alanlardan gelen öğrencilerin yaşadığı, şehir merkezine göre daha yeşil, temiz, sessiz ve trafik açısından daha hafif olan bir kamusal alan olarak betimlemektedir. Üniversite yerleşkesi içindeki sosyal, kültürel ve sportif etkinlik alanları, üniversitenin ve şehir sakinlerinin entegrasyonunu sağlayan önemli mekânlar olarak öne çıkmaktadır. Bu alanlar, kentli ile üniversite yerleşkesi kullanıcıları ile arasında sosyal etkileşimi sağlarken, aynı zamanda kentlinin yaygın eğitim fırsatlarından yararlanmalarını sağlar. Bunu destekler nitelikte üniversitelerdeki kütüphaneler, tiyatrolar, konser salonları, seminer ve konferans salonları ile eğlence ve alışveriş merkezlerinin şehir halkının erişimine açık olabileceğini vurgulanmaktadır (Çelik, 2020).

Üniversite yerleşkelerinin kamusal alan olarak kabul edilip edilmemesi konusunda çeşitli görüşler ortaya konmuştur. Bunlardan biri, üniversite yerleşkelerini şehir içindeki kamusal alanlar gibi topluma hizmet eden, bilgi, belge ve araştırma üreten mekânlar olarak tanımlamasıdır (Delanty, 2001). Aynı fikir, üniversiteyi bilgi ile toplum arasında bir köprü kuran bir kurum olarak nitelendirirken, yerleşkeleri de bu rolü destekleyen bir ortam olarak betimlemiştir. Ayrıca, üniversite yerleşkelerindeki harcamalar ve yatırımlar, bu alanların ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan topluma katkıda bulunan kamusal alanlar olarak değerlendirilmesine olanak tanır (Yaylalı, 2020).

Öte yandan geçmişe kıyasla günümüzde üniversite yerleşkelerindeki kamusal kullanımlara yönelik beklentilerin arttığı söylenebilir. Üniversite kullanıcıları daha kullanışlı tesisleri barındıran yerleşkelerde bulunmayı, farklı zaman dilimlerinde daha çeşitli aktiviteler yapabilmeyi ve hatta kamusal alandan beklentilerini üniversite yerleşkeleriyle entegre etmek

istemektedirler. Buradan, üniversite yerleşkesi kullanıcılarının yerleşke alanlarını kamusal alan olarak kullanma istekleri sonucuna varılmaktadır. Günümüzdeki üniversite yerleşkelerinden birkaçı bunu sağlamayı başarmıştır nispeten. Çoğunluğu yurtdışı örnekleri olan yerleşke kullanımları, insanların park ihtiyacını bünyesindeki açık ve yeşil alanlarla, sosyalleşme ihtiyacını yine yerleşkedeki kafe, lokanta, ortak kullanım alanlarıyla, spor faaliyetleri ihtiyacını açık ve kapalı spor alanlarıyla, barınma ihtiyacını alanda bulunan yurt veya öğrenci evleriyle ve hatta banka gibi spesifik ihtiyaçlarını yerleşkede bulunan banka / ATM alanlarıyla sağlamaktadır.

Bir başka bakış açısı, üniversite yerleşkelerini kentsel alanla bağlantılı kamusal alanların ötesinde, kendi iç dinamiklerine sahip ayrı bir alan olarak tanımlamaktadır. Bu, tüm seviyelerde iletişim faaliyetlerini teşvik etmeye ve bilim, teknoloji, tarih, toplum, siyaset ve ekonomi gibi çeşitli faktörlerin çarpışmasını teşvik etmeye yardımcı olur; böylece üniversiteler kültürel aşinalık rolünü daha iyi oynayabilir ve eğitimi ve yeniliği teşvik edebilir (Shang, Lin, Zheng, 2020). Yani, kamusal alanlar gibi üniversite yerleşkeleri de yerleşke kullanıcıları için bir yaşam alanı olarak da işlev görebilir denilmektedir.

Toplumsal yaşamın niteliklerini ve kentsel çevrenin kalitesini belirleyen ve gösteren en önemli mekânsal unsurları barındırması gibi sebeplerle, Üniversite yerleşkelerinin tıpkı kamusal alan gibi birden fazla insan ve disiplin sahibi bireyin bir araya gelerek sosyalleştiği, ortak kullanım alanlarının bulunduğu, topluma faydalı ortak bir kimlik yaratma ortamı sunan sosyal dokuyu barındırması gibi etkenleri baz alınarak “üniversite yerleşkesi – kamusal alan” ilişkilendirilmesi yapılacaktır.

2.5.1. Potansiyel kamusal alan olarak üniversite yerleşkeleri

Kamusal alanların kentlerdeki rolü, literatürde geniş bir şekilde incelenmiştir. Ayrıca, üniversite ve üniversite yerleşkelerinin geçmişten bugüne önemi, misyonu ve kültürel farkındalığı da önceki başlıklarda irdelenmiştir. Üniversite yerleşkelerinde kamusal olarak nitelendirilecek alanlar, topluluğun etkileşim ihtiyaçlarını karşılamak ve yerleşke kullanıcılarının fikirlerini, ilgi alanlarını ve hedeflerini geliştirmek açısından kritik bir öneme sahiptir. Bu nedenle, yerleşkelerde kamusal alanlar, kentlerdeki kadar önemli bir işlev görmektedir. Bu noktada, zaman içinde değişen ve gelişen üniversite yerleşkesi anlayışından yola çıkarak yerleşkelerdeki kamusal alan ihtiyacından doğan durumun zaman

içinde üniversite yerleşkelerini kamusal alan benzeri alanlara dönüştürmesi tartışma konusu olmuştur. Bu başlık altında üniversite yerleşkelerinin potansiyel bir kamusal alan olup olmadığı konusu irdelenecektir.

Yerleşkeler, kentsel, mimari, tipolojik ve yapısal açıdan kamusal alanı önemli ölçüde zenginleştirmektedir. Kentlerin işlevsel fonksiyonlarına da etkisi olumlu yöndedir. Şehir planlamasının amacı, yerleşimlerin ve bileşenlerinin mimari ile uyumlu bir şekilde düzenlenmesini sağlamaksa, üniversite yerleşkelerinin ve kentsel alanların tasarımı ve geliştirilmesi bu sürecin vazgeçilmez bir parçasıdır (Kubečková, Kročová, 2019).

“Kamusal alan olarak üniversite” kavramı başta Avrupa olmak üzere dünyadaki birçok üniversite tarafından kullanılan bir terimdir. Fakat bu durum üniversite yerleşkelerinin net bir şekilde kamusal alan olarak ifade edildiğini göstermemektedir. Söz konusu "kamusal alan olarak üniversite" kavramı bir şekilde kamusal alanın bir parçası olarak kabul edilip; sadece kentsel kavramsal anlamda değil, aynı zamanda ekonomik açıdan da şehirlerin ve yerleşimlerin gelişimine katkıda bulunduğu savunulmaktadır (Kubečková, Kročová, 2019). Kentlerde bulunan parklar, caddeler, meydanlar ve diğer açık alanlar kamuya açık alanlardır. Üniversiteler ise kültürel keşif ve etkileşim için potansiyel yerler olup; genellikle gençlerin, eğlenceli etkileşimlerin ve ortak entelektüel ilgi alanlarının şekillendirdiği yerlerdir (Gumprecht, 93). Yerleşkeler, yaşam, öğrenim, yemek yeme ve sosyalleşme gibi çeşitli işlevleri bir arada sunan özerk ortamlar olarak değerlendirilir. Ancak, birçok yerleşke şehir bölgelerinden farklı bir yapı sergiler. Kentlilerin aksine, yerleşke kullanıcıları ortak bir amaç doğrultusunda bir araya gelir. Bu nedenle, etkileşim ihtiyacı üniversite yerleşkelerinde büyük bir önem taşır; öğrenciler, fikirlerini, ilgi alanlarını ve hedeflerini paylaşma ve bunlar üzerine tartışma gereksinimi duyarlar. Ayrıca, kendi etkinliklerini düzenleme arzusunda olan eylem odaklı gençlerin varlığı, yerleşkeleri kültürel keşif ve etkileşim merkezlerine dönüştürür.

Üniversitelerde bulunan ortak kullanım alanlarının çoğunun kamuya açık olmadığı bilinmektedir. Üniversite yerleşkeleri genellikle üniversite kullanıcıları (öğrenci, akademisyen, personel) tarafından kullanılmaktadır ve toplumun bu kesimi için tasarlanmıştır. Üniversite yerleşkeleri akademi odaklı merkezlerdir ve üniversite yerleşkeleri çevresindeki şehir dokusuna kıyasla bir tür kontrol ve sınır mevcuttur. Üniversite yerleşkeleri bu yönleriyle belirsiz kamusal alanlar olarak görülmektedir (Carmona, 2010).

Üniversite yerleşkeleri, bir yandan dünyaca kabul görmüş eğitim-öğretim-araştırma imkânı tanırken öte yandan geniş bir kitleye kamusal alan niteliğinde hizmet sunmaktadır. Önceki başlıklarda anlatıldığı üzere kamusal alan tartışma ve tanımlamalarında üniversite yerleşkelerini işaret eder tanımlamalar mevcuttur. Söz konusu tartışma ve tanımlamalara göre üniversiteler bilgi üreten kamusal alanlardır. Bu alanlar kendi içinde ekonomik, kültürel, siyasi, sosyal ve akademik alanlar barındırmaktadır. Bunu destekler nitelikte üniversite yerleşkesinin kullanıcıları belirli amaçlar doğrultusunda düzenli olarak bir araya gelmesi, kentteki daha rastlantısal ve kısa süreli karşılaşmaların ötesinde, sosyal birlikteliklerin arttığı daha yoğun bir sosyal ortam oluşturma potansiyeline sahiptir. Aynı derslere veya topluluk etkinliklerine katılmak ya da ortak kamusal alanlarda vakit geçirmek, bu topluluğun bir parçası olma fırsatını sunmaktadır (Halsband, 2005 aktaran Yaylalı, 2020). Ayrıca literatür geneline bakıldığında kamusal alanların ortak özelliklerinden birinin yoğun açık yeşil alan ve ortak kullanım alanları barındırmalarıdır. Üniversite yerleşkelerinin açık yeşil alan ve ortak kullanım alanlarına sahip olması yerleşke alanlarının kendine özgü bir kamusallık barındırdığını göstermektedir.

Son zamanlarda yapılan araştırmalar üniversitelerin kamusal alan kavramından uzaklaştığını savunmaktadır. Üniversitenin tanımsal olarak bilgiyi daha geniş kamusal alanlara yaymasından yola çıkarak bu tartışmaların daha fazla ilerleyeceği yönünde görüşler mevcuttur. Öte yandan Habermas'ın toplumla bütünleşmiş ve toplum var oldukça kaybolmayacak olan kamusal alan olgusundan yola çıkılırsa; üniversiteler hala toplumla uzlaşmakta ve hala kamusal alanla ortak noktalar barındırmaktadır (Delanty, 2001). Delanty (2001)'nin, üniversiteleri sivil toplumun bir kolu olarak yeniden tanımlama önerisi, modern dünyada üniversitelerin iki yönlü potansiyelini gözler önüne serer. Bir yandan, üniversiteler, 1970'lerde toplumla üniversiteler arasındaki çeşitli söylemlerin etkileşimiyle oluşan kamusal alanla daha geniş bir kitleyle iletişim kurmanın yeni yöntemlerini keşfeder. Diğer yandan, akademik çalışmalar, kültürel ve günlük yaşamda yer alan bilgileri yansıtan bir kamu tartışması tarafından şekillendirilir. Kısacası Delanty'e göre üniversite yerleşkelerinin bilgi vasıtasıyla iletişim yönünü sağlaması üniversiteyi kamusal alan çerçevesine sokmaktadır (Delanty, 2001).

Üniversiteler ve üniversite yerleşkeleri kentlerin sosyal, fiziksel, kamusal ve ekonomik vb. alanlarına önemli katkılar sağladıkça, yerleşkeler de hak sahipliği, mal alımı, yerel bankalarla iş birliği, sigorta işlemleri, geniş bir iş gücü istihdamı ve kamu hizmetlerinden

yararlanma gibi kent özelliklerini taşıyan bir hale gelir (Ross, 1973). Kamusal alan kavramı, kullanıcı profili başta olmak üzere kapsamına aldığı bölge veya kapsamında bulunduğu bölgeye sosyal, fiziksel, ekonomik, psikolojik vb. birçok katkıda bulunmaktadır. Kamusal alanların bu yönü ele alındığında üniversite ve üniversite yerleşkelerinin bulundurduğu imkânların kente, topluma, içinde bulundurduğu kullanıcı kitlesine bahsi geçen sosyal, fiziksel, ekonomik, psikolojik vb. yönlerden fayda sağladığı düşünülürse üniversite ve üniversite yerleşkelerinin kamusal alan tanımına yakınlığı ortaya çıkmaktadır. Yani üniversite yerleşkeleri bulunduğu bölgeye kendisiyle birlikte getirdiği kullanıcı kitlesini bölgeye de entegre ederek karşılıklı faydasını sunmaktadır. Ayrıca üniversiteler, kamusal bütün perspektiflerde gelişime destek vermesinden kaynaklı olarak toplumsal ve bölgesel gelişimle birlikte kamuya hizmet etmektedirler (Maurrasse, 2001:56). Bu sebeple üniversite yerleşkeleri kentte bulunmakla kalmayıp kentin bir parçası haline gelmişlerdir.

Üniversitelerin tamamen bağımsız ve çevresinden ayrılmış bir şekilde var olamayacağı görüşünden yola çıkarak, üniversiteler ve üniversite yerleşkeleri kamusal alanlarda sadece eğitim, bilgi ve araştırmayla sınırlı olmayan bir rol üstlenmişlerdir. Bu rol en basit haliyle toplumdaki sosyal pratikler, bireyler arasındaki günlük rutinlere dayanmaktadır. Söz konusu günlük rutinler yerleşkenin kamusal hayatının var olmasının bir göstergesidir (Orum, 2010:16). Yerleşke, kullanıcıları kamusal hayata davet etme kapasitesini barındırmaktadır (Yaylalı, 2014). Ayrıca üniversite yerleşkelerinde, yerleşke dışı imkânların aksine daha ekonomik ve daha ulaşılabilir imkânlar mevcuttur. Yine üniversite yerleşkelerinde, yerleşke dışı mekânların aksine daha güvenli, daha yeşil, daha az gürültülü alanlar bulunmaktadır. Bu bakımdan bireylerin her anlamda daha konforlu bir mekânda bulunması kulağa daha cazip gelmektedir. Dolayısıyla üniversite yerleşkelerinin, görece geniş imkânları ve kullanım alanlarıyla birlikte kamu ortamı oluşturduğu söylenebilir.

Üniversiteler, çevreyi daha güvenli ve temiz hale getirmek, konut piyasasını dengede tutmak, yeni iş yerleri, restoranlar ve kültürel merkezler açarak ticari gelişimi teşvik etmek ve kamu okullarını iyileştirmek gibi çeşitli girişimlerle doğrudan toplumsal iş birliği sağlayabilirler (Rodin, 2007:44). Ayrıca üniversite yerleşkelerinde sergiler, tiyatrolar, siyasal tartışma ortamları ve çeşitli aktivitelerin var olması üniversite yerleşkesi kullanıcıları için yerleşke alanlarının kamusal alan olduğu düşüncesini doğurmaktadır. Üniversite ortamlarında çeşitli karşılıklı etkileşim ve aktivitelerin bulunması da üniversite yerleşkelerini kentin kamusal alanları haline getirmektedir (Bender, 1998). Bender'a göre

üniversite yerleşkeleri iki noktada önem kazanmaktadır. Bunlardan ilki üniversite yerleşkelerinin kentle olan konumsal bağlantısıdır. Kentle karışmayan, sosyal alanı kendi içinde çözümlenen üniversite yerleşkeleri kendi kamusal alanını üretmektedir. İkincisi ise üniversite yerleşkelerinin 18. Yüzyıldaki kafeler gibi günlük etkileşim alanlarından olmasıdır. Bender, 18. Yüzyıldaki kafeleri sınıflara benzetmiştir. Bender'a göre üniversiteler bu yönleriyle araştırma ve öğretimin ötesinde fonksiyonlara sahiptir. Üniversiteler, çeşitli kültürel fonksiyonlar ve sanatsal faaliyetlerle birlikte entegre bir kamusal yaşam yaratmada anahtar bir rol oynamaktadır (Bender, 1998).

Birtakım tartışmalar üniversite yerleşkelerini politik bir alan ve bireylerin kamusal bir ses kazandığı ve kavradığı bir alan olarak tanımlamaktadır (Giroux, 2002). Henri Giroux, üniversiteleri neoliberal finansman modellerinin ve Pazar baskılarının eleştirilerine rağmen savunmaktadır ve önemini vurgulamaktadır. Giroux'a göre, üniversiteler öğrencilerin yetkiyi sorgulama becerilerini geliştirebileceği ve vatandaşlık ideallerini yeniden kazanabileceği nadir kamusal alanlardan biridir (Giroux, 2002:452). Margaret Kohn, üniversitelerin, özellikle devlet üniversitelerinin, başlangıçta öğrencilerin demokratik yönetimde etkin katılımcılar olmayı öğrenebilecekleri vatandaşlık okulları olarak kurulduğunu ifade etmektedir (Kohn, 2004, s. 31). Brian Pusser ise üniversite yerleşkelerinin açık sohbet ve etkileşimli diyaloglar için bir araya gelen aktörler için bir alan yarattığını savunmaktadır (Pusser, 2006). Ayrıca, Giroux ve Pusser'in, Habermas'ın kamusal alan anlayışından yola çıkarak geliştirdiği fikir modeline göre, eğer üniversite kamusal bir alan olarak kabul ediliyorsa, bu ortamın merkezinde açık diyalog ve tartışma yer almalıdır. Öte yandan üniversite yerleşkeleri 1960'lardan bu yana öğrenci temelli pretostalarda birçok toplumsal sorun için tartışma alanı olarak gelişmiştir. Bu da göstermektedir ki yerleşke, eleştirel bir kamusal alanın üretimi için potansiyel kamu alanları olarak hizmet etmekte ve üniversite, kamusal alanların oluşturulması için potansiyel, kaynak ve zaman sağlayan önemli kurumlardan biridir. Dolayısıyla üniversite yerleşkelerinin mekânsal potansiyellerinin kamusalılığı ve kamusallığın üretimini etkilemektedir şeklinde bir ifade edilebilir. Yani üniversite yerleşkeleri, farklı karakter ve büyüklükte kamusal alanları ifade edebilir düzeyde mekânlardır.

Yerleşkelerin ve yerleşkede bulunan kamusal kullanımların tasarımı yerleşke kullanıcılarının alanı nasıl kullandığı ile de alakalıdır. Yerleşkede bulunan kullanımlar nasıl kullanıldığına göre ayrıştırıldığında yerleşke kullanımlarının kamusal alanla ne ölçüde benzer nitelik taşıdığını şekillendirebilir. Buradan yola çıkarak kamusal alan ve üniversite yerleşkeleri arasındaki ilişkiyi incelemek için aşağıdaki başlıklar yönlendirici konumda olabilir.

Sosyal etkileşim ve topluluk oluşumu

Üniversite yerleşkeleri, kullanıcılar için sosyal faaliyetlerin ve topluluk oluşumlarının gerçekleştiği yerlerdir. Bu alanlarda kamusal alan kullanımlarına benzer olarak insanların paylaşımları söz konusudur. Bu bakımdan kamusal alanlar gibi yerleşkeler de topluluk bilincinin oluşturulmasında ve pekiştirilmesinde önemli bir rol oynamaktadır.

Fonksiyonel kullanım

Fonksiyonel alan kullanımı bakımından kamusal alan kullanımına benzer olarak yerleşke alanları da insanların bir araya gelerek çeşitli faaliyet ve etkinlikler sürdürdüğü mekânlardır. Yerleşkelerde bulunan derslikler, spor alanları, açık yeşil alanlar, kütüphaneler gibi ortak kullanım alanları yerleşke kullanımını kamusal alanla ortak noktada buluşturan noktalardandır.

Erişilebilirlik ve açıklık

Kamusal alanlar, kullanıcılara erişilebilir ve açık olma özelliğini taşımaktadır. Öte yandan üniversite yerleşkeleri, bu noktada değişken özelliklere sahiptir. Özellikle yurtdışı örneklerinde üniversite yerleşkelerinin kentteki diğer insanların kullanımına açık olması sebebiyle kamusal alanla ortak noktada buluşmaktadır. Fakat Türkiye’de üniversite yerleşkesi kavramı daha içe dönük ve sınırları olan bir kavramdır. Halkın kullanımı kısıtlanmıştır. Bu sebeple Türkiye için kamusal alan ve üniversite yerleşkelerinin ilişkilendirilmesi yapıldığında erişilebilirlik ve açıklık bakımından ortak noktalarının minimum seviyede olduğu görülmektedir. Öte yandan erişilebilirlik ve açıklık üniversitesi yerleşke sınırlarında değerlendirildiğinde ise yerleşke alanlarında bulunan bütün kullanımlar

yerleşke kullanıcılarına açıktır. Bu da yerleşke içi toplumsal etkileşimi artırır nitelikte olup kamusal alan kullanımına benzer özellik olarak değerlendirilebilir.

Tasarımın rolü

Kamusal alanlarda mekânın tasarım bakımından önemi büyüktür. Mekânın tasarımı ve kullanım kalitesi ne denli iyiye kullanıcı profilini o ölçüde etkilemektedir. Bu bakımdan yerleşke alanlarının tasarımı da kamusal alanlara benzer ölçüde kullanıcıların etkileşim kurma biçimlerini ve sosyal dinamiklerini şekillendirmektedir denebilir. Tasarım elemanları olan açık alanlar, yeşil alanlar, aydınlatma elemanları, oturma düzenleri gibi unsurlar yerleşke alanlarındaki etkileşimi etkileyebilmektedir. Sonuç olarak tasarımın rolü bazında değerlendirildiğinde yerleşke alanları ile kamusal alan kavramının benzer özellikler taşıdığı görülmektedir. İki kavramda da tasarım ölçeğindeki unsurlar kullanıcı profilinin etkileşimini arttırarak sosyal dinamikleri şekillendirmektedir.

Kültürel ve eğitsel etkinlikler

Önceki başlıklarda kamusal alanların çeşitli kültürel, sosyal etkinliklere zemin hazırladığından söz edilmişti. Buna benzer olarak üniversite yerleşkelerinde de kullanıcılara çeşitli kültürel ve eğitsel etkinlikler düzenlenmektedir. Bu çeşitli etkinlikler yerleşke kullanıcıları için kamusal alan işlevi görebilir niteliktedir.

Kimlik ve aidiyet

Kamusal alanlar, kentin kimliğinin bir parçası olarak değerlendirilebilir. Bu sebeple kamusal alanla kimlik ve aidiyet kavramları iç içedir. Üniversite yerleşkeleri de benzer şekilde işlevsellik göstererek, yerleşke kullanıcıların aidiyet duygularına hitap edebilir. Özellikle yerleşke alanında bulunan barınma imkânları, sosyal aktivite mekânları, çalışma ortamları ve dinlenme mekânları kimlik ve aidiyet kavramlarını pozitif yönde etkileyen unsurlardır.

Çevresel sürdürülebilirlik

Özellikle son yıllarda kamusal alanların ve üniversite yerleşkelerinin oluşmasında ve tasarımında çevresel sürdürülebilirlik önem kazanmıştır. Açık yeşil alanların, doğal peyzajın

ve ekolojik tasarımın entegrasyonu hem kamusal alanların hem de üniversite yerleşkelerinin daha yaşanabilir hale gelmesine katkıda bulunmaktadır.

Güvenlik ve konfor

Özellikle günümüzde güvenlik ve konfor kavramı büyük önem kazanmıştır. Kamusal alanlarda ve üniversite yerleşkelerinde güvenlik ve konfor seviyesi alan kullanımının yoğunluğunu etkilemektedir. Kamusal alanlarda ve üniversite yerleşkelerinde güvenlik ve konfor arttıkça alanın hem kullanım oranı hem de kullanım süresi artmaktadır. Güvenlik ve konforu etkileyen minimum seviyede kaybolmuşluk hissi, iyi aydınlatma, görünürlük ve bakım, temizlik ve kullanıcı profili yine alanın kullanımını etkileyen unsurlardır. Söz konusu unsurlar, kamusal alan kavramında olduğu gibi üniversite yerleşkelerinde de büyük ölçüde önemli kavramlardır.

Yukarıdaki başlıklar bütününde bir değerlendirme yapıldığında; üniversite yerleşkesi kavramı ve kamusal alan kavramının birbirine benzer özellikler taşıdığı görülmektedir. Yalnızca erişilebilirlik ve açıklık başlığı Türkiye için genellenemeyecek bir başlıktır denebilir. Bu da demek oluyor ki kamusal alan kavramı herkese açık ve erişilebilir olan iken Türkiye’deki üniversite kavramı içe dönük, sınırları olan ve güvenli alanlardır. Türkiye dışı değerlendirme yapıldığında ise kamusal alan ve üniversite yerleşkesi kavramları yine ortak noktalarda buluşabilir kriterlere sahiptir denebilir. Bunun sebebi ise kente ve kentliye açık kullanımlar sunan üniversite yerleşkesi kullanımlarının bulunmasıdır.

Öte yandan yukarıdaki başlıkları destekleyecek şekilde, Avrupa ve dünya genelindeki üniversite yerleşkeleri, gelecekteki gelişimlerinde eğitim ve yaratıcılık alanları olarak öne çıkan, uluslararası ve iletişime açık, yaşam kalitesini artıran bir çevre oluşturmayı hedefleyen stratejilere odaklanmaktadır. Bunlara örnek olarak Massachusetts Teknoloji Enstitüsü (MIT), üniversitesi değerlendirilebilir. Massachusetts Teknoloji Enstitüsü (MIT), üniversite yerleşkesini “21. Yüzyıl İçin Yerleşke Tasarımı” olarak tanımlayarak binaların ve teknik altyapının sürdürülebilirliğini sürekli değişen ve gelişen yerleşke yapısıyla ilişkilendirmektedir. Benzer şekilde Harvard Üniversitesi, kendini küresel bir üniversite olarak konumlandırmaktadır. Harvard Üniversitesi’nin stratejisi çevre koruma üzerinedir. Bünyesindeki tüm faaliyetleri çevresel etkilerin azaltılmasına katkı sağlamayı hedeflemektedir. Cornell Üniversitesi ise çevrenin iyileştirilmesine katkıda bulunan bir

kurum olarak konumlandırılmaktadır. Toronto Üniversitesi, üniversite inşasını yoğunlaştırmaya odaklanan, çevredeki doğal kullanımlara özen gösteren ve yerleşkedeki mimari ile altyapının kalitesine önem veren bir “yeşil alan ve akıllı alan” anlayışı sunmaktadır. Bu bağlamda, binaların işlevselliği, kullanım oranı, çevresel etkiyi azaltma, enerji temini ve yapıların çevresi öncelikli hedeflerdendir. Delhi Teknoloji Üniversitesi ise planlamayı, çevrenin korunmasını, enerji ve enerji mühendisliğini odak alarak bir vizyon geliştirmiştir. Son olarak diğer üniversitelerin tutumlarına benzer olarak Amsterdam Üniversitesi de yerleşke alanında sürdürülebilir yapılar, enerji verimli binalar ve sağlıklı çevre konularına odaklanmaktadır. Yapı altyapısının gelişiminde, alanların üniversitenin ihtiyaçlarına göre yeniden düzenlenmesine ve binaların esnekliğine önem verilmektedir. Bu üniversitenin sürdürülebilir yerleşke, “İnsanlara ve çevreye saygı göstererek inşa edilmiş çevrenin geliştirilmesi ve yönetilmesi” ilkesini benimsemektedir (Kubečková, Kročová, 2019).

Özetle, yukarıdaki üniversite yerleşke kullanımları, kamusal alandaki odaklara benzer olarak değerlendirilebilir. Öte yandan örnek verilen üniversitelerin vizyonlarından yola çıkılacak olursa; kamu yararının, sürdürülebilirliğin ve topluma işlevsel olmanın temel alındığı görülmektedir. Örnek verilen üniversiteler bağlamından yola çıkarak üniversite yerleşkelerinin kamusal kullanımlarının mevcut olduğu görülmektedir.

2.5.2. Kamusal alan ve üniversite yerleşkesi kavramlarının Maslow’un İhtiyaçlar Hiyerarşisi Modeli ile incelenmesi

Her şeyden önce söz konusu iki kavram da ihtiyaç odaklıdır. Üniversite yerleşkeleri; eğitim, barınma, sosyalleşme, spor faaliyetleri gibi ihtiyaçları barındırırken; kamusal alan kavramı ise benzer olarak sosyalleşme, spor faaliyetleri, kültürel faaliyetler gibi ihtiyaçları karşılar niteliktedir.

Bu yönden Şekil 2.1’de yer alan ve bahsi geçen kavramlara Maslow’un ihtiyaçlar hiyerarşisi modeli penceresinden bakacak olursak; insanlar, ihtiyaçlarını öncelik sırasına göre sıralar ve aynı zamanda bu ihtiyaçların güçlüden zayıfa doğru bir sıraya göre karşılanması gerektiğini savunur. Bu sıralamada en temel ihtiyaçlar ise şunlardır: ilk olarak fiziksel gereksinimler, yani açlık ve susuzluk; ikinci sırada güvenlik ve korunma ihtiyacı, çevresel tehditlerden korunma gereksinimi gelmektedir; üçüncü sırada, sosyal bağlar kurma ve ait olma isteği

gelmektedir; dördüncü sırada, özsaygı ve başkalarının takdirini kazanma arzusu gelmektedir; son olarak ise kişisel potansiyelin en üst seviyeye çıkarılması; bilgi edinme ve anlama ihtiyacı ve en sonunda estetik ihtiyaçlar gelmektedir.

Şekil 2.1. Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi Modeli (Maslow,1943)

Dolayısıyla kamusal alan kavramı özelinde;

Fiziksel İhtiyaçlar: kamusal alanda bulunan yeme, içme, barınma ve dinlenme gibi alanlarının varlığıyla özdeşleşmektedir. Kamusal alanlarda nispeten sayılan bütün ihtiyaçlar karşılanabilir niteliktedir. Kamusal alanlarda bulunan ortak kullanım alanları, parklar, meydanlar, kafeler, lokantalar fiziksel ihtiyaçları karşılamaya yetecek niteliktedir.

Güvenlik İhtiyacı: Kamusal alandaki güvenlik kavramı ihtiyacı tartışılabilir bir olgudur. Kamusal alanın yer aldığı konuma, ile, ilçeye ve yaşayan toplumsal kesime göre değişkenlik gösterebilir. Bu sebeple Maslow'un tanımladığı ve ikinci sırada yer alan korunma ve güvenlik olgusunu tam olarak karşılar nitelikte değildir.

Ait Olma ve Sevgi İhtiyacı: Kamusal alan, topluma açık, kullanıcı kitlesi geniş bir yelpazeye sahip olan mekânlardır. Bu sebeple örneğin kamusal alan olarak nitelendirilen meydan kullanımındaki bir alan büyüklüğü, çevresel açıklığı, güvenliği açısından tüm insanlara aynı

ölçüde aidiyet hissini sağlayamayabilir. Tam aksi, kamusal alan olarak nitelendirilebilecek olan ve sosyalleşmeye olanak sağlayan park, açık alan, çeşitli kullanım alanlarına sahip açık yeşil alanlar, kafeler vb. alanlar kullanıcı kitlesi tarafından benimsenerek insanların çeşitli arkadaşlık ilişkileri kurmalarına yardımcı olabilir. Bu noktada önceki başlıklarda bahsedilen kamusal alan kavramının insanların psikolojik yönden de ilişkili olduğu bir kavramdır fikriyle örtüşmektedir.

Değer İhtiyacı: Kamusal alanlar Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisine göre üçüncü basamak olan ait olma ve sevgi ihtiyacı basamağı gibi dördüncü basamak olan değer ihtiyacına da zemin hazırlayan alanlardır. Bir bakıma sosyalleşme alanlarına sahip olan kamusal alanlar, insanların paylaşımlarına göre özsaygı ve başkalarının takdirini kazanma ortamlarına olanak sağlayabilir niteliktedir. Bu yönden herhangi bir ortak kullanım alanında kişi kendini tanıtmaya ortamı bularak başkalarının takdirini kazanma arzusunu da destekleyebilir.

Kendini Geliştirme: Bir önceki basamak gibi kendini geliştirme yönünden de insanlar kamusal alanlarda bulunan ortak kullanım alanlarında (park, spor alanları, kafeler, meydanlar vb.) çeşitli faaliyetler gerçekleştirebilir. Birey, Açık sergi alanlarına katılabilir, spor tesislerinde fiziki gelişimini destekleyebilir, ortak kullanıma açık kütüphanelerde akademik gelişimini sağlayabilir, fikir alışverişlerinde bulunabilir.

Üniversite yerleşkeleri özelinde ise;

Fiziksel İhtiyaçlar: Üniversite yerleşkelerinde, kamusal alanlarda olduğu gibi insanların günlük fizyolojik ihtiyaçlarına karşılık verecek kullanım alanları mevcuttur. Günümüzde en donanımsız üniversite yerleşkesinde bile üniversite kullanıcılarının yeme, içme ve dinlenme ihtiyacına yönelik kullanımlar mevcuttur.

Güvenlik İhtiyacı: Kamusal alana kıyasla üniversite yerleşkeleri güvenlik ve korunma bakımından daha güçlüdürler. Yine de üniversite yerleşkesinin bulunduğu konum, üniversitenin başarı sıralaması ve kullanıcı kitlesi güvenlik ve korunma olgusunu etkilemektedir. Üniversite yerleşkesi bünyesinde bulunan güvenlik noktaları Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisine göre paralel düzeydedir.

Ait Olma ve Sevgi İhtiyacı: Üniversite yerleşkesinin bulunduğu konum, üniversitenin başarı sıralaması, üniversitenin sahip olduğu imkânlar aidiyet olgusunu etkilemektedir. Üniversite yerleşkesinde bulunan imkânların genişlemesi, kullanıcı kitlesinin yerleşkede daha fazla vakit geçirmesine sebep olabilmektedir. Bu durum aidiyet duygusuna pozitif yönde etki sağlamaktadır. Öte yandan tam tersi şekilde Üniversite yerleşkesinde bulunan güvenlik sorunu, imkân yetersizliği gibi durumlar aidiyet duygusunu azaltacak etmenlerdir.

Değer İhtiyacı: Üniversiteler bilim ve bilgi ortamıdır. Bilgiyi üretme ve paylaşmaya ortam sağlayan mekânların başında gelmektedir. Bu sebeple Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisi modeline göre değer ihtiyacı, prestij ve başarıma duygusuna temel oluşturacak alanların merkezi niteliğindedir. Bu bağlamda, ortak kullanım alanları bireylerin kendilerini tanıtmaya fırsatı bulabileceği ve başkalarının takdirini kazanma isteğini destekleyen bir ortam sunabilir. Üniversite yerleşkeleri yalnızca bilgi üretme ve paylaşma alanı değildir. Aynı zamanda yüksek sosyalleşme imkânlarına sahip ortak kullanım alanlarına da sahiptir. Yerleşkede bulunan kafe, spor alanları, kütüphane, park ve diğer çeşitlendirilebilir mekânlar değer ihtiyacı için uygun alanlardır.

Kendini Geliştirme: Üniversite yerleşkeleri, bir önceki değer ihtiyacı başlığından hareketle, bulunan yüksek orandaki ortak kullanım alanı ve sosyalleşme imkânlarıyla kendini birçok yönden geliştirme imkânı sağlayabilir. Bilgi paylaşma, sosyalliğin artması, farklı kültürlerden insanlarla iletişim sebebiyle kültürel birikim, spor faaliyetleri, psikolojik dengeyi koruma gibi konularda üniversite yerleşkeleri kendini geliştirme ve değer katma konusunda kamusal alan gibi uygun mekânlardır.

Çizelge 2.1'de kamusal alan ve üniversite yerleşkelerinin Maslow'un ihtiyaçlar Hiyerarşisi Modeli yönünden değerlendirmesi, söz konusu iki kavramın ortak yönleri ve farklı yönleri aktarılmaktadır. Yukarıdaki incelemeye göre fiziksel ihtiyaçlar, kamusal alanda üniversite yerleşkesine göre daha geniş kullanımlar içermektedir. Fakat üniversite yerleşkesi de fiziksel ihtiyaçları barındırmaktadır. Yalnızca kamusal alan kadar geniş kullanımları bulunmamaktadır. Güvenlik ihtiyacı olarak kamusal alanlar, üniversite yerleşkelerine göre daha az güvenli korumacıdır. Bunun sebebi olarak kamusal alan kullanımları barındırabilecek özelliklere sahip üniversite yerleşkelerinin içe kapanık ve güvenlik noktalarının bulunuyor olmasıdır. Kamusal alan kullanımları da türüne ve konumlanmasına bağlı olarak güvenli mekânlara sahiptir. Fakat üniversite yerleşkeleri kadar net bir güvenlik

çerçevesine sahip değildir. Ait olma ve sevgi ihtiyacı, değer ihtiyacı ve kendini geliştirme yönünden kamusal alan ve üniversite yerleşkeleri oldukça elverişli alanlardır. Bu bakımdan iki kavram birbirine benzer nitelikte olup kamusal alan, tanım bakımından genişliği sebebiyle üniversite yerleşkesine kıyasla daha az zemin oluşturmaktadır.

Bu bölümde, kamusal alanlar ve üniversite yerleşkeleri, Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisi kapsamında ele alınarak, söz konusu bu alanların kullanıcı profillerinin fiziksel, psikolojik ve sosyal ihtiyaçlarını karşılama durumları değerlendirilmiştir. İki kavramın da ihtiyaç odaklı olduğu ve bireylerin temel gereksinimlerinden kendilerini geliştirme seviyesine kadar farklı düzeylerde katkı sağladığı sonucu çıkarılmıştır.

Kamusal alanlar, bireylerin günlük fiziksel ihtiyaçlarını karşılamada ötesinde, sosyalleşme, aidiyet, özsaygı ve benlik duygularını geliştirme gibi daha yüksek düzeydeki ihtiyaçlara da karşılık gelmektedir. Ancak, güvenlik ve aidiyet bağlamında bireylerin mekânsal algıları ve beklentileri, bu alanların etkinliğini belirleyen önemli kriterlerdir. Üniversite yerleşkeleri ise daha yapılandırılmış bir ortam sunarak güvenlik, aidiyet ve kişisel gelişim açısından kamusal alana kıyasla yüksek bir potansiyele sahiptir. Bu kapsamda, üniversite yerleşkelerinin bilim ve bilgi üretme süreçleriyle ilişkilendirilmesi, kullanıcılarının değer ve başarı ihtiyaçlarını karşılamada önemli bir rol oynamaktadır.

Sonuç olarak, kamusal alan kavramı da üniversite yerleşkesi kavramı da bireylerin farklı düzeydeki ihtiyaçlarını karşılayabilecek niteliklere sahiptir. Ancak, kullanıcıların bu alanlardan kazandıkları faydalar, mekânların fiziksel ve sosyal tasarımı, güvenlik düzeyi ve sunulan olanaklar gibi faktörlerle doğrudan ilişkilidir.

Dolayısıyla Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi Modeli bakımından kıyaslanan iki kavram olan kamusal alan ve üniversite yerleşkesi kullanımlarının insan yaşamındaki yeri görece tanımlanmıştır. Bu tanımlamaya göre kamusal alan ve üniversite yerleşkesi, benzer kullanım alanları ve benzer imkânları bakımından bazı değerlendirmiştir. Varılan sonuçlar üniversite yerleşkesi ile kamusal alan kullanımlarının yüksek oranda ortak noktalarının olduğunu göstermektedir.

Ayrıca kamusal alan kullanımının üniversite yerleşkesi kullanımına göre daha geniş bir ölçüğe sahip olduğu hatta kamusal alan kavramının üniversite yerleşkesi kavramını kapsadığı sonucu çıkarılabilir.

Sonuç olarak üniversite yerleşkeleri ile kamusal alanların karşılaştırılması, her iki mekânın farklı hedeflere hizmet etmesine rağmen kullanıcı ihtiyaçlarını karşılama açısından birbirini tamamladığını göstermektedir (Çizelge 2.1). Yerleşkeler, belirli bir topluluğa yönelik olarak güvenlik, aidiyet ve kendini geliştirme gibi daha derinlemesine ve süreklilik arz eden ihtiyaçlara odaklanırken; kamusal alanlar genelde geniş ve çeşitlilik gösteren bir kullanıcı kitlesinin daha anlık ve fiziksel ihtiyaçlarını karşılar. Bu durum, yerleşkelerin bireylerin eğitim, sosyal etkileşim ve toplumsal aidiyet duygusunu güçlendiren kilit noktaları olduğunu, kamusal alanların ise topluluk düzeyinde sosyalleşme, dinlenme ve fiziksel aktiviteleri desteklediğini ortaya koyar. Her iki mekân da kullanıcıların fiziksel, güvenlik, sosyal ve kişisel gelişim ihtiyaçlarını farklı ölçek ve derinliklerde karşılayarak toplumsal yaşamın sürdürülebilirliğine katkıda bulunur. Ancak bu mekânların planlanmasında, kamusal alanların erişim kolaylığı ve çok yönlülüğüne odaklanılması, yerleşkelerin ise aidiyet ve topluluk odaklı yapılarının güçlendirilmesi gereklidir. Üniversite yerleşkeleri ve çevresindeki kamusal alanların bütünleşik bir şekilde ele alınması hem bireysel hem de toplumsal faydaları artıracaktır.

Çizelge 2.1. Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi Modeline göre kamusal alan ve üniversite yerleşkesi değerlendirmesi (yazar tarafından oluşturulmuştur)

		Kamusal Alan / Üniversite Yerleşkesi
Fiziksel ihtiyaçlar	Ortak yön	Dinlenme alanları. Sosyal alanlar. Fiziksel aktivite alanları.
	Farklı yön	Kullanım amacı.
Güvenlik ihtiyacı	Ortak yön	Güvenlik sağlama ihtiyacı. Kamuya açık olma durumu (kamuya açık üniversite yerleşkeleri için). Teknolojik güvenlik sorunları. Toplumsal riskler. (toplu gösteriler, protestolar vb.).
	Farklı yön	Kullanıcı kitlesi. Erişim kısıtlaması.
Ait olma ve sevgi ihtiyacı	Ortak yön	Yüksek toplumsal etkileşim oranı. Kültürel çeşitlilik için uygun ortam. Aidiyet duygusu sosyal faaliyet grupları
	Farklı yön	Kullanıcı kitlesi. Daha yüksek aidiyet duygusu. Mekânın önemi. Zaman ve süreklilik.
Değer ihtiyacı	Ortak yön	Toplumsal saygı ve kabul görme. Kendini ifade etme. Sosyal tanınma
	Farklı yön	Rollerin farklılığı. Mekân sınırlarının farklılığı
Kendini geliştirme	Ortak yön	Yüksek toplumsal etkileşim oranı. Öğrenme fırsatları. Geri bildirim alma
	Farklı yön	Erişim ve katılım oranı. Kaynaklar ve olanaklar.

2.6. Bölüm Sonu Değerlendirmesi

Bu bölümde, üniversite yerleşkelerinin kamusal alanlarla olan ilişkisi ve kamusal alan tanımına ne ölçüde yakın olduğu detaylı bir şekilde incelenmiştir. Üniversite yerleşkelerinin, sadece eğitim ve araştırma alanları olmanın ötesine geçerek, sosyal, kültürel, ekonomik ve çevresel işlevlerle kent dokusuna entegre olma potansiyeli taşıdığı vurgulanmıştır.

Üniversite yerleşkelerinin kullanıcılarına sunduğu sosyal etkileşim, fonksiyonel kullanım, erişilebilirlik, tasarım, kültürel etkinlikler, aidiyet duygusu ve çevresel sürdürülebilirlik gibi konular, bu alanların kamusal alanlarla ortak özellikler taşıdığını ortaya koymaktadır. Özellikle tasarım ve kullanıcı etkileşimi açısından, açık ve yeşil alanların varlığı, güvenlik ve konfor boyutu, kullanıcılar arasındaki sosyal etkileşimleri biçimlendirerek üniversite yerleşkelerini potansiyel bir kamusal alan haline getirmektedir.

Bunun yanında, Türkiye özelinde üniversite yerleşkelerinin genelde daha kapalı ve sınırları belirgin bir yapıya sahip olduğu, dolayısıyla kamusal alan kavramından kısmen uzaklaştığı görülmektedir. Ancak yurtdışındaki üniversite yerleşkesi örnekleri, özellikle Avrupa ve Kuzey Amerika’da, üniversite yerleşkelerinin kentlilere açık bir kamusal alan olarak hizmet ettiğini göstermektedir. Bu yerleşkeler, kent ve yerleşke kullanıcılarının ortak faydalanabildiği, sürdürülebilirlik ve toplumsal yarar odaklı tasarımlarıyla dikkat çekmektedir. Bu bakımdan üniversite yerleşkelerinin kamusal alan olarak kullanım olanağı ortaya çıkmaktadır.

Sonuç olarak, üniversite yerleşkeleri, sadece akademik faaliyetlerin, bilim ve bilginin gerçekleştiği alanlar değil, aynı zamanda bilginin paylaşılması, sosyal etkileşim ve toplumsal katkı sağlayan çok yönlü alanlar olarak değerlendirilebilir. Hem kamusal alan tanımına yaklaşan hem de kendine özgü özellikler taşıyan üniversite yerleşkeleri, tıpkı kamusal alanlar gibi bulundukları bölgelere ekonomik, sosyal ve çevresel açılardan önemli katkılar sağlamaktadır. Üniversitelerin sürdürülebilirlik odaklı stratejileri ve toplumsal fayda anlayışı, yerleşkelerin gelecekteki gelişimlerinde kamusal alanlarla daha fazla örtüşeceğini göstermektedir.

3. GAZİ ÜNİVERSİTESİ BEŞEVLER VE MALTEPE YERLEŞKELERİNİN KAMUSAL ALAN ÇERÇEVESİNDE DEĞERLENDİRİLMESİ

Kamusal alanlar, bireylerin bir araya gelerek sosyalleştiği, toplumsal etkileşimlerini gerçekleştirdiği ve kent yaşamına katılım sağladığı önemli mekânlardır. Üniversite yerleşkeleri, yalnızca eğitim odaklı alanlar değil, aynı zamanda bu özellikleriyle birer kamusal alan örneği olarak değerlendirilebilir. Gazi Üniversitesi'nin Beşevler yerleşkesi ve Maltepe yerleşkesi, Ankara'nın merkezindeki konumları ve çevreleriyle etkileşimleri açısından yüksek önemde bir potansiyele sahiptir. Bu kapsamda, söz konusu yerleşkelerin fiziksel özellikleri, kullanıcı kitlesi ve mekânsal özellikleri ile kamusal alan açısından ele alındığında, toplumsal hayat üzerindeki etkilerinin ve potansiyelinin daha iyi anlaşılması mümkün olacaktır. Bu bölümde, Beşevler yerleşkesi ve Maltepe yerleşkesi, kamusal alan kavramı ile ilişkilendirilecektir.

3.1. Yöntem

Üniversite bünyesindeki yerleşke varlığının kamusal alan kavramı çerçevesinde değerlendirilmesi esas alınan araştırmada, örneklem olarak Gazi Üniversitesi tercih edilmiştir. Gazi Üniversitesinin başlıca tercih sebebi; köklü ve yerleşik bir üniversite olmasının yanında üniversitenin yerleşkelerinin tamamının metropoliten alan içerisinde yer almasıdır. Ayrıca üniversitenin konum (kent merkezine uzaklık), büyüklük ve mekânsal düzenlemeler açısından farklı nitelikler taşıyan yerleşkelerinin olması seçim nedenleri arasında sayılabilir. Bu bakış açısıyla tez kapsamında örneklem olarak Gazi Üniversitesi Merkez (Beşevler) Yerleşkesi ve Kızılay kent merkezi yakınında bulunan Maltepe Yerleşkesi seçilmiştir.

Çalışmada Gazi Üniversitesi örnekleminden hareketle, Ankara gibi metropol bir kentte yer alan yerleşkelerin, öğrencilerin kamusal alandan beklentilerini karşılayıp karşılamadığı ve/veya ne ölçüde karşıladığı irdelenmektedir. Öğrencilerin yerleşke alanlarından memnuniyet düzeyi ve bu alanların işlevselliği, yerleşke tasarımı ve yönetimi için önemli ipuçları sunabilir. Bu da üniversite yerleşkelerinin kamusal alanla ilişkisine yön gösteren bir ölçüt olacaktır. Bu bağlamda, üniversite yerleşkelerinin kamusal alan olma potansiyelini

değerlendirmek, öğrenci deneyimini zenginleştiren politikalar ve tasarım çözümleri geliştirilmesine katkı sağlayabilir.

Bütün bu sebeplerle ve yerleşke alanları, bir yaşam alanı olarak kamusal alan gibi içindeki sosyal olanakların varlığı, eğitim faaliyetlerini sürdürmeye imkân verecek alanların bulunması ve fakülte kullanıcılarının iletişim ve sosyal becerilerini geliştiren bir alan olma özelliği bakımından değerlendirilmek üzere Gazi Üniversitesi Maltepe Yerleşkesi ve Gazi Üniversitesi Beşevler Yerleşkesi olarak iki örneklem şeklinde değerlendirilmiştir.

Çizelge 3.1. Alan çalışması - Akademik yazın ilişkisi (Akademik yazında öne çıkan konuların tezin alan çalışması kurgusuna etkisi) (yazar tarafından oluşturulmuştur)

Akademik yazında Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi Modeline göre kamusal alan ve üniversite yerleşkelerinin ortak özellikleri		Alan çalışmasında kullanılan göstergeler	Alan çalışmasına girdi sağlanan alan	
Özellikler	Temel kullanımlar		Aşama	Anket soru grubu
Fiziksel İhtiyaçlar	Dinlenme alanları	Dinlenme yerlerinin varlığı, büyüklüğü ve kapasitesi	1. aşama	2. Soru Grubu 3. Soru Grubu
	Sosyal alanlar	Toplumsal etkileşim sağlayan alanların varlığı ve nitelikleri	1. aşama	3. Soru Grubu 4. Soru Grubu
	Fiziksel aktivite alanları	Spor ve diğer fiziksel faaliyetlere olanak sağlayan alanların varlığı, büyüklüğü ve yeterliliği	1. aşama	2. Soru Grubu 3. Soru Grubu 4. Soru Grubu
Güvenlik İhtiyacı	Güvenlik sağlama ihtiyacı	Alanların güvenlik sağlama düzeyi ve bu ihtiyacı karşılama potansiyeli	1. aşama	2. Soru Grubu 3. Soru Grubu
	Kamuya açık olma durumu (kamuya açık üniversite yerleşkeleri için)	Kamusal erişim olanakları, toplum tarafından erişilebilirlik durumu	1. aşama	2. Soru Grubu 3. Soru Grubu 4. Soru Grubu
	Teknolojik güvenlik sorunları	Alanların dijital güvenlik risklerine karşı durumu	1. aşama	2. Soru Grubu 3. Soru Grubu
	Toplumsal riskler (toplu gösteriler, protestolar vb.)	Protesto ve gösteri gibi toplumsal olaylara maruz kalma olasılığı	1. aşama	3. Soru Grubu
Ait olma ve sevgi ihtiyacı	Yüksek toplumsal etkileşim oranı	Bireylerin etkileşimine olanak sağlayan alanların varlığı, büyüklüğü, kapasitesi	1. aşama 2. aşama	4. Soru Grubu
	Kültürel çeşitlilik için uygun ortam	Farklı kültürlerden bireyler için uygun ortam sağlama kapasitesi ve olanağı	1. aşama 2. aşama	3. Soru Grubu 4. Soru Grubu
	Aidiyet duygusu	Kullanıcıların alanlara olan bağlılık duygusu	1. aşama	2. Soru Grubu 3. Soru Grubu
	Sosyal faaliyet grupları	Sosyal faaliyetlere imkân sağlayan alanların varlığı ve nitelikleri	1. aşama 2. aşama	2. Soru Grubu 3. Soru Grubu 4. Soru Grubu
Değer ihtiyacı	Toplumsal saygı ve kabul görme	Bireylerin kendilerini ifade etme ve toplumsal kabul görme olanaklarına uygun ortam sağlama durumu	1. aşama	2. Soru Grubu 3. Soru Grubu 4. Soru Grubu
	Kendini ifade etme			
	Sosyal tanınma			
Kendini geliştirme	Yüksek toplumsal etkileşim oranı	Toplumsal etkileşim sağlayan alanların varlığı ve nitelikleri	1. aşama 2. aşama	2. Soru Grubu 3. Soru Grubu 4. Soru Grubu
	Öğrenme fırsatları	Eğitim ve bilgi paylaşımına olanak sağlayan alanların varlığı ve niteliği.	1. aşama 2. aşama	2. Soru Grubu 3. Soru Grubu
	Geri bildirim alma	Kullanıcıların deneyimlerinden fayda sağlayabilme düzeyi ve toplumsal etkileşim	1. aşama 2. Aşama	2. Soru Grubu 3. Soru Grubu 4. Soru Grubu

Çizelge 3.1’de tezin akademik yazında konuya ilişkin öne çıkan konuların alan çalışmasına nasıl girdi verdiği açıklanmaktadır. Gerek yerleşkelerin mekânsal ve fonksiyonel özellikleri yönünden çalışmaları içeren 1. Aşama değerlendirmelerinin, gerekse anket sorularının hazırlanmasında akademik yazındaki tartışmalardan hareketle bu sistematik kurgu altlık oluşturmuştur.

Bu bağlamda, üniversite yerleşkelerinin kullanıcılarının ihtiyaçlarını nasıl karşıladığı, Maslow’un İhtiyaçlar Hiyerarşisi modeli çerçevesinde akademik yazında ele alınmaktadır. Fiziksel ihtiyaçların karşılanması için barınma, beslenme ve ulaşım gibi temel olanakların sağlanması; güvenlik ihtiyacı açısından emniyetli ve düzenli bir çevrenin oluşturulması önemlidir. Ait olma ve sevgi ihtiyacı, sosyal etkileşimi teşvik eden mekânlar ve topluluk faaliyetleriyle desteklenirken, değer ihtiyacı bireylerin akademik ve kişisel başarılarını takdir eden yapılar aracılığıyla karşılanmaktadır. Son olarak, kendini gerçekleştirme ihtiyacı, bireylerin akademik, kültürel ve sanatsal faaliyetlerle potansiyellerini açığa çıkarmalarına imkân tanıyan ortamlar sunularak desteklenmektedir (Çizelge 3.1).

Çizelge 3.1’de yer alan ve kamusal alanların fiziksel, güvenlik, ait olma ve sevgi, değer ve kendini geliştirme gibi ihtiyaçlara karşıladığı akademik yazında tartışılmaktadır. Bu konular, alan çalışmasına temel oluşturan unsurlar olarak değerlendirilmiştir ve ankette yer alan dört soru grubu ve kullanılan yöntemler çerçevesinde analiz edilmiştir.

Tezin alan çalışmasının birinci aşamasında, yerleşkelerin mevcut mekânsal ve fonksiyonel özellikleri üzerinden kamusal alan olma potansiyelleri irdelenmektedir. Bu aşamada Çizelge 3.1’de bulunan fiziksel ihtiyaçlar, güvenlik ihtiyacı, ait olma ve sevgi ihtiyacı, değer ihtiyacı ve kendini geliştirme gibi değişkenler kullanılmıştır. Her iki yerleşkeye yapılan saha ziyaretleri, yazın araştırmaları, web sayfaları ve yerleşke kullanıcılarına yönelik gözlemler veri elde etmede kullanılan yöntemlerdir. Alan incelemelerinde, mekânların tasarım öğeleri, sosyal etkileşim yoğunluğu ve fiziksel donatıları detaylı bir şekilde incelenmiştir. Ayrıca, çevresel düzenlemeler ve kullanım kolaylığı ile ilgili olumlu ve olumsuz yönler tespit edilmiştir. Böylece henüz kullanıcı yorumları alınmadan, objektif bir ön değerlendirme yapılmış ve yerleşkelerin güçlü ve zayıf yönlerine dair bir ön tanı ortaya konmuştur.

İkinci aşamada ise doğrudan üniversite öğrencilerine yapılan anketler yoluyla tez çalışmasının araştırma sorularına cevap aranmıştır. Tez kapsamında, yukarıdaki bütün hususlar göz önünde bulundurularak bahsi geçen kent merkezine daha yakın olan ve örneklem olarak seçilen Gazi Üniversitesi Maltepe yerleşkesinde 6.579 öğrenci ve görece kent merkezine daha uzak ve imkân olarak daha geniş fırsatlar barındıran Beşevler yerleşkesi genelinde toplam 21.482 öğrenci bulunmaktadır. Bu kapsamda çalışmanın evreni yani her iki yerleşkedeki toplam öğrenci sayısı 28.061'dir. %95 güven aralığı ve %7 hata payı ile toplam örneklem sayısı 195 anket olarak belirlenmiş ve sahada 105 adeti Maltepe yerleşkesinde, 98 adeti Beşevler yerleşkesinde olmak üzere toplam 203 adet anket uygulanmıştır.

Anket çalışması, anketteki soruları tematik olarak bir araya getirerek verilerin daha sistematik analiz edilmesini sağlamak amacıyla 4 soru grubundan oluşmaktadır. Soru grupları, ankete katılanlar hakkında sosyal ve demografik bilgiler, yerleşke olanaklarının kullanımı, öğrenci beklentileri ve yerleşke varlığının ekonomik ve sosyal etkileri şeklindedir.

Ankette, katılımcıların sosyal ve demografik özelliklerini belirlemek amacıyla cinsiyet, medeni durum, eğitim seviyesi gibi seçeneklerden yalnızca birini tercih edecekleri kapalı uçlu sorular, meslek seçenekleri, yerleşke içi aktiviteleri ölçen ve katılımcıların birden fazla yanıt verebileceği sorular çoktan seçmeli sorular sorulmuştur. Ankette yerleşke imkânlarının yeterliliği gibi katılımcıların belirli bir konuda katılım derecesini ifade ettiği likert ölçeği ve son olarak diğer seçeneğinin de bulunduğu kendi cevaplarını da ekleyebilecekleri açık uçlu soru türleri yer almaktadır.

Anketler Haziran 2024 - Kasım 2024 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Yapılan anketler SPSS programı aracılığıyla değerlendirilmiştir. Öncelikle tanımlayıcı istatistiki analizlerle ankete katılanların demografik özellikleri, katılım oranları ve tercih eğilimleri tespit edilmiştir. Anketlerden elde edilen veriler, sadece tanımlayıcı istatistiklerle sınırlı kalmayıp, çapraz sorgulamalar yoluyla farklı bakış açılarıyla da değerlendirilmiştir. Özellikle, üniversite yerleşkesi kullanıcılarının demografik özellikleri ile mekânsal tercihleri, güvenlik algıları ve sosyal etkileşim oranları arasındaki ilişkiler incelenmiştir.

Bu analizler, farklı değişkenlerin birbiriyle nasıl etkileşimde bulunduğunu ve katılımcıların farklı ve çeşitli ihtiyaçlarının mekânsal özelliklerle nasıl örtüştüğünü anlamak amacıyla gerçekleştirilmiştir.

3.2. Ankara'daki Üniversite Varlığı Durumu

Ankara, Türkiye'nin en köklü ve prestijli üniversitelerine ev sahipliği yapan bir metropoldür. Kentin dört bir yanında var olan üniversiteler, öğrencilere hem akademik hem de sosyal anlamda geniş olanaklar sunmaktadır. Bu bağlamda Ankara'da 8 adet devlet üniversitesi, 13 adet vakıf (özel) üniversite bulunmaktadır.

Çizelge 3.2. Ankara'daki üniversiteler (yazar tarafından oluşturulmuştur)

	Üniversite	Konum (Merkez)	Kuruluş Tarihi
DEVLET ÜNİVERSİTELERİ	Gazi Üniversitesi	Yenimahalle	1926
	Ankara Üniversitesi	Çankaya	1946
	Orta Doğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ)	Çankaya	1956
	Hacettepe Üniversitesi	Çankaya	1967
	Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi	Keçiören	2010
	Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi	Altındağ	2013
	Ankara Müzik ve Güzel Sanatlar Üniversitesi	Çankaya	2017
	Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi	Yenimahalle	2018
VAKIF (ÖZEL) ÜNİVERSİTELERİ	Bilkent Üniversitesi	Çankaya	1984
	Başkent Üniversitesi	Etimesgut	1994
	Atılım Üniversitesi	Gölbaşı	1996
	Çankaya Üniversitesi	Etimesgut	1997
	Ufuk Üniversitesi	Çankaya	1999
	TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi	Çankaya	2003
	TED Üniversitesi	Çankaya	2009
	Türk Hava Kurumu Üniversitesi	Etimesgut	2011
	Yüksek İhtisas Üniversitesi	Çankaya	2011
	Ostim Teknik Üniversitesi	Yenimahalle	2017
	Lokman Hekim Üniversitesi	Çankaya	2018
	Ankara Medipol Üniversitesi	Altındağ	2018
	Ankara Bilim Üniversitesi	Çankaya	2020

Çizelge 3.2'de de belirtildiği üzere Ankara'daki üniversiteler, köklü devlet üniversiteleri ve son yıllarda hızla artan vakıf üniversiteleriyle geniş bir akademik yapıya sahiptir. Gazi Üniversitesi (1926), Ankara Üniversitesi (1946) ve ODTÜ (1956) gibi köklü devlet üniversiteleri, Türkiye'nin akademik gelişiminde önemli bir yer tutarken, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi (2018) ve Ankara Müzik ve Güzel Sanatlar Üniversitesi (2017)

gibi yeni devlet üniversiteleri de eğitim hayatına katılmıştır. Devlet üniversiteleri genellikle Çankaya ve Yenimahalle gibi merkezi bölgelerinde yoğunlaşmıştır. Vakıf üniversiteleri ise Bilkent Üniversitesi'nin (1984) öncülüğünde 1990'lardan itibaren hızla artmış ve özellikle Çankaya'da yoğunlaşmıştır. Ankara Bilim Üniversitesi (2020) gibi yeni vakıf üniversiteleriyle bu çeşitlilik daha da artmıştır.

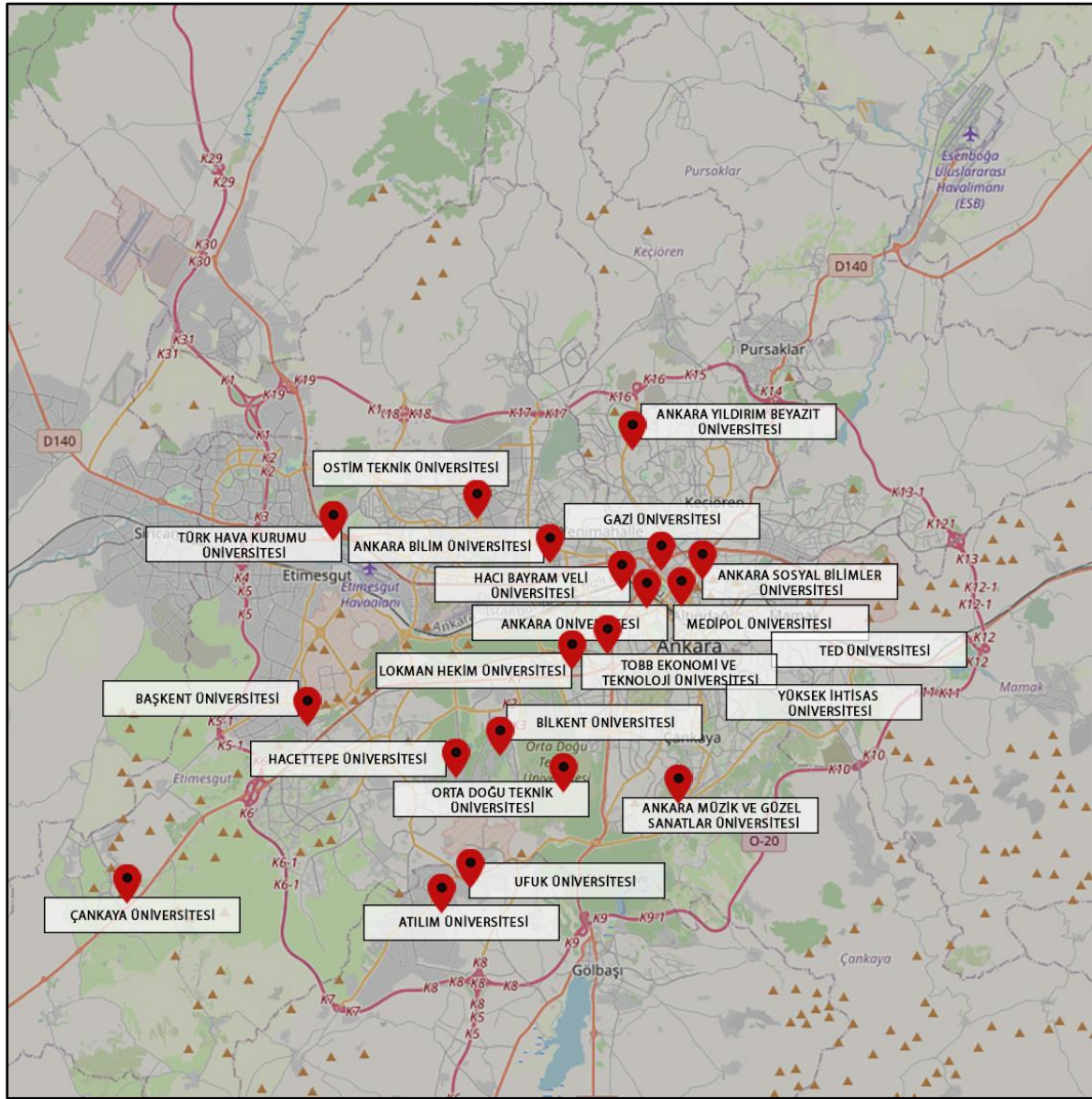
Çizelge 3.3. Ankara'da bulunan üniversitelerin merkeze (Kızılay) uzaklığı (yazar tarafından oluşturulmuştur)

	Üniversite	Merkeze Uzaklık (Kızılay)
DEVLET ÜNİVERSİTELERİ	Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi	3 km
	Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi	3 km
	Gazi Üniversitesi	4 km
	Ankara Üniversitesi	4 km
	Orta Doğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ)	13 km
	Ankara Müzik ve Güzel Sanatlar Üniversitesi	13 km
	Hacettepe Üniversitesi	14 km
	Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi	32 km
VAKIF (ÖZEL) ÜNİVERSİTELERİ	TED Üniversitesi	2 km
	Yüksek İhtisas Üniversitesi	3 km
	Ankara Medipol Üniversitesi	5 km
	Lokman Hekim Üniversitesi	6 km
	Çankaya Üniversitesi	7 km
	Ufuk Üniversitesi	7 km
	TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi	9 km
	Bilkent Üniversitesi	14 km
	Ostim Teknik Üniversitesi	14 km
	Başkent Üniversitesi	20 km
	Türk Hava Kurumu Üniversitesi	20 km
	Atılım Üniversitesi	21 km
	Ankara Bilim Üniversitesi	22 km

Çizelge 3.3'de de belirtildiği üzere, En merkezi konumda bulunan üniversiteler arasında Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi ve TED Üniversitesi yer almaktadır. Bu üniversiteler Kızılay'a 2-3 kilometre mesafede olup, ulaşım açısından oldukça avantajlı konumdadır. Gazi Üniversitesi ve Ankara Üniversitesi ise 4 kilometre uzaklıkta bulunarak, merkezle güçlü bir bağlantıya sahiptir.

Orta mesafede yer alan üniversiteler arasında Orta Doğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ), Ankara Müzik ve Güzel Sanatlar Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi ve TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi gibi kurumlar bulunmaktadır. Bu üniversiteler 9 ila 14 kilometre arasında değişen mesafelere sahiptirler.

Daha uzak konumda yer alan üniversiteler ise genellikle kentin çeperlerinde veya daha büyük kampüs alanlarına sahip olan kurumlardır. Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, 32 kilometre mesafesi ile en uzakta yer alan devlet üniversitesi olurken, Başkent Üniversitesi, Türk Hava Kurumu Üniversitesi, Atılım Üniversitesi ve Ankara Bilim Üniversitesi de 20 kilometre ve üzerindeki mesafeleriyle kent merkezinden nispeten uzak vakıf üniversiteleri arasında yer almaktadır (Harita 3.1).

Harita 3.1. Ankara'da bulunan üniversiteler (yazar tarafından OpenStreetMap haritası ile oluşturulmuştur)

Harita 3.1’de ifade edilen Ankara’daki devlet üniversiteleri ve vakıf (özel) üniversiteler değerlendirildiğinde; örneklem alanı olarak Gazi Üniversitesi Beşevler ve Maltepe yerleşkelerini tercih etmenin pek çok nedeni bulunmaktadır. Gazi Üniversitesi’nin köklü geçmişi ve akademik kadrosunun yanında kent merkezine yalnızca 3-4 kilometre mesafede yer almaları, ulaşım açısından büyük bir avantaj sağlamaktadır. Metro, otobüs ve dolmuş gibi toplu taşıma araçlarıyla kolayca erişilebilen bu yerleşkeler, öğrencilerin kent merkezindeki sosyal ve kültürel olanaklardan rahatlıkla faydalanmasına imkân tanımaktadır.

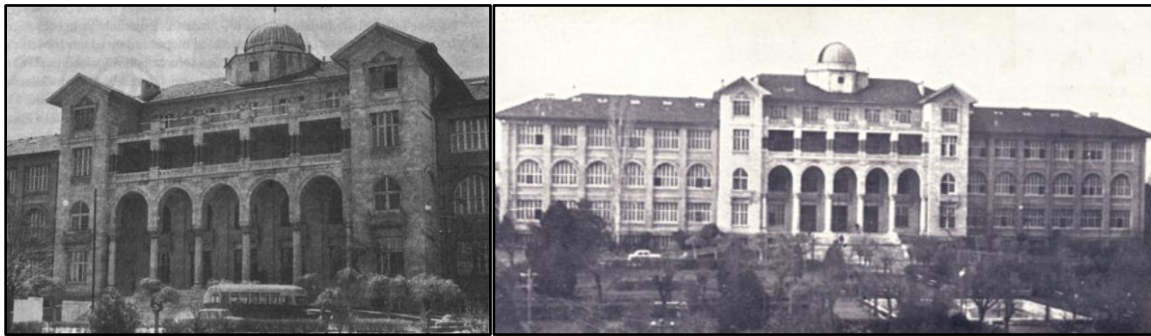
Beşevler ve Maltepe yerleşkeleri, sadece akademik birimler açısından değil, aynı zamanda sosyal ve sportif faaliyetler açısından da geniş imkânlar sunmaktadır. Yerleşke içinde fakülteler, laboratuvarlar, kütüphaneler, spor salonları ve yemekhaneler gibi birçok kullanım alanı bulunmaktadır. Bu sayede öğrenciler, eğitim hayatlarını destekleyecek çeşitli olanaklara rahatlıkla erişebilir. Olanakların çeşitliliği öğrencilerin kentte karşılayacakları ihtiyaçlarını yerleşke içine indirgeyebilir. Aynı zamanda, yerleşke çevresinde bulunan kafe, restoran ve çalışma alanları, öğrencilere sosyal ve akademik yaşamlarını dengeli bir şekilde sürdürebilecekleri bir ortam sunmaktadır.

Özetle, Ankara’da bulunan üniversiteler, kent merkezine olan uzaklıkları açısından geniş bir yelpazeye yayılmaktadır. Özellikle TED Üniversitesi, Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi, Gazi Üniversitesi ve Ankara Üniversitesi gibi köklü devlet ve vakıf üniversiteleri, kent merkezinin sunduğu olanaklara kolay erişim avantajına sahiptir. Bununla birlikte, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi ve Bilkent Üniversitesi gibi büyük kampüs alanlarına sahip olan üniversiteler, kent merkezinden daha uzak noktalara konumlanarak geniş alanlarda akademik ve sosyal yaşamı bir arada sunmaktadır. Kent çeperine uzak olarak konumlanan üniversite yerleşkeleri, kamusal alanın literatürde bulunan tanımlarına zıt konumdadır. Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Atılım Üniversitesi ve Ankara Bilim Üniversitesi gibi kurumlar ise kentin çeperlerinde yer alarak daha bağımsız kampüs yaşamı sunmaktadır. Yine bu durum kamusal alan tanımını destekler nitelikte değildir. Genel anlamda üniversitelerin kentle olan etkileşim düzeylerini ve öğrencilerin kent içindeki hareketliliklerini doğrudan etkilemektedir.

Gazi Üniversitesinin kamusal alanla ilişkisini incelemek için seçilmesinin temel sebebi, kentin merkezine yakın konumlanmış ve köklü bir devlet üniversitesi olmasının yanında, üniversite, hem Kızılay gibi yoğun kamusal alanlara olan yakınlığı hem de birçok yerleşkesinin farklı noktalara yayılması nedeniyle Ankara'nın sosyal ve kültürel yapısıyla doğrudan etkileşim içerisinde. Bu yerleşimlerden en merkezi konumda olan Beşevler ve Maltepe yerleşkeleri tercih edilmiştir. Ayrıca, Gazi örneklem alanlarının, ana ulaşım akslarının üzerinde bulunması sebebiyle öğrenciler için kamusal alan kullanımını kaçınılmaz hale getirmektedir. Ayrıca, Gazi Üniversitesi tarihsel olarak Ankara'nın kentleşme sürecine tanıklık etmiş ve şehirle iç içe büyümüş bir kurumdur. Bu nedenle, üniversitenin çevresiyle kurduğu kamusal ilişkiyi incelemek hem öğrenci deneyimleri hem de kentsel mekânın dinamikleri açısından önemli bir perspektif sunacaktır.

3.3. Gazi Üniversitesi Tarihçesi

Bu tez kapsamında iki yerleşkesi (Beşevler, Maltepe) temel alınacak olan Gazi Üniversitesi'nin temelleri, 1926 yılında Mustafa Kemal Atatürk'ün talimatıyla “Orta Muallim Mektebi ve Terbiye Enstitüsü” adıyla öğretmen yetiştirilmesi amacıyla atılmıştır. 1929'da “Gazi Orta Muallim Mektebi ve Terbiye Enstitüsü” olarak yeniden adlandırılan kurum, 1976'da “Gazi Eğitim Enstitüsü” ve 1982 yılında “Gazi Üniversitesi” adını almıştır (Gazi Üniversitesi, t.y.). Türkiye'nin öğretmen yetiştiren ilk eğitim kurumu olan üniversite, zaman içinde genişleyerek çok sayıda fakülte, yüksekokul ve enstitü ile eğitim vermeye devam etmiştir (Akyüz, 2009).

Resim 3.1. Gazi Üniversitesi binası, 1926. Gazi Üniversitesi (Gazi, 2024)

Üniversitenin tarihi gelişimi boyunca müzik, Fransızca, İngilizce ve diğer alanlarda açılan bölümlerle eğitim çeşitliliği artmıştır. Sağlık alanında Dış Hekimliği, Eczacılık ve Tıp Fakülteleri, mühendislik ve mimarlık alanında ise Ankara Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademisi'nin entegrasyonu ile Mühendislik-Mimarlık Fakültesi kurulmuştur. Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi'nin katılımıyla İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi oluşturulmuştur (Akyüz, 2009).

2006'da Sağlık Bilimleri Fakültesi, 2009'da ise yeniden yapılanma sürecinde çeşitli fakülteler üniversite bünyesine dâhil edilmiş veya dönüştürülmüştür. 2018 yılında Gazi Üniversitesi ikiye ayrılmış, bazı fakülteler Hacı Bayram Veli Üniversitesi'ne devredilmiştir. Günümüzde Gazi Üniversitesi'nde 12 fakülte, 1 yüksekokul, 3 meslek yüksekokulu, 5 enstitü ve 39 araştırma merkezi bulunmaktadır (Akyüz, 2009).

Ana yerleşkesi Beşevler'de bulunan Gazi Üniversitesi, Emek, Maltepe, Ostim, Gölbaşı ve Kahramankazan 'da çeşitli yerleşkelere sahiptir. Türk Cumhuriyetleri, Avrupa, Asya, Amerika ve Afrika gibi birçok bölgeden yabancı uyruklu öğrencilere ev sahipliği yaparak uluslararası bir kimlik kazanmıştır (Akyüz, 2009).

Gazi Üniversitesi'nin farklı yerleşkeleri ve Ankara kent merkezine (kızılay) olan uzaklıkları Çizelge 3.2'deki gibidir. Çizelgeye göre kent merkezine en yakın konumda bulunan yerleşke örneklem alanı olarak seçilen alanlardan Maltepe Yerleşkesidir. Kent merkezine en uzak konumda bulunan yerleşke ise TUSAŞ Kahramankazan Yerleşkesidir. Örneklem alanlarından bir diğeri olan Merkez Yerleşke (Beşevler Yerleşkesi) kent merkezine 5,5 km uzaklıktadır. Diğer yerleşkelerle kıyaslandığında Merkez Yerleşke (Beşevler Yerleşkesi) ve Maltepe Yerleşkesi kent merkezine en yakın yerleşkeler olarak ön plana çıkmaktadır.

Ankara makro formunda konumları belirtilen Gazi Üniversitesi yerleşkeleri, kısa mesafeler, orta mesafeler ve uzun mesafeler olmak üzere 3 kategoride değerlendirilebilir (Harita 3.2).

Kısa mesafeler:

- Maltepe Yerleşkesi (3 km), Merkez Yerleşke (Beşevler Yerleşkesi) ve Eczacılık Yerleşkesi (5,5 km) gibi yerleşkeler, kent merkezine (Kızılay) yakın konumda yer almaktadır. Bu yerleşkeler için kent merkezine erişim, diğer yerleşkelere kıyasla daha kolaydır.

Orta mesafeler:

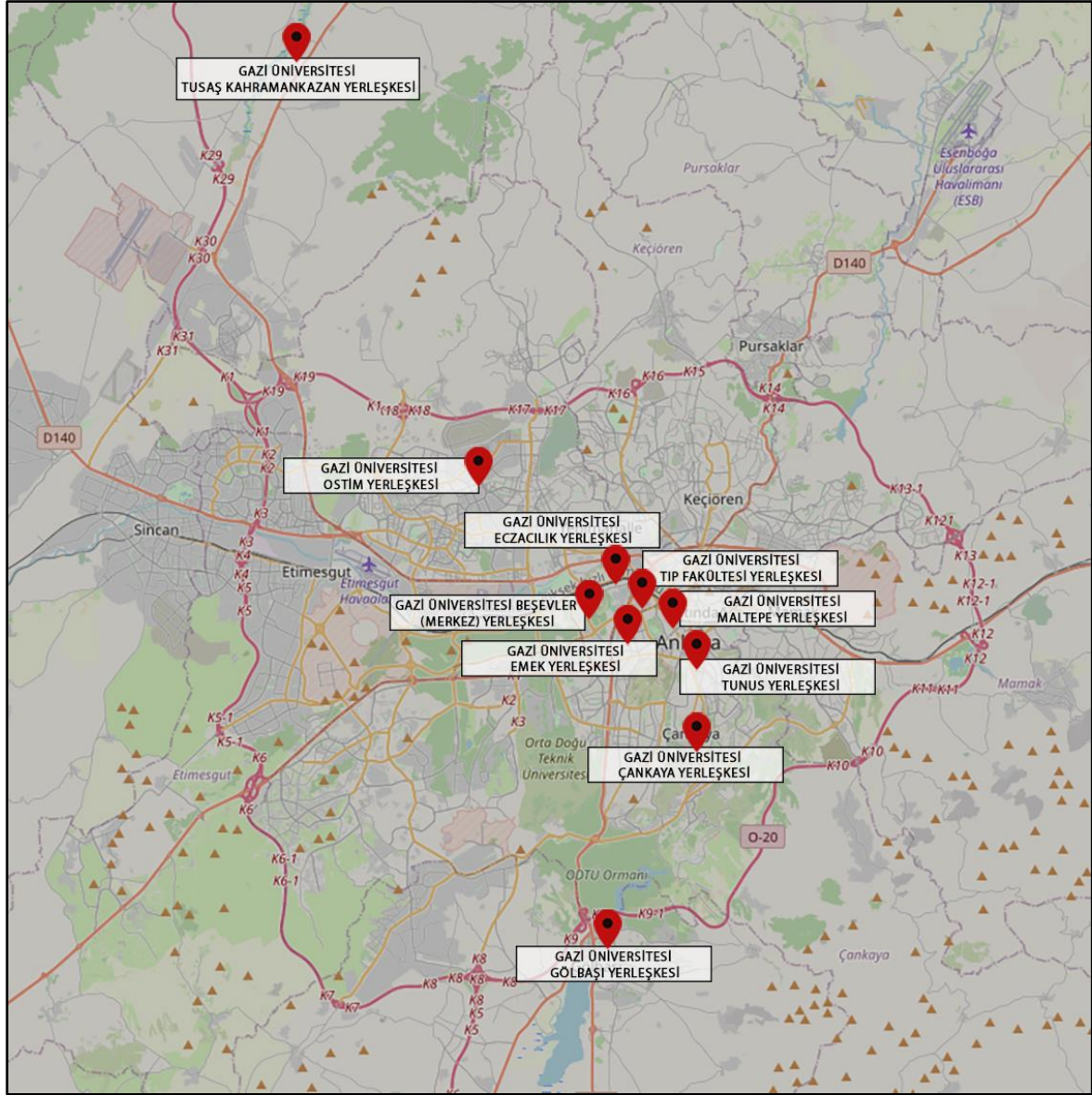
- Tıp Fakültesi Yerleşkesi (5,8 km), Emek Yerleşkesi (7,6 km) ve Tunus Yerleşkesi (7,6 km) ise kent merkezine görece daha uzak fakat yine kent içerisinde yer alan merkezi yerleşkelerdir.

Uzun mesafeler:

- Gölbaşı Yerleşkesi (21 km), Ostim Yerleşkesi (16,5 km) ve Çankaya Yerleşkesi (7,6 km) diğer yerleşkelere kıyasla kent merkezinden daha uzak konumda yer almaktadır.
- TUSAŞ Kahramankazan Yerleşkesi (42,9 km), kent merkezine en uzak mesafede yer alan yerleşkedir.

Çizelge 3.4. Gazi Üniversitesi yerleşkelerinin kent merkezine uzaklıkları (yazar tarafından oluşturulmuştur)

YERLEŞKE	UZAKLIK
Merkez Yerleşke (Beşevler Yerleşkesi)	5,5 km
Çankaya Yerleşkesi	7,6 km
Eczacılık Yerleşkesi	5,5 km
Emek Yerleşkesi	7,6 km
Gölbaşı Yerleşkesi	21 km
Maltepe Yerleşkesi	3 km
Ostim Yerleşkesi	16,5 km
Tıp Fakültesi Yerleşkesi	5,8 km
Tunus Yerleşkesi	7,6 km
TUSAŞ Kahramankazan Yerleşkesi	42,9 km

Harita 3.2. Gazi Üniversitesi Yerleşkeleri (yazar tarafından OpenStreetMap haritası ile oluşturulmuştur)

Çizelge 3.5. Gazi Üniversitesi Yerleşkelerine ait alan kullanımları (Gazi Üniversitesi, 2024)

YERLEŞKE		Eğitim	Araştırma	Yönetim	Sağlık Hizmeti	Kütüphane	Toplantı/ Konferans	Diğer	Sosyal Alanlar	Kuluçka Merkezleri	Kapalı Alan	Açık Alan	TOPLAM
Çankaya	m ²	—	—	487,83	—	—	—	815,44	54,02	—	1 357,30	150	2 864,59
	%	—	—	17,03	—	—	—	28,47	1,89	—	47,38	5,24	100,00
Eczacılık Fakültesi	m ²	1 566,52	3 659,16	2 388,32	27,98	76,41	473,28	6 429,53	866,18	25	15 507,36	9 644,40	40 664,14
	%	3,85	9,00	5,87	0,07	0,19	1,16	15,81	2,13	0,06	38,14	23,72	100,00
Emek	m ²	1 521,90	323,53	2 075,42	3 254,05	—	728,68	4 862,20	1 883,39	—	14 649,17	5 965,00	35 263,34
	%	4,32	0,92	5,89	9,23	—	2,07	13,79	5,34	—	41,54	16,92	100,00
Gölbaşı	m ²	5 193,35	737,84	2 305,77	106,44	224,45	495,30	8 772,46	555,59	1 500,00	20 396,43	219 645,31	259 932,94
	%	2,00	0,28	0,89	0,04	0,09	0,19	3,37	0,21	0,58	7,85	84,50	100,00
Maltepe	m ²	18 177,17	4 399,19	7 400,39	—	718,65	1 298,31	20 657,78	840,97	—	55 170,22	16 714,20	108 662,68
	%	16,73	4,05	6,81	—	0,66	1,19	19,01	0,77	—	50,77	15,60	100,00
Merkez (Beşevler)	m ²	56 187,49	7 346,98	49 478,96	586	7 240,33	16 476,13	192 765,33	13 401,97	—	352 925,01	214 871,78	911 279,98
	%	6,17	0,81	5,43	0,06	0,79	1,81	21,15	1,47	—	38,73	23,58	100,00
Ostim	m ²	1 434,24	1 000,00	622,57	—	—	523,10	712,99	45	—	4 337,89	16,71	8 692,50
	%	16,50	11,50	7,16	—	—	6,02	8,20	0,52	—	49,90	0,19	100,00
Tıp Fakültesi	m ²	6 201,22	1 595,40	6 285,30	21 483,15	355,68	448,83	9 508,93	383,25	450	46 607,64	39 728,41	133 047,81
	%	4,66	1,20	4,72	16,15	0,27	0,34	7,15	0,29	0,34	35,03	29,86	100,00
Tunus Yerleşkesi	m ²	214,68	107,2	572,69	—	—	29,76	524,23	111,23	—	1 559,79	644	3 763,58
	%	5,70	2,85	15,22	—	—	0,79	13,93	2,96	—	41,44	17,11	100,00
TUSAŞ-Kazan MYO.	m ²	1 000,93	1 057,00	813,76	—	235,60	274,62	3 119,35	811,63	—	7 391,89	327 032,92	341 737,70
	%	0,29	0,31	0,24	—	0,07	0,08	0,91	0,24	—	2,16	95,70	100,00
TOPLAM		91 497,50	20 226,30	72 431,01	25 457,62	8 851,12	20 748,01	248 168,24	18 953,23	1 975,00	519 902,69	834 709,55	

Beşevler yerleşkesinde bulunan açık ve kapalı spor alanları, yeme içme mekânları, açık ve yeşil alanlar ve meydan alanları yerleşke kullanıcılarının yerleşke içinde geçirdiği süreyi arttırmakla birlikte yerleşkedeki hareketliliği, kullanıcı yoğunluğunu artırmaktadır.

3.4.1. İdari yapı ve tarihsel süreç

Tez kapsamında yer alan örneklemelerden ilki Gazi Üniversitesi Beşevler Yerleşkesidir (Resim 3.2). “Beşevler Yerleşkesi” Ankara İli, Beşevler, Emniyet Mahallesi’nde yer alan yerleşke 1926 yılında Gazi Eğitim Enstitüsü’nün kurulması ile şekillenmeye başlamıştır (Gazi Üniversitesi, 2022).

Gazi Üniversitesi’nin tarihi 1926’da Gazi Eğitim Enstitüsü’nün kurulması ile başlasa da Beşevler Yerleşkesi 1980’li yıllarda inşa edilmeye başlanmıştır. Bu sebeple, Beşevler Yerleşkesinin tarihsel olarak üniversitenin modernleşmesi ve gelişmesindeki önemli dönüm noktalarından biri olduğunu söylemek mümkündür.

Resim 3.2. Beşevler Yerleşkesinde bulunan idari alanlar (fotoğraflar yazar tarafından çekilmiştir)

Beşevler yerleşkesinin gelişmesiyle beraber önemli bir merkez haline gelmiş ve çeşitli fakülteler, sosyal imkânlar ve altyapı yatırımları gelişmiştir. Özellikle 1990’lar ve 2000’lerin başında Beşevler yerleşkesi merkez yerleşke özelliğiyle ön plana çıkmış ve bölüm çeşitliliği artmıştır. Ayrıca aynı dönemde yerleşke, modern öğretim olanakları, genişleyen fakülteleri, spor alanları ve sosyal alanlarıyla akademik hayata entegre olmuştur (Gazi Üniversitesi, 2022).

Çizelge 3.6. Gazi Üniversitesi Beşevler Yerleşkesinde bulunan alanlar (Gazi Üniversitesi, 2024)

Rektörlük	Kariyer Planlama Uygulama ve Araştırma Merkezi
Fen Fakültesi	Merkez Kütüphane
Gazi Eğitim Fakültesi	Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı
Sosyal Bilimleri Fakültesi	Sağlık Kültür ve Spor Daire Başkanlığı
Teknoloji Fakültesi	Merkez Yerleşke Polikliniği
Uygulamalı Bilimler Fakültesi	Mimar Kemalettin Salonu
Eğitim Bilimleri Enstitüsü	Gazi Kültür Salonu
Fen Bilimleri Enstitüsü	Gazi Konser Salonu
Kazaları Araştırma ve Önleme Enstitüsü	Gazi Resim Heykel Müzesi
Sürekli Eğitim Merkezi (GAZİSEM)	Zooloji Müzesi
Türkçe Öğrenim Uygulama ve Araştırma Merkezi (Gazi Üniversitesi TÖMER)	Gazi Spor Merkezi
Fotonik Uygulama ve Araştırma Merkezi	Gazi Eğitim Fakültesi Anaokulu

Çizelge 3.6’da Beşevler yerleşkesinde bulunan akademik, idari ve sosyal birimler listelenmiştir.

3.4.2. Mekânsal özellikler

Gazi Üniversitesi Beşevler Yerleşkesi, Ankara’nın merkezinde Beşevler semtinde yer almaktadır. Gazi Üniversitesinin ana yerleşkesidir. Yerleşke, kent merkezine yaklaşık 5 km uzaklıkta ve toplu taşıma imkânları açısından oldukça iyi konumdadır.

Gazi Üniversitesi Beşevler yerleşkesi, kendi içinde bulundurduğu olanakların (kafe, sosyal alanlar, spor alanları, açık ve yeşil alanlar) yanında konum itibariyle çevre konumunda da oldukça çeşitli imkânlarla sahiptir.

Özetle, Gazi Üniversitesi Merkez Yerleşkesindeki yapılar, akademik, sosyal, spor, araştırma ve yönetim işlevleriyle hizmet veren yapılardan oluşmaktadır. Teknoloji Fakültesi, Eğitim Fakültesi, Fen Fakültesi gibi akademik birimlere ait binalar, daha çok eğitim ve araştırma amacıyla kullanılmaktadır.

Yerleşke, aynı zamanda öğrenciler ve diğer yerleşke kullanıcıları (akademisyenler, idari personeller vb.) için açık yeşil alanlar, sosyal etkileşim alanları ve ortak kullanım alanları sunmaktadır. Kapalı spor salonları, yüzme havuzu ve spor kompleksleri spor faaliyetlerine zemin oluştururken, kültür merkezi, kafe, restoran ve sosyal tesisler günlük ihtiyaçlara cevap vermektedir. Sağlık hizmetleri için Mediko binası, bilgi erişimi için ise geniş bir Kütüphane bulunmaktadır. Yönetim hizmetleri rektörlük binasında yer almaktadır.

Çizelge 3.7. Gazi Üniversitesi Merkez (Beşevler) Yerleşkesi bina, fonksiyon ve büyüklükleri (Gazi Üniversitesi, 2024)

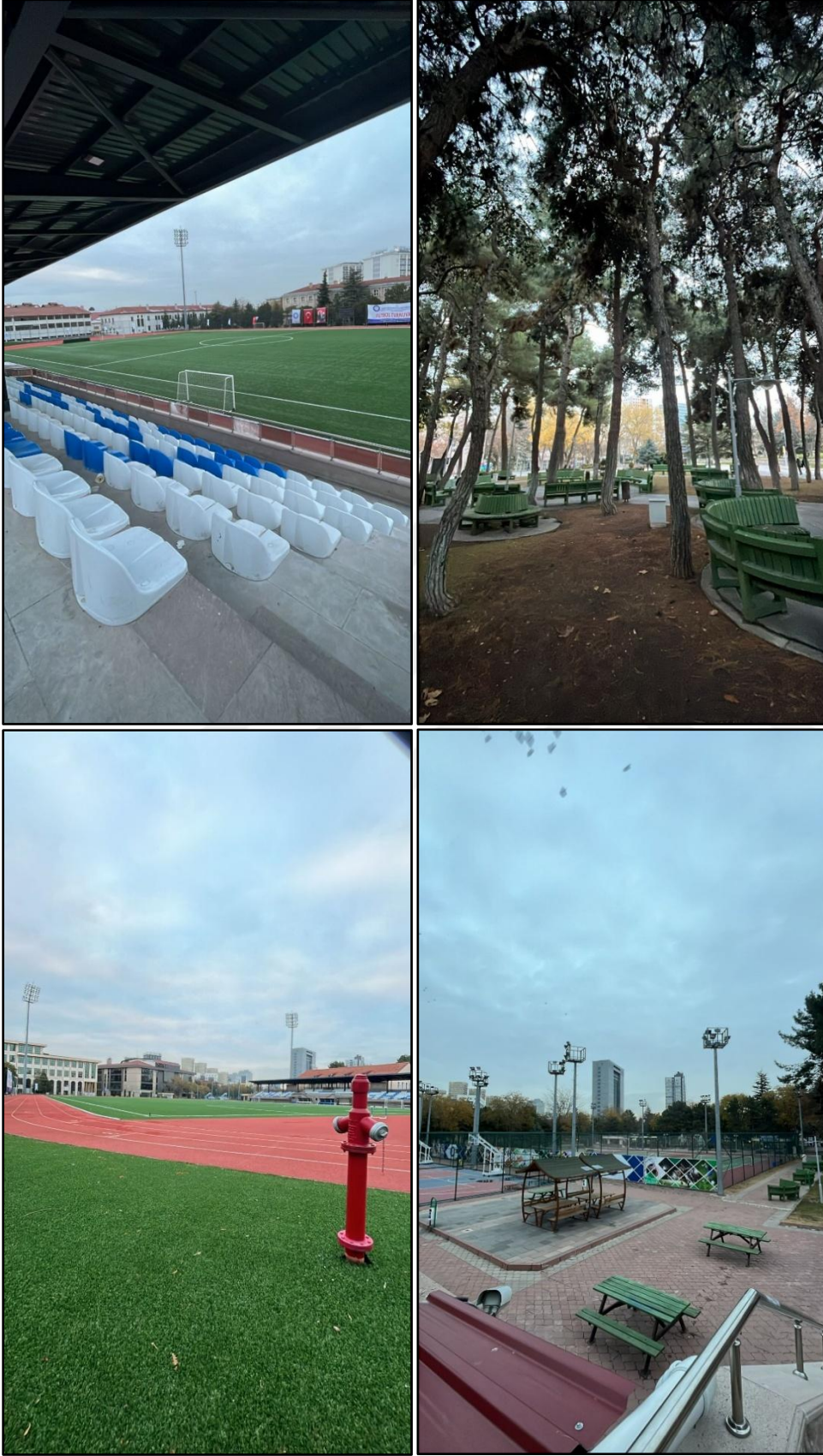
Bina Adı	Birimi	Kapalı Alan	Fonksiyonu
Ağaç İşleri Endüstri Müh. (Ahşap Atölyeleri)	Teknoloji Fakültesi	1 949,07	Eğitim(E)
Araştırma Merkezleri Binası	Araştırma Merkezi	-	Eğitim(E)
Çocuk Gelişimi Araştırma Uygulama ve Eğitim Merkezi	Araştırma Merkezi	881,04	Eğitim(E)
Depar Binası	Teknoloji Fakültesi	-	Eğitim(E)
Enerji Sistemleri Mühendisliği Ek Bina	Teknoloji Fakültesi	-	Eğitim(E)
Enerji Sistemleri Mühendisliği ve Yemekhane	Teknoloji Fakültesi	6 355,42	Eğitim(E)
Eski Hacı Bayram Veli Araştırma Merkezi Binası	Araştırma Merkezi	-	Eğitim(E)
Fen Fakültesi Dekanlık Binası	Fen Fakültesi	4 689,82	Eğitim(E)
Fen Fakültesi Derslik Binası	Fen Fakültesi	7 225,17	Eğitim(E)
Fen Fakültesi Laboratuvar Binası	Fen Fakültesi	6 920,40	Eğitim(E)
Fitness Salonları	Kapalı Spor Salonu	1 708,89	Spor Alanları(S)
Fotonik Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürlüğü D Blok	Araştırma Merkezi	1 834,67	Araştırma(R)
Gazi Eğitim Fakültesi Bosna Binası	Eğitim Fakültesi	11 211,80	Eğitim(E)
Gazi Eğitim Fakültesi C Blok	Eğitim Fakültesi	4 695,30	Eğitim(E)
Gazi Eğitim Fakültesi F Blok	Eğitim Fakültesi	6 234,23	Eğitim(E)
Gazi Eğitim Fakültesi Hersek Binası	Eğitim Fakültesi	14 810,95	Eğitim(E)

Çizelge 3.7. (devam) Gazi Üniversitesi Merkez (Beşevler) Yerleşkesi bina, fonksiyon ve büyüklükleri (Gazi Üniversitesi, 2024)

Gazi Eğitim Fakültesi Müzik Bölümü Binası	Eğitim Fakültesi	4 867,75	Eğitim(E)
Gazi Eğitim Fakültesi Resim Bölümü Binası	Eğitim Fakültesi	5 967,48	Eğitim(E)
Gazi Üniversitesi Rektörlük	Rektörlük	19 218,71	Yönetim(M)
İmalat Mühendisliği (Metal Atölyeleri)	Teknoloji Fakültesi	2 555,99	Eğitim(E)
Kafeterya	Kafeterya/Kantin/Büfe	-	Sosyal Alanlar(G)
Kırevi	Sosyal Tesis	160,99	Sosyal Alanlar(G)
Kosgeb-Elektrik Mühendisliği Binaları	Teknoloji Fakültesi	6 481,20	Eğitim(E)
Kültür Merkezi	Kültür ve Araştırma Merkezi	3 064,35	Sosyal Alanlar(G)
Mediko Binası	Medikososyal	6 440,10	Sağlık Hizmeti(H)
Merkez Yerleşke Spor Kompleksi	Kapalı Spor Salonu	3 563,05	Spor Alanları(S)
Merkez Kütüphane	Kütüphane	9 316,96	Kütüphane(L)
Merkez Şoförler Binası	İdari Bina	79,76	Diğer(O)
Metalurji ve Malzeme Mühendisliği	Teknoloji Fakültesi	4 850,02	Eğitim(E)
Otomotiv Atölyesi	Teknoloji Fakültesi	19 489,37	Eğitim(E)
Otomotiv Eğitimi Binası	Teknoloji Fakültesi	-	Eğitim(E)
Resmi Kapalı Otopark	Kapalı Otopark	4 043,66	Diğer(O)
Sosyal Tesis Teshin Merkezi	Teknoloji Fakültesi	-	Eğitim(E)
Spor Bilimleri Fakültesi Derslik Binası (D Blok)	Spor Bilimleri Fakültesi	6 822,75	Eğitim(E)
Spor Bilimleri Fakültesi İdari Bina ve Spor Salonları (C Blok)	Spor Bilimleri Fakültesi	3 280,80	Eğitim(E)
Spor Bilimleri Fakültesi Kantin ve Fitness (B Blok)	Spor Bilimleri Fakültesi	1 365,75	Eğitim(E)
Spor Bilimleri Fakültesi Kapalı Yüzme Havuzu ve Spor Salonları (A Blok)	Spor Bilimleri Fakültesi	7 318,18	Eğitim(E)
Talaşlı Üretim Binası	Teknoloji Fakültesi	4 259,71	Eğitim(E)
Teknoloji Fakültesi A Blok	Teknoloji Fakültesi	5 528,33	Eğitim(E)
Teknoloji Fakültesi B Blok ve Ek Bina	Teknoloji Fakültesi	11 506,72	Eğitim(E)
Teknoloji Fakültesi C Blok (Taşkent)	Teknoloji Fakültesi	14 783,67	Eğitim(E)
Toki Blokları A Blok	Edebiyat Fakültesi	12 753,68	Eğitim(E)
Toki Blokları B Blok	Güvenlik/Nizamiye/Danışma	1 808,04	Diğer(O)
Toki Blokları C Blok (Merkez Laboratuvarı)	Araştırma Laboratuvarı	12 370,34	Araştırma(R)
Toki Blokları D Blok	İdari Bina	18 661,93	Eğitim(E)
Toki Blokları E Blok (Enstitüler Binası)	Enstitü	70 909,14	Eğitim(E)
Toki Blokları F Blok (Tömer Binası)	Sürekli Eğitim Merkezi/Tömer	3 955,98	Eğitim(E)
Toki Blokları G Blok	Devlet Konservatuvarı	15 836,95	Eğitim(E)
Yapı Eğitimi Bölüm Binası	Teknoloji Fakültesi	945,76	Eğitim(E)
Yapı Mekaniği Laboratuvarı	Teknoloji Fakültesi	920,89	Eğitim(E)

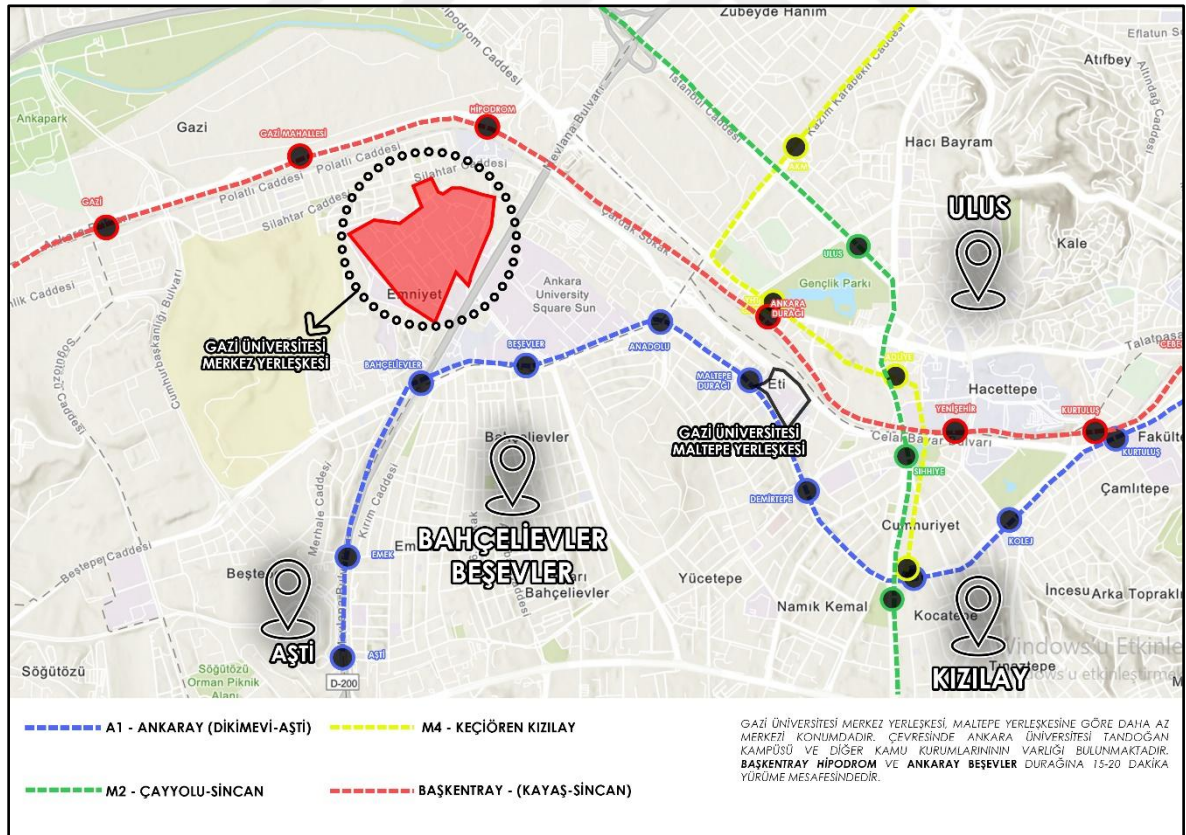
Çizelge 3.7’de kullanım alan ve büyüklükleri yer alan Gazi Üniversitesi Beşevler yerleşkesi (Resim 3.3) çoğunlukla eğitim ve araştırma faaliyetlerine hizmet eden bir yapılaşmaya sahiptir. Alandaki Teknoloji Fakültesi ve Eğitim Fakültesi, birçok farklı bina ve geniş kapalı alanlarıyla öne çıkmaktadır. Otomotiv Atölyesi (19 489,37 m²) ve Eğitim Fakültesi Hersek Binası (14 810,95 m²), yerleşkenin büyük yapılarındandır.

Araştırma merkezleri ve laboratuvarlar da alanda önemli bir yer tutmaktadır. Yerleşkede aynı zamanda sosyal alanlar ve spor tesisleri de bulunmaktadır; kapalı yüzme havuzu ve spor salonları (7 318,18 m²) gibi tesisler yerleşke kullanıcılarının yaşam kalitesini artırmaktadır. Rektörlük (19 218,71 m²) ve TOKİ Blokları D Blok (18 661,93 m²) gibi yönetim binaları ise idari faaliyetlerin merkezi konumundadır. Genel olarak yerleşke, eğitim, araştırma, sosyal yaşam ve spor olanaklarıyla dengeli bir kullanım sunmaktadır.

Resim 3.3. Gazi Üniversitesi Beşevler Yerleşkesi ortak kullanım alanları (fotoğraflar yazar tarafından çekilmiştir)

Harita 3.4’de belirtilen değerlendirmeye göre Beşevler (Merkez) Yerleşkesi, ulaşım ve erişilebilirlik açısından incelendiğinde öğrencilerin kullanım rahatlığı konusunda diğer ulaşım varyasyonlarına göre daha tercih edilebilir olan metro / konveksiyonel hatlara yürüme mesafesinde bulunmaktadır. Dikimevi-Ankara Şehirler Arası Otobüs Terminali (AŞTİ) arasında seferler yapan A1 – Ankaray metro hattının Beşevler durağı yaklaşık 15 – 20 dakika yürüme mesafesindedir. Bu hat ile 5-6 km uzaklıkta bulunan Kızılay Kent Merkezi’ne rahatlıkla ulaşılabilir. Ayrıca öğrencilerin sıklıkla vakit geçirdiği Bahçelievler ve Beşevler gibi kentin çekim merkezleri de bu metro istasyonunun çevresinde yer almaktadır. Ankara’nın doğusundan batısına (Sincan-Kayaş) seferler yapan Başkent ray konveksiyonel hattın Beşevler Yerleşkesine en yakın durağı Hipodrom durağıdır. Beşevler Yerleşkesinde öğrenim gören öğrenciler bu ulaşım varyasyonları ile kentin diğer önemli kullanımlarına ve yaşadıkları semtlere kolayca erişebilmektedirler. Beşevler yerleşkesinin diğer üniversitelerin yerleşkeleri ve bazı önemli kamusal alanlar arasında bulunması ise üniversite kullanıcılarının bir araya gelerek sosyal etkileşimin artmasına olanak sağlamaktadır.

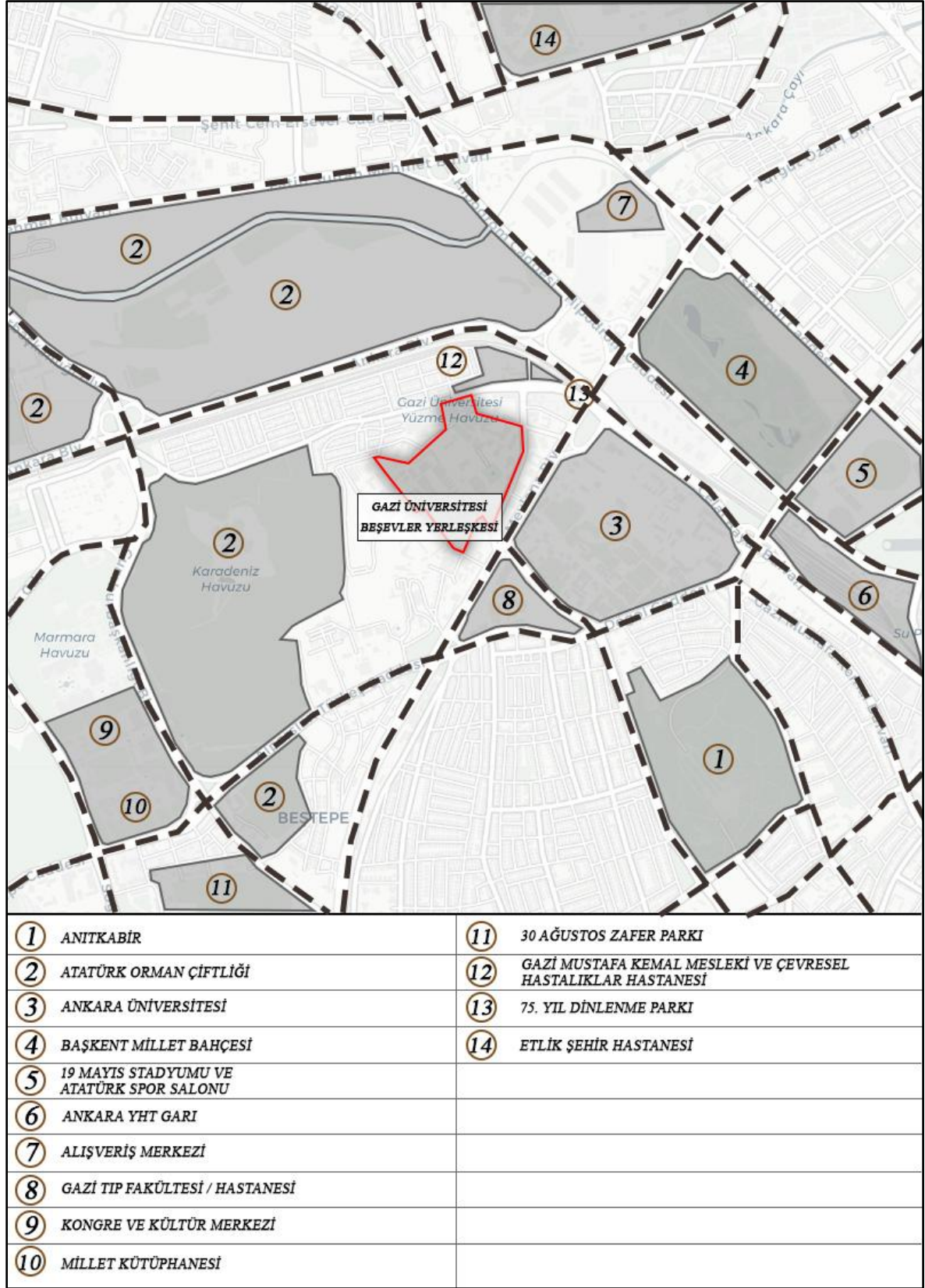
Harita 3.4. Gazi Üniversitesi Beşevler Yerleşkesi ulaşım varyasyonları (yazar tarafından iso4app haritası üzerinden oluşturulmuştur)

Açık ve yeşil alanlar kapsamında Atatürk Orman Çiftliği (4,9 km), Başkent Millet Bahçesi (2,5 km), ve 75. Yıl Dinlenme Parkı (1,4 km) gibi alanlar yer almaktadır. Sosyal alanlar kategorisinde alışveriş merkezi (2,9 km), Cumhurbaşkanlığı Kongre ve Kültür Merkezi (3,3 km) ve Millet Kütüphanesi (4,8 km) bulunurken; spor alanları arasında 19 Mayıs Stadyumu (3,1 km) ve Atatürk Spor Salonu (3,6 km) dikkat çekmektedir. Anıt ve müze alanları içerisinde Anıtkabir (2,4 km), yükseköğretim alanları arasında ise Gazi Tıp Fakültesi (2,6 km) ve Ankara Üniversitesi (2,3 km) yer almaktadır. Sağlık alanları bakımından en yakın yerler Gazi Mustafa Kemal Mesleki ve Çevresel Hastalıklar Hastanesi (550 m) ve Gazi Hastanesi (2,5 km) olarak görülmektedir. Son olarak, ulaşım ve altyapı alanları açısından Ankara Yüksek Hızlı Tren Garı (3,0 km) önemli bir bağlantı noktasıdır. Bu harita, ilgili yerleşim noktasının çevresindeki kamusal alanlara ve hizmetlere kolay erişim sağladığını göstermektedir (Harita 3.4).

Çizelge 3.8. Beşevler Yerleşkesinin çevresindeki kamusal alanlara mesafeleri (yazar tarafından oluşturulmuştur)

ALAN KULLANIMLARI	Uzaklık
Açık ve Yeşil Alanlar	
Atatürk Orman Çiftliği	4,9 km
Başkent Millet Bahçesi	2,5 km
30 Ağustos Zafer Parkı	4,1 km
75. Yıl Dinlenme Parkı	1,4 km
Sosyal Alanlar	
Alışveriş Merkezi	2,9 km
Cumhurbaşkanlığı Kongre ve Kültür Merkezi	3,3 km
Millet Kütüphanesi	4,8 km
Spor Alanları	
19 Mayıs Stadyumu	3,1 km
Atatürk Spor Salonu	3,6 km
Anıt / Müze Alanları	
Anıtkabir	2,4 km
Yükseköğretim Alanları	
Gazi Tıp Fakültesi	2,6 km
Ankara Üniversitesi	2,3 km
Sağlık Alanları	
Etlik Şehir Hastanesi	4,4 km
Gazi Mustafa Kemal Mesleki ve Çevresel Hastalıklar Hastanesi	550 m
Gazi Hastanesi	2,5 km
Ulaşım / Altyapı Alanları	
Ankara YHT Garı	3,0 km

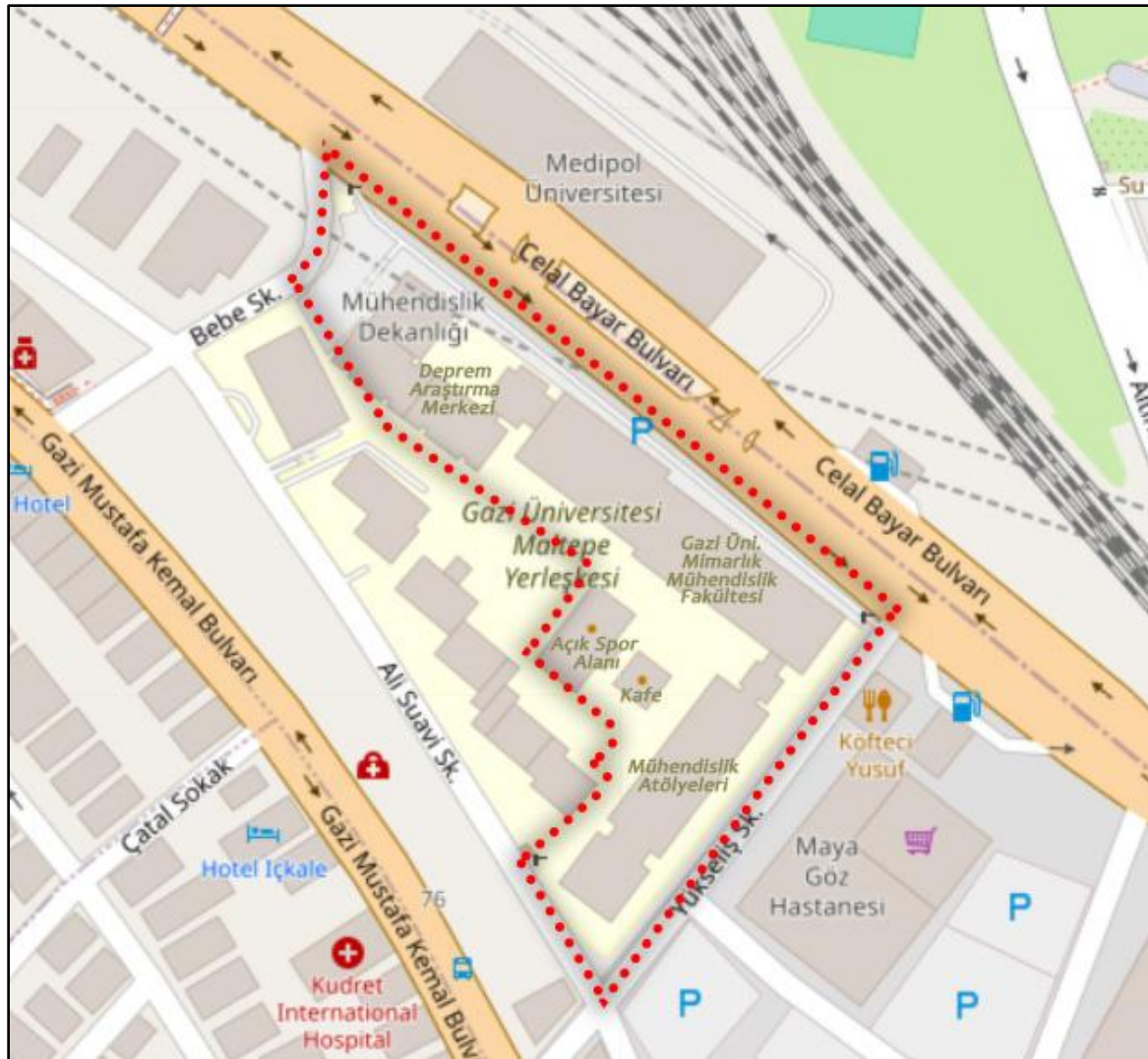
Çizelge 3.8’de farklı alan kullanım türlerine göre bir yerleşim noktasının çevresindeki önemli mekânların uzaklıklarını listelemektedir.

Harita 3.5. Beşevler Yerleşkesi çevresindeki kamusal alanlar ve önemli merkezler (yazar tarafından iso4app haritası üzerinden oluşturulmuştur)

3.5. Gazi Üniversitesi “Maltepe Yerleşkesi”

Gazi Üniversitesi bünyesinde bulunan Maltepe Yerleşkesi, diğer adıyla Mühendislik-Mimarlık Fakültesi, Türkiye’nin önde gelen eğitim alanlarından biridir. Yerleşkede Dekanlık binası, açık spor alanı, kafe, Deprem Araştırma Merkezi, mühendislik bölümüne ait atölyeler ve mühendislik-mimarlık fakülte binası yer almaktadır. Aşağıda yerleşkeye ilişkin detaylı bilgiler aktarılmaktadır (Harita 3.6).

Harita 3.6. Gazi Üniversitesi Maltepe Yerleşkesi sınır ve fonksiyonları (yazar tarafından OpenStreetMap haritası üzerinden oluşturulmuştur)

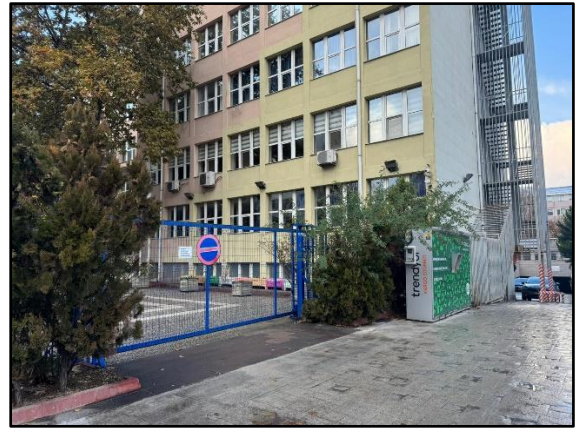
3.5.1. İdari yapı ve tarihsel süreç

Gazi Üniversitesi bünyesinde bulunan Ankara Maltepe’de bulunan yerleşke Zafer Mühendislik ve Mimarlık Özel Koleji (1966) ile Yükseliş Koleji Özel Mimarlık Okulu (1967), 1982 yılında Gazi Üniversitesi’ne bağlanarak Gazi Üniversitesi Mühendislik-Mimarlık Fakültesi’nin temelini oluşturmuştur (Resim 3.4). 2009 yılında ise Gazi Üniversitesi Senatosu, bu fakülteyi iki ayrı fakülteye dönüştürme kararı almıştır. Yerleşke, 1400 m²’lik bir alan üzerine inşa edilmiştir. Yerleşkenin hemen yanında ilköğretim ve ortaöğretim seviyelerinde eğitim alanları da yer almaktadır (Gazi Üniversitesi Vakfı Özel Okulları). Fakat söz konusu Gazi Üniversitesi Vakfı Özel Fen Lisesi ve Gazi Kolejinin Gazi Üniversitesi Maltepe Yerleşkesi ile herhangi bir ortak kullanım alanı bulunmamaktadır.

Çizelge 3.9. Maltepe Yerleşkesinde bulunan alanlar (yazar tarafından oluşturulmuştur)

Mühendislik Fakültesi
Mimarlık Fakültesi
Deprem Mühendisliği Araştırma Merkezi (DEMAR)
Temiz Enerji Araştırma ve Uygulama Merkezi
Deniz ve Su Bilimleri Uygulama ve Araştırma Merkezi (DENAM)
Mühendislik-Mimarlık Fakültesi Uzmanlık Kütüphanesi

Çizelge 3.9’da Maltepe Yerleşkesi içerisinde yer alan fakülte, araştırma merkezi ve uygulama merkezleri vb. listelenmiştir.

Resim 3.4. Maltepe Yerleşkesi (fotoğraflar yazar tarafından çekilmiştir)

3.5.2. Mekânsal özellikler

Resim 3.5. Maltepe Yerleşkesi ortak kullanım alanları (fotoğraflar yazar tarafından çekilmiştir)

Gazi Üniversitesi Maltepe Yerleşkesi, Beşevler yerleşkesi gibi kent içi konumlanan bir yerleşkedir. Yerleşke yüzölçümü ve yerleşke içi imkânlar Beşevler yerleşkesine kıyasla düşük orandadır. Yerleşke çevresi kent olanakları oldukça geniş iken Beşevler Yerleşkesine kıyasla düşük oranda da olsa yerleşke içi açık ve yeşil alan, kafe ve ortak kullanım alanları mevcuttur.

Ayrıca Gazi Üniversitesi Maltepe Yerleşkesinde bulunan tasarım odaklı bölümlerin (Şehir ve Bölge Planlama, Mimarlık, Endüstriyel Tasarım) varlığından kaynaklı olarak yerleşkenin kullanım süresi Beşevler Yerleşkesine kıyasla görece daha fazladır. Ayrıca Maltepe Yerleşkesinde kat kullanımları da yerleşkede bulunan ortak kullanım alanlarının düşük oranda olmasından ve bina kat genişliklerinin sosyalleşmeye ve çalışmaya elverişli olması sebebiyle oldukça yüksektir.

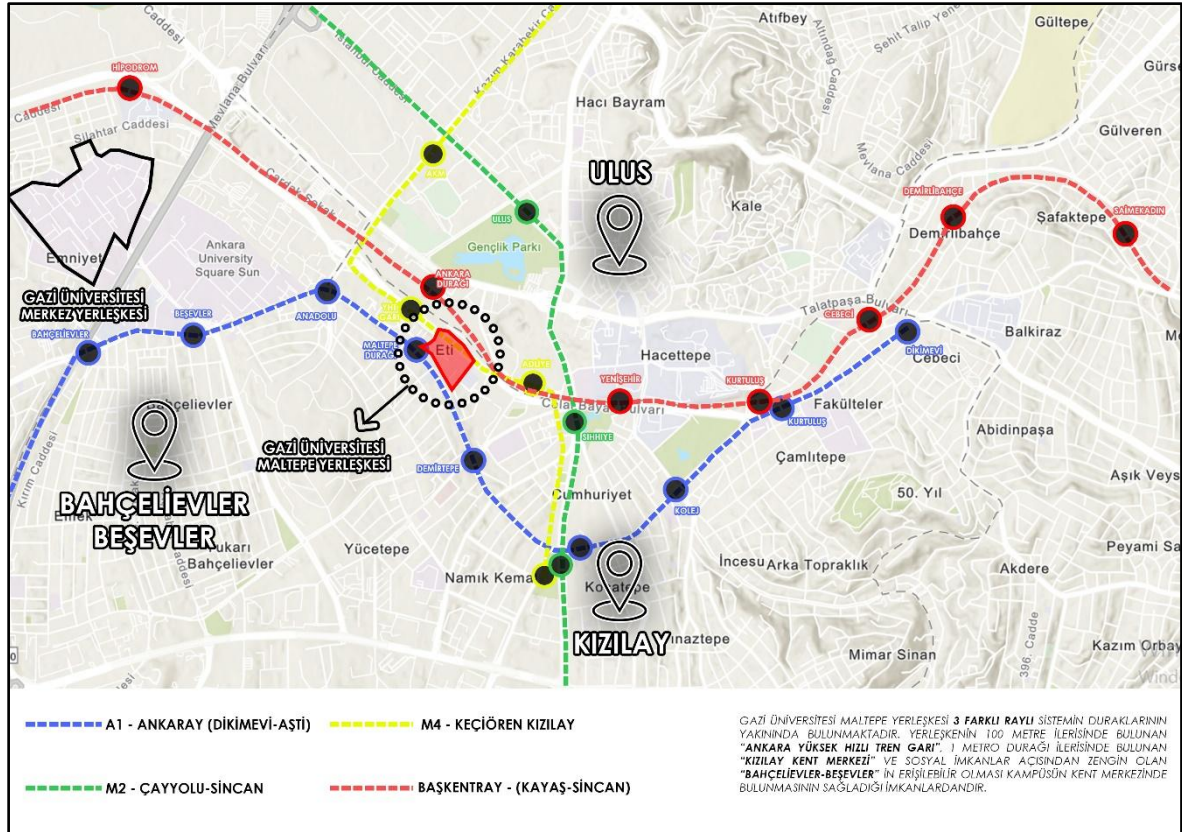
Çizelge 3.10. Maltepe Yerleşkesinde bulunan kullanımların özellikleri (Gazi Üniversitesi, 2022)

YERLEŞKE	BİNA ADI	BİRİMİ	KAPALI	FONKSİYONU
Maltepe Yerleşkesi	Kafe	KAFETERYA/KANTİN /BÜFE	5 831,37	Sosyal Alanlar
Maltepe Yerleşkesi	Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dekanlık ve Öğretim Üyeleri Binası	MÜHENDİSLİK FAKÜLTESİ	17 083,89	Eğitim
Maltepe Yerleşkesi	Mühendislik Mimarlık Fakültesi Derslik Binası	MÜHENDİSLİK FAKÜLTESİ	23 283,40	Eğitim
Maltepe Yerleşkesi	Mühendislik Mimarlık Fakültesi Laboratuvar Binası	MÜHENDİSLİK FAKÜLTESİ	8 971,56	Eğitim
Maltepe Yerleşkesi	Yükseliş Salonu	MÜHENDİSLİK FAKÜLTESİ	-	Eğitim
Maltepe Yerleşkesi	15 Temmuz Şehit Mustafa Avcu Akademi Salonu	MÜHENDİSLİK FAKÜLTESİ	-	Eğitim
Maltepe Yerleşkesi	Feyyaz Aydın Üniversitesi	MÜHENDİSLİK FAKÜLTESİ	-	Eğitim

Çizelge 3.10, Maltepe yerleşkesinde bulunan binaların adlarını, birimlerini, yapım tarihlerini, kapalı alan büyüklüklerini ve fonksiyonlarını göstermektedir. Yerleşkede toplam dört bina bulunmaktadır ve bu binalar iki ana işlevle sınıflandırılmıştır: eğitim ve sosyal alanlar. Eğitim işlevine sahip binalar arasında Dekanlık ve Öğretim Üyeleri Binası, Derslik Binası ve Laboratuvar Binası bulunmaktadır. Sosyal alan olarak ise yerleşke bahçesinde bir adet kantin alanı, bina içinde iki adet kantin alanı bulunmaktadır. Yerleşke bahçesinde bulunan kantin (Kesit Kafe) içinde bulunduğumuz eğitim döneminde (2024-2025) hizmet vermemektedir.

Kapalı alan büyüklükleri açısından incelendiğinde, Derslik Binası 23 283,40 m² ile en büyük kapalı alana sahip binadır. Derslik Binası içerisinde ise Mühendislik ve Mimarlık Fakültelerine ait bölümler yer almaktadır. Dekanlık ve Öğretim Üyeleri Binası 17 083,89 m², Laboratuvar Binası ise 8 971,56 m² büyüklüğündedir. Sosyal alan işlevindeki Kesit Kafe, 5 831,37 m² ile en küçük alana sahiptir. Bu alan dağılımı, yerleşkenin öncelikli olarak eğitim odaklı olduğu ve sosyal alanlara sınırlı bir yer ayrıldığını göstermektedir.

Sosyal alanın toplam kapalı alan içindeki oranı yaklaşık olarak %25'dir. Bu oran oldukça düşük kalmaktadır. Bu durum, yerleşkedeki kullanıcıların sosyal ihtiyaçlarını daha iyi karşılayacak ek alanların gerekliliğini gündeme getirebilir veya yerleşke kullanıcılarının gereksinimlerini yerleşke çevresinden karşılamaya itebilir.

Harita 3.7. Maltepe Yerleşkesi ulaşım varyasyonları (yazar tarafından iso4app haritası üzerinden oluşturulmuştur)

Maltepe yerleşkesi, Beşevler yerleşkesine göre kent makroformunun merkezi kabul edilebilecek Ulus, Sıhhiye, Kızılay gibi merkezlere daha yakındır. Bu yerleşke 3 farklı raylı sistem ile toplu taşıma olanakları açısından oldukça zengindir. Ankara ile Eskişehir, Konya, İstanbul, Yozgat, Sivas ve yakın zamanda tamamlanacak olan İzmir hattının bulunduğu Ankara Yüksek Hızlı Tren Garı'na beş dakikalık yürüme mesafesindedir. Ayrıca Başkentrayın Ankara durağı ile Keçiören metrosunun YHT Garı durağı aynı konumda bulunmaktadır. AŞTİ – Dikimevi seferler düzenleyen Ankaray'ın Maltepe durağı yerleşkeye beş dakikalık yürüme mesafesindedir. Bu duraktan 1,5 km uzaklıkta bulunan Kızılay Kent Merkezi'ne Demirtepe durağından hemen sonra ulaşılabilir. Beşevler Yerleşkesi ile Maltepe Yerleşkesi erişilebilirlik bakımından karşılaştırıldığında Ankara'da bulunan diğer üniversitelerin yerleşkelerine göre bu iki yerleşkenin daha fazla toplu taşıma olanaklarına

sahip olduğu söylenebilir. İki yerleşkeyi karşılaştırdığımızda ise Maltepe Yerleşkesinin kent merkezine daha yakın olması, kent odağının merkezinde yer alması, toplu taşıma araçlarının varlığı ve zenginliği açısından diğer yerleşkenin önünde konumlanmasına neden olmaktadır (Harita 3.7).

Çizelge 3.11. Maltepe Yerleşkesinin çevresindeki kamusal alanlara mesafeleri (yazar tarafından oluşturulmuştur)

ALAN KULLANIMLARI	Uzaklık
Açık ve Yeşil Alanlar	
Gençlik Parkı	5,7 km
Başkent Millet Bahçesi	13,5 km
Güvenpark	6,8 km
Kurtuluş Parkı	5,4 km
Anıtpark	7,6 km
Sosyal ve Kültürel Alanlar	
Ankara Kalesi ve Çevresi	8,2 km
CerModern ve Çevresi	7,1 km
Maltepe Pazarı ve İşhanı	1,2 km
Spor Alanları	
19 Mayıs Stadyumu	7,1 km
Atatürk Spor Salonu	7,5 km
Anıt / Müze Alanları	
Anıtkabir	7,3 km
Küçük Tiyatro ve Müze Alanı	7,3 km
Roma Hamamı ve Açık Hava Müzesi	7,5 km
Satranç Müzesi	7,5 km
Anne Müzesi	7,5 km
Kurtuluş Savaşı Müzesi	6,3 km
Cumhuriyet Müzesi	6,3 km
Yükseköğretim Alanları	
Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi	6,5 m
Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi	6,9 km
Ankara Üniversitesi	8,2 km
Sağlık Alanları	
Hacettepe Hastanesi	6,5 km
Gazi Mustafa Kemal Mesleki ve Çevresel Hastalıklar Hastanesi	550 m
Gazi Hastanesi	6,9 km
Ulaşım / Altyapı Alanları	
Ankara YHT Garı	7,5 km

3.6. Bulgular

Tezin alan çalışmasında Gazi Üniversitesi'nin Maltepe ve Beşevler yerleşkelerini örneklem olarak, üniversite yerleşkelerinin mekânsal ve fonksiyonel özellikleri ile kamusal alan arasındaki ilişki sorgulanmakta ve üniversite öğrencilerinin kentsel kamusal alandan beklentileri araştırılmaktadır. Bu bölümde, alan çalışmasının birinci aşaması olan Maltepe ve Beşevler yerleşkelerinin fiziksel özellikleri ve fonksiyonel kullanım biçimlerine ilişkin bulgular ve ardından ikinci aşaması olan öğrenci anketlerinden elde edilen bulgular aktarılmaktadır. Bölüm her iki aşamada elde edilen bulguların bir arada değerlendirilmesi, üniversite öğrencilerinin kamusal alanla olan etkileşimlerini ve bu alanlara yönelik algılarını anlamaya yönelik kapsamlı analiz verileri sunulmaktadır.

3.6.1. Birinci aşama: Yerleşkelerin mekânsal ve fonksiyonel özellikleri bakımından elde edilen bulgular

Gazi Üniversitesi bünyesinde bulunan Beşevler ve Maltepe yerleşkeleri örneklemini baz alınarak çalışmanın anahtar kelimelerinden olan kamusal alan kavramına yönelik değerlendirmeler yapılmıştır. Bu değerlendirmeler Çizelge 3.12'de belirtilen göstergeler çerçevesinde Beşevler ve Maltepe yerleşkelerinin irdelenmesiyle gerçekleştirilmiştir. Temel bulgular aşağıda aktarılmaktadır.

Çizelge 3.12. Alan çalışması- Akademik yazın ilişkisi (Akademik yazında öne çıkan konuların tezin alan çalışması kurgusuna etkisi) (yazar tarafından oluşturulmuştur)

Akademik yazında kamusal alan ve üniversite yerleşkelerinin ortak özellikleri		Alan çalışmasında kullanılan göstergeler	Alan çalışmasına girdi sağlanan alan
Özellikler	Temel kullanımlar		Aşama
Fiziksel İhtiyaçlar	Dinlenme alanları	Dinlenme yerlerinin varlığı, büyüklüğü ve kapasitesi	1. aşama
	Sosyal alanlar	Toplumsal etkileşim sağlayan alanların varlığı ve nitelikleri	1. aşama
	Fiziksel aktivite alanları	Spor ve diğer fiziksel faaliyetlere olanak sağlayan alanların varlığı, büyüklüğü ve yeterliliği	1. aşama
Güvenlik İhtiyacı	Güvenlik sağlama ihtiyacı	Alanların güvenlik sağlama düzeyi ve bu ihtiyacı karşılama potansiyeli	1. aşama
	Kamuya açık olma durumu (kamuya açık üniversite yerleşkeleri için)	Kamusal erişim olanakları, toplum tarafından erişilebilirlik durumu	1. aşama
	Teknolojik güvenlik sorunları	Alanların dijital güvenlik risklerine karşı durumu	1. aşama
	Toplumsal riskler (toplu gösteriler, protestolar vb.)	Protesto ve gösteri gibi toplumsal olaylara maruz kalma olasılığı	1. aşama
Ait olma ve sevgi ihtiyacı	Yüksek toplumsal etkileşim oranı	Bireylerin etkileşimine olanak sağlayan alanların varlığı, büyüklüğü, kapasitesi	1. aşama
	Kültürel çeşitlilik için uygun ortam	Farklı kültürlerden bireyler için uygun ortam sağlama kapasitesi ve olanağı	1. aşama
	Aidiyet duygusu	Kullanıcıların alanlara olan bağlılık duygusu	1. aşama
	Sosyal faaliyet grupları	Sosyal faaliyetlere imkân sağlayan alanların varlığı ve nitelikleri	1. aşama
Değer ihtiyacı	Toplumsal saygı ve kabul görme	Bireylerin kendilerini ifade etme ve toplumsal kabul görme olanaklarına uygun ortam sağlama durumu	1. aşama
	Kendini ifade etme		
	Sosyal tanınma		
Kendini geliştirme	Yüksek toplumsal etkileşim oranı	Toplumsal etkileşim sağlayan alanların varlığı ve nitelikleri	1. aşama
	Öğrenme fırsatları	Eğitim ve bilgi paylaşımına olanak sağlayan alanların varlığı ve niteliği.	1. aşama
	Geri bildirim alma	Kullanıcıların deneyimlerinden fayda sağlayabilme düzeyi ve toplumsal etkileşim	1. aşama

Çizelge 3.12’da belirtildiği üzere; fiziksel ihtiyaçlar kapsamında, dinlenme alanlarının büyüklüğü ve kapasitesi, sosyal etkileşimi teşvik eden sosyal alanların varlığı ve fiziksel aktivitelere olanak tanıyan spor alanlarının yeterliliği gibi unsurlar değerlendirilmiştir. Güvenlik ihtiyacı, kamusal erişilebilirlik, alanların toplumsal ve dijital güvenlik düzeyleri ile protesto gibi olaylara karşı durumu açısından analiz edilmiştir. Bu göstergeler, üniversite yerleşkelerinin hem fiziksel güvenlik hem de toplumsal huzuru sağlama kapasitesini ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Ait olma ve sevgi ihtiyacına yönelik değerlendirmelerde, yerleşkelerde bulunan bireyler arası etkileşimi artıran alanlar, farklı kültürlere uygun ortamların sağlanması, kullanıcıların mekânlara olan bağlılık duygusu ve sosyal faaliyetler için uygun alanların varlığı ele alınmıştır. Değer ihtiyacında ise bireylerin kendilerini ifade edebilme, toplumsal saygı görme ve kabul edilme olanakları göz önüne alınmıştır. Son olarak, kendini geliştirme ihtiyacı, toplumsal etkileşim sağlayan alanlar, öğrenme fırsatları ve kullanıcıların deneyimlerinden fayda sağlayabilme düzeyleriyle ilişkilendirilmiştir.

Bütün bunların yanında temel kullanım alanları belirlenen özellik gruplarının alan çalışmasına girdi sağlanan alan ile de ilişkilendirilmiştir.

Çizelge 3.13. Yerleşkelerin ilgili göstergeleri karşılama durumları

Göstergeler		Merkez Yerleşke			Maltepe Yerleşkesi		
Özellikler	Temel kullanımlar	Karşılıyor	Kısmen Karşılıyor	Karşılamıyor	Karşılıyor	Kısmen Karşılıyor	Karşılamıyor
Fiziksel İhtiyaçlar	Dinlenme alanları	×				×	
	Sosyal alanlar	×				×	
	Fiziksel aktivite alanları	×				×	
Güvenlik İhtiyacı	Güvenlik sağlama ihtiyacı	×			×		
	Kamuya açık olma durumu (kamuya açık üniversite yerleşkeleri için)			×			×
	Teknolojik güvenlik sorunları		×			×	
	Toplumsal riskler (toplum gösteriler, protestolar vb.)		×			×	
Ait olma ve sevgi ihtiyacı	Yüksek toplumsal etkileşim oranı	×				×	
	Kültürel çeşitlilik için uygun ortam	×			×		
	Aidiyet duygusu	×				×	
	Sosyal faaliyet grupları	×				×	
Değer ihtiyacı	Toplumsal saygı ve kabul görme	×			×		
	Kendini ifade etme	×			×		
	Sosyal tanınma		×		×		
Kendini geliştirme	Yüksek toplumsal etkileşim oranı	×				×	
	Öğrenme fırsatları	×			×		
	Geri bildirim alma	×			×		

Çizelge 3.13’de “Maslow’un İhtiyaçlar Hiyerarşisi” modelinden hareketle tez çalışması örneklem alanlarının (Merkez Yerleşke ve Maltepe yerleşkesi) karşılama durumları yer almaktadır. Aşağıda tüm başlıklar özel olarak değerlendirilerek tartışılmıştır.

Fiziksel ihtiyaçlar

Değerlendirmenin “Fiziksel İhtiyaçlar” başlığı, dinlenme alanları, sosyal alanlar ve fiziksel aktivite alanları göstergeleri açısından değerlendirilmiştir ve yerleşkelerin bu başlıkları karşılama düzeyleri karşılaştırılmıştır.

Çizelge 3.14. Yerleşkelerin fiziksel ihtiyaçları karşılama durumları

Göstergeler		Merkez Yerleşke			Maltepe Yerleşkesi		
Özellikler	Temel kullanımlar	Karşılıyor	Kısmen Karşılıyor	Karşılamıyor	Karşılıyor	Kısmen Karşılıyor	Karşılamıyor
Fiziksel İhtiyaçlar	Dinlenme alanları	×				×	
	Sosyal alanlar	×				×	
	Fiziksel aktivite alanları	×				×	

Çizelge 3.14’de yer alan ve fiziksel ihtiyaçlar başlığı kapsamında kullanımlar Maslow’un İhtiyaçlar Hiyerarşisindeki fiziksel ihtiyaçlar, ait olma ve sevgi ihtiyacı ve kendini gerçekleştirme basamaklarını karşılar niteliktedir.

Dinlenme alanları, sosyal alanlar ve fiziksel aktivite alanları göstergeleri açısından Merkez Yerleşke (Beşevler) bu göstergeleri karşılarken; Maltepe Yerleşkesi söz konusu göstergeleri kısmen karşılamaktadır. Maltepe yerleşkesinde bulunan sosyal olanakların daha kısıtlı olma durumun öğrencilerin ihtiyaçlarını yerleşkenin çevresinde bulunan alanlardan karşılamasına neden olduğu söylenebilmektedir. Dolayısıyla Maltepe yerleşkesi kullanıcıları fiziksel aktivitelerini, dinlenme ihtiyaçlarını ve sosyal aktivitelerini yüksek oranda yerleşke çevresinde gerçekleştirme eğilimindedirler. Beşevler yerleşkesi ise sosyal alanlar ve ihtiyaçlar bakımından daha geniş imkânlar barındırmaktadır. Bu sebeple Beşevler yerleşkesi kullanıcıları üniversite yerleşkesini kamusal alan niteliğinde kullanma olanağına sahiptirler.

Bu da yerleşke kullanıcılarının bulundukları alanı dinlenme alanı, sosyal alan ve fiziksel aktivite alanı olarak görmesine yol açmaktadır. Maltepe yerleşkesindeki sınırlı sosyal alanlar, kullanıcı memnuniyeti ve yerleşkenin kamusal alan olma potansiyelini negatif yönde etkileyebilecek bir unsur olarak yorumlanabilir. Öte yandan Beşevler yerleşkesindeki kullanıcı odaklı tasarım, açık ve yeşil alanların varlığı, Maltepe yerleşkesine kıyasla daha yüksek oranda bulunan sosyal alanlar, yerleşkeyi kamusal alan çerçevesinde değerlendirmek için olumlu etkenlerdir. Örneklem alınan iki yerleşke de konumsal anlamda genel kent merkezi kullanımlarına yakındır. Ayrıca yerleşkeler raylı sistemler ağına yakınlığı sebebiyle kentin çoğu noktasına kolay erişim sağlar niteliktedir. Beşevler yerleşkesi, sosyal ve açık alan olanakları bakımından daha zenginken; Maltepe yerleşkesi kent merkezine olan yakınlığı nedeniyle daha avantajlıdır.

Güvenlik ihtiyacı

Değerlendirmenin “Güvenlik İhtiyacı” başlığı, güvenlik sağlama ihtiyacı, kamuya açık olma durumu (kamuya açık üniversite yerleşkeleri için), toplumsal riskler (toplu gösteriler, protestolar vb.) göstergeleri açısından değerlendirilmiştir ve yerleşkelerin bu başlıkları karşılama düzeyleri karşılaştırılmıştır.

Çizelge 3.15. Yerleşkelerin güvenlik ihtiyaçlarını karşılama durumları

Göstergeler		Merkez Yerleşke			Maltepe Yerleşkesi		
Özellikler	Temel kullanımlar	Karşılıyor	Kısmen Karşılıyor	Karşılamıyor	Karşılıyor	Kısmen Karşılıyor	Karşılamıyor
Güvenlik İhtiyacı	Güvenlik sağlama ihtiyacı	×			×		
	Kamuya açık olma durumu (kamuya açık üniversite yerleşkeleri için)			×			×
	Teknolojik güvenlik sorunları		×			×	
	Toplumsal riskler (toplu gösteriler, protestolar vb.)		×			×	

Çizelge 3.15’de de güvenlik ihtiyacı başlığı altında güvenlik sağlama ihtiyacı, kamuya açık olma durumu (kamuya açık üniversite yerleşkeleri için), toplumsal riskler (toplu gösteriler, protestolar vb.) göstergeleri değerlendirilmiştir. Çizelgeye göre fiziksel güvenlik bakımından her iki yerleşke de güvenlik ihtiyacını sağlamaktadır. İki yerleşke de merkeze olan yakınlıkları ve kent içi konumlarından dolayı güvenlik açısından zayıf denebilecek yerlerdedir. Fakat yerleşke içerisindeki güvenlik noktaları ve içe kapalı yerleşke düzeninde kaynaklı olarak güvenlik ihtiyacının sağlandığını söylemek mümkündür.

Yerleşkelerdeki kamuya açık olma durumu, yani yerleşkelerin topluma açık alanlar olarak erişilebilirliği, her iki yerleşkede de aynı durumdadır. Bu durum, yerleşkelerin daha çok kapalı ve denetimli bir yapı sergilediğini ve yerleşke dışı kent halkının erişiminin kısıtlı olduğunu göstermektedir.

Teknolojik güvenlik sorunları bakımından yine her iki yerleşke aynı durumdadır. Yani alanların dijital güvenlik risklerine karşı durumu, her iki yerleşkede de yalnızca kısmen karşılanmaktadır. Bu, dijital altyapının güvenlik açıkları ya da teknolojik tehditlere karşı önlemlerin yetersiz olabileceğini ihtimallerinden doğmaktadır.

Toplumsal riskler, yani protesto, gösteri gibi toplumsal olaylara karşı alanların dayanıklılığı, yine her iki yerleşkede de yalnızca kısmen karşılanmaktadır. Bunun sebebi yine yerleşkelerin kendi içlerinde olan siyasi vb. yapılanmalardan diğer kullanıcıların korunamaması ve merkezi konumda olup kentin etkenlerinden etkilenme ihtimali örnek olarak verilebilir.

Özetle, Beşevler yerleşkesi, Maltepe yerleşkesine kıyasla daha çok eğitim ve idari binalarının yoğun olduğu bir alandır. Çevresi genellikle daha az yoğun ve düzenlidir. Güvenlik açısından daha kontrollü bir ortam sunduğu söylenebilir. Beşevler yerleşkesi, nispeten daha sakin bir çevreye sahip olduğu için güvenlik ihtiyacını karşılama açısından avantajlıdır. Maltepe yerleşkesinin merkezi konumu ise ulaşım kolaylığı sağlarken güvenlik risklerini artırabilir niteliktedir.

Ait olma ve sevgi ihtiyacı

Değerlendirmenin “Ait Olma ve Sevgi İhtiyacı” başlığı, yüksek toplumsal etkileşim oranı, kültürel çeşitlilik için uygun ortam, aidiyet duygusu ve sosyal faaliyet grupları gibi göstergeler açısından değerlendirilmiştir ve yerleşkelerin bu başlıkları karşılama düzeyleri karşılaştırılmıştır.

Çizelge 3.16. Yerleşkelerin ait olma ve sevgi ihtiyaçlarını karşılama durumları

Göstergeler		Merkez Yerleşke			Maltepe Yerleşkesi		
Özellikler	Temel kullanımlar	Karşılıyor	Kısmen Karşılıyor	Karşılamıyor	Karşılıyor	Kısmen Karşılıyor	Karşılamıyor
Ait olma ve sevgi ihtiyacı	Yüksek toplumsal etkileşim oranı	×				×	
	Kültürel çeşitlilik için uygun ortam	×			×		
	Aidiyet duygusu	×				×	
	Sosyal faaliyet grupları	×				×	

Çizelge 3.16’ya göre, örneklem alanları olan Merkez (Beşevler) yerleşkesi ve Maltepe yerleşkesinde ait olma ve sevgi ihtiyacına yönelik göstergelerin karşılanması, bireylerin etkileşimde bulunabilmeleri için gerekli alanların varlığı, bu alanların büyüklü ve işlevi ile doğrudan ilişkilidir. Bu alanlar, bireylerin sosyal ilişkiler kurmasına ve yerleşkeye aidiyet hissetmesine katkı sağlamaktadır. Bu bağlamda çizelgede de belirtildiği üzere merkez (Beşevler) yerleşkesi yüksek toplumsal etkileşim oranı ve kültürel çeşitlilik için uygun ortam maddelerini tam karşılarken; Maltepe yerleşkesinin fiziksel sınırlarının dar olması, alanda bulunma oranını düşürmesinden kaynaklı olarak aidiyet duygusunu kısmen karşılamaktadır. Bu durum, toplumsal etkileşim için yeterli alanların bulunması ile ilgilidir. Maltepe yerleşkesinin merkezi konumu, farklı sosyal grupların bir araya gelmesini kolaylaştırır niteliktedir. Ancak, yerleşkenin fiziksel sınırlarının dar olması, alanda bulunma oranını düşürmesinden kaynaklı olarak aidiyet duygusunu sınırlayabilir. Bu sebeple alanın aidiyet duygusunu kısmen karşıladığı söylenebilir. Beşevler yerleşkesi ise daha geniş ve düzenli bir alana sahip olduğu için kullanıcıların kendilerini daha rahat hissetmelerini sağlayabilir

özelliklere sahiptir. Bu sebeple alanın aidiyet duygusunu karşıladığı ifade edilmiştir. Sosyal faaliyet grupları bakımından iki yerleşke de aynı durumdadır. Merkez (Beşevler) yerleşkesinin alan büyüklüğü ve çeşitli faaliyetlere imkân veren geniş alan kullanımları (spor alanı, kafe, kütüphane, açık yeşil alan vb.) sosyal faaliyet gruplarını destekleyen unsurlardır. Öte yandan merkez (Beşevler) kıyasla daha kısıtlı alanlara sahip olan Maltepe yerleşkesi, sosyal faaliyet gruplarını kısmen karşılamaktadır.

Değer ihtiyacı

Değerlendirmenin “Değer İhtiyacı” başlığı, toplumsal saygı ve kabul görme, kendini ifade etme, sosyal tanınma gibi göstergeler açısından değerlendirilmiştir ve yerleşkelerin bu başlıkları karşılama düzeyleri karşılaştırılmıştır.

Çizelge 3.17. Yerleşkelerin değer ihtiyaçlarını karşılama durumları

Göstergeler		Merkez Yerleşke			Maltepe Yerleşkesi		
Özellikler	Temel kullanımlar	Karşılıyor	Kısmen Karşılıyor	Karşılamıyor	Karşılıyor	Kısmen Karşılıyor	Karşılamıyor
Değer ihtiyacı	Toplumsal saygı ve kabul görme	×			×		
	Kendini ifade etme	×			×		
	Sosyal tanınma		×		×		

Çizelge 3.17’de merkez Yerleşke ve Maltepe yerleşkesinde değer ihtiyacına yönelik göstergelerin karşılanma düzeylerini değerlendirmiştir. Toplumsal saygı ve kabul görme, bireylerin kendilerini ifade edebilmelerine ve topluluk içinde kabul görmelerine olanak sağlayan ortamları ifade etmektedir. Bu bakımdan iki yerleşke de bu ihtiyacı karşılamaktadır, bu da bireylerin saygı gördüklerini ve toplumsal kabul bulduklarını hissetmelerini sağlayacak alanların varlığını göstermektedir.

Kendini ifade etme alanları, bireylerin düşüncelerini ve sosyal ilişkilerini özgürce gerçekleştireceği ortamlar olarak değerlendirilebilir. Her iki yerleşke de bu ihtiyacı karşılamaktadır. Bu durum, bireylerin yaratıcı ve kendilerini ifade etmeye yönelik etkinlikler gerçekleştirebileceği alanlara erişimin yeterli olduğunu ortaya koymaktadır.

Sosyal tanınma ise bireylerin toplum içinde görünür olma ve tanınma dürtülerini ifade etmektedir. Bu göstergenin merkez (Beşevler) yerleşkede kısmen karşılandığı görülmektedir. Bunun sebebi olarak Beşevler yerleşkesinin alan büyüklüğü, sosyal alan çeşitliliği ve kullanıcı yoğunluğu gösterilebilir. Bu etkenler bireylerin kısmen karşılaşma olasılığını doğurmaktadır. Bu da sosyal tanınma olanağını negatif yönde etkilemektedir. Maltepe yerleşkesinde ise sosyal tanınma olanağının daha yüksek oranda olacağı söylenebilir. Alanda bulunan bölümlerin Beşevler'e kıyasla daha az olması, alansal olarak daha küçük olması ve alan kullanım çeşitliliğinin daha kısıtlı olması sosyal tanınmaya zemin oluşturmaktadır.

Özetle, iki yerleşke de değer ihtiyacına yönelik temel göstergelerin çoğunu karşılama açısından olumlu bir etkiler göstermektedir. Genel çerçevede, Maltepe yerleşkesinin merkezi bir konumda bulunması, kullanıcıların değer ihtiyacını karşılar niteliktedir. Aynı zamanda çeşitli kültürel ve sosyal etkinliklere erişim imkânı da bu ihtiyacı karşılamaktadır. Ancak yine Maltepe yerleşkesinin fiziksel alanların sınırlılığı bu hissi azaltabilir. Beşevler yerleşkesi, akademik olarak daha geniş imkânlarla sahip (kütüphane, geniş çalışma ortamları, geniş ve çok sayıda derslikler) bir yerleşke olduğu için kullanıcıların kendilerini değerli hissetmelerine katkıda bulunabilir niteliktedir. Fiziksel imkânların daha fazla olması, bireylerin değer algısını arttırmaktadır. Beşevler yerleşkesi, akademik olanakları ve fiziksel olanakları ile öne çıkarken, Maltepe yerleşkesi ise merkezi konumu nedeniyle bu ihtiyacı daha çok sosyal ve kültürel açıdan karşılamaktadır.

Kendini geliştirme

Değerlendirmenin “Kendini Geliştirme” başlığı, yüksek toplumsal etkileşim oranı, öğrenme fırsatları, geri bildirim alma gibi göstergeler açısından değerlendirilmiştir ve yerleşkelerin bu başlıkları karşılama düzeyleri karşılaştırılmıştır.

Çizelge 3.18. Yerleşkelerin kendini geliştirme ihtiyaçlarını karşılama durumları

Göstergeler		Merkez Yerleşke			Maltepe Yerleşkesi		
Özellikler	Temel kullanımlar	Karşılıyor	Kısmen Karşılıyor	Karşılamıyor	Karşılıyor	Kısmen Karşılıyor	Karşılamıyor
Kendini geliştirme	Yüksek toplumsal etkileşim oranı	×				×	
	Öğrenme fırsatları	×			×		
	Geri bildirim alma	×			×		

Çizelge 3.18’de her iki yerleşke için kendini geliştirme ihtiyacına yönelik göstergelerin karşılanma düzeylerini değerlendirmiştir.

Yüksek toplumsal etkileşim oranı, kullanıcıların birbirleriyle etkileşim kurarak kendilerini geliştirebilecekleri sosyal alanların varlığı ve bu alanların sağladıkları olanaklarla mümkündür. Hem merkez (Beşevler) yerleşke hem de Maltepe yerleşkesi bu ihtiyacı karşılamaktadır. Fakat Maltepe yerleşkesinin kısıtlı imkân ve olanakları sebebiyle karşılama durumu kısmi olarak değerlendirilmiştir.

Öğrenme fırsatları bakımından ise; kullanıcıların eğitim, bilgi paylaşımı ve yeni beceriler edinme olanaklarına erişimi göz önünde bulundurulmuştur. Merkez Yerleşke ve Maltepe Yerleşkesi, bu ihtiyacı karşılamakta olup, kullanıcıların öğrenme ve kişisel gelişim fırsatlarından faydalanabileceği bir ortam sunduğunu işaret eder. Her iki alanın da köklü geçmişi ve akademik donanımıyla öğrenme fırsatlarına oldukça sağlam zeminlerinin olduğu ifade edilebilir.

Geri bildirim alma hususunda, kullanıcıların deneyimlerinden ve etkileşimlerinden öğrenme fırsatları yaratma kapasitesi baz alınmakla beraber; her iki yerleşke de bu ihtiyacı karşılamakta ve öğrenme fırsatlarına benzer olarak kullanıcıların toplumsal etkileşim yoluyla geri bildirim alarak kendilerini geliştirebildiklerini göstermektedir.

Özetle, hem merkez (Beşevler) yerleşke hem de Maltepe yerleşkesi, kendini geliştirme ihtiyacına yönelik tüm göstergeleri karşılama konusunda olumlu bir ortam sağlamaktadır. Her iki yerleşkede de toplumsal etkileşim, öğrenme fırsatları ve geri bildirim alma olanaklarının bulunması, kullanıcıların bireysel ve sosyal gelişimine katkı sağlamaktadır. Bu durum, tıpkı kamusal alanlarda olduğu gibi yerleşkelerin kullanıcıların kendini geliştirme ihtiyaçlarını karşılayan kapsayıcı bir yapıya sahip olduğunu ortaya koymaktadır.

3.6.2. İkinci Aşama: Öğrenci anketlerinden elde edilen bulgular

Bu bölümde, araştırma çerçevesinde elde edilen anket verileri detaylı şekilde incelenmiş ve SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) programı aracılığı ile analiz edilmiştir. 203 katılımcının verdiği yanıtlar, hem sosyal-demografik özellikler hem de üniversite yerleşkeleri ile kentsel kamusal alan kullanımları arasındaki ilişkiler açısından değerlendirilmiştir.

Yapılan analizler sonucunda elde edilen bulgular, araştırmanın temel sorularına yanıt vermek ve öneriler geliştirmek amacıyla yorumlanmış ve araştırmanın amacını destekleyecek şekilde yapılandırılmıştır ve çıkarımlar, kamusal alan ve üniversite yerleşkesi bakımından değerlendirilmiştir.

Katılımcıların sosyal ve demografik özellikleri

Bu bölümde, araştırmaya katılan bireylerin sosyal ve demografik özellikleri detaylandırılarak, katılımcı profili ve bu profillerin çalışmanın genel bulgularına etkisi incelenmektedir.

Çizelge 3.19. Katılımcıların doğum tarihleri

Doğum tarihi	Kişi sayısı	Oran (%)
1980-1990	1	0,49
1990-2000	18	8,87
2000+	184	90,64
Toplam	203	100,00

Yapılan anketler değerlendirildiğinde, katılımcıların büyük ölçüde 2000 yılı ve sonrasında doğan bireylerden oluştuğunu (%90,64) göstermektedir. 1990-2000 arasında doğanlar %8,87’lik bir oranla daha az temsil edilirken, 1980-1990 arası doğanların oranı yalnızca %0.49. Bu sonuçlar katılımcıların büyük ölçüde lisans eğitimi almakta olduğunu göstermektedir (Çizelge 3.19). Anket sonuçlarına göre ankete katılım sağlayan en yaşlı birey 1986 doğumlu iken en genç birey 2006 doğumludur.

Çizelge 3.20. Katılımcıların cinsiyetleri

Cinsiyet	Kişi Sayısı	Oran (%)
Kadın	102	50,25
Erkek	101	49,75
Toplam	203	100,00

Anket çalışması sonucunda ortaya çıkan sonuçlara göre katılımcıların %50,25’i kadın iken; %49,75’i erkekten oluşmaktadır. Bu anketin kadın-erkek arasında dengeli bir dağılım olduğunu göstermektedir (Çizelge 3.20).

Çizelge 3.21. Katılımcıların doğum yeri bilgileri

Bölge	İl	Kişi Sayısı	Oran (%)
Marmara Bölgesi	Balıkesir	3	1,48
	İstanbul	11	5,42
	Bursa	8	3,94
	Çanakkale	1	0,49
	Düzce	2	0,99
	Sakarya	4	1,97
	Kocaeli	4	1,97
	Tekirdağ	1	0,49
Karadeniz Bölgesi	Amasya	1	0,49
	Bolu	1	0,49
	Çorum	2	0,99
	Giresun	1	0,49
	Karabük	1	0,49
	Samsun	6	2,96
	Trabzon	3	1,48
	Sinop	1	0,49
	Tokat	1	0,49
	Rize	1	0,49
	Zonguldak	2	0,99
	Kastamonu	1	0,49
Ege Bölgesi	Afyonkarahisar	1	0,49
	Aydın	1	0,49
	Denizli	1	0,49
	İzmir	4	1,97
	Kütahya	1	0,49
	Manisa	2	0,99
İç Anadolu	Aksaray	1	0,49
	Kırşehir	1	0,49
	Eskişehir	2	0,99
	Ankara	87	42,86
	Kayseri	5	2,46
	Kırıkkale	1	0,49
	Konya	2	0,99
	Yozgat	1	0,49
	Nevşehir	3	1,48
Doğu Anadolu	Ağrı	3	1,48
	Erzurum	1	0,49
	İğdır	1	0,49
	Erzincan	1	0,49
	Kars	2	0,99
	Malatya	1	0,49
	Muş	1	0,49
	Van	1	0,49
Akdeniz Bölgesi	Antalya	1	0,49
	Burdur	1	0,49
	Hatay	1	0,49
	Mersin	4	1,97
	Osmaniye	1	0,49
	Adana	4	1,97
Güneydoğu Anadolu	Batman	1	0,49
	Diyarbakır	2	0,99
	Kahramanmaraş	1	0,49
	Şanlıurfa	2	0,99
	Siirt	1	0,49
	Gaziantep	3	1,48
Diğer	Irak	1	0,49
	Türkmenistan	1	0,49
Toplam		203	100.00

Çizelge 3.21.'de ankete katılım sağlayan kişilerin doğum yerleri açısından Türkiye'nin coğrafi bölgelerine göre dağılımları ve toplam katılımcılar arasındaki oranları yer almaktadır. Çizelge 3.21'e göre en yüksek katılım 87 kişi ve %42,86 oran ile Ankara'dan gerçekleşmiştir. Bu da İç Anadolu Bölgesi'ni verilerin merkezi bir odağı halinde olduğunu göstermektedir. Marmara Bölgesi ise İstanbul (11 kişi, %5,42) ve Bursa (8 kişi, %3,94) gibi büyük şehirlerden gelen katılımı çizelgede yerini almıştır. Diğer bölgelerde yer alan illerdeki katılım oranları daha düşüktür. Araştırma dâhilinde diğer kategorisinde bulunan Irak ve Türkmenistan'dan katılım sağlayan bireylerin varlığı, üniversite yerleşkesinin çok kültürlü bir alan olduğunu gösterir niteliktedir.

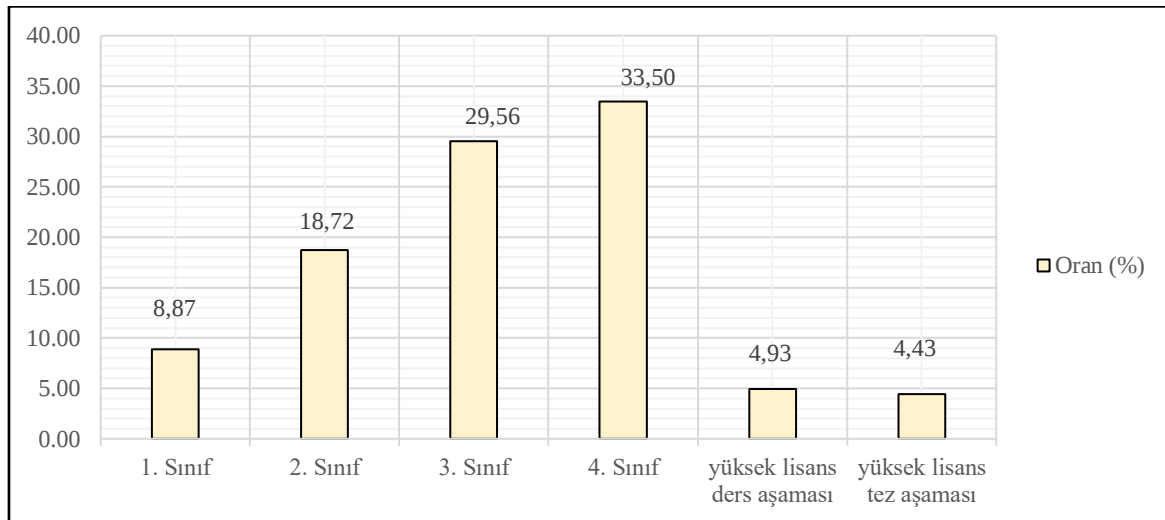
Anket katılımcılarının %3,45'i evli, %96,55'i ise bekârdır. Katılımcılar arasından %1,48'inin çocuğu vardır. Geriye kalan %98,52 çocuğa sahip değildir.

Çizelge 3.22. Katılımcıların eğitim durumu

Eğitim durumu	Kişi Sayısı	Oran (%)
Ön Lisans	4	1,97
Lisans	186	91,63
Yüksek Lisans	13	6,40
Toplam	203	100,00

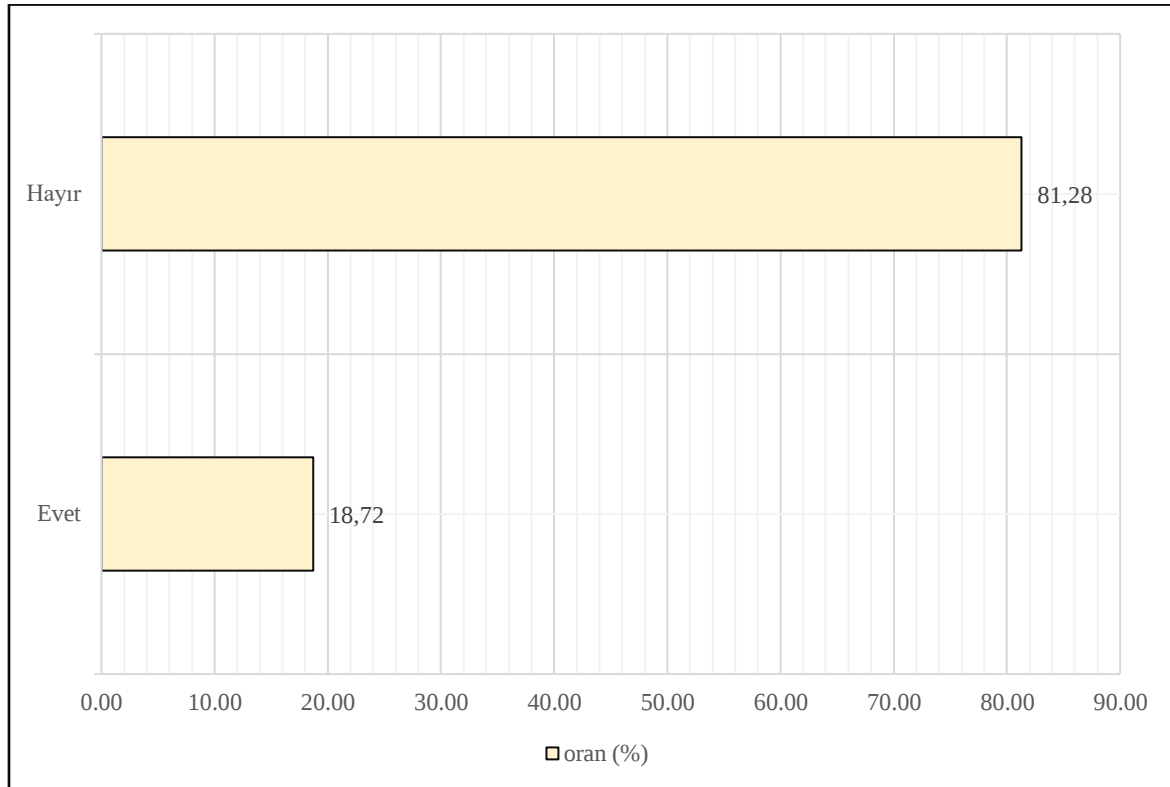
Çizelge 3.22'de ankete katılan bireylerin eğitim durumları yer almaktadır. Çizelgeye göre anket yapılan katılımcılar sırasıyla %91,63 Lisans, %6,40 Yüksek Lisans, %1,97'si ise Ön Lisans eğitime devam etmektedir.

Çizelge 3.23. Katılımcıların devam ettiği sınıf / dönem

Anket katılımcıları en yüksek oranla (%33) 4. Sınıf öğrencileridir. Daha sonra sırasıyla %30 ile 3. Sınıf, %19 ile 2. Sınıf, %9 ile 1. Sınıf, %5 ile ders döneminde olan yüksek lisans öğrencisi ve %4 ile tez döneminde olan yüksek lisans öğrencisi bulunmaktadır (Çizelge 3.23).

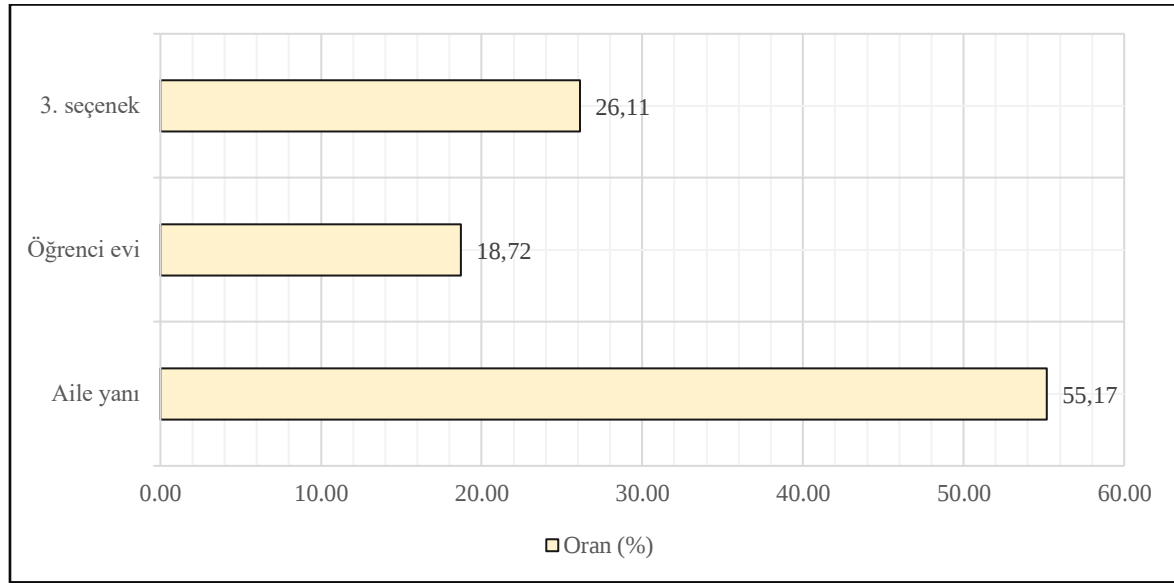
Çizelge 3.24. Katılımcıların aktif çalışma durumu

Ankete katılanların %81,28'i öğrenci olmakla beraber; %18,72'si öğrenciliğin yanında aktif olarak çalışmaktadır (Çizelge 3.24). Katılımcıların meslek gruplarına göre dağılımına bakıldığında; hâlihazırda öğrenci olup aynı zamanda çalışan kişi sayısı toplam kişi sayısının %19,21'ini karşılamaktadır. Bu kişiler akademisyen, barmen, işçi, serbest meslek, mühendis, peyzaj mimarı, satış danışmanı, şehir plancısı, stajyer hekim, aşçı, fizik öğretmeni, memur, sosyal medya uzmanı ve yönetici pozisyonlarında çalışmaktadırlar. Çalışanların %18,23'ü yarı zamanlı, %22,17'si tam zamanlı olarak çalışmaktadır. %41,87'si ise çalışmamaktadır.

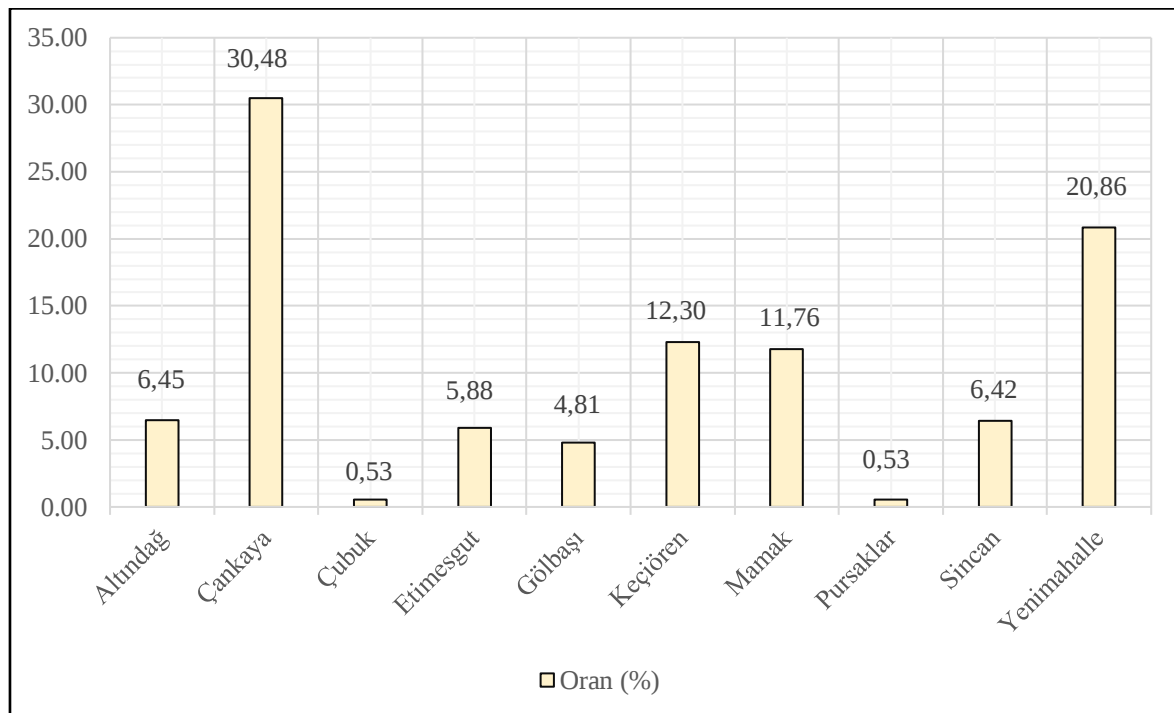
Ankete katılım sağlayanlardan sosyal güvence varlığı sorusuna yanıt veren 194 kişi sırasıyla %63 ile SGK, %29 ile herhangi bir güvenceye sahip olmayan, %5 ile özel sigorta, %2 ile emekli sandığı ve yeşil kart sosyal güvencesine sahiptir.

Çizelge 3.25. Katılımcıların ikamet durumu

Bireylerin ailesinin yanında yaşama durumunun yerleşkede zaman geçirme ile ilişkisini irdelemek amacıyla katılımcılara nerede yaşadıkları sorulmuştur. Çizelge 3.25'e göre katılımcıların %55,17'si ailesinin yanında, %26,11'i 3. Seçenek (yurt, apart, akraba evi vb.), %18,72'si ise öğrenci evinde ikamet etmektedir.

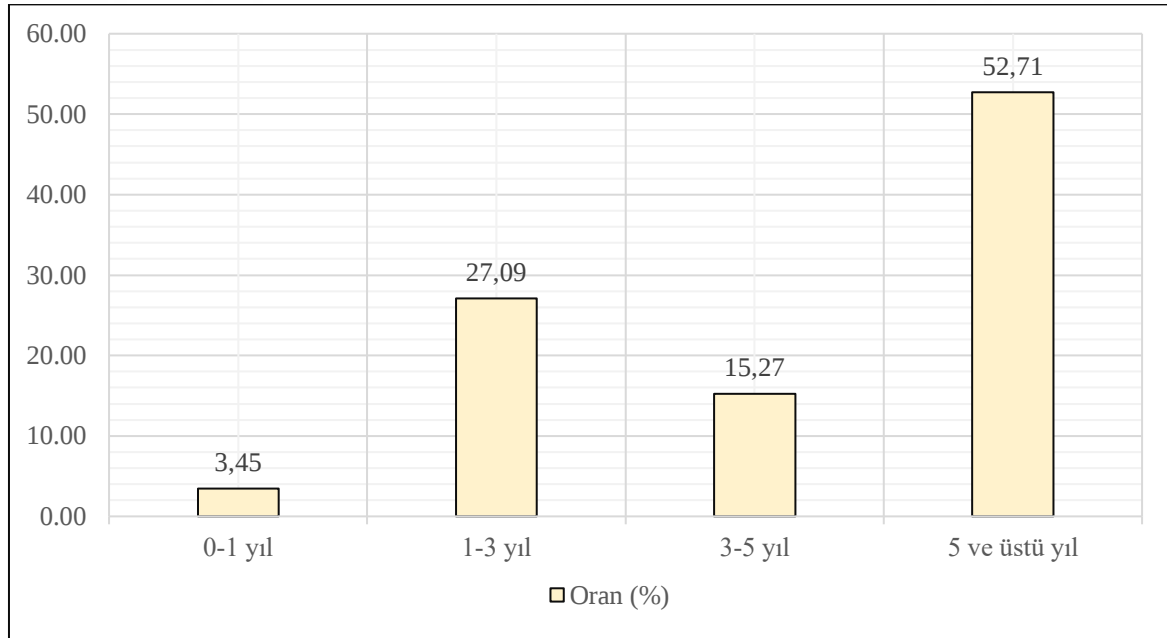
Çizelge 3.26. İkamet edilen ilçe

Çizelge 3.26’da ikamet ettikleri ilçe sorusuna yanıt veren 187 katılımcı; %30,48 gibi yüksek oranla yerleşkenin bulunduğu ilçe olan Çankaya’da, %20,86’sı Yenimahalle’de, %12,30’u Keçiören’de, %11,76’sı Mamak’ta ve en düşük oranda %0,53 ile Pursaklar ve Çubuk ilçelerinde ikamet etmektedirler.

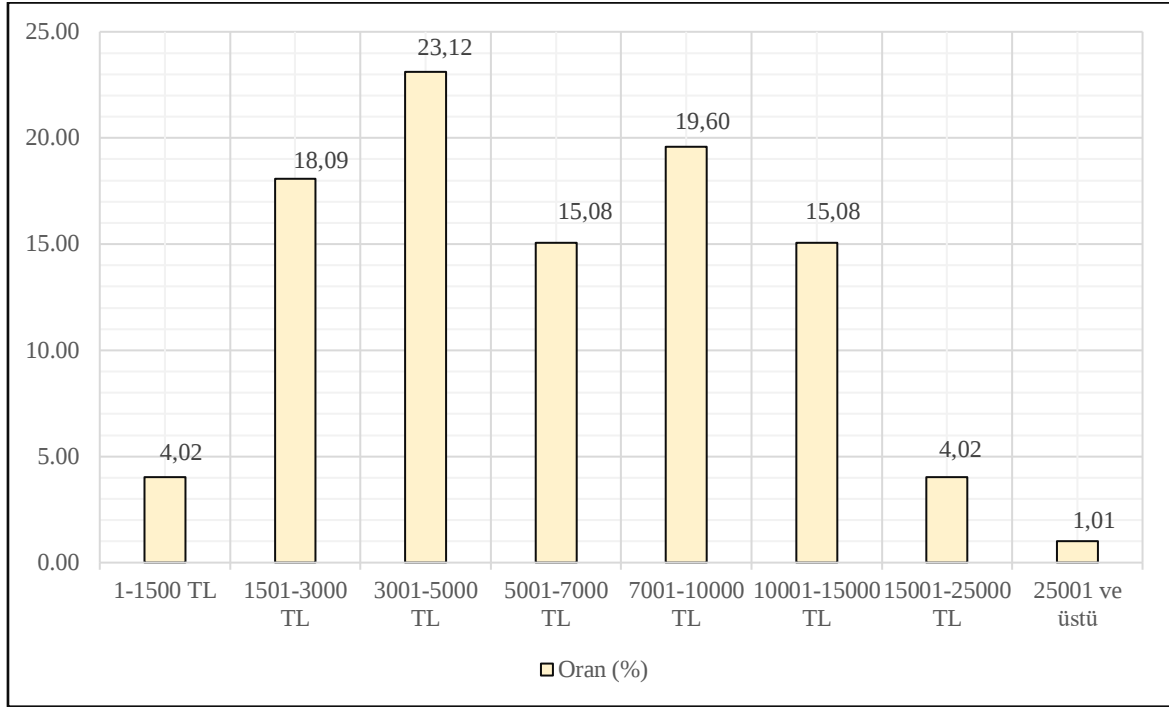
Anket verilerine göre 203 kişinin %52,20’sinin ailesi Ankara’da ikamet etmektedir. Geriye kalanlar sırasıyla en yüksek oranda %4,43 ile Bursa, %3,94 ile İstanbul, %2,46 ile Kocaeli ve Mersin’dir.

Çizelge 3.27. Katılımcıların Ankara’da ikamet etme süresi

Çizelge 3.27’de ankete katılan katılımcıların Ankara’da ikamet etme süreleri ifade edilmiştir. Çizelgeye göre ikamet etme süresi 0-1 yıl, 1-3 yıl, 3-5 yıl ve 5 yıl üstü olmak üzere 4 kategoride değerlendirilmiştir. En yüksek oran %52,71 ile 5 yıl ve üstü kategorisinde yer almaktadır. En düşük oran ise %3,45 ile 0-1 yıl kategorisindedir.

Çizelge 3.28. Katılımcıların aylık ortalama tüketim miktarları

Çizelge 3.28’de ankete katılanların 199’unun yanıtladığı aylık ortalama tüketim miktarları oranı yer almaktadır. Çizelgeye göre en yüksek oran %23,12 ile 3001-5000 TL arasında olan harcama miktarını kapsamaktadır. En düşük oran ise %1,01 ile 25000 TL ve üstü kategorisinde yer almaktadır.

Öğrenci beklentileri ve yerleşke varlığı/yokluğu ilişkisi

Bu bölümde, öğrencilerin yerleşke varlığı ve yokluğu ile ilgili beklentileri doğrultusunda anketlerden elde edilen veriler incelenerek, yerleşkenin öğrenci yaşamı üzerindeki etkileri ve bu ilişkiye dair bulgular sunulmuştur.

Çizelge 3.29. Katılımcıların yerleşkeye sahip olma durumu

Yerleşkeye sahiplik durumu	Kişi sayısı	Oran (%)
Yerleşkeye sahip	98	48,28
Yerleşkeye sahip değil	105	51,72
Toplam	203	100,00

Çizelge 3.29’da ankete katılım gösteren 203 kişinin öğrenim gördüğü üniversitenin yerleşke varlığı değerlendirilmiştir. Çizelgeye göre toplam katılımcı sayısının %51,72’si yerleşke niteliği taşıyan alanlara sahip olmayan yerleşkede öğrenim görmektedir. Geriye kalan %48,28 ise yerleşkeye sahip yerleşkede öğrenim görmektedir. Beşevler yerleşkeye sahip alan olarak nitelendirilmiştir. Bu kapsamda Beşevler yerleşkesi literatürde bulunan yerleşke tanımını karşılarken Maltepe yerleşkesi Beşevler yerleşkesine kıyasla daha kısıtlı imkânlarla, büyüklüğe vb. sahip olmasından kaynaklı olarak yerleşke olarak değerlendirilmemiştir çoğu katılımcı tarafından. Öte yandan Maltepe yerleşkesinde öğrenim gören ve bulunduğu alanı yerleşke olarak nitelendiren 36 kişi vardır. Maltepe yerleşkesinden öğrenim gören 69 kişi ise bulunduğu alanı yerleşke niteliğinde değerlendirmemiştir.

Çizelge 3.30. Yerleşkeye sahip olma durumu ve ikamet yeri değerlendirmesi

		Yerleşkeye sahip (%)	Yerleşkeye sahip değil (%)
İkamet Yeri	Aile yanı	43,75	56,25
	Öğrenci evi	39,47	60,53
	Diğer	64,15	35,85

Çizelge 3.30’da ankete katılım sağlayan bireylerin ikamet ettiği yer ile öğrenim gördüğü fakültenin yerleşke içerisinde bulunma durumunu karşılaştırarak tez amacı olan, üniversite yerleşkeleri ile kamusal alan arasındaki ilişkiyi sorgulamak ve üniversite öğrencilerinin kentsel kamusal alandan beklentilerini araştırmak konusunda tutarlı bir değerlendirme için zemin oluşturmuştur.

Çizelge 3.30’a göre, aile yanında yaşayan öğrencilerin %43,75’i fakültelerinin yerleşkeye sahip olduğunu belirtirken, öğrenci evinde kalanlar arasında bu oran %39,47’ye düşmektedir. Ancak, diğer alanlarda (yurt, apart, akraba yanı vb.) ikamet eden öğrenciler arasında fakültelerinin yerleşkeye sahip olduğunu ifade edenlerin oranı %64,15 ile en yüksektir.

Bu durum, yerleşke ile olan fiziksel, sosyal ve psikolojik bağın, öğrencilerin yaşam düzeni ve konaklama tercihleriyle doğrudan ilişkili olduğunu göstermektedir. Yurt ve apart gibi yerlerde kalan öğrencilerin yüksek oranda yerleşke ile ilişki kurması, bu tür konaklama birimlerinin yerleşkelere daha yakın olma eğiliminde olduğunu veya yerleşke ile sosyal ve mekânsal bağ kurmayı teşvik eden bir yaşam tarzını desteklediğini düşündürmektedir. Buna karşın, aile yanında veya öğrenci evinde kalan öğrenciler, yerleşke dışında daha bağımsız bir yaşam sürmekte ve dolayısıyla yerleşke ile olan bağları nispeten daha zayıf kalmaktadır.

Üniversite yerleşkeleri, yurt gibi öğrenci odaklı konaklama birimlerine yakın olduklarında, sosyal ve fiziksel erişilebilirliği artırarak bir kamusal alan olarak işlevlerini güçlendirebilir niteliktedir. Lefebvre'nin mekânın üretimi teorisine göre mekânlar, onları kullanan bireylerin pratikleri ve sosyal ilişkileri aracılığıyla anlam kazanmaktadır (Lefebvre, 1991). Yurt ve apart gibi toplu yaşam alanlarında kalan öğrencilerin yerleşkeye daha fazla bağlılık göstermesi, yerleşkelerin sosyalleşme ve aidiyet geliştirme alanları olarak işlev gördüğünü kanıtlamaktadır. Ayrıca, Carr ve arkadaşlarının (1992) kamusal alan görüşüne göre, bireylerin sosyal ilişkilerini güçlendirdiği ve toplumsal aidiyet geliştirdiği alanlar kamusal alan olarak değerlendirilebilir. Bu bağlamda, üniversite yerleşkeleri, özellikle toplu yaşam alanlarına yakın olduğunda, güçlü bir kamusal alan niteliği kazanabilmektedir.

Özetle, üniversite yerleşkelerinin öğrencilerin sosyalleşme ve akademik yaşamlarını destekleyen bir kamusal alan olduğunu ve öğrencilerin konaklama tercihlerinin bu bağın gücünü etkilediğini göstermektedir. Özellikle yurt ve apart gibi yaşam alanlarında barınan öğrenciler için yerleşkeler, yalnızca eğitim alanı değil, aynı zamanda sosyal etkileşim ve aidiyet geliştirme için önemli alanlardır.

Çizelge 3.31. Yerleşkeye sahip olma durumu ve Ankara'da ikamet etme süresi değerlendirmesi

		Yerleşkeye sahip (%)	Yerleşkeye sahip değil (%)
Ankara'da yaşama süresi	0-1 yıl	71,43	28,57
	1-3 yıl	61,28	38,18
	3-5 yıl	45,16	54,84
	5 ve üstü yıl	39,25	60,74

Çizelge 3.23’de yer alan oranlar, Ankara’da yaşam süresi ve üniversite yerleşkesi ile bağlantı kurma arasında bir ilişki olduğunu göstermektedir. Ankara’da 0-1 yıl yaşayan bireylerin %71,43’ü fakültelerinin yerleşkeye sahip olduğunu ifade ederken, bu oran 5 yıl ve üzeri yaşayanlarda %39,25’e düşmektedir. Bu durum, yerleşkelerin özellikle yeni gelen bireyler için sosyal entegrasyon ve toplumsal ilişkiler geliştirme açısından tıpkı kamusal alanlar gibi önemli bir rol oynadığını göstermektedir. Yeni yerleşen bireyler için yerleşke, akademik faaliyetlerin yanı sıra kentle tanışma ve sosyalleşme mekânı olarak işlev görürken, Ankara’da daha uzun süre yaşayan bireyler yerleşke dışındaki sosyal ve mekânsal seçeneklere yönelmekte ve kentle daha bütünleşik bir yaşam tarzı geliştirmektedir.

Lefebvre’nin mekânın üretimi teorisine göre mekân, kullanıcıların ihtiyaçları, pratikleri ve sosyal ilişkileriyle şekillenmektedir (Lefebvre, 1991). Yeni yerleşen bireyler, yerleşkeleri bir kamusal alan olarak kullanarak mekân üretim sürecine katılırken, uzun süre kentte yaşayan kişiler farklı sosyal alanlar üreterek yerleşke dışındaki alanlarla ilişkilerini arttırmaktadır. Öte yandan, Tuan’ın "topophilia" (yer sevgisi) kavramı, bireylerin zamanla bir mekâna karşı geliştirdikleri aidiyet hissiyi açıklamaktadır (Tuan, 1977). Çizelge 3.31’deki verilere göre bireylerin Ankara’daki yaşam süreleri arttıkça yerleşke ile bağlarının zayıfladığını, buna karşılık kentle daha geniş bir ilişki kurduklarını göstermektedir. Bu sonuçlar, yerleşkelerin bireylerin kentle bütünleşme süreçlerinde başlangıç noktası olarak kritik bir işlev üstlendiğini ortaya koymaktadır.

Carr ve arkadaşlarının (1992) kamusal alan tanımına göre, bireylerin sosyal ilişkilerini geliştirdikleri, aidiyet hissettikleri ve toplumsal kimliklerini ifade ettikleri alanlar kamusal alan olarak değerlendirilmektedir. Üniversite yerleşkeleri, bu tanımla örtüşerek, bireylerin yalnızca akademik değil, sosyal ve kültürel deneyimler de yaşadığı açık ve erişilebilir alanlar olarak işlev görmektedir. Özellikle Ankara’da kısa süreli yaşayan bireyler için yerleşke hem fiziksel hem de sosyal bir alan iken daha uzun süreli yaşayan bireyler için de bir başlangıç noktası olarak kentle ilişki kurmayı desteklemektedir.

Özetle, üniversite yerleşkelerinin bireylerin kentteki yaşamlarına anlam katan, sosyal bağlar kurmalarına olanak tanıyan ve toplumsal bütünleşmeyi teşvik eden bir kamusal alan olduğunu güçlü bir şekilde desteklemektedir.

Çizelge 3.32. Yerleşkeye sahip olma durumu ve aylık harcama miktarı

		Yerleşkeye sahip (%)	Yerleşkeye sahip değil (%)
Harcama miktarı	0-1500 TL	37,50	62,50
	1501-3000 TL	50,00	50,00
	3001-5000 TL	45,65	54,35
	5001-7000 TL	53,33	46,67
	7001-10000 TL	33,33	66,67
	10001-15000 TL	56,67	43,33
	16000 TL	100,00	-
	20000 TL	40,00	60,00
	22000 TL	100,00	-
	23000 TL	100,00	-
	40000 TL	-	100,00
	50000 TL	100,00	-

Çizelge 3.32’de yer alan veriler öğrencilerin kira, yurt, barınma vb. zorunlu ihtiyaçlar hariç aylık ortalama tüketim harcamalarının (sosyal aktiviteler, yeme içme vb.) yerleşke sahipliği ile ilişkisinin nasıl değiştiğini göstermektedir. Verilere göre, yerleşkeye sahip olmayan öğrenciler genellikle daha düşük harcama miktarlarına sahiptir. Örneğin, 0-1500 TL arası harcama yapanların %62,50’si yerleşkeye sahip değildir, ancak harcama miktarı arttıkça, yerleşkeye sahip öğrencilerin oranı artmaktadır. 10001-15000 TL arasında harcama yapan öğrencilerin %56,67’si yerleşkeye sahipken, 15000 TL ve üzeri harcama yapan öğrencilerin tamamı (100%) yerleşkeye sahip olduklarını belirtmiştir.

Çizelge 3.32’ye göre yerleşke içindeki yaşamın öğrencilerin harcama alışkanlıkları üzerinde önemli bir etki yarattığını göstermektedir. Yerleşke içindeki sosyal olanaklar, fiziksel altyapı, ulaşım kolaylıkları ve yerleşke çevresindeki yaşam maliyetleri, öğrenci harcamalarını etkileyen faktörlerdir. Yerleşkeye sahip olan öğrenciler, yerleşke içindeki olanaklara daha yakın oldukları için, harcamalarının daha fazla olabileceği söylenebilmektedir. Yerleşke içindeki yaşam alanları ve hizmetler için daha yüksek harcama yapabilirken, yerleşke dışındaki yaşam, ulaşım maliyetleri, yemek ve diğer sosyal ihtiyaçlar gibi faktörlerden dolayı daha düşük harcama yapmayı tercih edebilirler. Öte yandan yerleşkeye sahip bireyler, yerleşke içerisinde ders öncesi ve ders sonrası zamanlarını imkân çeşitliliğinden kaynaklı olarak ticari alanlarda geçirme olanağına sahiptirler. Bu sebeple harcama miktarı artmaktadır. Yerleşkeye sahip olmayan ve kamusal alan niteliği bulunmayan alanlarda harcama alanları bulunmadığı için harcama miktarı minimum seviyededir.

Bu ilişkiyi Lefebvre'in mekânın üretimi (1991) teorisiyle de ilişkilendirilebilir. Mekân, kullanıcıların ihtiyaçları, günlük pratikleri ve sosyal etkileşimleri ile şekillenir. Üniversite yerleşkeleri, öğrencilerin sosyal etkileşimde bulunacağı, kültürel etkinliklere katılacağı ve günlük yaşamlarını sürdüreceği mekânlar olarak harcama alışkanlıklarını doğrudan etkileyebilir.

Özetle, yerleşke sahipliğinin öğrencilerin harcama alışkanlıklarını etkileyen önemli bir unsur olduğunu ve yerleşke içindeki yaşamın, öğrencilerin sosyal ve fiziksel ihtiyaçları doğrultusunda harcama miktarlarını artırabileceğini göstermektedir. Bu bulgular, üniversite yerleşkelerinin birer kamusal alan olarak işlev gördüğünü, aynı zamanda öğrencilerin ekonomik davranışlarını da şekillendirdiğini ortaya koymaktadır.

Çizelge 3.33. Yerleşkede gerçekleştirilen faaliyet türleri

Faaliyet türü	Kişi sayısı
Sosyal aktivite	92
Yeme / içme	155
Kütüphane / çalışma ortamı	94
Spor faaliyetleri	22
Dinlenme	82
Diğer	3

Çizelge 3.33'de üniversite yerleşkelerinde öğrenim gören öğrencilerin tercih ettiği çeşitli faaliyet alanlarını ve bu alanların çeşitliliğini göstermektedir. Öğrencilerin yerleşke içindeki ihtiyaçlarını nasıl karşıladıkları, sosyal etkileşim ve dinlenme gibi unsurların yanı sıra, çalışma ortamları, spor faaliyetleri ve yemek-içme gibi hizmetlerin de önem taşıdığını ortaya koymaktadır. Bu çeşitlilik, üniversite yerleşkelerinin yalnızca akademik bir alan değil, sosyal, kültürel ve çevresel etkileşimlerin gerçekleşebileceği kamusal alanlar olarak işlev gördüğünü desteklemektedir (Özbek, 2004).

Çizelge 3.33'e göre öğrencilerin en çok tercih ettiği alanlar arasında sosyal aktivite (%29,10) ve yemek-içme alanları (%14,30) gibi sosyal etkileşimi teşvik eden alanlar ön plana çıkmaktadır. Bu durum, üniversite yerleşkelerinin yalnızca ders çalışmak için değil, aynı zamanda sosyal bağların kurulabildiği, bireylerin rahatlayabileceği ve etkileşimde bulunabileceği ortamlar sunduğunu gösterir. Sosyal aktivite, dinlenme ve yemek-içme gibi seçeneklerin birleşimi (%35,50), yerleşkelerin toplumsal yaşamı destekleyen, sosyal

etkileşimi teşvik eden kamusal alanlar olarak işlev gördüğünü ortaya koymaktadır (Özbek, 2004).

Yerleşkelerdeki çalışma ortamları ve kütüphane gibi alanlar (%7,40) da öğrencilerin akademik ihtiyaçlarını karşılarken, aynı zamanda kamusal alan olma niteliği taşımaktadır. Bu tür alanlar, öğrencilere akademik gelişimlerinin yanı sıra sosyal ve kültürel etkileşimler için de fırsatlar sunmaktadır (Özbek, 2004). Öte yandan, spor faaliyetleri gibi fiziksel etkinliklerin (%1,50) ve yeşil alanlar gibi doğa ile iç içe olma imkânlarının da önem taşıması, üniversite yerleşkelerinin çevresel ve toplumsal yönlerden zengin kamusal alanlar olarak değerlendirilebileceğini göstermektedir. Öğrenciler, fiziksel rahatlama, eğlence ve dinlenme için de yerleşkelerde zaman geçirmekte ve böylece yerleşkelerin sosyal yaşam alanı işlevini pekiştirmektedir.

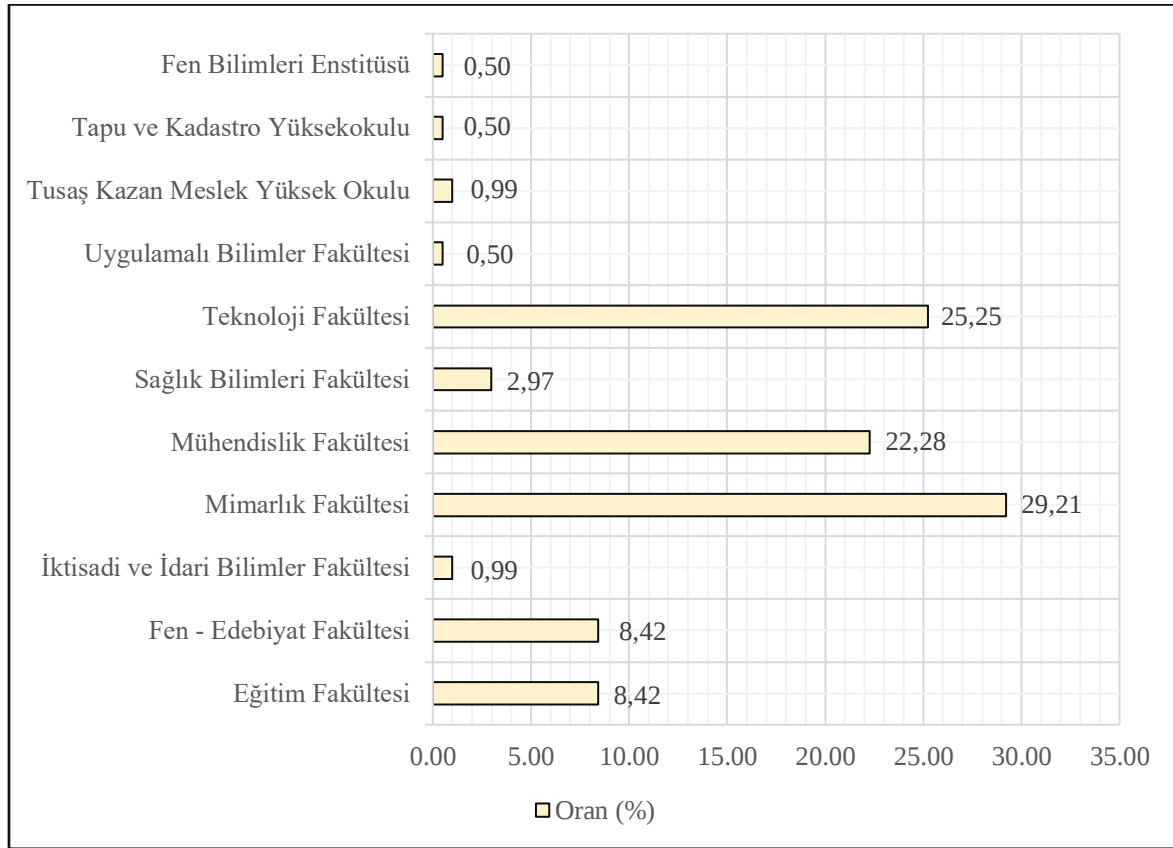
Sonuç olarak, ortaya çıkan bu veriler, üniversite yerleşkelerinin sadece bir eğitim alanı olmanın ötesinde, bireylerin akademik, sosyal, çevresel ve kültürel ihtiyaçlarını bir arada karşılayan kamusal alanlar olarak işlev gördüğünü ortaya koymaktadır. Üniversite yerleşkeleri, öğrencilerin çeşitli beklentilerini karşılayan birer sosyal etkileşim ve toplumsal yaşam alanlarıdır ve bu işleviyle kamusal alan olma niteliği taşımaktadır (Özbek, 2004).

Çizelge 3.34. Katılımcıların öğrenim gördüğü yerleşke

Yerleşke	Kişi Sayısı	Oran (%)
Beşevler (merkez) Yerleşke	98	48,28
Maltepe Yerleşkesi	105	51,72
Toplam	203	100,00

Çizelge 3.34’de ankete katılan 203 kişinin öğrenim gördüğü yerleşke ayrımları yer almaktadır. Çizelgeye göre katılımcıların %51,72’si (105 kişi) Maltepe yerleşkesinde öğrenim görürken; %48,28’i (98 kişi) Beşevler yerleşkesinde öğrenim görmektedir. Çizelgeye göre toplam yapılan anket sayısının dengeli bir şekilde yapıldığını göstermektedir. Bu dağılım oranı, tez çalışmasının araştırma sorularından olan “üniversite yerleşkeleri kamusal alan olarak değerlendirilebilir mi” sorusuna sağlıklı ve güvenilir sonuçlar vermeye zemin oluşturacak değerdedir.

Çizelge 3.35. Katılımcıların öğrenim gördüğü bölümler

Çizelge 3.35’de ankete katılım gösteren bireylerin devam ettiği fakülte ve yüksekokul bilgileri yer almaktadır. Ankete katılım gösterenler en yüksek oranda mimarlık fakültesi (29,21), teknoloji fakültesi (%25,25) ve mühendislik fakültesinde (%22,28) ve öğrenim görmektedirler. En düşük oran ise tapu ve kadastro yüksekokulu (%0,50), uygulamalı bilimler fakültesi (%0,50), Tusaş Kazan Meslek Yüksek Okulu (%0,99), ve iktisadi ve idari bilimler fakültesindedir (%0,99).

Ek olarak ankete en yüksek orandan şehir ve bölge planlama (%23,65), otomotiv mühendisliği (%8,37) ve elektrik elektronik mühendisliği (%4,43) öğrencileri katılım göstermiştir.

Özellikle şehir ve bölge planlama, mimarlık ve mühendislik gibi alanlar, kamusal alanın mekânsal organizasyonu, teknolojik altyapısı ve toplumsal işlevleri üzerine yoğunlaşan disiplinlerdir. Bu durum, kamusal alanın yalnızca bir fiziksel mekân değil, aynı zamanda toplumsal etkileşimlerin, teknolojik gelişmelerin ve enerji altyapılarının kesiştiği çok boyutlu bir olgu olduğunu ortaya koymaktadır.

Çizelge 3.36. Katılımcıların nasıl bir üniversitede öğrenim görmek istediklerine yönelik yanıtları

	Kişi Sayısı
Daha çok sosyal mekâna sahip bir üniversite (hobi atölyeleri, konferans salonları, rekreasyon alanları vb.)	151
Yeni ve teknolojik imkânlarla sahip olan bir üniversitede	113
Uluslararası imkânlarla sahip bir üniversite (Erasmus, uluslararası öğrenci değişim programları, uluslararası staj programı vb.)	96
Daha çok yeşil alan barındıran bir üniversite	95
Daha üst başarı sırasına sahip bir üniversite	57
Barınma ihtiyacına çözüm olacak bir üniversite (yurt, öğrenci evleri, apart vb.)	47
Diğer (piyano salonu olan üniversite, otoparka sahip üniversite)	2

Çizelge 3.36’da yer alan veriler öğrencilerin tercih ettiği üniversite ortamına dair geniş bir beklenti yelpazesine sahip olduğunu göstermektedir. Öğrenciler arasında en çok tercih edilen özellik, sosyal alanlara sahip bir üniversitedir (%16,70). Söz konusu sosyal alanlar, öğrencilerin hem sosyal etkileşimlerini artıracabilecekleri hem de kişisel gelişimlerini destekleyebilecekleri önemli unsurlar olarak ön plana çıkmaktadır. Öte yandan, sosyal alanların yeşil alanlar, uluslararası imkânlar veya teknolojik altyapı gibi diğer özelliklerle birleştirildiği kombinasyonlar da dikkat çekmektedir.

Çizelge 3.36’da yeşil alanlara duyulan ihtiyaç da belirgin bir şekilde ifade edilmiştir (%3). Öğrenciler, doğa ile iç içe olabilecekleri bir üniversite ortamını tercih etmektedir. Bunun yanında, daha üst başarı sırasına sahip üniversiteler (%4,50) ve teknolojik imkânlarla donatılmış modern üniversiteler (%4,50) de öğrenciler için önemli tercih sebepleri arasında yer almaktadır. Fakat akademik başarı ya da teknolojik altyapıdan yana olan öğrencilerin bunun yanında sosyal mekânlar ve yeşil alanlar gibi unsurlardan yana oldukları da açıkça görülmektedir.

Barınma ihtiyacına yönelik çözümler sunan üniversiteler ise nispeten daha düşük oranda (%1,50) tercih edilmiştir. Barınma ihtiyacı yönünde yanıt veren öğrencilerin, bunun yanında sosyal alanlar veya uluslararası imkânlarla da ihtiyaç duyduklarını belirtmişlerdir. Ek olarak, Erasmus ve uluslararası öğrenci değişim programları gibi fırsatları barındıran üniversitelerde %2 oranında belirtilmiş olup, bu oran diğer özelliklerle birleştirildiğinde artış göstermektedir.

Genel olarak, öğrencilerin yalnızca tek bir beklentiye odaklanmadığı, aksine farklı ihtiyaçlarını bir arada karşılayabilecek bütüncül bir üniversite ortamını tercih ettiği görülmektedir. Bu durum, üniversitelerin hem akademik hem de sosyal, çevresel ve uluslararası olanaklar açısından güçlü bir altyapıya sahip olmaları gerektiğini ortaya koymaktadır. Özellikle sosyal mekânlar, yeşil alanlar ve teknolojik imkânlar, modern bir üniversite deneyiminin vazgeçilmez unsurları olarak ön plana çıkmaktadır.

Özetle, yukarıdaki verilerden hareketle üniversite yerleşkelerinin sadece akademik ihtiyaçları karşılamaktan öte çok daha fazlasını sunan alanlar olduğunu söylemek mümkündür. Özbek (2004)'ün belirttiği gibi öğrencilerin sosyal etkileşimlerini artıracabilecekleri ve kişisel gelişimlerini destekleyebilecekleri sosyal alanlar, üniversite ortamının önemli bir parçasıdır. Çizelge 3.36'da, öğrencilerin en çok tercih ettiği özelliklerin başında sosyal alanlar yer almaktadır (%16,70), bu da yerleşkelerin sosyal işlevlerinin ne kadar merkezi olduğunu gösterir. Bu alanlar, öğrencilerin bireysel ve toplumsal ihtiyaçlarını karşılayan bir kamusal alan olarak tanımlanabilir.

Yeşil alanlar ve doğa ile iç içe olma isteği de öğrenci tercihleri arasında öne çıkmaktadır. Öğrenciler, üniversite ortamlarının doğa ile iç içe olabileceği bir mekân olarak tasarlanmasını tercih etmektedirler (Özbek, 2004). Bu, üniversite yerleşkelerinin çevresel işlevini de vurgular niteliktedir. Yeşil alanlar hem bireysel rahatlamayı hem de toplumsal etkileşimi destekleyen önemli unsurlar olup, bu yönüyle üniversite yerleşkelerini kamusal alan işlevi görmektedir.

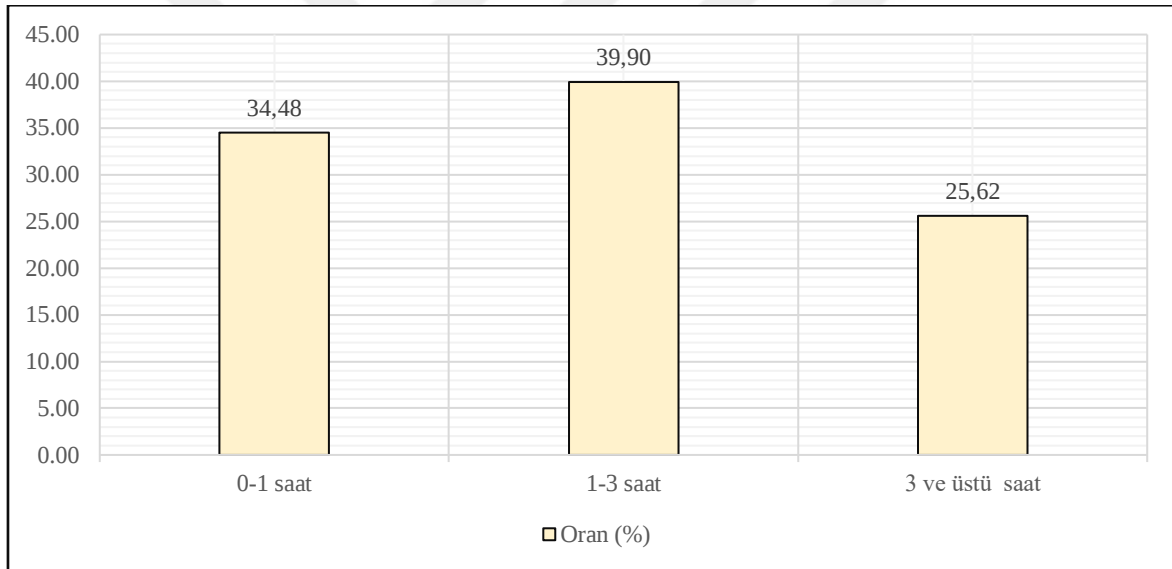
Ayrıca, üniversite yerleşkelerinde yer alan uluslararası imkânlar ve teknolojik altyapılar, modern üniversite deneyiminin temel bileşenlerindendir. Öğrenciler, özellikle günümüz dünyasında yalnızca akademik başarı değil, aynı zamanda sosyal mekânlar, yeşil alanlar ve uluslararası etkileşim imkânları gibi unsurları da talep etmektedir (Özbek, 2004). Bu bağlamda, üniversite yerleşkeleri sadece eğitim-öğretim değil, aynı zamanda sosyal, kültürel ve çevresel etkileşimler için kamusal alan işlevini yerine getiren mekânlar olarak değerlendirilebilir.

Sonuç olarak, üniversite yerleşkeleri, çeşitli sosyal, çevresel ve akademik imkânlar sunarak sadece eğitim-öğretim ve bilim alanı değil, aynı zamanda kamusal alan olarak işlev gören çok yönlü mekânlardır. Öğrencilerin hem kişisel gelişimlerini hem de toplumsal etkileşimlerini destekleyen bu yerleşkeler, kamusal alan olma niteliği taşımaktadır (Özbek, 2004).

Yerleşke imkânları ve kullanımı

Bu bölümde, yerleşke imkânlarının çeşitliliği ve katılımcıların bu imkânları kullanım alışkanlıklarına yönelik anket sonuçlarından elde edilen bulgular değerlendirilmiştir.

Çizelge 3.37. Yerleşkeye sahip katılımcıların yerleşkede geçirdiği vakitler

Çizelge 3.37’de yerleşkeye sahip yerleşkede öğrenim gören kullanıcıların okulda geçirdikleri vakitler belirtilmiştir. Şekle göre %39,90 ile en an fazla 1-3 saat zaman geçirilmektedir. Daha sonra sırasıyla %34,48 ile 0-1 saat ve son olarak %25,62 ile 3 saat ve üstü vakit geçirilmektedir.

Yerleşkede vakit geçiren katılımcıların %82,30’u vakit geçirdiği zaman aralıklarını ders öncesi ve sonrası olarak ifade etmiştir. Yine katılımcıların 2,50’si dersin olmadığı zamanlarda yerleşkede vakit geçirdiğini belirtmiştir. Katılımcıların 5,90’ı ise yerleşkede ders dışındaki zamanlarda hiç vakit geçirmediğini belirtmiştir.

Öte yandan yerleşkede vakit geçiren bireylerin geçirdikleri vakitte gerçekleştirdikleri eylemler özelinde bir değerlendirme yapılacak olursa; yanıt veren 203 kişi genel anlamda yerleşkeyi yeme içme, sosyal faaliyetler, çalışma ortamı ve dinlenme alanı olarak kullanmaktadır sonucuna varılmıştır.

Yerleşkede bulunulan eylemler, %29,90 oranı ile en fazla olarak yerleşkenin bulunduğu alandaki kantin/kafe alanlarında gerçekleştirilmektedir. Daha sonra en yüksek alan kullanım oranları sırasıyla %20,80 ile alandaki bahçeler, %11 ile kütüphane alanlarıdır.

Üniversite yerleşkesi kullanıcıların geçirdiği zaman dilimi dağılımı, bu alanların kamusal alan niteliğini anlamak açısından önemli bir veridir. Çizelge 3.37’de yer alan verilere göre, öğrencilerin büyük bir kısmı (%39,90), yerleşke içinde 1-3 saat vakit geçirmekte, %34,48’i ise 0-1 saat ile sınırlı bir süre yerleşkede bulunmaktadır. Bu durum, yerleşkenin fiziksel olarak kamusal alan özelliklerine (erişilebilirlik, çok işlevlilik, sosyal etkileşim) sahip olmasına rağmen, öğrenciler tarafından daha çok eğitim odaklı ve kısa süreli bir kullanım alanı olarak deneyimlendiğini gösterir niteliktedir.

Üniversite yerleşkelerinin bir kamusal alan olup olmadığı konusunda, katılımcıların yerleşkede geçirdikleri zaman dilimleri ve bu zamanlarda gerçekleştirdikleri eylemler önemli bir değerlendirme alanı sunmaktadır. Anket verilerine göre, katılımcıların %82,30’u yerleşkede vakit geçirme sürelerini ders öncesi ve sonrasıyla sınırlı tutarken, yalnızca %2,50’si ders olmadığı zamanlarda da yerleşkede vakit geçirdiğini belirtmiştir. Bunun yanı sıra, %5,90’lık bir kesim, yerleşkede ders dışındaki vakitlerde hiç bulunmamaktadır. Bu durum özelinde, yerleşkelerin öğrenciler tarafından büyük ölçüde derslere bağlı olarak kullanılan işlevsel alanlar olarak değerlendirilmiştir.

Yerleşkede geçirilen zaman boyunca yapılan eylemlere bakıldığında, yeme-içme, sosyal faaliyetler, çalışma ve dinlenme gibi ihtiyaçların karşılandığı bir alan olarak kullanıldığı görülmektedir. Özellikle %29,90 oranında kantin ve kafe alanlarının tercih edilmesi, literatürde kamusal alan kullanımları ile örtüşen özellikleri ile yerleşke kullanımlarının sosyalleşme ve günlük ihtiyaçları karşılayan bir altyapı sunduğunu göstermektedir. Bahçeler (%20,80) ve kütüphane alanları (%11) gibi diğer alanların da kullanımı, yerleşkelerin tıpkı kamusal alanlar gibi hem bireysel hem de kolektif faaliyetler için bir potansiyel taşıdığını ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak, üniversite yerleşkeleri potansiyel olarak kamusal alan işlevi görmektedir. Bunun yanı sıra üniversite yerleşkelerinin bu niteliği tam anlamıyla gerçekleşmesi için sosyal ve fiziksel bağlamda güçlendirilmesi gerekmektedir. Yerleşkelerin sadece eğitim/bilim alanı değil, aynı zamanda sosyalleşme, kültürel faaliyet ve bireysel deneyimlere olanak tanıyan bir kamusal alan olarak ele alınması, kullanıcı deneyimini zenginleştirebilir ve bu yerleşkelerin daha etkin kullanılmasını sağlayabilir.

Çizelge 3.38. İkamet edilen ilçe ve yerleşkede geçirilen sürenin karşılaştırılması

		0-1 saat (%)	1-3 saat (%)	3 ve üstü saat (%)
İkamet edilen ilçe	Altındağ	25,00	50,00	25,00
	Çankaya	41,07	33,93	41,07
	Çubuk	-	100,00	-
	Etimesgut	45,45	27,27	45,45
	Gölbaşı	22,22	55,56	22,22
	Keçiören	43,48	34,78	43,48
	Mamak	22,73	45,45	22,73
	Pursaklar	100,00	-	100,00
	Sincan	25,00	66,67	25,00
	Yenimahalle	35,00	37,50	35,00

Çizelge 3.38’de yer alan veriler, öğrencilerin yerleşkede geçirdikleri süreyi ikamet ettikleri ilçeye göre dağılımını karşılaştırır niteliktedir. Verilere göre, Çankaya ilçesinde yaşayan öğrencilerin %41,07’si yerleşkede 0-1 saat geçirirken, aynı oranda öğrenci yerleşkede 3 saat ve üzeri bir süre harcamaktadır. Bu durum, Çankaya’daki öğrencilerin yerleşkeye hem kısa hem de uzun süreli bağlar kurabildiğini göstermektedir. Keçiören ve Etimesgut ilçelerindeki öğrencilerde de benzer bir durum vardır. Keçiören’deki öğrencilerin %43,48’i yerleşkede 3 saat ve üzeri süre geçirirken, %34,78’i ise 1-3 saat arasında bir zaman diliminde yerleşkede zaman geçirmektedir. Keçiören ve Etimesgut gibi ilçelerdeki öğrencilerin yerleşkede geçirdikleri sürelerin çeşitlilik gösterdiğini, ancak genel olarak yerleşkeye olan yakınlıklarının, yerleşke içindeki süreyi etkileyebileceğini göstermektedir.

Pursaklar ilçesindeki öğrencilerin %100’ü yerleşkede 3 saat ve üzeri süre geçirmektedir, bu da ilçenin yerleşkeye uzaklığına bağlı olarak, öğrencilerin sosyal ve akademik faaliyetlerde daha yoğun bir şekilde yer aldığını göstermektedir. Diğer yandan, Sincan ve Altındağ gibi ilçelerde, yerleşkede geçirilen sürelerin daha dağınık bir şekilde olduğunu ve öğrencilerin yerleşkede geçirdikleri zamanın daha değişken olduğu görülmektedir.

Bütün bu veriler göz önüne alındığında ikamet ettiği ilçe mesafe olarak örneklem alanlarına (Maltepe, Beşevler) nispeten daha uzak olan öğrencilerin yerleşkede geçirdikleri sürenin daha fazla olduğu ortadadır. Bu durum, üniversite yerleşkelerinin bir kamusal alan olarak işlevini güçlendiren bir unsurdur.

Sonuç olarak, öğrencilerin yerleşkede geçirdikleri sürelerin, ikamet ettikleri ilçeye ve yerleşkeye olan mesafeye bağlı olarak değiştiğini ortaya koymaktadır. Bu durum, yerleşkenin bir kamusal alan olarak işlevini pekiştirebilir niteliktedir. Yani, yerleşkede geçirilen süre, öğrencilerin sosyal etkileşimlerini, aidiyetlerini ve akademik katılımlarını şekillendirir, bu da üniversite yerleşkelerinin önemli bir kamusal alan işlevi gördüğünü ortaya koymaktadır.

Çizelge 3.39. Yerleşke içi mekânların bireysel ihtiyaçları karşılama durumu ve yerleşkeye sahip olma durumu

	Yerleşke içi mekânlar bireysel ihtiyaçlarınızı karşılıyor mu?		
		Evet	Hayır
Öğrenim gördüğünüz üniversite yerleşkeye sahip mi?	Evet	51,72	48,28
	Hayır	3,70	96,30

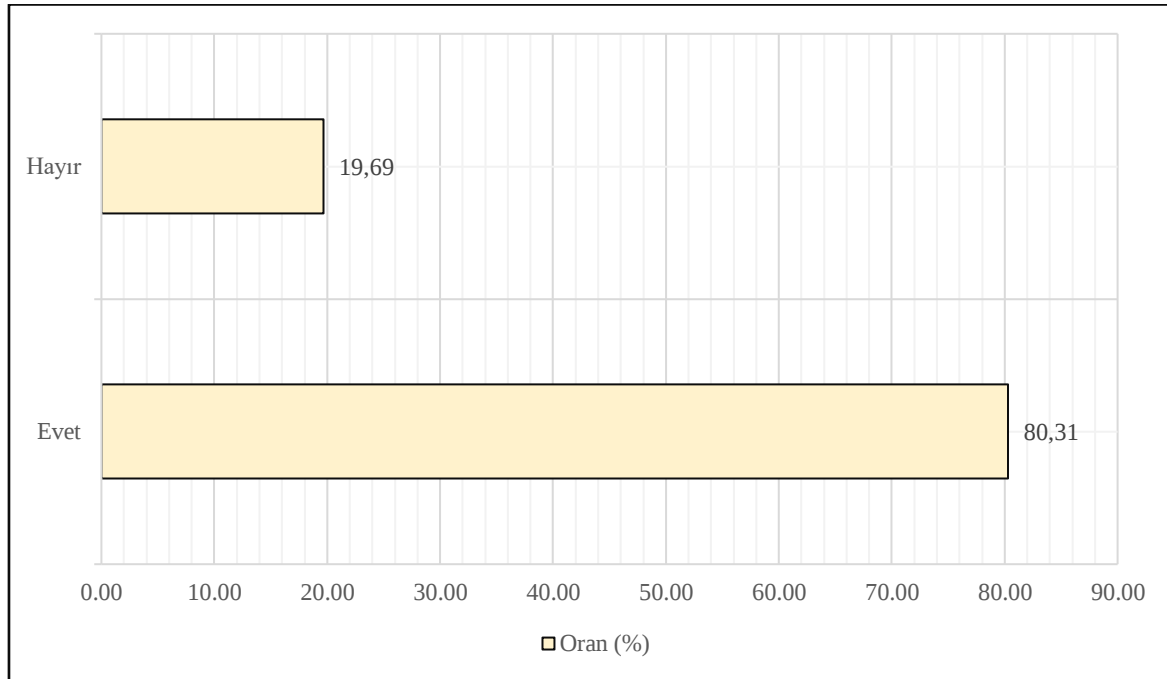
Çizelge 3.39'daki veriler, üniversite yerleşkelerinin kamusal alan potansiyelini değerlendirmek ve yorumlamak için kilit sorulardan oluşmaktadır. Akademik yazında kamusal alanlar, bireylerin sosyal, kültürel ve bireysel ihtiyaçlarını özgürce karşılayabildiği, erişilebilir ve çok işlevli mekânlar olarak tanımlanmaktadır. Yerleşkeye sahip alandaki öğrencilerin %51,72'sinin bireysel ihtiyaçlarının karşılandığını belirtmesi, yerleşkenin belirli ölçüde kamusal alan işlevi gördüğünü göstermektedir. Ancak, %48,28'lik bir kesimin bu mekânları yeterli bulmaması, yerleşkenin kamusal alan olarak algılanma ve kullanılma düzeyinde eksiklikler olduğunu ortaya koymaktadır.

Yerleşkesi bulunmayan alandaki öğrencilerin %96,30'luk büyük bir çoğunluğunun bireysel ihtiyaçlarının karşılanmadığını ifade etmesi, yerleşkelerin fiziksel varlığının, kamusal alan niteliği açısından ne denli kritik olduğunu vurgular. Yerleşke, sadece eğitim için değil, aynı zamanda sosyalleşme, dinlenme ve bireysel gelişim için de kullanılabilecek alanlar sunmaktadır. Bu özellikleriyle yerleşkeler, erişilebilirlik, topluluk oluşturma ve farklı bireysel deneyimlere olanak tanıma açısından kamusal alanlara benzerlik göstermektedir.

Sonuç olarak, üniversite yerleşkeleri fiziksel ve işlevsel olarak kamusal alanlara benzeyen alanlardır. Ancak bu potansiyelin daha etkili bir şekilde kullanılması için yerleşkelerin tıpkı kamusal alanlar gibi kullanıcı odaklı ve çok işlevli bir şekilde tasarlanması gerekmektedir. Yerleşkeler, kamusal alanların özelliklerini daha güçlü bir şekilde barındırdığında, sadece bir eğitim mekânı olmaktan çıkarak öğrencilerin sosyal, kültürel ve mental hayatını zenginleştiren, çok yönlü birer kamusal alan haline gelebilir. Bu durum, üniversitelerin hem fiziksel yapılarında hem de işlevlerinde kamusal alanlarla büyük benzerlik taşıdığını ortaya koymaktadır.

Ek olarak yukarıda belirtilen yerleşkeye sahip olmayan alanlarda öğrenim gören öğrencilerin %90,37'si yerleşkeye sahip bir alanda öğrenim görmek istediğini belirtirken; %9,63'ü ise yerleşkeye sahip bir alanda öğrenim görmek istemediğini belirtmiştir. Bu oran üniversite öğrencilerinin büyük çoğunluğunun üniversite yerleşkelerinden kamusal alan beklentisi olduğunu ifade etmektedir. Aynı zamanda yine yerleşkeye sahip olmayan alanlarda öğrenim gören öğrencilerin %54,81'i merkez (Beşevler) yerleşkesinde vakit geçirdiğini belirtmiştir. Geriye kalan 45,19'u ise merkez (Beşevler) yerleşkesinde vakit geçirmediğini belirtmiştir. Merkez (Beşevler) yerleşkesinde vakit geçirdiğini belirten katılımcıların %26,10'u kütüphane ve çalışma ortamı için ve %25,10'u sosyal aktivite için bulunduğunu belirtmiştir. Geriye kalan kullanıcılar ise spor faaliyetleri, yeme-içme imkânları, derslik kullanımları, yeşil alan kullanımları, banka ve idari işlemler için kullandığını söylemiştir. Anket çalışması esnasından birebir olarak yapılan görüşmeler, yerleşkeye sahip olmayan alanda öğrenim gören katılımcıların merkez (Beşevler) yerleşkesinin daha yakın olma durumunda kullanım oranının artabileceğini belirtmiştir.

Çizelge 3.40. Yerleşke dışı alanlardan faydalanma durumu

Çizelge 3.40’da katılımcıların yerleşke dışı alanları kullanım için verdikleri yanıtların oranı yer almaktadır. Çizelgeye göre katılımcıların %80,31’i yerleşke dışında bulunan sosyal aktivite, yeme-içme, kütüphane ve spor alanları gibi alanları kullandığı görülmektedir. Geriye kalan %19,69’luk kesim ise bu yerleşke dışı alanları kullanmamaktadır.

Çizelge 3.41. Yerleşkede bulunmayan imkânlar için yerleşke dışı alanlarda yararlanma durumu ve yerleşkeye sahip olma durumu

	Yerleşkede bulunmayan imkânlar (sosyal aktivite / yeme / içme / kütüphane / spor vb.) için yerleşke dışı alanlardan yararlanıyor musunuz?		
Öğrenim gördüğünüz üniversite yerleşkeye sahip mi?		Evet	Hayır
	Evet	46,45	52,63
	Hayır	53,55	47,37

Çizelge 3.41’deki veriler, üniversite yerleşkelerinin kamusal alanlara benzerlik gösterdiğini, ancak bu potansiyelin yerleşke içi olanakların yetersizliği nedeniyle tam anlamıyla ortaya çıkmadığını göstermektedir. Akademik yazında kamusal alanlar, bireylerin bir araya gelerek sosyal, kültürel ve bireysel ihtiyaçlarını karşıladığı, aynı zamanda toplumsal etkileşimlerin gerçekleştiği mekânlar olarak tanımlanır (Habermas, 1989). Çizelgede belirtilen verilere

göre, yerleşkeye sahip alanlarda öğrencilerin %46,45'i eksik olan olanaklar için yerleşke dışına yönelmekte, %52,63'ü ise ihtiyaçlarını yerleşke içinde karşılamaktadır. Bu, yerleşkeye sahip alanların bir kamusal alan işlevi gördüğünü, ancak bu işlevin belirli sınırlarla kısıtlandığını göstermektedir.

Yerleşkeye sahip olmayan alanlarda ise %53,55 oranında bir kesimin ihtiyaçlarını karşılamak için dış mekânlara yönelmesi, yerleşkelerin fiziksel varlığının kamusal alan işlevi açısından ne denli önemli olduğunu ortaya koymaktadır. Yerleşkeler, erişilebilirlik, çok işlevlilik ve topluluk oluşturma gibi nitelikleriyle kamusal alanlara benzerlik gösterir. Ancak olanakların yetersizliği, öğrencilerin sosyal ve bireysel ihtiyaçlarını karşılamalarını zorlaştırmakta, onları yerleşke dışına yönlendirmektedir.

Sonuç olarak üniversite yerleşkeleri, sosyal etkileşim, kültürel faaliyetler ve bireysel ihtiyaçların karşılanması açısından kamusal alanlara benzer işlevler görmektedir. Ancak, yerleşke içindeki olanakların yetersizliği, bu potansiyelin tam anlamıyla gerçekleşmesini engellemektedir. Yerleşkeler, sadece eğitim alanları değil, aynı zamanda kullanıcıların sosyalleşebileceği, dinlenebileceği ve kişisel ihtiyaçlarını karşılayabileceği alanlar olarak tasarlanmalıdır. Bu yönüyle, üniversite yerleşkelerinin daha kapsayıcı ve çok işlevli alanlar haline getirilmesi, onları gerçek anlamda kamusal alanlar olarak işlev görmesini sağlayacaktır. Böylece, kullanıcılar yalnızca akademik ihtiyaçlarını karşılamakla kalmayacak, aynı zamanda kültürel, sosyal ve bireysel gelişimlerini destekleyen zengin ve erişilebilir mekânlar deneyimleyeceklerdir.

Anket çalışması kapsamında katılımcılara sorulan “nasıl bir üniversitede eğitim görmek isterdiniz” sorusuna gelen yanıtlar beraberinde şu sonuçları getirmiştir:

Öğrencilerin %16,30'u sosyal alanların geniş olduğu bir üniversite tercih etmektedir. Bu gruptaki öğrenciler, hobi atölyeleri, konferans salonları ve rekreasyon alanları gibi imkanları önemsemektedir. Üniversitedeki kullanım alanlarını sosyal ve kültürel etkinliklerle zenginleştirme isteği, bu yüksek oranla kendini göstermektedir.

Katılımcılardan %6,90'lık kesim, yeşil alanları daha fazla barındıran bir üniversiteyi tercih ettiğini belirtmiştir. Doğal ve sakin bir ortam, modern yaşamın stresinden uzaklaşmak ve

çevre bilincine uygun bir atmosfer sunması açısından bazı öğrenciler için öncelikli bir kriter olmuştur.

Uluslararası imkânlara sahip bir üniversite tercihi, %3,90 ile dikkat çekmektedir. Erasmus ve öğrenci değişim programları gibi olanaklar, öğrencilerin küresel deneyim kazanma ve farklı kültürleri tanıma isteklerini göstermektedir.

Barınma ihtiyacını talep eden %1,50'lik katılımcı ise yurt, apart veya öğrenci evleri gibi olanaklar, özellikle şehir dışında eğitim görecektir öğrenciler için önemli bir tercih sebebi olduğunu belirtmişlerdir.

Daha yüksek akademik başarı sırasına ve teknolojik imkânlara sahip üniversiteler, öğrencilerin %4,40'ı tarafından tercih edilmiştir. Bu tercih hem eğitim kalitesi hem de modern altyapıya duyulan ihtiyacı temsil etmektedir.

Öğrencilerin 6,40'lık kısmı ise bu özelliklerin bir kombinasyonunu istemektedir. Örneğin, sosyal alanlar, yeşil alanlar ve uluslararası imkânların bir arada sunulduğu bir üniversite alanı talep etmiştir.

Özetle, kullanıcıların üniversite tercihlerindeki ölçütler, üniversite yerleşkelerinin bir kamusal alan niteliği taşıdığını açıkça ortaya koymaktadır. Katılımcıların %16,30'u sosyal alanların geniş olduğu üniversiteleri tercih ederken, hobi atölyeleri, konferans salonları ve rekreasyon alanları gibi mekanların sosyal ve kültürel etkileşim açısından önemini vurgulamaktadır. Sosyal alanlar, kamusal alanların en temel özelliklerinden biri olan erişilebilirlik ve ortak kullanım imkânı sunmaktadır. Ayrıca, %6,90 oranında katılımcının yeşil alanları daha fazla barındıran yerleşkeleri tercih etmesi, üniversite yerleşkelerinin bireyler için doğal kullanım alanı ve bir araya gelme noktası olma özelliğini desteklemektedir.

Uluslararası imkânlara sahip üniversiteler, %3,90 oranında talep edilmektedir. Bu durum, yerleşkelerin farklı kültürleri barındıran, küresel düzeyde bir kamusal alan işlevi gördüğünü göstermektedir. Bunun yanında, barınma ihtiyacını talep eden %1,50'lik bir kesim, yerleşkelerin bireylerin günlük yaşamlarına yönelik çözüm üretmesini beklemektedir. Daha yüksek akademik başarı sırası ve teknolojik altyapıya sahip üniversiteleri tercih eden

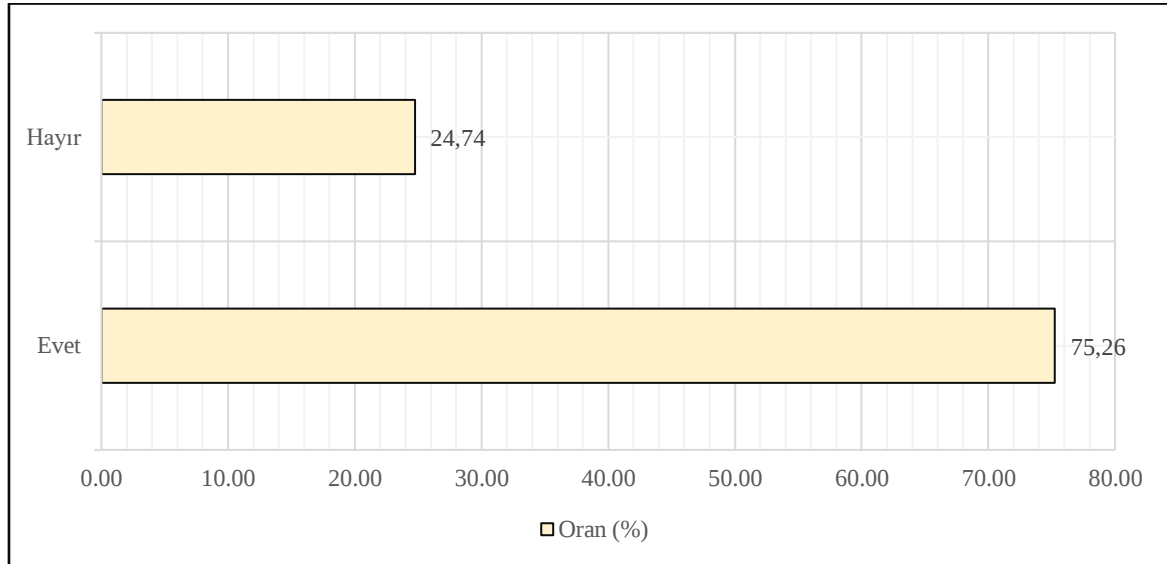
%4,40'lık kesim ise bu alanların modern yaşama entegre edilmesini destekler nitelikte yanıtlar vermiştir. Son olarak, %6,40 oranındaki katılımcının sosyal, doğal ve uluslararası imkânların bir arada bulunduğu yerleşkeleri istemesi, üniversite yerleşkelerinin çok işlevli bir kamusal alan olma potansiyelini yansıtmaktadır.

Sonuç olarak, kullanıcıların beklentileri, üniversite yerleşkelerinin yalnızca eğitim odaklı alanlar değil, aynı zamanda sosyal, kültürel ve fiziksel etkileşim alanları olarak toplumun neredeyse tüm kesimlerine hitap eden bir kamusal alan olduğunu kanıtlamaktadır. Bu anlamda, üniversiteler, bireylerin sosyalleştiği, doğayla iç içe olduğu ve kültürel bağlar kurabildiği çok yönlü kamusal alanlar olarak değerlendirilebilir.

Yerleşke varlığının sosyal ve ekonomik hayata etkileri

Bu bölümde, yerleşkenin sosyal ve ekonomik hayata olan etkilerini anlamaya yönelik anket sonuçlarından elde edilen veriler analiz edilerek, yerleşke varlığının çevresel dinamikler üzerindeki rolü tartışılmaktadır.

Çizelge 3.42. Yerleşke varlığının sosyal hayatı etkileme durumu

Çizelge 3.42'de kullanıcıların yerleşkesi bulunan alanlarda öğrenim görüp/görmeme durumunun sosyal hayatı etkileme oranı değerlendirildiğinde; yerleşke varlığı %75,26 ile sosyal hayatı etkilemektedir. Geriye kalan %24,74'lük kesim yerleşke varlığının sosyal hayatlarını etkilemediklerini belirtmişlerdir. Yerleşke varlığının sosyal hayatını etkilediği

yönünde yanıt veren ve okulları yerleşke içerisinde bulunan kesim, etkileme alanlarını şu şekilde belirtmişlerdir: %27,60 genellikle yerleşkede bulunan ortak alanların (kafe, park vb.) yeterli olduğu ve sosyal hayatlarını buralarda sürdürdüklerini söylemektedir. %12,80'lik bir kesim ise alanla bulunan yeme-içme alanlarının sosyal faaliyetler için uygun olduğunu belirtmiştir.

Okulları yerleşke içerisinde bulunmayan katılımcılar ise %21,70 oranla alanlarının yerleşkeye sahip olmamasının psikolojik olarak rahatsız edici olduğunu ifade etmişlerdir. %19,30'u alanlarının yeme-içme bakımından yetersiz ve çeşitliliği bulunmayan alanlar olduğunu belirtmişlerdir. Yine %9,40'ı ise alanlarının spor faaliyetleri için yeterli olmadığını belirtmiştir. Geriye kalan kesim ise bahsedilen eksiklerin hepsini destekler nitelikte yanıtlar vermişlerdir.

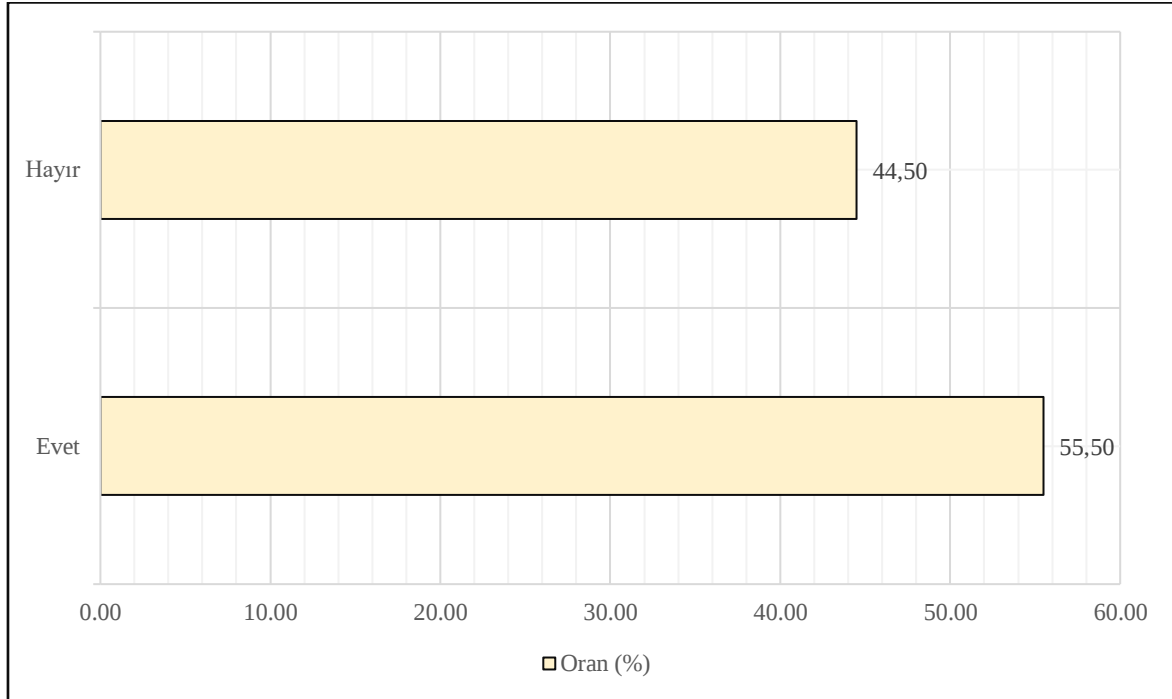
Üniversite yerleşkelerinin kamusal alan olarak değerlendirilip değerlendirilebileceği, hem anket çalışması sonucundan ortaya çıkan veriler hem de literatür ışığında tartışılabilir. Kamusal alan, hemen herkesin erişimine açık olan, bireylerin toplumsal etkileşimde bulunabildiği ve ortak kullanım için tasarlanmış mekânlar olarak tanımlanmaktadır (Habermas, 1991; Özbek, 2004). Çizelge 3.42'den çıkan sonuçlar yerleşke varlığının sosyal hayatı doğrudan etkilediğini göstermektedir. Yerleşke içerisindeki ortak alanların (örneğin kafe ve park) bireylerin sosyal ilişkilerini sürdürdükleri temel yerler olması, bu alanların kamusal alanın sosyal bağlar kurma ve toplumsallaşma işleviyle örtüştüğünü ortaya koymaktadır. Yerleşke içerisindeki yeme-içme alanlarının ve diğer ortak kullanım alanlarının sosyal ve kültürel faaliyetlere zemin oluşturduğu söylenebilirken, yerleşke dışında bu tür olanakların eksikliği, üniversite yerleşkelerinin sosyal çekim merkezi olma özelliğini pekiştirmektedir. Bu durum, kamusal alanların kişilerin sosyal ve kültürel ihtiyaçlarını karşılamadaki önemini vurgulamaktadır (Lefebvre, 1991).

Bununla birlikte, kamusal alanın temel ölçütlerinden biri olan erişilebilirlik açısından üniversite yerleşkeleri belirli bir topluluğa hizmet etmektedir. Dolayısıyla, bu alanların yalnızca öğrenciler ve üniversite kullanıcıları için değil, aynı zamanda genel halkın erişimine açılması, kamusal niteliklerini artırabilir. Tabi bu günümüzde hala tartışma konusu olarak varlığını sürdürmektedir. Öte yandan, yerleşke dışında kalan katılımcıların sosyal hayatlarının olumsuz etkilendiğini belirtmesi, kamusal alan eksikliğinin bireylerin yaşam kalitesini ne ölçüde etkileyebileceğini göstermektedir. Lefebvre'nin (1991) mekân üretimi

teorisine göre, kamusal alanlar yalnızca fiziksel mekânlar değil, aynı zamanda bireylerin psikolojik ve toplumsal ihtiyaçlarını karşılayan süreçlerdir.

Özetle, üniversite yerleşkeleri, öğrenciler ve diğer kullanıcılar için kamusal alanın temel işlevlerini yerine getiren özellikler taşımaktadır. Ancak, kamusal alanın herkes tarafından erişilebilir ve farklı sosyal gruplara hitap edebilir olması gerektiği göz önüne alındığında, üniversite yerleşkelerinin tam anlamıyla kamusal alan olarak değerlendirilebilmesi için bu özellikleri genişletmeleri, gerekli destek ve yatırımların gerçekleşmesi gerekmektedir.

Çizelge 3.43. Yerleşkeye sahip olmanın ekonomik durumu etkileme durumu

Çizelge 3.43’de yerleşkeye sahip olma durumunun ekonomik yapıya etkisinin olup/olmayacağı değerlendirilmiştir. Çizelgeye göre katılımcıların %55,50’si yerleşkeye sahip olma durumunun ekonomik yapısına etkisinin olduğunu belirtirken; %44,50’si ise etkilemeyeceğini belirtmiştir.

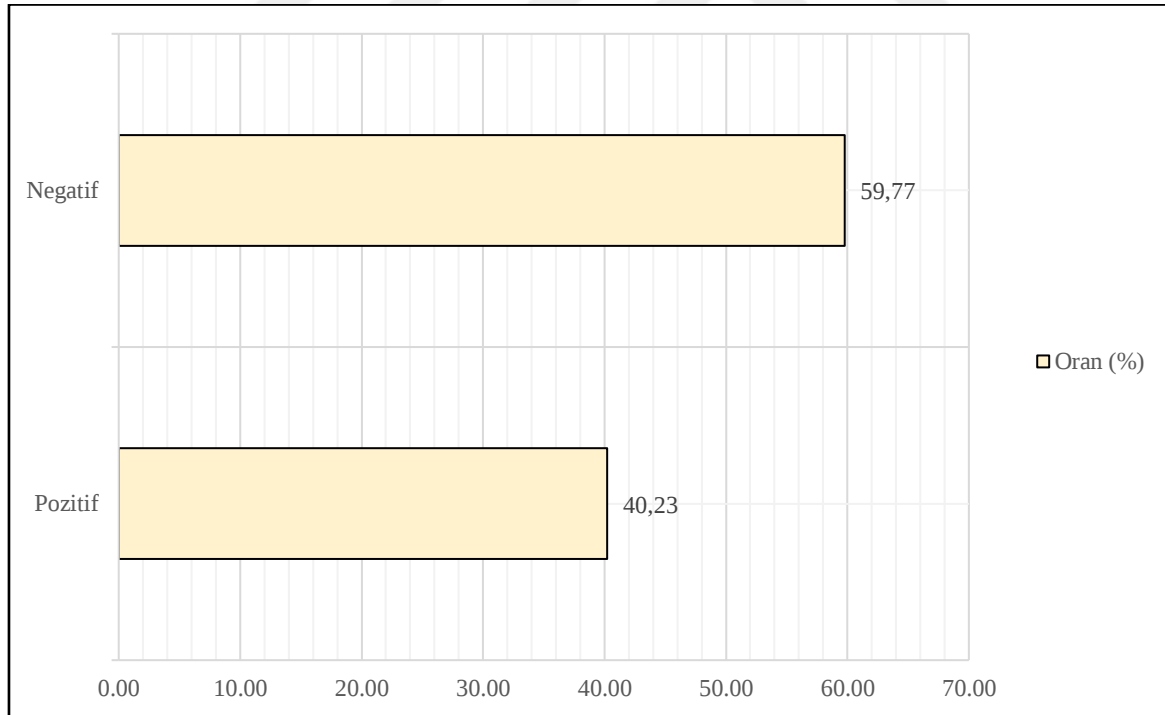
Üniversite yerleşkeleri, öğrencilere sadece eğitim imkânı sağlamakla kalmaz, aynı zamanda sosyal etkileşim ve kişisel gelişim gibi toplumsal işlevlere de hizmet etmektedir. Üniversite yerleşkeleri, özellikle büyük yerleşkelere sahip olan üniversitelerde, çeşitli sosyal ve kültürel etkinlikler, spor faaliyetleri, sosyal etkileşim alanları gibi hizmetlerle de toplumsal işlevi

pekiştirmektedir. Bu bağlamda, yerleşkenin ekonomik yapıya etkisi, yerleşkelerin toplumsal ve kültürel işlevlerinin ekonomik kalkınma ile entegrasyonunu göstermektedir.

Ayrıca, üniversite yerleşkelerinin ekonomik etkileşimleri ve sosyal alanlar sunması, onları yalnızca eğitim odaklı bir alan olmaktan çıkarıp, toplumsal yaşamın merkezlerinden biri haline getirmektedir. Yerleşkeler, çeşitli ekonomik aktiviteler ve sosyal etkileşimlerle, kamusal alanın gerekliliklerini yerine getiren çok yönlü mekânlardır (Özbek, 2004).

Sonuç olarak, üniversite yerleşkeleri sadece akademik ihtiyaçları karşılayan alanlar değil, aynı zamanda ekonomik, sosyal ve kültürel etkileşimin gerçekleşebildiği kamusal alanlardır. Katılımcıların yerleşkenin ekonomik yapıya etkisi konusunda yaptıkları değerlendirmeler, yerleşkelerin hem eğitimsel hem de toplumsal fonksiyonlarını vurgulamaktadır ki bu da üniversite yerleşkelerinin kamusal alan olma niteliğini güçlendiren bir başka unsurdur.

Çizelge 3.44. Yerleşkeye sahip üniversitede öğrenim gören öğrenci yanıtları

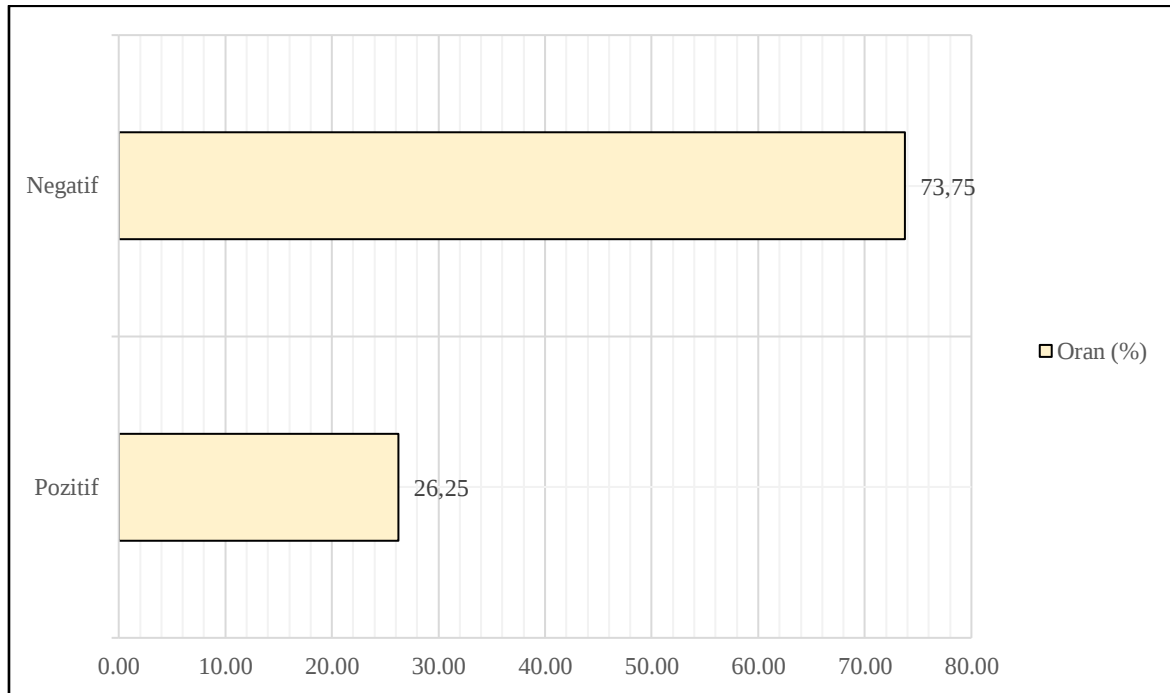
Çizelge 3.44’de öğrenim gördüğü fakülte yerleşkeye sahip olan öğrencilerin yerleşkeye sahip olma durumunun ekonomik yapıyı nasıl etkilediği konusundaki değerlendirmelerini göstermektedir. Katılımcıların %40,23’ü (35 kişi) yerleşke sahipliğinin ekonomik yapıyı olumlu yönde etkilediğini belirtirken, %59,77’si (52 kişi) yerleşke sahipliğinin ekonomik

yapıyı negatif yönde etkilediğini ifade etmiştir. Bu durum, üniversite yerleşkelerinin ekonomik yapıya olan etkisinin genellikle sınırlı ya da negatif olarak algılandığını, ancak yine de bir kısmının yerleşke sahipliğinin ekonomik durum üzerinde olumlu etkiler yaratabileceğine inandığını göstermektedir.

Yerleşkelerin ekonomik yapıya etkisi konusunda yapılan bu değerlendirmelerdeki farklılık, üniversite yerleşkelerinin ekonomik yapıdaki rolü ve öğrenciler tarafından nasıl algılandığı hakkında farklı görüşlerin varlığını ortaya koymaktadır. Üniversite yerleşkeleri, yalnızca eğitim için bir alan olmanın ötesinde, aynı zamanda sosyal, kültürel ve ticari etkinliklerin merkezi olabilmektedir. Bu etkileşimler, yerleşkelerin ekonomik yapıya olan etkilerini farklı şekillerde algılamamıza neden olabilir.

Çizelge 3.44'deki veriler, yerleşkelerin genellikle eğitim ve sosyal etkileşim için düşünüldüğünü ancak sosyal etkileşimin ve ekonomik faaliyetlerin bir arada işlediği ortamların da var olduğunu göstermektedir. Özellikle yerleşkelerdeki ticari faaliyetler, öğrenci barınma alanları, sosyal alanlar ve yeşil alanlar gibi unsurlar, ekonomik kalkınma ile ilişkilendirilebilir. Öğrencilerin çoğunluğunun yerleşke sahipliğinin ekonomik yapıyı negatif yönde etkilediğini belirtmesi, bu unsurların daha çok sosyal ve kültürel etkileşim için var olduğuna dair bir algıyı ortaya koymaktadır.

Çizelge 3.45. Yerleşkeye sahip olmayan üniversitede öğrenim gören öğrenci yanıtları

Çizelge 3.45’de yerleşkeye sahip olma durumunun ekonomik yapıyı nasıl etkilediği konusunda, öğrenim gördüğü fakülte yerleşke içinde olmayan öğrencilerin görüşlerini yansıtmaktadır. Katılımcıların %26,25’i (21 kişi) yerleşkeye sahip olmanın ekonomik yapıyı olumlu yönde etkilediğini belirtirken, %73,75’i (59 kişi) bunun ekonomik yapıyı negatif yönde etkilediğini ifade etmiştir.

Yerleşkeler, sadece eğitim odaklı alanlar olarak değil, aynı zamanda ticari faaliyetlerin, sosyal etkileşimlerin ve kültürel gelişimlerin merkezi olabilir niteliktedir. Ancak yerleşkeye sahip olmayan alanda öğrenim gören öğrenciler, bu sosyal ve ekonomik etkileşimlerden yeterince yararlanamadıkları için, yerleşkelerin ekonomik yapıya olan katkısını sınırlı veya etkisiz olarak değerlendirebilirler.

Öte yandan, yerleşkeler, eğitimden daha geniş bir işlevsellik sunarak, ekonomik gelişime katkı sağlayan ticari etkinlikler, sosyal yaşam alanları ve çevresel unsurlar sunmaktadır.

Sonuç olarak, yerleşkeye sahip olmayan alanda öğrenim gören öğrenciler arasında yerleşkeye sahip olmanın ekonomik yapıyı etkilemediğine dair daha yaygın bir görüş bulunmaktadır. Bu durum, yerleşkelerin yalnızca eğitimle ilgili işlevlerine odaklanıldığını, ekonomik etkileşimin ön plana çıkmadığını göstermektedir.

3.7. Bölüm Sonu Değerlendirmesi

Bu bölümde, Çizelge 3.46'da de belirtildiği üzere, örneklem alanı olan Gazi Üniversitesi Beşevler yerleşkesi ve Maltepe yerleşkesi Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi göstergelerine entegre edilerek kamusal alan çerçevesinde değerlendirilmiştir. Çalışma, üniversite yerleşkelerinin kamusal alan potansiyellerini, öğrencilerin beklentilerini ve bu yerleşkelerin sosyo-mekânsal özelliklerini ele alarak kapsamlı bir analiz sunmuştur.

Beşevler yerleşkesi, daha geniş açık ve sosyal alanlara sahip olması, kullanıcı odaklı tasarım unsurları ve ulaşım kolaylığıyla kamusal alan niteliğini güçlü bir şekilde yansıtmaktadır. Buna karşılık Maltepe yerleşkesi, kent merkezine yakın konumuyla avantajlı olmasına rağmen, sosyal alanlarının sınırlı olması ve kamusal erişim kolaylığı açısından kısmen eksiklikler barındırmaktadır. Bu durum, Maltepe yerleşkesindeki kullanıcıların ihtiyaçlarını daha çok çevredeki mekânlardan karşılamak durumunda kalmasına yol açmaktadır.

Beşevler yerleşkesinin sosyal etkileşim ve dinlenme gibi ihtiyaçları karşılama düzeyi daha yüksek bulunurken; Maltepe yerleşkesinin de kendi ölçeğinde söz konusu ortak kullanım alanlarını barındırmasının yanında özellikle sosyal olanaklar ve kullanıcı memnuniyeti bağlamında iyileştirme gereksinimi dikkat çekmektedir.

Her iki yerleşke de kendi içinde güçlü ve zayıf yönler barındırmakla birlikte, daha etkin ve kullanıcı dostu kamusal alanlar yaratılması için öneriler geliştirilebilir. Bu doğrultuda, Maltepe yerleşkesinin sosyal alanlarının artırılması ve erişilebilirliğinin iyileştirilmesi; Beşevler yerleşkesinin ise mevcut olanaklarının korunarak daha fazla kullanıcıyı çekmesi için çeşitli kullanım alanlarının geliştirilmesi (barınma, sosyal vb.) gerekmektedir.

Sonuç olarak, üniversite yerleşkeleri fiziksel ve işlevsel olarak kamusal alanlara benzeyen alanlardır. Ancak bu potansiyelin daha etkili bir şekilde kullanılması için yerleşkelerin tıpkı kamusal alanlar gibi kullanıcı odaklı ve çok işlevli bir şekilde tasarlanması gerekmektedir. Yerleşkeler, kamusal alanların özelliklerini daha güçlü bir şekilde barındırdığında, sadece bir eğitim mekânı olmaktan çıkarak öğrencilerin sosyal, kültürel ve mental hayatını zenginleştiren, çok yönlü birer kamusal alan haline gelebilir. Bu durum, yerleşkelerin hem fiziksel yapılarında hem de işlevlerinde kamusal alanlarla büyük benzerlik taşıdığını ortaya koymaktadır.

Çizelge 3.46. Yerleşkelerin ilgili göstergeleri aşamalara göre destekleme durumu

Akademik yazında kamusal alan ve üniversite yerleşkelerinin ortak özellikleri		Alan çalışması bulguları			
Özellikler	Temel kullanımlar	I. aşama: (mekânsal ve fonksiyonel özellikler)		II. aşama: Anket sonuçları	
		Merkez Yerleşke	Maltepe Yerleşkesi	Merkez Yerleşke	Maltepe Yerleşkesi
Fiziksel İhtiyaçlar	Dinlenme alanları	×	×	×	×
	Sosyal alanlar	×	×	×	×
	Fiziksel aktivite alanları	×		×	
Güvenlik İhtiyacı	Güvenlik sağlama ihtiyacı	×	×	×	×
	Kamuya açık olma durumu (kamuya açık üniversite yerleşkeleri için)				
	Teknolojik güvenlik sorunları				
	Toplumsal riskler (toplu gösteriler, protestolar vb.)	×	×		
Ait olma ve sevgi ihtiyacı	Yüksek toplumsal etkileşim oranı	×	×	×	
	Kültürel çeşitlilik için uygun ortam	×	×	×	
	Aidiyet duygusu	×	×	×	×
	Sosyal faaliyet grupları	×		×	
Değer ihtiyacı	Toplumsal saygı ve kabul görme	×	×	×	×
	Kendini ifade etme	×	×	×	×
	Sosyal tanınma		×		×
Kendini geliştirme	Yüksek toplumsal etkileşim oranı	×	×	×	
	Öğrenme fırsatları	×	×	×	×
	Geri bildirim alma	×	×	×	×

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Pek çok araştırmaya konu olan ve üzerine çok sayıda çalışma yapılan “kamusal alan” kavramının kökeni Antik Yunan dönemindeki agoralardan ve Latince populus (halk) kelimesinden türeyen kamusal sözcüğüne kadar uzanmaktadır. Kamusal alan çoğu araştırmacıya göre toplumsal hayatın bir parçası olarak, bireylerin ortak kullanım alanlarından oluşan, sosyal eylemlerin gerçekleştiği ve kültürel etkileşimin yoğun olduğu alanlardır. Ayrıca kamusal alanlar birçok kullanımdan oluşmakla beraber insanların ihtiyaçlarını karşıladığı alanlardır.

Üniversite yerleşkeleri ise, günümüzde sadece bilim ve bilgi alanı olarak kullanılmamaktadır. Üniversiteler farklı kültür ve yaşam biçimlerini bir araya getirmeleri sebebiyle sosyal etkileşimin yoğun olduğu alanlardır. Ayrıca üniversite yerleşkeleri içerisinde geçirilen süre, gerçekleştirilen aktivite, geniş kullanım olanakları ile geçmişten bugüne gelişerek bir yaşam alanı haline gelmiştir.

Bu kapsamda kamusal alan ve üniversite yerleşkeleri entegre edilerek bir değerlendirme yapıldığında ortaya üniversite yerleşkelerinin bir kamusal alan olma fikri çıkmaktadır. Bu fikirden hareketle tez çalışmasının amacı “üniversite yerleşkeleri ile kamusal alan arasındaki ilişkiyi sorgulamak ve üniversite öğrencilerinin kentsel kamusal alandan beklentilerini araştırmak” olarak belirlenmiştir. Kamusal alan, üniversite yerleşkeleri kavramları, bu kavramların birbiriyle ve kentle olan ilişkilerinin sorgulandığı akademik yazın taramasının ardından, tezin temel araştırma sorularından olan üniversite yerleşkelerinin kamusal alan olabilme potansiyelleri, Maslow’un İhtiyaçlar Hiyerarşisi doğrultusunda tartışılmıştır.

Tez kapsamında, yerleşke içerisinde daha fazla imkân (fiziksel, sosyal, ekonomik vb.) barındıran ve kullanıcı odaklı olan Gazi Üniversitesi Beşevler (merkez) yerleşkesi ile Beşevler yerleşkesine nispeten görece daha az kullanım imkânı olan Gazi Üniversitesi Maltepe yerleşkesi alanları değerlendirilmiştir. Bu değerlendirme yapılırken alanlar bütün boyutlarıyla (öğrenci sayısı, alan büyüklüğü, içinde bulundurduğu kullanımlar, açık ve yeşil alan varlığı, sosyal olanakların varlığı vb.) ele alınmış ve 105 adet Maltepe yerleşkesinde, 98 adet ise Beşevler yerleşkesinde olmak üzere toplam 203 anket uygulanmıştır. Son aşama olarak bu anketler değerlendirilerek ve çeşitli analizlere tabii tutularak farklı özelliklere sahip iki yerleşke üzerinden üniversite yerleşkeleri ile kamusal alan arasındaki ilişki

incelenmiştir. Sonuç ve öneriler bölümü, iki aşamada ortaya konan çalışma ve çalışmanın bulgularının değerlendirilmesinin yanı sıra, kuramsal çerçeve ile ortaya çıkan bulgular arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktadır.

Çalışma sonucunda tez kapsamında cevap aranan üç araştırma sorusu bulgular çerçevesinde değerlendirildiğinde aşağıdaki cevaplara ulaşılmıştır;

Üniversite yerleşkeleri kamusal alan olarak değerlendirilebilir mi?

Yapılan anketler sonucunda çıkan sonuçlara ve yapılan analizlere göre Beşevler yerleşkesi, sosyal ve fiziksel olanakların çeşitliliği, kullanıcı odaklı tasarımı ve yeşil alanlarıyla daha nitelikli bir kamusal alan örneği sunarken, Maltepe yerleşkesi sosyal olanakların sınırlılığı nedeniyle daha dezavantajlı bir konumda yer almaktadır. Bununla birlikte, Maltepe yerleşkesinin kent merkezine yakınlığı ve ulaşım olanaklarının avantajı, yerleşkenin kentle olan etkileşimini artırma potansiyeline sahiptir.

Örneklem alanlarından Gazi Üniversitesi Beşevler (merkez) yerleşkesi, merkezi bir konumda bulunması ve toplu taşıma ağlarına olan yakınlığıyla yerleşke kullanıcıları için erişilebilir bir konumdur. Bunun yanında, yerleşke sınırlarının genellikle güvenlik amacıyla kontrollü olması, güvenlik ihtiyacını sağlamaktadır. İçerisindeki mevcut açık alanlar, yaya yolları, bisiklet yolları ve yeşil alanlar yerleşke kullanıcıları ve sınırlı ölçüde dış ziyaretçiler tarafından kullanılabilir. Yerleşkedeki kullanım alanlarının çeşitliliği, açık ve yeşil alanlar, sosyal alanlar, çalışma alanları, spor alanları gibi alanlar ile birlikte kent merkezine yakın konumda olması çevresiyle kurduğu fiziksel ilişkiyi de dinamik tutmaktadır. Bu özelliklerin hepsi değerlendirildiğinde alan, kamusal alan niteliği taşıma potansiyeline sahiptir.

Maltepe Yerleşkesi, Beşevler yerleşkesine kıyasla daha kapalı ve içe dönük bir yapıya sahip olmasına rağmen, belirli ölçüde kamusal alan niteliği taşımaktadır. Yerleşke içerisinde bulunan yeşil alanlar ve sosyal mekânlar, özellikle yerleşke kullanıcıları için bir dinlenme ve etkileşim alanı oluşturmaktadır. Bununla birlikte tıpkı Beşevler yerleşkesinde olduğu gibi merkezi bir konumda bulunması ve toplu taşıma ağlarına olan yakınlığı kamusal alan olmasını destekler nitelikteki özellikleridir. Öte yandan Maltepe yerleşkesi, Beşevler

yerleşkesine kıyasla daha az kamusal bir niteliğe sahiptir ve genelde üniversite içi işlevler (akademik faaliyetler) için tasarlanmıştır.

Gazi Üniversitesi'nin Beşevler ve Maltepe yerleşkeleri, farklı düzeylerde kamusal alan potansiyeline sahiptir. Beşevler Yerleşkesi, merkezi konumu ve açık alanlarıyla bu niteliğe daha yakinken, Maltepe Yerleşkesi daha sınırlı bir potansiyele sahiptir.

Tez çalışmasının söz konusu araştırmasından hareketle, kamusal alanların en önemli özelliklerinden olan erişilebilirlik, açıklık, çok işlevlilik ve toplumsal etkileşimi teşvik etme, üniversite yerleşkelerinde görece sağlanmaktadır. Bu durum, üniversite yerleşkelerinin çevresiyle ve kentle daha fazla entegre edilmesi gerektiğini göstermektedir. Yerleşkelerdeki geçmişten bugüne çeşitli sebeplerle meydana gelen güvenlik kaygıları nedeniyle uygulanan sınırlamalar, üniversite yerleşkelerinin kamusal alan işlevini kısıtlamaktadır fakat tamamen önüne geçememektedir. Kent planlaması bağlamında, üniversite yerleşkelerinin çevresel dokuyla daha fazla entegre edilmesi, topluma açık etkinlik alanlarının kontrollü bir şekilde artırılması ve daha erişilebilir mekânlar sunulması, bu alanların hem üniversite kullanıcıları hem de kent halkı için daha anlamlı birer kamusal alan haline gelmesini sağlayabilir.

Üniversite öğrencilerinin kamusal alandan beklentileri nelerdir?

Örneklem alanlarından olan Gazi Üniversitesi Beşevler (merkez) yerleşkesi, merkezi konumu ve sunduğu imkânlarla üniversite öğrencilerinin kamusal alandan beklentilerine cevap verebilecek bir yapıya sahiptir. Yapılan anket çalışmalarının bulguları ve değerlendirmeler sonucunda ortaya çıkan verilere göre öğrencilerin başlıca beklentileri arasında yeşil alanların varlığı, açık havada gerçekleştirilecek sosyal etkinliklerine uygun alanlar, güvenli ve erişilebilir yaya yolları ile rahat vakit geçirebilecekleri sosyal alanlar, uygun çalışma ortamları ve yeme/içme alanları yer almaktadır. Beşevler Yerleşkesi, sunduğu yeşil alanlar ve sosyal tesislerle bu beklentilerin bir kısmını karşılarsa da alanın sınırlı erişilebilirliği ve kontrollü giriş politikaları, öğrencilerin daha özgür ve güvenli bir kamusal alan deneyimi yaşayabileceği olasılığını desteklemektedir. Yerleşke içerisinde öğrencilerin bir araya gelerek sosyal, kültürel ve akademik etkinlikler düzenleyebileceği daha açık ve çok işlevli alanların oluşturulması bu ihtiyaçları daha iyi karşılayabilir.

Bir diğ er örneklem alanı olan Maltepe yerleşkesi, yerleşke kullanıcılarına daha görece daha kısıtlı kamusal kullanım olanakları sunmaktadır. Dolayısıyla Maltepe yerleşkesindeki kullanıcı kitlesinin kamusal alandan beklentileri bir bakıma daha fazladır. Alandaki düşük orandaki açık ve yeşil alan varlığı, spor faaliyetlerine elverişli alanların bulunmaması öğrenci ihtiyaç ve talep dengesine etki eden kriterlerdir.

Öte yandan farklı bir bakış açısından değerlendirilecek olan yerleşke ve kamusal alan beklentisinin her öğrencide aynı olmaması durumu mevcuttur. Öğrencinin ait olduğu kültür, aşına olduğu üniversite yerleşkesi ve farklı düşünce yapısı üniversite yerleşkesi ve kamusal alan algısını etkileyen unsurlardır. Yapılan anket çalışmalarının bulguları ve değerlendirmeler sonucunda ortaya çıkan verilere göre birtakım öğrenci grubu Maltepe yerleşkesinde öğrenim görürken bulunduğu fakülteyi yeterli kamusal kullanımlar barındıran alan olarak nitelendirmektedir. Bu durum, literatürde bulunan kamusal alan kavramının net bir çerçevesinin olmamasını destekler niteliktedir.

Ayrıca, her iki yerleşke için çıkan bulgulara göre, yerleşke kullanıcıları, dinlenme, sosyal etkileşim ve özgürce vakit geçirebilecekleri alanların yanı sıra, güvenli ve açık bir çevre beklentisi içerisinde. Bu kapsamda yerleşkelerdeki açık yeşil alanların ve sosyal donatıların artırılması, öğrencilerin kamusal alan beklentilerinin karşılanmasında önemli bir adım olacaktır.

Yapılan anket çalışmasındaki bulgular, literatürde yer alan üniversite öğrencilerinin kamusal alanlardan beklentileri, erişilebilirlik, güvenlik, yeşil alanların varlığı, sosyal ve kültürel etkinliklere uygun mekânlar gibi temel kamusal alan nitelikleriyle örtüşmektedir. Gazi Üniversitesi'nin Beşevler ve Maltepe yerleşkeleri, farklı düzeylerde bu beklentilere cevap vermektedir. Beşevler yerleşkesinin merkezi konumu avantaj sağlarken, Maltepe yerleşkesinin daha içe kapalı yapısı ve kısıtlı imkânları bu avantajı sınırlamaktadır. Kent planlaması bağlamında, üniversite yerleşkelerinin kamusal alan kimliğini güçlendirebilmek için çevresiyle daha fazla bütünleşmesi, öğrencilerin sosyal ve kültürel ihtiyaçlarına yönelik olarak yerleşkelerdeki esnek ve çok işlevli alanların artırılması gereklidir. Ayrıca yerleşke içerisine barınma alanlarının eklenmesi yerleşkeyi kamusal alan tanımına oldukça yaklaştıracaktır.

Üniversite öğrencilerinin kamusal alandan beklentileriyle yerleşke varlığı arasında bir ilişki var mıdır?

Beşevler yerleşkesi, merkezi konumu ve içerisinde bulundurduğu sosyal ve fiziksel kullanım alanlarının varlığı, üniversite öğrencilerinin kamusal alan beklentilerini karşılayabilecek önemli bir potansiyele sahiptir. Yapılan anket çalışması sonucu ortaya çıkan bulgulara göre, öğrencilerin kamusal alanlardan beklentileri arasında sosyalleşme, açık ve yeşil alanlarda vakit geçirme, kültürel ve akademik etkinliklere katılma gibi unsurlar öne çıkmaktadır. Yerleşke, yeşil alanları, yürüyüş yolları, bisiklet yolları ve sosyal kullanım alanları ile bu beklentilerine büyük ölçüde yanıt vermektedir. Beşevler (merkez) yerleşke özelinde değerlendirilen anket bulgularına göre; Beşevler yerleşkesinde bulunan öğrenciler bulundukları yerleşkedeki kullanımlardan başka beklentileri bulunmamaktadır. Bu sebeple Öğrencilerin kamusal alan ihtiyaçlarıyla yerleşkenin sunduğu imkânlar arasında belirli bir örtüşme olsa da bu alanların daha açık ve erişilebilir hale getirilmesi, yerleşkenin kamusal alan niteliğini güçlendirecektir.

Maltepe yerleşkesi, daha kısıtlı kullanım alanlarına sahip olduğu için öğrencilerin kamusal alandan beklentilerini karşılama konusunda sınırlı bir role sahiptir. Maltepe yerleşkesinin çevresel bağlantılarının zayıflığı ve sosyal alanların yetersizliği, yerleşkenin kamusal alan niteliğini olumsuz etkilemektedir. Öğrencilerin beklentileriyle yerleşkenin mevcut durumu arasında bir uyumsuzluk söz konusudur. Bu uyumsuzluğun giderilmesi için yerleşkenin açık alanlarının artırılması ve daha kullanıcı odaklı olmalıdır.

Genel olarak anket bulgularına göre, üniversite öğrencilerinin kamusal alan beklentileriyle yerleşkelerin fiziksel ve sosyal özellikleri arasında güçlü bir ilişki bulunmaktadır. Yerleşkeye sahip bireylerin kamusal alan beklentileri ile yerleşkeye sahip olmayan öğrencilerin kamusal alandan beklentisi farklıdır. Yerleşkesi bulunan alanda öğrenim gören öğrencinin beklentileri minimum seviyedeysen; yerleşkesi bulunmayan alandan öğrenim gören öğrencinin beklentisi daha fazladır. Ankete verilen ve azınlık olarak değerlendirilebilecek bazı yanıtlara göre ise daha önce de bahsedilen yerleşke algısı farkından kaynaklı olarak yerleşkesi bulunmayan alanda öğrenim gören öğrencilerin beklentileri yok denecek kadar azdır ya da sadece yeme/içme alanlarıyla kısıtlıdır.

Öte yandan Beşevler yerleşkesi, merkezi konumu ve barındırdığı olanaklar sayesinde bu ilişkiyi daha olumlu bir şekilde yansıtırken, Maltepe yerleşkesi bu açıdan daha zayıf kalmaktadır. Üniversite yerleşkelerinin öğrencilerin kamusal alan ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde tasarlanması büyük önem taşımaktadır. Özellikle açık ve erişilebilir alanların artırılması, sosyal ve kültürel etkileşimi teşvik eden mekânların oluşturulması, yerleşkelerin çeşitli ve çok işlevli fonksiyonlar barındırması yerleşke kullanımını kamusal alan niteliğine yaklaştıracaktır.

Araştırma soruları dışında çalışma sonucunda öne çıkan bazı bulgular ise şu şekilde özetlenebilir;

- Araştırma soruları kapsamında da değerlendirilen ve tez çalışması için önemli bir bulgu olan örneklem alanlarında gerçekleştirilen anket çalışmalarının sonucunda her bireyin üniversite yerleşkesi algısının aynı olmadığı sonucu ortadadır. Maltepe yerleşkesinin Beşevler yerleşkesine kıyasla yerleşke niteliği tanımlayacak alanlarının daha az olduğunu söylemek mümkündür. Buna rağmen alanda gerçekleştirilen anket çalışmasında Maltepe yerleşkesinde bulunan kimi öğrencilerin bulundukları alanların yerleşke niteliğinde olduğunu belirtmişlerdir. Buradan, üniversite yerleşkesi teriminin algı boyutunun farklılığı ortaya çıkmaktadır. Bir öğrenci için, bulunduğu alandaki yeme ve içme olanaklarının varlığı, o alanı yerleşke olarak tanımlamak için yeterliyken; bir diğer öğrenci için ise spor alanlarının, açık ve yeşil alanların varlığı, alanın büyüklüğü ve çeşitli fonksiyonların bulunması, bir yerin yerleşke olarak nitelendirilebilmesi için gereklidir.
- Özetle; Gazi Üniversitesi bünyesindeki Maltepe ve Beşevler yerleşkeleri üzerinde yapılan anket değerlendirmeleri, üniversite yerleşkelerinin kamusal alan işlevinde olduğunu göstermektedir. Beşevler yerleşkesi, sosyal ve fiziksel olanaklarıyla daha geniş bir kullanıcı kitlesinin ihtiyaçlarını karşılayabilirken, Maltepe yerleşkesi merkezi konumunun sağladığı erişim avantajına rağmen sınırlı sosyal alanları nedeniyle bu işlevi tam anlamıyla yerine getirememektedir. Her iki yerleşkenin de öğrencilerin sosyalleşme, aidiyet hissetme ve bireysel gelişim gibi ihtiyaçlarına yönelik katkıları bulunmaktadır. Aradaki fark yerleşke içerisinde yer alan kullanım alanlarıdır. Anketlerden çıkarılan sonuçlara göre yerleşke varlığı öğrencilerin ekonomik, sosyal, fiziksel ve psikolojik durumunu doğrudan etkilemektedir.

- Üniversite yerleşkeleri, kentlerin içinde bulunan ve kamusal alan niteliği taşıyan önemli alanlardır. Tıpkı kentler gibi, toplumsal, ekonomik ve kültürel etkileşimlerin gerçekleştiği, bireylerin bir araya gelerek ortak bir yaşam alanı oluşturduğu yerleşkeler, farklı sosyal grupların, farklı kültürlerin ve farklı yaşam stillerinin bir arada bulunduğu alanlardır. Üniversite yerleşkeleri, kamusal alanlarda olduğu gibi bireylerin sosyalleşmesine, kendilerini ifade etmesine ve toplumsal bağlarını güçlendirmesine imkân sağlayan mekânlar sunmaktadır. Yerleşke içerisindeki açık ve yeşil alanlar, yürüyüş yolları, bisiklet yolları, kütüphaneler ve sosyal tesisler, kamusal alanların fiziksel ve sosyolojik işlevlerini yerine getirerek bireylerin ortak ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Bu bağlamda, üniversite yerleşkeleri, yalnızca birer eğitim alanı değil, aynı zamanda toplumsal çeşitliliği destekleyen, bireylerin kolektif yaşam deneyimlerini zenginleştiren ve kentsel yaşamın bir parçası olarak değerlendirilebilecek kamusal alanlardır denilebilir. Bu sebeple, yerleşkelerin tasarımı ve planlanması, kentlerin sürdürülebilirliği ve yaşam kalitesine katkıda bulunması açısından büyük önem taşımaktadır.
- Bunu destekler nitelikte olan anket çalışmaları sonucunda ortaya çıkan bulgular, üniversite yerleşkelerinin kamusal alan olarak değerlendirilmesi için açık ve yeşil alanların artırılması, sosyal mekânların geliştirilmesi ve kullanıcı odaklı tasarım ilkelerinin benimsenmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Bunların yanı sıra, ulaşım kolaylığı ve güvenlik gibi unsurların da yerleşkelerin erişilebilirliğini ve kullanılabilirliğini etkilediği belirlenmiştir. Sonuç olarak, üniversite yerleşkeleri, doğru mekânsal ve sosyal düzenlemelerle kentsel bağlamda güçlü birer kamusal alan işlevi görebilir.
- Tez çalışması süreci sonunda üniversite yerleşkeleri potansiyel olarak kamusal alan işlevi görmekte olduğu sonucuna varılmıştır. Bunun yanında üniversite yerleşkelerinin bu niteliği tam anlamıyla gerçekleşmesi için sosyal ve fiziksel bağlamda güçlendirilmesi gerekmektedir. Yerleşkelerin sadece eğitim/bilim alanı değil, aynı zamanda sosyalleşme, kültürel faaliyet ve bireysel deneyimlere olanak tanıyan bir kamusal alan olarak ele alınması, kullanıcı deneyimini zenginleştirebilir ve bu yerleşkelerin daha etkin kullanılmasını sağlayabilir.
- Bir başka bakış açısı ise kentin olanaklarının üniversite yerleşkelerine entegre edilmesi hususudur. Bu kapsamda, üniversite yerleşkelerinin kentin olanaklarıyla dengeli bir şekilde bütünleştirilmesi, akademik yaşam ile kent yaşamı arasındaki etkileşimi artırarak her iki taraf için de önemli faydalar sağlayabilir yorumunu yapmak mümkündür.

Üniversite yerleşkesinde bulunan sosyal, kültürel ve ekonomik olanakların kentle paylaşılması, öğrencilerin daha fazla kamusal alan kullanmasına olanak verirken, kentin de akademik ve yenilikçi atmosferden yararlanmasına imkân tanır. Öte yandan üniversite yerleşkesinin kente sağlayacağı pozitif yöndeki ekonomik etkisi de yadsınamaz bir sonuçtur. Ancak bu entegrasyon, dengeli ve çift yönlü yarar sağlanabildiği ölçüde faydalı olacaktır. Üniversitenin güvenliği ve akademik odak noktası korunurken, kente açık bir yapının nasıl sağlanacağı dikkatle ele alınmalıdır. Bu dengenin iyi kurulduğu takdirde, üniversite hem bir bilgi ve bilim üretim merkezi hem de kentsel yaşamın bir parçası olarak daha kapsayıcı ve etkileşimli bir alana dönüşebilir denebilir.

Sonuç olarak, üniversite yerleşkeleri fiziksel ve işlevsel olarak kamusal alanlara benzeyen alanlardır. Ancak bu potansiyelin daha etkili bir şekilde kullanılması için yerleşkelerin tıpkı kamusal alanlar gibi kullanıcı odaklı ve çok işlevli bir şekilde tasarlanması gerekmektedir. Yerleşkeler, kamusal alanların özelliklerini daha güçlü bir şekilde barındırdığında, sadece bir eğitim mekânı olmaktan çıkarak öğrencilerin sosyal, kültürel ve mental hayatını zenginleştiren, çok yönlü birer kamusal alan haline gelebilir. Bu durum, yerleşkelerin hem fiziksel yapılarında hem de işlevlerinde kamusal alanlarla büyük benzerlik taşıdığını ortaya koymaktadır.

Bu bağlamda, çalışma kapsamında her iki yerleşke için de önerilen iyileştirmeler, yalnızca yerleşke kullanıcılarının memnuniyetini artırmakla kalmayacak, aynı zamanda yerleşkelerin kentsel bağlamda kamusal alan niteliğini güçlendirecektir. Özellikle açık ve sosyal alanlara yönelik düzenlemeler, işlevsellik artırıcı tasarımlar ve kentle entegrasyonu güçlendiren yaklaşımlar, üniversite yerleşkelerinin sürdürülebilir ve kullanıcı dostu kamusal alanlar olarak işlev kazanmasında büyük rol oynayacaktır.

Genel bir değerlendirme yapılacak olursa; üniversite yerleşkelerinin mekânsal tasarımının ve kamusal alan özelliklerinin, yerleşke kullanıcılarının deneyimlerini doğrudan etkilediğini göstermektedir. Gazi Üniversitesi Maltepe yerleşkesi ve Beşevler Yerleşkesi özelinde kamusal alan niteliğini artırmak için birtakım öneriler listelenebilir:

Gazi Üniversitesi “Maltepe Yerleşkesi” için öneriler

Maltepe yerleşkesi, yerleşke sınırlarını aşan bir kamusal alan kimliği kazanabilmek için çevresiyle olan fiziksel ve sosyal etkileşimlerini artırmaya yönelik planlamalara ihtiyaç duymaktadır.

- Daha fazla yeşil alan, park ve dinlenme alanları oluşturulmalı. Öğrencilerin ders dışı saatlerinde kullanabilecekleri doğal ve kullanışlı mekânlar tasarlanabilir.
- Öğrencilerin buluşabileceği, etkinlik yapabileceği açık meydanlar ve sosyal aktivite alanları inşa edilmelidir. Buna örnek olarak toplantı salonları örnek verilebilir.
- Yerleşke içinde ve çevresinde yayaların ve bisiklet kullanıcılarının erişimini kolaylaştıracak düzenlemeler yapılmalı. Yaya odaklı düzenlemeler artırılmalı. Alanın var olan ulaşım avantajları göz önünde bulundurularak, kentle daha entegre bir yerleşke modeli geliştirilebilir ve kentin olanaklarını yerleşkeye katmaya yönelik uygulamalar geliştirilebilir.
- Açık hava tiyatroları, konser alanları gibi kültürel etkinliklere uygun alanlar tasarlanarak öğrencilerin bir araya gelmesi teşvik edilebilir.
- Spor alanları, dinlenme noktaları ve çalışma alanları bir arada bulunabilecek şekilde karma / hibrit kullanım alanları düzenlenebilir. Yerleşkelerde hâlihazırda bulunan alanların işlevselliğini ve potansiyelini artıracak iyileştirmeler yapılmalıdır.
- Yerleşke içinde vakit geçirirken keyif alınmasını sağlayacak alanın kimliğini zenginleştirecek ve yine alana özgü faaliyetler gerçekleştirilebilir.
- Kültürel etkinliklere, sergilere ve festivallere zemin olacak alanların oluşturulması.
- Teknolojik imkânlar (internet çekim noktaları, şarj istasyonları, dijital yönlendirme panoları) ile yerleşke daha modern ve işlevsel hâle getirilebilir. Böylece kamusal alandan karşılanan kullanımlar yerleşke içine sağlanmış olacaktır.

Gazi Üniversitesi “Beşevler (merkez) Yerleşkesi” için öneriler

Beşevler yerleşkesi, yerleşke sınırlarını aşan bir kamusal alan kimliği kazanabilmek için çevresiyle olan fiziksel ve sosyal etkileşimlerini artırmaya yönelik planlamalara ihtiyaç duymaktadır.

- Yerleşke içindeki mevcut açık alanlar daha estetik ve çok amaçlı kullanıma uygun şekilde yeniden düzenlenebilir.
- Öğrencilerin buluşabileceği, etkinlik yapabileceği açık meydanlar ve sosyal aktivite alanları inşa edilmelidir. Buna örnek olarak toplantı salonları örnek verilebilir.
- Yerleşke içindeki araç yoğunluğu azaltılarak yayaalara daha fazla alan ayrılabilir, bu da kamusal alan deneyimini iyileştirir.
- Yerleşke çevresindeki kent kullanımları ile ölçülü etkileşim sağlayacak sergi alanları düzenlenebilir.
- Daha fazla yeşil alan, park ve dinlenme alanları oluşturulmalı. Öğrencilerin ders dışı saatlerinde kullanabilecekleri doğal ve kullanışlı mekânlar tasarlanabilir.
- Teknolojik imkânlar (internet çekim noktaları, şarj istasyonları, dijital yönlendirme panoları) ile yerleşke daha modern ve işlevsel hâle getirilebilir. Böylece kamusal alandan karşılanan kullanımlar yerleşke içine sağlanmış olacaktır.
- İnternet ve teknoloji erişimi sağlanmış açık hava çalışma ve sosyal etkinliklere zemin oluşturacak alanların oluşturulması.

Tez çalışması gerçekleştirilirken bazı sınırlılıklar söz konusu olmuştur. Bunlardan en önemlisi kamusal alan kavramının henüz hala net bir tanıma sahip olmamasıdır. Bu nedenle, tez çalışması kapsamındaki farklı disiplinlerin ve farklı araştırmacıların özgün kamusal alan tanımları değerlendirilerek zaman içinde ortaya çıkan başlıca ortak kamusal alan tanımlarından faydalanılarak genel bir çerçeve çizilmiştir.

Çalışma sırasında karşı karşıya kalınan bir diğer sınırlılık ise anket çalışması sırasında tüm yerleşke kullanıcılarına ulaşmak mümkün olmamakla beraber, yerleşkelerin genel ve tüm boyutlarıyla değerlendirilmesinde eksikliklere yol açabildiği söylenebilir.

Bu tezin planlama alanındaki akademik yazına ve planlama pratiğine katkıları söz konusudur. Tez konusundaki çalışmaların son yıllarda artmaya başladığı görülse de üzerinde özellikle kent üniversitesi niteliği taşıyan yerleşkelere ve üniversite öğrencilerine odak olarak alan çalışmasının planlama alanında artması büyük önem taşımaktadır. Türkiye metropoliten kentlerinin en büyük problemlerinden olan kamusal alan yetersizliğinde yerleşkelerin birer alternatif olabileceği bu tez çalışmasının temel bulgularından ve iddialarından biridir. Politika yapıcılarının, kentte söz sahibi olan kamu görevlilerinin bu potansiyeli görüp, değerlendirebilmeli konusundaki öneriler bu tezin pratiğe olası katkısı şeklinde değerlendirilmektedir.

KAYNAKLAR

- Ak, S. (2007). *Üniversite Yerleşkelerinde Tasarım Kriterlerinin ve Yerleşim Sistemlerinin Büyüme ve Gelişme Olanakları Bağlamında İrdelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 3-20.
- Akyüz, Y. (2009). *Türk eğitim tarihi* (33. Baskı). İstanbul: Pegem Yayınları.
- Alacahan, O., Vatandaş, S. (2021). Kamusal-özel alan ayrışmasının inşa süreci ve sosyal medya. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(1), 720-733.
- Ali, M., Kim, Y. (2020). Can a university campus work as a public space in the metropolis of a developing country? The case of Ain-Shams University, Cairo, Egypt. *Sustainability*, 12(17), 7229.
- Âmin, A. (2002). Ethnicity and the multicultural city: Living with diversity. *Environment and Planning A*, 34(6), 959–980.
- Arendt, H. (1958). *The human condition* (İkinci baskı). United States: University of Chicago Press.
- Arendt, H. (2006). *İnsanlık durumu* (Üçüncü baskı). İstanbul: İletişim Yayınları, 153.
- Aytaç, Ö. (2007). Kent mekânlarının sosyo-kültürel coğrafyası. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(2), 199-226.
- Bahçeci, H. I. (2018). Kent mekânında kamusal alan: Richard Sennett perspektifinde bir inceleme. *Dergipark*, 9(1), 111-128.
- Bender, T. (1998). Scholarship, local life, and the necessity of worldliness. In H. V. Wuster. *The urban university and its identity*. Dordrecht: Kluwer Academic Publishers, 17-28.
- Boduroğlu, Ş. (2001). *Kentsel Dış Mekânların Aydınlatılmasının Kentsel Tasarım İlkeleri Açısından İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Carmona, M. (2010). Contemporary public space: Critique and classification, part one: *Critique*. *Journal of Urban Design, University Collage London, UK*, 15(1), 123–148.
- Carr, S., Francis, M., Rivlin, L. G., Stone, A. M. (1992). *Public space* (Üçüncü baskı). London: Cambridge University Press.
- Çelik, Z. (2020). Özerklik, büyüme ve kalite: İlhan Tekeli'nin yükseköğretim çalışmaları üzerine bir değerlendirme. *Kent Araştırmaları Dergisi (Journal of Urban Studies)*, 10(29), 510-541.
- Delanty, G. (2001). *Challenging knowledge: The university in the knowledge society* (46. baskı). Buckingham: Society for Research into Higher Education and Open University Press.

- Derin, A. (2021). Bir kamusal alan tartışması: Van Cumhuriyet Caddesi örneği. *Vankulu Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (8), 155-176.
- Dupont, L., Antrop, M., Van Eetvelde, V. (2014). Eye-tracking analysis in landscape perception research: Influence of photograph properties and landscape characteristics. *Landscape Research*, 39(4), 417-432.
- Erdönmez, E., Çelik, F. (2016). Kentsel mekânda kamusal alan ilişkileri. *Tüba-Ked Türkiye Bilimler Akademisi Kültür Envanteri Dergisi*, (14), 145-163.
- Eren, A. (2005). Özgürlükler mekânı olarak kamusal alan. *Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 9(3-4), 95-124.
- Ergün, A., Kulkul, C. (2018). Defining semi-public space: A case study in the gated communities of Yaşamkent, Ankara. *Turkish Studies*, 19(1), 1–18.
- Eyüboğlu, İ. Z. (Ed). (2011). *Türk dilinin etimoloji sözlüğü* (6. baskı). İstanbul: Sosyal Yayınları.
- Gehl, J. (2004). *Towards a fine city for people: Public spaces - public life* (Altıncı baskı). Transport for London and Central London Partnership.
- Gehl, J. (2011). *Life between buildings: Using public space* (İkinci baskı). Washington, D.C.: Island Press, 112.
- Giroux, H. A. (2002). Neoliberalism, corporate culture, and the promise of higher education: the university as a democratic public sphere. *Harvard Educational Review*, 72(4), 425–464.
- Gumprecht, B. (1993). The American college town. *The geographical review*, 93(1), 51-80.
- Gumprecht, B. (2007). The campus as a public space in the American college town. *Journal of Historical Geography*, 33(1), 72-103.
- Haar, S. (2011). *The city as campus: Urbanism and higher education in Chicago* (Birinci baskı). Minneapolis, MN: University of Minnesota Press, 112.
- Habermas, J. (1989). *The structural transformation of the public sphere: An inquiry into a category of bourgeois society*. (Çev. T. Burger). Cambridge, MA.: MIT Press. (Eserin orijinali 1962’de yayımlandı), 100-296.
- Habermas, J. (1991). *The structural transformation of the public sphere*. (Çev. T. Burger & F. Lawrence). Cambridge, MA.: MIT Press. (Eserin orijinali 1962’de yayımlandı), 100-296.
- Habermas, J. (2003). *Kamusal alanın yapısal dönüşümü* (çev. T. Bora & M. Sancar). İstanbul: İletişim Yayınları. (Eserin orijinali 1962’de yayımlandı), 5, 100-296.
- Hood, W. (1999). Urban diaries: Improvisation in West Oakland, California. In R. A. Holston, everyday urbanism, *The Monacelli Press*. (1), 239–247.

- İnternet: Bilkent Üniversitesi. (Haziran, 2024). *University facts*. URL: <https://www.bilkent.edu.tr/en/university-facts/>. Son Erişim Tarihi: 22.06.2024.
- İnternet: College E. (2024). Harvard University Student Population. URL: <https://www.collegeevaluator.com>. Son Erişim Tarihi: 03.01.2024.
- İnternet: Gazi Üniversitesi. (2022). Maltepe Yerleşkesi. URL: <https://gazi.edu.tr/view/page/75390/maltepe-yerleskesi>. Son Erişim Tarihi: 28.11.2024.
- İnternet: Gazi Üniversitesi. (2022). Merkez yerleşke-rektörlük yerleşkesi. URL: <https://gazi.edu.tr/view/page/75389/merkez/yerleske-rektorluk-yerleskesi>. Son Erişim Tarihi: 28.11.2024.
- İnternet: Gazi Üniversitesi. (2022). Gazi Üniversitesi tarihi. URL: <https://gazi.edu.tr/view/page/169255/gazi-universitesi-tarihi>. Son Erişim Tarihi: 28.11.2024.
- İnternet: İstanbul Teknik Üniversitesi. (2024). Öğrenci sayıları. URL: www.itu.edu.tr. Son Erişim Tarihi: 03.10.2024
- İnternet: Massachusetts Institute of Technology. (2023). *Enrollment statistics*. URL: <https://registrar.mit.edu/enrollment-statistics>. Son Erişim Tarihi: 23.01.2024.
- İnternet: Orta Doğu Teknik Üniversitesi. (2024). *Genel bilgiler*. URL: www.metu.edu.tr. Son Erişim Tarihi: 01.02.2025.
- İnternet: Stanford Institutional Research & Decision Support. (2024). Enrollment data. URL: <https://irds.stanford.edu/data-findings/enrollment>. Son Erişim Tarihi: 23.01.2024.
- İnternet: Stanford University. (2024). Graduate profile. Stanford University. URL: <https://facts.stanford.edu/academics/graduate-profile/>. Son Erişim Tarihi: 23.01.2024.
- İnternet: Stanford University. (2024). Undergraduate profile. Stanford University. URL: <https://facts.stanford.edu/academics/undergraduate-profile/>. Son Erişim Tarihi: 23.01.2024.
- İnternet: The Guardian. (2024). University of Cambridge: Facts and figures. URL: <https://www.theguardian.com>. Son Erişim Tarihi: 25.11.2024.
- İnternet: University of Cambridge. (2024). Student numbers. URL: <https://www.information-hub.admin.cam.ac.uk/university-profile/student-numbers>. Son Erişim Tarihi: 10.12.2024.
- İnternet: University of Oxford. (2024). Facts and figures. University of Oxford. URL: <https://www.ox.ac.uk/about/facts-and-figures>. Son Erişim Tarihi: 23.01.2024.
- İnternet: Yükseköğretim Kurulu. (2023). Üniversitelerimiz. URL: <https://www.yok.gov.tr/universiteler/universitelerimiz>. Son Erişim Tarihi: 01.02.2025.

- Jacobs, J. (1961). *The death and life of great American cities* (Üçüncü baskı). United States: Random House, 296.
- Karayılmazlar, A. S., Çelikyay, H. S. (2018). Kentlerde kamusal alanların tasarımı ve önemi. *Bartın Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, 9(17), 84-85.
- Keleş, R. (2012). Kamusal Alan, kentleşme ve kentlilik bilinci. *Güney Mimarlık Dergisi*, 10 (1), 10-12.
- Kedik, A. S. (2011). Kamusal alan, kent ve heykel ilişkisi. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 229-240.
- Kohn, M. (2004). *Radical space: Building the house of the people* (Birinci baskı). New York: Cornell University Press, 59-68
- Kostof, S. (1995). *A history of architecture* (Dokuzuncu baskı). London: Oxford University Press, 126.
- Kubečková, D., Kročová, Š. (2019). University campuses of public space and subject of architectural design and related technical infrastructure. *Civil Engineering and Architecture*, 7(5), 262-270.
- Kulak, H. (2023). Kamusal alan- özel alan ayrımı ve Habermas'ın kamusal alan düşüncesi. *Habitus Toplumbilim Dergisi*, 4(4), 115-144.
- Kumar, K. (1997). *Need for place. The postmodern university? Contested visions of higher education in society* (Dördüncü baskı). Bristol: SRHE and Open University Press.
- Kuran, A., (1969). Anadolu Medreseleri. *Orta Doğu Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 10(1), 53-65.
- Lefebvre, H. (1991). *The production of space* (çev. D. Nicholson-Smith). Wiley-Blackwell. (Eserin orijinali 1974'de yayımlandı), 45-123.
- Lynch, K. (1972). The openness of open space. *George Braziller Inc*, 9-82.
- Madanipour, A. (2003). *Public and private spaces of the city* (İkinci baskı). London: Routledge, 50-210.
- Maslow, A. H. (1943). A theory of human motivation. *Psychological Review*, 370-396.
- Maurrasse, D. (2001). *Beyond the campus* (Birinci baskı). New York: Routledge, 312.
- Mitchell, D. (2003). *The right to the city: Social justice and the fight for public space* (Dokuzuncu baskı). New York: Guilford Press.
- Newman, O. (1973). *Defensible space* (İkinci baskı). New York: Macmillan, 50-102.
- Onat, N. (2010). *Kamusal Alan ve Sınırları*, Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 10-90.

- Orum, A., Neal, Z. P. (2010). *Common ground: Readings and reflections on public space* (Birinci baskı). New York: Routledge, 92.
- Otaner, Z. F., Keskin, A. (2005). Kentsel geliştirmede kamusal alanların kullanımı. *İstanbul Teknik Üniversitesi Dergisi*, 4(1), 107-114.
- Özbek, M. (Editör). Kamusal alan. (2004). İstanbul: Hil Yayınları.
- Özbek, M. (2004). Kamusal alanın sınırları., M. Özbek (Editör). *Kamusal alan*. Üçüncü Baskı. İstanbul. Hil Yayınları, 44-46.
- Özyurt, C. (2007). Yirminci yüzyıl sosyolojisinde kentsel yaşam. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(18), 111-126.
- Pusser, B. (2006). Reconsidering higher education and the public good. In W. G. Tierney (Ed.), *Governance and the public good*. Albany: New York Press, pp. 11-27.
- Rodin, J. (2007). *The university and urban revival: Out of the ivory tower and into the streets* (Onuncu baskı). Philadelphia: Pennsylvania Press.
- Ross, B. 1973. University-City Relations: From Coexistence to Cooperation. *ERIC: Higher Education Research Report*, United States, 1-38.
- Sennett, R. (2013). *Göziin vicdanı: Kentin tasarımı ve toplumsal yaşam*. (Çev. S. Sertabiboğlu, C. Kurultay). İstanbul: Ayrıntı Yayınları. (Eserin orijinali 1990’da yayımlandı).
- Shang, H., Lin, M., Zheng, Y. (2020). The perception reshaping strategy of campus public space. In J. Charytonowicz & C. Falcão (Eds.), *AHFE 2019: Advances in intelligent systems and computing*. Berlin: Springer. 381-391.
- Sınmaz, S. (2024). Türkiye’de kentsel planlama ve dönüşüm sürecinde eksik bir halka: Yarı kamusal mekânlar. *Mimarlık Dergisi*, 55(402), 32-38.
- Sorkin, M. (1992). *Variations on a theme park: The new American city and the end of public space* (Birinci baskı). New York: Macmillan, 156-165.
- Soja, E. W. (1989). *Postmodern geographies: The reassertion of space in critical social theory* (Sekizinci baskı). Londra: Verso, 123-200.
- Smithson, A. P. (1970). *Ordinariness and light: Urban theories 1952-1960 and their application in a building project 1963-1970* (Beşinci baskı). Cambridge: MIT Press.
- Sönmezler, K. (1995). *Üniversiteler*, Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Torun, T. (2020). Jürgen Habermas’ın kamusal alan kavrayışı: Rasyonel politik irade oluşumu. *Kaygı: Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Dergisi*, 19(1), 220-238.

- Tuan, Y.F. (1977). *Space and place: The perspective of experience* (İkinci baskı). Minnesota: University of Minnesota Press.
- Urry, J. (1999). *Mekânları tüketmek*, (Çev. R. G. Öğdül). İstanbul: Ayrıntı Yayınları. (Eserin orijinali 1990'da yayımlandı), 123-168.
- Uysal, G. (2019). *Antik Yunan felsefesinde siyasal alan ve mahremiyet*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Yaylalı, İ. (2020). Bir yaşam alanı olarak üniversite yerleşkeleri. *Tasarım Kültürü Dergisi*, (342), 106-111.
- Yılmaz, E. (Ed.). (2003). *Hukuk sözlüğü* (1), 345-348. Ankara: Yetkin Yayınları.
- Yılmaz, Z. (2007). *Hannah Arendt'te özel alan-kamusal alan ayrımı ve modern çağda toplumsal alan*, Doktora tezi. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Yükselbaba, Ü. (2011). Kamusal alan modelleri ve bu modellerin bağlamları. *Journal of Istanbul University Law Faculty*, 66(2), 227-271.
- Tekeli, İ. (2011). *Kent, kentli hakları, kentleşme ve kentsel dönüşüm* (İkinci baskı). İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Thompson, J. B. (2010). *Merchants of culture: The publishing business in the twenty-first century* (İkinci baskı). Cambridge: Polity, 153-210.
- Turner, P., (1990). *Campus: An American Planning Tradition* (Yedinci baskı). Cambridge: The Architectural History Foundation/MIT Press.
- Türeyen, M. (1999). *Üniversite yapıları* (Birinci baskı). İzmir: Dokuz Eylül Yayınları, 10-32.
- Türk Dil Kurumu. (1988). *Türkçe Sözlük (genişletilmiş baskı)*, Ankara, TDK.
- Walljasper, J. (2007). *The great neighborhood book* (İkinci baskı). Kanada: New Society Publishers, 48-50.
- Weintraub, J., Kumar, K. (Editörler). (1997). *Public and private in thought and practice*, Chicago: The University of Chicago Press, 150-235.
- Whyte, W. H. (1980). *The social life of small urban spaces* (Onuncu baskı). Washington: Conservation Foundation, 22-123.
- Whyte, W. (2000). The social life of small urban spaces. In A. Madanipour (Ed.), *Common ground: Readings and reflections on public space*. Routledge: 85-94.
- Wooley, H. (2003). *Urban open spaces* (Birinci baskı). London, UK: Spon Press, 120-156.

EK-1. Anket Formu

	T.C. GAZİ ÜNİVERSİTESİ Fen Bilimleri Enstitüsü Şehir ve Bölge Planlama Ana Bilim Dalı Y. Lisans Tez çalışması
---	---

Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalında Prof. Dr. N. Aydan SAT danışmanlığında Hilal Çağla YARDIMCI tarafından hazırlanmakta olan “Üniversite Öğrencilerinin Kentsel Kamusal Alan Kullanımlarının Okul Kampüslerinin Varlığıyla İlişkisi” başlığını taşıyan bu araştırmaya verdiğiniz destek için şimdiden teşekkür ederiz.

Anket Soruları**A. KATILIMCILARIN SOSYAL VE DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİ****1. YAŞ**

☐

2. CİNSİYET

☐ KADIN

☐ ERKEK

3. DOĞUM YERİ

☐

4. MEDENİ DURUM

☐

5. ÇOCUK SAYISI

☐

6. EĞİTİM DURUMU (DEVAM EDİLEN DERECE- SINIFI)

☐ ÖNLİSANS

☐ LİSANS

☐ YÜKSEK LİSANS

☐ DOKTORA

EK-1. (devam) Anket Formu

7. ÇALIŞMA DURUMU

- ☐ EVET
- ☐ HAYIR

8. MESLEĞİNİZ

İşçi	1	Emekli	4	İşsiz	7	Yönetici	10	Sağlık Personeli	13
Memur	2	Ev Kadını	5	Çiftçi	8	Mühendis	11	Üst Derece Kamu Görevlisi	14
Esnaf	3	Öğrenci	6	Sanayici	9	Akademisyen	12	Serbest Meslek	15
Diğer.....									

9. ÇALIŞMA TÜRÜ

Tam Zamanlı	1	Yarı Zamanlı	2	Evden Çalışıyor	3
-------------	---	--------------	---	-----------------	---

10. SOSYAL GÜVENCE VARLIĞI

SGK	1	Özel Sigorta	2	Yeşil Kart	3	S.G Yok	4	Geçici Kimlik	5	Diğer.....
-----	---	--------------	---	------------	---	---------	---	---------------	---	------------

11. NERDE İKAMET EDİYORSUNUZ? (İlçe, Mahalle)

- ☐ AİLE YANI / EV (.....)
- ☐ ÖĞRENCİ EVİ (.....)
- ☐ YURT (.....)

12. AİLENİZİN ŞU AN YAŞADIĞI ŞEHİR

○

13. KAÇ YILDIR ANKARA'DA YAŞIYORSUNUZ?

- ☐ 0 – 1 YIL
- ☐ 1 – 3 YIL
- ☐ 3 – 5 YIL
- ☐ 5 + YIL

EK-1. (devam) Anket Formu

14. AYLIK ORTALAMA TÜKETİM HARCAMANIZ (sosyal aktiviteler, yeme içme vb.) (kira, yurt, barınma vb. zorunlu ihtiyaçlar hariç)

- ☐ 0 – 1500
- ☐ 1501 – 3000
- ☐ 3001 – 5000
- ☐ 5001 – 7000
- ☐ 7000 – 10.000
- ☐ 10.001 – 15.000
- ☐ Diğer.....

B. ÖĞRENCİ BEKLENTİLERİ VE KAMPÜS VARLIĞI/YOKLUĞU İLİŞKİSİ**15. DEVAM ETTİĞİNİZ BÖLÜM**

- ☐

16. ÖĞRENİM GÖRDÜĞÜNÜZ FAKÜLTE KAMPÜSE SAHİP Mİ?

- ☐ EVET
- ☐ HAYIR

EVET İSE;**16.1. KAMPÜSTE DERS SAATLERİNİZ DIŞINDA GÜNDE YAKLAŞIK KAÇ SAAT VAKİT GEÇİRİYORSUNUZ?**

- ☐ 0 – 1
- ☐ 0 – 3
- ☐ 3+

16.2. KAMPÜSÜNÜZDE EN FAZLA HANGİ ZAMAN DİLİMLERİNDE VAKİT GEÇİRİYORSUNUZ?

- ☐ DERS ÖNCESİ VE SONRASI
- ☐ DERSİM OLMADIĞI ZAMANLAR
- ☐ TATİL GÜNLERİNDE
- ☐ HİÇBİR ZAMAN
- ☐ DİĞER

EK-1. (devam) Anket Formu

16.3. BU SAATLERDE NE GİBİ FAALİYETLERDE BULUNUYORSUNUZ? (KAMPÜSÜN HANGİ BÖLGESİNDE/MEKANINDA) (BİRDEN ÇOK SEÇENEK İŞARETLENEBİLİR)

- ☐ SOSYAL AKTİVİTE
- ☐ YEME / İÇME
- ☐ KÜTÜPHANE / ÇALIŞMA ORTAMI
- ☐ SPOR FAALİYETLERİ
- ☐ DİNLENME
- ☐ DİĞER.....

16.4. KAMPÜS İÇİ MEKÂNLAR (AÇIK YEŞİL ALANLAR, SOSYAL AKTİVİTE MEKÂNLARI, SPOR ALANLARI VB.) İHTİYAÇLARINIZI KARŞILIYOR MU?

- ☐ EVET
- ☐ HAYIR

HAYIR İSE;

16.5. KAMPÜSE SAHİP BİR FAKÜLTEDE ÖĞRENİM GÖRMEK İSTER MİYDİNİZ?

- ☐ EVET
- ☐ HAYIR

16.6. MERKEZ KAMPÜSTE VAKİT GEÇİRİYOR MUSUNUZ?

- ☐ EVET
- ☐ HAYIR

EVET İSE;

16.6.1. HANGİ FAALİYETLER İÇİN MERKEZ KAMPÜSTE BULUNUYORSUNUZ?

- ☐ SOSYAL AKTİVİTE
- ☐ YEME / İÇME
- ☐ KÜTÜPHANE / ÇALIŞMA ORTAMI
- ☐ SPOR FAALİYETLERİ
- ☐ DİNLENME
- ☐ DİĞER.....

EK-1. (devam) Anket Formu

17. KAMPÜSÜNÜZDE MEVCUT OLMAYAN İMKANLAR (SOSYAL AKTİVİTE / YEME / İÇME / KÜTÜPHANE / SPOR GİBİ FAALİYETLERİ) İÇİN KAMPÜS DIŞI ALANLARDAN YARARLANIYOR MUSUNUZ?

- ☐ EVET
- ☐ HAYIR

HAYIR İSE;**17.1.1. GENELLİKLE SOSYAL AKTİVİTE / YEME / İÇME / KÜTÜPHANE / SPOR GİBİ FAALİYETLERİ NEREDE GERÇEKLEŞTİRİYORSUNUZ?**

- ☐ FAKÜLTE YAKININDAKİ ALANLARDA
- ☐ EVİMİN / YURDUMUN YAKININDAKİ ALANLAR
- ☐ DİĞER.....

18. NASIL BİR ÜNİVERSİTEDE (MEKANSAL, SOSYAL, KÜLTÜREL VB.) / BİR ORTAMDA EĞİTİM GÖRMEK İSTERDİNİZ? (BİRDEN ÇOK SEÇENEK İŞARETLENEBİLİR)

- ☐ DAHA ÜST BAŞARI SIRASINA SAHİP BİR ÜNİVERSİTE
- ☐ YENİ VE TEKNOLOJİK İMKANLARA SAHİP OLAN BİR ÜNİVERSİTEDE
- ☐ DAHA ÇOK SOSYAL MEKANA SAHİP BİR ÜNİVERSİTE (HOBİ ATÖLYELERİ, KONFERANS SALONLARI, REKREASYON ALANLARI V.B.)
- ☐ ULUSLARARASI İMKANLARA SAHİP BİR ÜNİVERSİTE (ERASMUS, ULUSLARARASI ÖĞRENCİ DEĞİŞİM PROGRAMLARI, ULUSLARARASI SAJ PROGRAMI VB.)
- ☐ BARINMA İHTİYACINA ÇÖZÜM OLACAK BİR ÜNİVERSİTE (YURT, ÖĞRENCİ EVLERİ, APART VB.)
- ☐ DAHA ÇOK YEŞİL ALAN BARINDIRAN BİR ÜNİVERSİTE
- ☐ DİĞER

19. FAKÜLTENİZDE KAMPÜS OLUP/OLMAMA DURUMU SOSYAL HAYATINIZI (SOSYAL AKTİVİTE / YEME / İÇME / SPOR GİBİ FAALİYETLERİ) ETKİLİYOR MU?

- ☐ EVET
- ☐ HAYIR

19.1. NASIL ETKİLİYOR?

- **FAKÜLTEM KAMPÜS İÇİNDE;**
- ☐ GENELLİKLE KAMPÜS İÇİNDEKİ ORTAK ALANLAR (KAFFE, PARK VB.) YETERLİ OLUYOR
- ☐ YEMEK, İÇMEK İÇİN UYGUN MEKANLAR MEVCUT

EK-1. (devam) Anket Formu

- ☐ SPOR FAALİYETLERİNE UYGUN ALANLAR/TESİSLER MEVCUT
- ☐ DİĞER.....

• **FAKÜLTEM KAMPÜS İÇİNDE DEĞİL;**

- ☐ SPOR FAALİYETLERİ İÇİN OKUL YETERLİ DEĞİL
- ☐ YEMEK, İÇMEK İÇİN OKUL İMKANLAR /ÇEŞİTLİLİĞİ YETERLİ DEĞİL
- ☐ KAMPÜSE SAHİP OLMAMAK PSİKOLOJİK OLARAK RAHATSIZ EDİCİ
- ☐ DİĞER.....

20. FAKÜLTENİZDE KAMPÜS OLUP/OLMAMA DURUMU EKONOMİK DURUMUNUZU ETKİLİYOR MU?

- ☐ EVET
- ☐ HAYIR

20.1. NASIL ETKİLİYOR?

• **FAKÜLTEM KAMPÜS İÇİNDE;**

- ☐ EKONOMİK DURUMUMU NEGATİF YÖNDE ETKİLİYOR
- ☐ EKONOMİK DURUMUMU POZİTİF YÖNDE ETKİLİYOR

• **FAKÜLTEM KAMPÜS İÇİNDE DEĞİL;**

- ☐ EKONOMİK DURUMUMU NEGATİF YÖNDE ETKİLİYOR
- ☐ EKONOMİK DURUMUMU POZİTİF YÖNDE ETKİLİYOR

Gazili olmak ayrıcalıktır